SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Scrisorile

Către persoane oficiale
Către diaconița Olimpiada
Către alte persoane

Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă

«Plângeau când vedeau că sunt dus în surghiun şi spuneau între ei: „Mai de folos era ca soarele să-şi oprească razele lui decât să tacă gura lui Ioan". Acestea m-au tulburat şi m-au întristat, că-i vedeam pe toţi plângând pentru mine.»

«Clima de aici nu-i bună, mă supără arşiţa tot atât de mult ca şi gerul şi e la fel de îngrozitoare ca şi frigul năprasnic; suntem necontenit şi cumplit asediaţi, iar frica de atacurile isaurilor nu ne slăbeşte o clipă.»

«De se năpustesc asupră-ţi mii de tulburări şi mii de necazuri, de vin în faţa ta furtuni, nimic să nu te tulbure. Dumnezeu iese întru întâmpinarea noastră chiar când totul ne duce la pieire. Dumnezeu poate să scoale şi pe cei căzuţi, poate să întoarcă şi pe cei rătăciţi, poate să îndrepte pe cei ce se poticnesc, poate să scape de păcate pe cei ce sunt plini de nenumărate păcate, poate să facă drepţi pe cei nedrepţi, poate să dea viaţă celor morţi, poate să facă mai strălucitoare cele dărâmate, poate să le înnoiască pe cele învechite. Dacă le aduce la existenţă pe cele ce nu sunt, dacă dăruieşte fiinţă celor ce nicicând n-au fiinţat, apoi cu mult mai mult le va îndrepta pe cele ce sunt şi au fost.»

(Din *Scrisorile* Sfântului IOAN GURĂ DE AUR)

SCRISORILE

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

SCRISORILE

CĂTRE PERSOANE OFICIALE
CĂTRE DIACONIŢA OLIMPIADA
CĂTRE ALTE PERSOANE

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREAFERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba greacă veche şi note
de Preotul Profesor DUMITRU FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE ORTODOXĂ
BUCUREŞTI - 2008

Traducerea a fost realizată după textul publicat în Patrologia Graeca, vol. 52.

© – 2008

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE ORTODOXĂ

I.S.B.N. 978-973-616-105-6

CUVÂNT ÎNAINTE

Exilarea Sfântului Ioan Gură de Aur, pentru a doua oară, în vara anului 404, a pus capăt în mod brutal slujirii sale ca arhiepiscop al Constantinopolului, dar nu şi grijii sale pastorale. Intrigile celor pentru care simpla sa prezenţă era o mustrare grea izbândiseră. Cu aceia se adeverea cuvântul Scripturii: *„El este pentru noi ca o osândă a gândurilor noastre şi ne este greu chiar când ne uităm la el"* (Înţel. 2, 14). Sfântul Ioan fusese însă îndepărtat doar cu trupul de clerul şi păstoriţii săi, de cei care îi stătuseră aproape în încercările sale şi ale Bisericii din Constantinopol. Ca un adevărat părinte sufletesc, el nu a încetat să se preocupe de ei cu o desăvârşită uitare de sine.

Scrisorile sale, alcătuite în anii acestui al doilea exil (404–407), au fost singura formă posibilă de continuare a apostolatului său în condiţii de puternică adversitate. Represaliile împărătesei Eudoxia, care urzise împreună cu aliaţii ei alungarea Sfântului Ioan Hrisostom din capitala Imperiului, fuseseră dezlănţuite chiar în Sfânta şi Marea Sâmbătă a anului 404. Actele sacrilege nu au lipsit din acea silnicie care a tulburat şi a întristat întreaga Biserică. Păcatul greu al celor pe care ura nedreaptă (cf. Ps. 37, 19) îi unise împotriva Sfântului Ioan a fost însă dat pe faţă, printr-un semn ceresc, chiar în noaptea care a urmat scoaterii lui, sub pază severă, din Constantinopol. „Iar după acel întuneric de nedescris a apărut o flacără în mijlocul tronului pe care Ioan obişnuia să stea atunci când explica celorlalte mădulare ale Bisericii cuvintele Domnului, care foc căuta pe interpretul cuvântului. Negăsindu-l, a consumat tronul. Apoi, a început să se înalţe..."[1]. Au ars atunci şi biserica, şi clădirea Senatului. Prima, pentru că fusese lăsată pustie prin surghiunirea păstorului duhovnicesc, a doua, spre a vădi mustrarea de Sus, trimisă peste puterea omenească nedreaptă şi nedemnă.

Locul exilului, îndepărtatul Cucuson din Armenia, fusese ales cu un îndoit scop: să-l izoleze pe Sfântul Ioan de cei apropiaţi lui şi, în acelaşi timp, să-i grăbească sfârşitul prin asprimea neobişnuită a traiului de acolo. Dar nici bolile, nici lipsurile, nici chinurile de tot felul nu l-au putut împiedica pe Sfântul Ierarh să se îngrijoreze în continuare pentru starea Bisericii, călăuzind totodată prin scris pe cei care aveau nevoie de lumina şi căldura cuvântului său.

1. Paladie, *Despre viaţa şi felul de a fi ale Fericitului Ioan Hrisostom, Episcopul Constantinopolului,* în *Viaţa Sfântului Ioan Gură de Aur,* trad. de Pr. Prof. Constantin Corniţescu, E.I.B.M.B.O.R., 2001, p. 78.

Pe episcopul Romei, Inochentie, Sfântul Ioan îl va înştiinţa despre împrejurările în care fusese îndepărtat de pe tronul arhieresc constantinopolitan, întrucât pericolul slăbirii vieţii bisericeşti prin tolerarea unor astfel de neorânduieli nu era doar local. Epistolele de răspuns ale ierarhului apusean, denotând o vie conştiinţă sobornicească, arată de câtă autoritate şi respect se bucura Sfântul Ioan Hrisostom încă din timpul vieţii în Biserica nedespărţită.

Cele mai lungi scrisori însă, în număr de şaptesprezece, le-a adresat Sfântul Ioan diaconiţei Olimpiada. Descendentă a unei familii aristocratice, aceasta fusese educată în copilărie de sora Sfântului Amfilohie de Iconiu, câştigând prin frumuseţea virtuţilor ei preţuirea Sfântului Grigorie de Nazianz. Odată rămasă văduvă, Olimpiada se consacrase unei vieţuiri de strictă nevoinţă ascetică, fiind povăţuită îndeaproape de Sfântul Ioan Gură de Aur. Şi din depărtarea exilului său, el o va sfătui cu răbdare, o va îmbărbăta, o va întări cu învăţături duhovniceşti, ajutând-o să-şi vindece „sufletul doborât de tirania tristeţii"[2]. Dar nu doar pe ea au susţinut-o, călăuzit-o şi mângâiat-o cuvintele Sfântului Ioan, ci şi pe mulţi alţii, cum o arată cele peste două sute de scrisori din această carte. Acela pe care numai greutăţile călătoriei până la locul surghiunului îl coborâseră, cum mărturisea chiar el, „până la porţile morţii"[3], le scria celor care aşteptau dumnezeiasca lui îndrumare: „...sunt sănătos, nu mă mai necăjeşte nimic... în fiecare zi mă interesez de voi şi vorbesc cu toţi care vin la mine. Aşa e când iubeşti cu adevărat"[4].

Scrisorile Sfântului Ioan Gură de Aur, care sunt totodată şi ultimele sale scrieri, exprimă în chipul cel mai convingător statornicia şi tăria acestei iubiri adevărate şi sfinte, pe care cuptorul încercărilor şi al suferinţei a arătat-o şi mai strălucitoare.

Binecuvântând publicarea acestui ultim volum din traducerile operei hrisostomice realizate de către vrednicul de pomenire Preot Profesor Dumitru Fecioru, îl oferim spre lectură de mult folos tuturor celor care doresc să cunoască cum a trăit, slujit şi pătimit în ultimii trei ani ai vieţii sale pământeşti Sfântul Ioan Gură de Aur, pentru ca *„întru toate Dumnezeu să se slăvească prin Iisus Hristos"* (1 Petru 4, 11).

† DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

2. *Scrisori către diaconiţa Olimpiada*,9, p. 65.
3. *Ibidem*,6, p. 31.
4. *Scrisoarea a 130-a. Către Cast, Valerie...*, p. 220.

SCRISORI CĂTRE PERSOANE OFICIALE

SCRISORI CĂTRE PERSOANE OFICIALE

Ioan, către stăpânul meu prearespectat şi preaiubitorul de Dumnezeu episcop al Romei, Inochentie: *În Domnul salutare!*

1. Cred că Binecredincioşia Voastră a auzit, chiar înainte de a primi scrisorile noastre, despre nelegiuirea petrecută aici. Această cumplită tragedie a umplut cu grozăvia relelor ei aproape toată lumea. Până la marginile pământului a ajuns vestea despre cele petrecute aici, pricinuind pretutindeni plânsete şi jale.

Dar pentru că nu trebuie numai să plângem, ci să şi îndreptăm şi să căutăm să oprim, într-un chip oarecare, furtuna aceasta prea cumplită din Biserică, am socotit că e de neapărată trebuinţă să îndemn pe preacinstiţii şi preaevlavioşii mei episcopi, pe sfinţiţii Dimitrie, Pansofie, Pap şi Evghenie, să-şi lase treburile şi să înfrunte atâtea mări şi să facă această călătorie îndepărtată, ca să vină la dragostea voastră pentru a vă arăta lămurit toate şi a rândui o cât mai grabnică îndreptare. Odată cu ei i-am trimis şi pe preacinstiţii şi preaiubiţii diaconi Pavel şi Chiriac. Iar noi înşine, sub formă epistolară, vom arăta, pe scurt, dragostei voastre cele ce s-au petrecut.

Nişte credincioşi s-au plâns preabinecredinciosului împărat împotriva lui Teofil, întâistătătorul Bisericii Alexandriei. Împăratul i-a poruncit să vină la Constantinopol singur. El însă a adus cu sine o ceată, nu mică, de episcopi egipteni, ca şi cum ar fi vrut să arate chiar de la început că a venit pentru război şi luptă. Când a pus piciorul în Constantinopol, în oraşul acesta mare şi iubitor de Dumnezeu, n-a intrat în biserică, după obiceiul şi rânduiala păstrate de

demult, n-a căutat să ne întâlnească pe noi, n-a vorbit cu noi, nu s-a rugat cu noi, nici n-a intrat în comuniune cu noi, ci, cum a coborât din corabie, a trecut pe lângă uşile bisericii, a plecat şi a găzduit în afara oraşului; l-am rugat stăruitor să găzduiască la noi, şi el, şi însoţitorii săi – căci era pregătit totul: şi camera, şi cele de trebuinţă –, dar n-au vrut, nici el, nici însoţitorii lui. Când am văzut noi asta, ne-a cuprins nedumerire mare şi nu puteam găsi pricina acestei duşmănii nedrepte. În ce ne priveşte, am făcut tot ce a stat în puterea noastră, tot ce a trebuit; l-am rugat neîncetat să vină să ne întâlnim şi să ne spună pentru ce a dezlănţuit dintru început un război atât de mare, care a învrăjbit un oraş ca acesta. Şi pentru că el n-a voit să spună pricina, iar acuzatorii din preajma lui mă ameninţau, preabinecredinciosul împărat ne-a chemat şi ne-a poruncit să ne ducem de cealaltă parte a mării, unde locuia Teofil, ca să auzim învinuirile ce ni se aduc. Ne învinuiau de silnicii, de crime şi de altele mii. Noi însă, cunoscând şi legile Părinţilor, respectând şi cinstind şi pe acel bărbat, i-am trimis scrisori în care arătam că pricinile unei eparhii nu trebuie judecate în alte eparhii, ci în eparhiile lor. De aceea n-am primit să mă judec acolo cu el, şi am refuzat cu toată tăria să mă duc. Teofil însă, adăugând alte atacuri la cele dintâi, a chemat la el, cu multă autoritate, pe arhidiaconul meu, ca şi cum Biserica ar fi fost văduvă şi n-ar fi avut episcop, iar prin acela a atras tot clerul de partea lui. Bisericile au ajuns pustii, au fost îndepărtaţi clericii fiecărei biserici, unii au fost pregătiţi să dea declaraţii împotriva noastră şi îndemnaţi să ne aducă învinuiri. După ce a făcut aceasta, a trimis să ne cheme la judecată. Nici nu s-a mai gândit să caute să răspundă acuzaţiilor aduse împotriva lui.

Purtarea lui Teofil a fost, aşadar, şi împotriva canoanelor, şi împotriva tuturor legilor.

2. Noi însă, ştiind că nu ne-am duce înaintea unei judecăţi – că dacă ar fi fost aşa ne-am fi dus de mii de ori –, ci înaintea unui duşman, a unui vrăjmaş, după cum ne-au arătat atât faptele petrecute mai înainte, cât şi cele de mai târziu, am trimis la el pe episcopii: Dimitrie de Pisinutis,

Evlisie al Apameii, Lupicinus al Appiariei şi pe preoţii Gherman şi Sever, prin care i-am trimis răspuns cu blândeţea obişnuită nouă şi i-am spus că nu fugim de judecată, ci de un duşman declarat şi de un vrăjmaş vădit. Este, oare, drept să se suie pe scaunul de judecător, care nu i se cuvenea deloc, un om care n-a vrut să primească întâmpinările, care a săvârşit de la început fapte ca acelea, care s-a rupt de Biserică, de comuniune şi de rugăciune, care a pregătit acuzatori, care a corupt clerul şi a pustiit Biserica? Nu e drept ca un episcop din Egipt să-i judece pe cei din Tracia, mai ales când el e sub acuzaţie şi ne e duşman şi vrăjmaş. Dar Teofil nu s-a sinchisit de nimic, ci s-a grăbit să împlinească ce-şi pusese în gând. I-am declarat că suntem gata să spulberăm, chiar şi în faţa a o sută sau o mie de episcopi, acuzaţiile ce ni se aduc şi să dovedim că suntem nevinovaţi, precum şi suntem, dar el n-a voit. Dimpotrivă, cu toate că nu eram de faţă, cu toate că ceream convocarea unui Sinod de care să fiu judecat, cu toate că nu fugeam de cercetare, ci de o vrăjmăşie vădită, el i-a primit pe acuzatorii noştri, i-a iertat pe cei ce fuseseră scoşi de mine din comuniunea Bisericii, a primit întâmpinări de la aceia ale căror vini nu fuseseră încă dovedite ca neîntemeiate şi a făcut acte care sunt oprite de legi şi de canoane. Dar pentru ce să le spun pe toate? Nu s-a oprit să facă şi să lucreze totul până ce nu m-a scos cu toată puterea şi autoritatea şi din oraş, şi din biserică, seara târziu, urmat de întreg poporul. Am fost luat şi târât cu forţa de căpetenia armatei prin mijlocul oraşului, aruncat într-o corabie, şi am pornit noaptea pe mare. Toate acestea, pentru că am cerut convocarea unui sinod care să mă judece drept. Cine poate auzi acestea fără să-i dea lacrimile, chiar de-ar avea inimă de piatră?

Dar pentru că, după cum am mai spus, nu trebuie să plângem numai relele, ci să le şi îndreptăm, rog Dragostea Voastră să se ridice, să ia parte la durerea mea şi să facă totul ca să oprească răul, căci duşmanii mei nu s-au oprit aici cu nelegiuirile lor, ci au adăugat alte rele la cele dintâi.

Când preabinecredinciosul împărat i-a alungat pe cei care, cu neruşinare, au năvălit în biserică, mulţi dintre epi-

scopii prezenţi, văzând nelegiuirea lor, au plecat la eparhiile lor, fugind ca de un foc ce cuprinde totul, iar noi am fost chemaţi iarăşi în oraş şi în biserica din care, pe nedrept, am fost scoşi; ne-au însoţit la întoarcere mai mult de treizeci de episcopi, iar preaiubitorul de Dumnezeu împărat a trimis în acest scop un notar. Şi episcopul Teofil a fugit îndată. Pentru ce? De ce?

După ce ne-am întors, l-am rugat pe preaiubitorul de Dumnezeu împărat să convoace un sinod ca să judece cele ce se săvârşiseră. Teofil, dându-şi seama de cele ce făcuse şi temându-se de vădire, de vreme ce scrisorile împărăteşti fuseseră trimise pretutindeni, s-a îmbarcat pe ascuns, la miezul nopţii, pe o corabie uşoară şi aşa a fugit, luându-i cu el pe toţi ai lui.

3. Dar noi, întemeiaţi pe conştiinţa noastră, nu ne-am mărginit la atâta, ci am continuat rugăminţile pe lângă preabinecredinciosul împărat. Acesta, făcând o faptă potrivită cu credinţa lui cea dreaptă, a trimis să-i cheme iarăşi din Egipt pe Teofil şi pe toţi cei ce fuseseră cu el, ca să dea socoteală de cele ce săvârşiseră şi ca să nu socotească îndestulătoare apărare judecata nedreaptă pe care a făcut-o ascultând, în absenţa noastră şi împotriva atâtor canoane, numai o parte dintre martori. Dar Teofil n-a ţinut seamă de scrisorile împăratului, ci a rămas acasă, pretextând împotrivirea poporului şi râvna de neoprit a unor aşa-zişi partizani ai lui, cu toate că, înainte de primirea scrisorilor împărăteşti, acelaşi popor îl acoperise cu nenumărate ocări. Dar nu despre acestea am să vorbesc acum, ci le-am amintit ca să arăt că a fost prins făcând răul.

Noi nici după acestea n-am găsit linişte, ci am cerut cu stăruinţă să se facă judecată, după întrebare şi răspuns, spunând că suntem gata să dovedim că suntem nevinovaţi şi că aceia au săvârşit cele mai mari nelegiuiri.

În oraş rămăseseră câţiva sirieni, care fuseseră cu el şi care luaseră parte la toate actele lui. Ne-am dus la dânşii, gata să stăm de vorbă cu ei. De multe ori i-am necăjit cu asta, cerându-le să ne dea memoriile sau întâmpinările cu învinuirile aduse împotriva noastră, sau să ne facă cunoscute acuzaţiile sau acuzatorii. N-am primit nimic, dimpotrivă, am fost scoşi iarăşi din biserică. Cum aş putea povesti cele petrecute aici? Depăşesc orice tragedie. Care cuvânt va putea să le înfăţişeze? Ce ureche le va auzi fără să se cutremure? Pe când noi, după cum am spus mai sus, făceam acele demersuri, chiar în Marea Sâmbătă, pe înserate, a intrat deodată în biserică mulţime de soldaţi, a scos cu forţa afară tot clerul care era de partea noastră şi a înconjurat altarul cu arme. Femeile, care erau dezbrăcate în acest timp pentru ca să primească botezul, au fugit goale din locaşurile de rugăciune de frica acestei năvale cumplite, şi nici n-au putut să-şi pună pe ele ceva potrivit buneicuviinţe femeieşti. Multe au fost scoase afară după ce au fost rănite, colimvitrele au fost umplute de sânge, iar apele sfinţite s-au înroşit de sânge. Şi nici aşa nu s-au oprit grozăviile. Soldaţii au pătruns acolo unde se găsesc Sfintele Taine – şi, după cum am aflat, unii dintre ei nici nu erau botezaţi – şi au privit tot ce era înlăuntru. Prea Sfântul Sânge al lui Hristos, după cum era de aşteptat într-o tulburare atât de mare, s-a vărsat pe hainele soldaţilor. S-au făcut aceste nelegiuiri ca şi cum ar fi fost o invazie barbară. Poporul a fugit în pustie şi toată lumea a rămas în afara oraşului. Goale de popor au rămas bisericile într-o sărbătoare atât de mare. Mai bine de patruzeci de episcopi, care erau în comuniune cu noi, au fost alungaţi în zadar, fără pricină, împreună cu poporul şi cu clerul. Plânsete, jale şi râuri de lacrimi pretutindeni, în pieţe, în case, în locuri pustii; tot oraşul era copleşit de aceste nenorociri. Din pricina covârşirii nelegiuirii sufereau, împreună cu noi, nu numai cei pe care i-a lovit nenorocirea, ci şi cei care nu înduraseră nimic; nu numai cei de aceeaşi credinţă cu noi, ci şi ereticii, şi iudeii, şi păgânii. Ca şi cum oraşul ar fi fost cucerit cu forţa, peste tot în cetate erau numai tulburări, frământări, plânsete. Toate acestea au fost săvârşite, împotriva voinţei preabinecredinciosului nostru împărat, după ce s-a înnoptat. Episcopii au pus la cale toate acestea, ei au comandat totul şi nu s-au ruşinat să aibă lângă ei instructori militari în loc de diaconi. Când s-a făcut ziuă, tot oraşul era mutat dincolo

de ziduri, şi sub copaci şi în pădure au prăznuit Sărbătoarea Paştilor, ca nişte oi risipite.

4. Puteţi din acestea să vă daţi seama de toate. Că, după cum am spus, nu-i cu putinţă să înşir în cuvânt, una câte una, toate cele ce s-au întâmplat. Grozăvia mare este că relele acestea, atât de mari şi de multe feluri, nu s-au terminat nici acum şi nici nu-i nădejde să se termine; dimpotrivă, răul se întinde din zi în zi şi am ajuns de râsul mulţimii, dar, mai bine spus, nimeni nu râde, oricât ar fi de tâlos, ci toţi plâng, după cum am spus, răutatea aceasta mare, nelegiuirea aceasta nouă.

Ce s-ar putea spune despre tulburările din celelalte Biserici? Că răul nu s-a mărginit aici, în oraş, ci a ajuns până în Răsărit. După cum o scursoare rea pornită de la cap îmbolnăveşte toate mădularele, tot aşa şi acum relele au ţâşnit din acest mare oraş ca dintr-un izvor, şi încetul cu încetul tulburarea s-a întins peste tot; pretutindeni clericii s-au răsculat împotriva episcopilor; episcopii s-au despărţit de episcopi, popoarele de popoare, iar alţii sunt pe cale de a se despărţi; durerile relelor se văd pretutindeni, toată lumea e răvăşită.

Cunoscând dar toate acestea, domnii mei precinstiţi şi preabinecredincioşi, arătaţi tot curajul şi toată râvna potrivită vouă, ca să puneţi capăt unei atât de mari nelegiuiri intrate în Biserici. Că dacă s-ar împământeni obiceiul acesta, dacă s-ar îngădui oricui să vină de la o depărtare atât de mare, să intre în eparhiile altora şi să facă, după puterea lor, ce voiesc, aflaţi că toate s-ar răsturna şi ar izbucni război neîmpăcat în toată lumea, aruncându-se cu toţii unii asupra altora. Deci, ca să nu se întâmple amestecul acesta în toată lumea de sub soare, vă rog să scrieţi că nu au nici o putere, precum de fapt nici nu au, cele săvârşite într-un chip aşa de nelegiuit în absenţa noastră, a celor care n-am refuzat judecata, şi cu audierea unei singure părţi; să scrieţi ca aceia dovediţi a fi săvârşit astfel de nelegiuiri să fie supuşi pedepsei legilor bisericeşti, iar nouă, celor care n-am fost dovediţi vinovaţi, daţi-ne prilejul să ne desfătăm ne-

contenit de scrisorile voastre, de dragostea voastră şi de toate celelalte, ca şi mai înainte. Iar dacă cei care au săvârşit aceste nelegiuiri ar vrea să ne învinuiască şi acum de fapte pentru care pe nedrept am fost izgoniţi, fără să ni se aducă la cunoştinţă memoriile sau întâmpinările şi fără să se arate acuzatorii, dacă vor aceştia să facă o judecată dreaptă, atunci ne vom judeca, ne vom apăra şi vom dovedi că suntem nevinovaţi de învinuirile aduse, precum şi suntem. Căci cele săvârşite de ei acum sunt împotriva oricărei rânduieli, împotriva oricărei legi şi a oricărui canon bisericesc. Dar de ce vorbesc eu de canon bisericesc? Niciodată nu s-a îndrăznit una ca aceasta la tribunalele din lume, dar, mai bine spus, nici într-un tribunal barbar, nici la sciţi, nici la sarmaţi nu s-a judecat un proces cu audierea unei singure părţi, în absenţa învinuitului, care nu refuză judecata (ci duşmănia), care cere să fie judecat de nenumăraţi judecători, care declară că este nenvinovat, că poate fi judecată pricina sa în faţa întregii lumi, care poate dovedi că nu e vinovat cu nimic.

Cunoscându-le pe toate acestea şi aflându-le mai bine de la apropiaţii mei, preabinecredincioşii noştri fraţi episcopi, vă rog să puneţi râvna voastră în sprijinul cauzei noastre. Aşa ne veţi bucura nu numai pe noi, ci şi obştea Bisericilor şi veţi primi plată de la Dumnezeu, Cel ce face totul pentru pacea Bisericilor.

Dorindu-ţi să fii mereu sănătos, roagă-te pentru mine, Stăpâne preacinstite şi preacuvioase[1].

Ioan, către Inochentie, episcopul Romei: *În Domnul salutare!*[2]

Trupul mi se află într-un singur loc, dar aripa dragostei zboară în toată lumea. Ne desparte cale lungă, dar eu în fiecare zi sunt alături de Evlavia Voastră, în fiecare zi sunt

1. În *Dialogul istoric* al lui Paladie scrisoarea se termină aşa: *"Această scrisoare a fost scrisă şi lui Venerie, episcopul Mediolanului, şi lui Hromaţie, episcopul Acvileii"* (P.G. 54, 536).

2. Scrisă în anul 406.

împreună cu voi. Văd, cu ochii dragostei, curajul sufletului vostru, sinceritatea gândului, tăria, statornicia şi mângâierea mare şi continuă ce mi-o daţi. Cu cât valurile se înalţă mai mult, cu cât se ivesc mai multe stânci şi primejdii, iar furtunile-s mai multe, cu atât creşte vegherea voastră. Nici calea îndepărtată, nici lungimea timpului, nici greutatea lucrurilor nu v-au făcut nepăsători, ci aţi continuat să-i imitaţi pe iscusiţii cârmaci de corăbii, care atunci mai cu seamă veghează, când văd că valurile se înalţă, că marea se înfurie mai mult, când vuietul apelor e mare şi noaptea adâncă în mijlocul zilei. De aceea vă şi mulţumim mult şi dorim să vă trimitem nenumărate scrisori, un mare har pentru noi, dar ni s-a luat această bucurie din pricina locului pustiu în care ne găsim; că nu numai cei care vin din părţile voastre, dar nici chiar cei ce locuiesc în ţinuturile noastre nu pot ajunge cu uşurinţă la noi, din pricină că locul în care sunt silit să stau e depărtat şi se află la capătul pământului şi din pricină că frica de tâlhari zăgăzuieşte calea.

Vă rugăm dar să aveţi mai degrabă milă de tăcerea noastră decât osândă pentru trândăvia noastră. Că n-am tăcut din pricina trândăviei este dovedit: vă scriu îndată ce au venit la noi, după multă vreme, prea cinstitul şi iubitul preot Ioan şi diaconul Pavel şi nu încetăm să vă mulţumim că aţi întrecut pe părinţii cei iubitori în dragostea ce mi-o purtaţi şi râvna ce mi-o arătaţi. Dacă ar fi stat în puterea evlaviei voastre, toate ar fi luat îndreptarea cuvenită, povara relelor şi scandalurile ar fi dispărut, iar Bisericile s-ar fi bucurat de pace şi de linişte deplină; toate ar fi mers în chip firesc şi ar fi fost răzbunate legile dispreţuite şi legiuirile Părinţilor, care au fost călcate în picioare. Dar nimic din toate acestea nu s-a făcut; dimpotrivă, cei care au săvârşit nelegiuirile de mai înainte au adăugat altele, încă mai nelegiuite. Nici nu vreau să povestesc cu de-amănuntul toate cele petrecute mai târziu. Povestirea lor ar depăşi măsura unei istorii, nu numai a unei scrisori. Un lucru rog însă sufletul vostru veghetor: Chiar dacă stăruiesc în rele şi suferă de boli de nevindecat cei care au umplut toate de tulburări,

vă rog să nu vă descurajaţi în încercarea voastră de a-i vindeca, să nu vă pierdeţi curajul, gândindu-vă la măreţia cauzei. Lupta care vă stă în faţă este o luptă pentru întreaga lume aproape, este o luptă pentru Biserici îngenuncheate, pentru popoare împrăştiate, pentru clerici prigoniţi, pentru episcopi alungaţi, pentru legiuiri părinteşti călcate în picioare. De aceea şi rugăm purtarea voastră de grijă şi o dată, şi de două ori, şi de mai multe ori, să arătaţi cu atât mai multă râvnă cu cât tulburarea e mai mare. Nădăjduim că va fi ceva spre îndreptarea lucrurilor. Dar chiar dacă nu se va întâmpla asta, voi veţi avea de la Bunul Dumnezeu cununa desăvârşită, iar nouă, celor nedreptăţiţi, nu mică mângâiere ne va fi fapta dragostei voastre. Că iată, acesta este al treilea an de când suntem în surghiun, de când suntem lăsaţi pradă foametei, bolilor, războaielor, necontenitelor atacuri, unei nespuse pustietăţi, morţii de fiecare zi, săbiilor isaurilor; şi nu puţin ne mângâie şi ne întăreşte continua şi stăruitoarea voastră simpatie şi îndrăznire şi bogata şi curata voastră dragoste, care ne bucură atâta. Aceasta ne este zid, aceasta întărire, aceasta post neînvălurat, aceasta comoară de mii de bunătăţi, aceasta, veselie şi pricină de multă desfătare. Chiar dacă am fi duşi din nou într-un loc şi mai pustiu decât acesta, plecăm având cu noi această nu mică mângâiere a suferinţelor noastre.

Inochentie, către iubitul frate Ioan[3]

Deşi cel nevinovat trebuie să se aştepte numai la bine, iar de la Dumnezeu să ceară milă, totuşi am trimis şi noi, care îndemnăm la răbdare, scrisorile cuvenite, prin diaconul Chiriac, pentru ca să nu aibă ocara mai multă putere în a strivi decât buna conştiinţă în a nădăjdui. De altfel, nici n-ai nevoie, tu, dascălul şi păstorul atâtor popoare, să fii

3. Scrisoarea se află şi în *Istoria bisericească* a lui Sozomen, cartea a 8-a, cap. 26. În traducere românească, în *Istoria bisericească* de Sozomen, versiune de Iosif Gheorghian, Mitropolit primat al României, Bucureşti, 1897, p. 350-351.

învățat, că oamenii vrednici sunt totdeauna încununați dacă rabdă până la sfârșit și nu cad doborâți de povara răutăților, pentru că, într-adevăr, conștiința le este un sprijin puternic în tot ce li se întâmplă pe nedrept, căci dacă cineva nu biruie prin răbdare, face dovada că prețuirea de care s-a bucurat a fost falsă. Dar cel ce și-a pus încrederea în Dumnezeu trebuie mai întâi să îndure totul, apoi să se încreadă în propria sa conștiință. Într-adevăr, omul bun și virtuos poate răbda, dar nu poate fi biruit, pentru că dumnezeiești Scripturi îi apără sufletul, iar dumnezeiești Scripturi prisosesc în astfel de pilde, pe care noi le dăm popoarelor; ele ne dau mărturie că aproape toți sfinții au suferit adeseori și în felurite chipuri, că au fost încercați ca la examen și că așa au ajuns la cununa răbdării. Așadar, preacinstite frate, însăși conștiința ta să te mângâie, ea, care în necazuri mângâie virtutea. Sub ochiul Stăpânului Hristos conștiința va sta curată în limanul păcii.

Inochentie episcopul, către preoții și diaconii și către tot clerul și poporul Bisericii Constantinopolului, cea de sub episcopul Ioan: *Iubiți frați, salutare!*[4]

Din scrisorile Dragostei Voastre, pe care le-ați trimis prin Gherman preotul și Casian diaconul, am aflat, cu îngrijorare mare, faptele pe care ni le-ați pus înaintea ochilor. Am citit și recitit scrisorile și am văzut câte necazuri și supărări îndură credința. Numai mângâierea ce ne-o dă răbdarea vindecă un rău ca acesta; dar Dumnezeul nostru va pune în grabă capăt unor suferințe atât de mari, și vă va fi de folos că le-ați îndurat. Mângâierea aceasta trebuincioasă am găsit-o chiar la începutul scrisorii dragostei voastre și am lăudat gândul vostru, care ne dă multe mărturii ale răbdării voastre. Da, prin scrisorile voastre ați luat-o înaintea mângâierii ce se cuvenea să v-o facem prin scrisoarea

4. Scrisoarea se află și la Sozomen, *op. cit.*, cartea a 8-a, cap. 26, în aceeași traducere românească, *op. cit.*, p. 351-353.

noastră. Că obișnuiește Stăpânul nostru să dea, celor ce suferă această răbdare, ca robii lui Hristos, care ajung în necazuri, să se mângâie gândindu-se că cele ce suferă ei li s-au întâmplat mai înainte sfinților. Iar noi, chiar din scrisorile voastre, am putut căpăta mângâiere. Nu suntem străini de suferințele voastre, că și noi suntem chinuiți împreună cu voi. Poți suferi, oare, nelegiuirile săvârșite de aceia care ar fi trebuit, mai cu seamă, să aibă frâul păcii și să lucreze pentru înțelegere? Acum însă, printr-o măsură potrivnică, preoți nevinovați sunt izgoniți din bisericile lor. Lucrul acesta l-a și suferit pe nedrept, cel dintâi, fratele și împreună-liturghisitorul nostru Ioan, episcopul vostru, fără măcar să fie ascultat; și n-a putut să răspundă învinuirilor, nici n-a fost ascultat. Și ce gând de nedreptățire au născocit? Ca să nu mai fie prilej de judecată sau să se mai facă cercetări, au pus alți preoți în locul celor încă vii, pentru ca, întemeiați pe o astfel de nelegiuire, să poată avea dreptate și să fie judecați cum că au făcut bine. Nu cunoaștem să se fi îndrăznit una ca aceasta de către Părinții noștri; dimpotrivă, ei împiedicau hirotonia altuia în locul unuia încă în viață. O hirotonie făcută necanonic nu poate lua dregătoria unui preot și nici nu poate fi episcop acela care este numit pe nedrept. În privința păzirii canoanelor, noi scriem că trebuie urmate numai canoanele hotărâte la Niceea; numai pe acestea trebuie să le urmeze Biserica sobornicească și numai pe acestea să le recunoască. Iar dacă unii aduc alte canoane, care se deosebesc de canoanele de la Niceea și sunt dovedite a fi alcătuite de eretici, acele canoane nu sunt luate în seamă de episcopii sobornici. Canoanele alcătuite de eretici nu trebuie puse alături de canoanele sobornicești, căci ereticii au voit totdeauna să micșoreze puterea canoanelor de la Niceea prin legiuiri contrare. Nu spunem numai că nu trebuie să urmăm acestora, ci, mai mult, că trebuie să le osândim împreună cu învățăturile eretice și schismatice, așa cum s-a făcut și mai înainte în Sinodul de la Sardica de episcopii cei dinaintea noastră. S-ar cuveni,

preacinstiţi fraţi, mai degrabă să osândiţi o faptă bine făcută, decât să condamnaţi o faptă contrară canoanelor?

Dar ce putem să facem împotriva celor ce s-au săvârşit acum? Trebuie neapărat adunat un sinod, despre care spuneam şi mai înainte că trebuie convocat; el e singurul care poate opri valurile unor astfel de furtuni. Dar ca să avem parte de acest sinod, este de folos deocamdată să lăsăm vindecarea acestor rele pe seama voii Marelui Dumnezeu şi a Hristosului Său, Domnul nostru. Se vor potoli toate tulburările pricinuite de invidia diavolului spre încercarea celor credincioşi. De suntem tari în credinţă, nu trebuie să pierdem nădejdea în Domnul. Şi noi ne gândim mult la chipul în care poate fi convocat un Sinod ecumenic, ca să se termine, cu voia lui Dumnezeu, tulburările. Să aşteptăm deocamdată şi, întăriţi de zidurile răbdării, să nădăjduim să se restabilească toate cu ajutorul Dumnezeului nostru. Toate câte spuneţi că aţi suferit le-am aflat, prin întrebările ce le-am pus, de la episcopii care au venit mai înainte în Roma, deşi în diferite timpuri, adică de la Dimitrie, Chiriac, Evlisie şi Paladie, care sunt împreună cu noi.

Scrisoare către episcopii, preoţii şi diaconii închişi în temniţă pentru credinţă[5]

Fericiţi sunteţi voi din pricina temniţei, din pricina lanţurilor, din pricina legăturilor. Fericiţi sunteţi, de trei ori fericiţi, de mai multe ori fericiţi, voi, care v-aţi făcut în toată lumea prieteni, voi, care aţi făcut să vă iubească şi cei de departe. Pretutindeni pe pământ şi pe mare se cântă faptele voastre mari, vitejia voastră, voinţa neclintită, cugetul vostru liber. Nimic din cele ce par a fi rele nu v-a înspăimântat! Nici temniţa, nici călăul, nici roiurile de chinuri, nici miile de ameninţări pline de moarte, nici judecătorul care scotea foc din gură, nici duşmanii care scrâşneau din dinţi şi puneau la cale fel de fel de uneltiri, nici atâtea bârfeli,

5. Scrisă în anul 404.

nici învinuirile nerușinate, nici moartea, care se arată înaintea ochilor voştri în fiecare zi; dimpotrivă, vă era îndestulă mângâiere pentru relele îndurate tocmai pricina relelor. De aceea, toţi pe faţă vă încununează şi vă laudă în gura mare, nu numai prietenii, ci chiar şi duşmanii, cei care uneltesc acestea. N-o fac, e drept, pe faţă, dar dacă aţi pătrunde în conştiinţa lor, veţi vedea că şi ei se minunează de voi. Aşa e virtutea! E admirată chiar de cei ce-i duc război! Aşa e viciul! E osândit chiar şi de cei ce-l săvârşesc. Aşa sunt laudele cele de aici! Dar pe cele din ceruri, ce cuvânt poate să le înfăţişeze? S-a înscris numele vostru în cartea vieţii, aţi fost număraţi cu sfinţii mucenici. Aceasta o ştiu eu bine, nu pentru că m-am urcat în cer, ci pentru că am aflat-o din dumnezeieştile Scripturi. Dacă cel care s-a împotrivit unei căsătorii nelegiuite, care a mustrat-o numai, pentru că n-a putut curma nelegiuirea, dacă Ioan, fiul celei sterpe, locuitorul pustiei, este mucenic, şi cel dintâi mucenic, pentru că a ţinut de rău o căsătorie nelegitimă, şi pentru aceasta a stat în închisoare şi i s-a tăiat capul, apoi voi, care v-aţi împotrivit călcării legilor şi rânduielilor părinteşti, voi, care v-aţi împotrivit celor care au adus ocară preoţiei şi au călcat legile preoţiei, voi, care aţi pătimit atâta pentru adevăr, pentru a pune capăt unor bârfeli nerușinate, gândiţi-vă ce răsplată veţi primi! *"Nu ţi se cade să ai pe femeia lui Filip, fratele tău"*[6]. Aşa a grăit acel bărbat curajos şi mare. Şi asta i-a fost de ajuns ca să-i dea îndrăznire. Aţi spus şi voi: "Sunt supuse trupurile noastre la munci, pedepse şi chinuri. Sfâşiaţi-le, istoviţi-le cu câte pedepse vreţi! Să calomniem nu voim! Mai bine să murim de mii de ori". Nu vi s-a tăiat capul, dar aţi suferit ceva cu mult mai cumplit! Nu este totuna să ţi se taie capul într-o clipită şi să lupţi vreme îndelungată cu atâtea dureri, temeri, ameninţări, temniţe, cercetări, judecăţi, să lupţi cu mâinile călăilor, cu limbile nerușinate ale calomniatorilor, cu ocările, cu insultele, cu batjocurile. Că şi acesta este un chip deosebit de luptă, iar Fericitul Pavel îl pune în rândul marilor lupte, grăind aşa: *"Aduceţi-vă aminte de zilele de mai înainte, în care, după ce aţi fost luminaţi,*

6. Matei 14, 4.

aţi îndurat multă luptă cu suferinţele"[7]. Apoi, după ce a vorbit de luptă, a adăugat şi aceste cuvinte, zicând aşa: *"Pe de o parte daţi în priveliştе cu defăimări şi cu necazuri, iar pe de altă parte, făcându-vă părtaşi cu cei ce au suferit aşa"*[8]. Dacă au luptat cei ce s-au făcut părtaşi, apoi cu mult mai mult cei ce au îndurat suferinţele. Da, n-aţi îndurat cu fapta, dar cu voinţa aţi îndurat nu numai o moarte, sau două, sau trei, ci multe morţi. *"Bucuraţi-vă şi vă veseliţi"*[9]. Aşa ne-a poruncit Stăpânul cerurilor! Nu numai să nu ne întristăm şi să nu cădem doborâţi, ci să săltăm şi să ne bucurăm când ni se scoate nume rău. Dacă trebuie să ne bucurăm când suntem vorbiţi de rău, gândiţi-vă ce mare ne va fi plata, la ce înălţime ni se urcă răsplata când, pe lângă acestea, se mai adaugă calomnii, bătăi, chinuri, săbii ascuţite, temniţe, lanţuri, cercetări, duceri de la un tribunal la altul şi atâtea cete de duşmani!

"Bucuraţi-vă, dar, şi vă veseliţi", fiţi curajoşi, fiţi tari! Gândiţi-vă pe câţi i-aţi îndemnat la luptă prin cele ce suferiţi, câte cugete aţi ridicat, pe câţi şovăielnici i-aţi sprijinit! Aţi fost de mare folos nu numai celor de faţă, ci şi celor absenţi, celor de departe, nu prin vederea suferinţelor, ci doar prin auzirea acestor suferinţe. Căutaţi să aveţi necontenit în minte cuvintele acelea apostolice: *"Că nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de slava viitoare ce ni se va descoperi nouă"*[10]. Aşteptaţi şi grabnicul sfârşit al încercărilor, şi scăparea desăvârşită de ele şi rugaţi-vă necontenit pentru mine. E drept, mă desparte de voi cale lungă şi m-am despărţit de voi de multă vreme, dar vă îmbrăţişez şi sărut capul drag al fiecăruia dintre voi, ca şi cum aţi fi de faţă şi aţi sta lângă mine, primind cu braţele deschise pe încununaţi şi aşteptând să am mare câştig de pe urma dragostei acesteia mari ce o am pentru voi. Dacă trebuie să aştept plată eu, care vă iubesc, gândiţi-vă cât de mare trebuie să fie răsplata voastră, care aţi strălucit în nişte lupte ca acestea!

7. Evr. 10, 32.
8. Evr. 10, 33.
9. Matei 5, 12.
10. Rom. 8, 18.

SCRISORI CĂTRE DIACONIŢA OLIMPIADA

SCRISORI CĂTRE DIACONIŢA OLIMPIADA

1[1]

Preavenerabilei şi preaiubitoarei de Dumnezeu,
diaconiţa Olimpiada,
Ioan episcopul: *În Domnul salutare!*

1. a. Cu cât mai mult se întind asupra mea încercările, cu atât mai mult îmi creşte mângâierea şi am mai bune nădejdi de viitor. Acum toate se scurg mulţumitor şi avem vânt prielnic. Cine a văzut? Cine a auzit? Sunt stânci ascunse sub apă, stânci pline de primejdie; vârtejuri de apă şi furtuni ne lovesc cu putere; e noapte fără lună, întuneric adânc, prăpăstii şi stânci sunt; călătorim, e drept, pe o astfel de mare, dar nu ne simţim mai rău decât cei ce se clatină în port.

b. La acestea dar gândeşte-te şi tu, doamna mea preaiubitoare de Dumnezeu, ridică-te deasupra tulburărilor şi furtunilor acestora şi învredniceşte-mă cu veşti despre sănătatea ta. Eu sunt sănătos şi vesel. Trupul meu s-a mai înzdrăvenit, respir aer curat, iar ostaşii care mă însoţesc sunt atât de îndatoritori că nu mă lasă să mă folosesc de slugile mele, ei fac treburile lor. Dragostea ce mi-o poartă îi îndeamnă la aceasta. Pretutindeni sunt însoţit de oameni şi fiecare dintre aceştia îi fericeşte pe cei ce mă slujesc.

c. Un singur lucru mă întristează: nu sunt încredinţat că eşti şi tu sănătoasă. Dă-mi ştiri despre sănătatea ta, ca să mă bucur şi de aceasta şi să-i aduc multe mulţumiri lui Pergamie, preaiubitul meu fiu. De vrei să-mi scrii, foloseşte-l

1. Scrisă din Niceea, iunie 404.

pe el pentru aceasta, căci este un prieten sincer, devotat mie şi cu foarte mult respect pentru evlavia şi bună-cuviinţa ta.

2[2]

1. a. Alungă şi teama pe care o am eu cu privire la călătoria mea! Aşa precum îţi scriam mai înainte, trupul mi-e sănătos şi a căpătat mai multă vigoare; aerul îmi face bine, iar cei care mă conduc îşi dau toată silinţa ca, mai mult decât vreau, să mă simt bine; şi ei fac asta. Îţi scriu scrisoarea aceasta în 3 iulie, la plecarea din Niceea.

b. Scrie-mi des despre sănătatea ta. Îţi va sluji pentru asta Pergamie, în care am mare încredere. Nu-mi da ştiri numai despre sănătatea ta, ci veseleşte-mă şi dacă s-a risipit norul tristeţii tale. Dacă voi afla lucrul acesta din scrisorile tale, îţi voi scrie mai des, pentru că voi fi eu în câştig cu cele ce-ţi scriu. Deci, dacă doreşti să te bucuri de scrisori mai dese, arată-mi că ai un câştig de pe urma desimii lor, şi vei vedea că vei primi încă multe altele.

c. Acum m-am întristat tare fiindcă n-am primit de la tine nici o scrisoare, cu toate că au venit aici mulţi care puteau să-mi aducă scrisori.

3[3]

1.a. Când văd mulţimea de bărbaţi şi de femei că umplu drumurile, popasurile şi oraşele pe unde trec, când îi văd că se uită la mine cu lacrimi în ochi, înţeleg cele ce se petrec în sufletul tău. Dacă aceştia, care mă văd acum pentru întâia oară, sunt atât de zdrobiţi de tristeţe că nici n-o pot îndura uşor, ci, când îi rog, îi îmbărbătez şi-i sfătuiesc dau drumul la izvoare şi mai fierbinţi de lacrimi, e vădit că furtuna din sufletul tău e mult mai puternică. Dar cu cât furtuna e mai puternică, apoi cu atât şi răsplata e mai mare dacă înduri furtuna cu mulţumită şi cu bărbăţia cuvenită, precum o şi înduri. Un căpitan de corabie răstoarnă corabia dacă ridică prea sus pânzele când bate vânt puternic, dar dacă le întinde cu măsură şi cum se cuvine, călătoreşte în deplină siguranţă.

b. Cunoscând acestea, doamna mea preaiubitoare de Dumnezeu, nu te lăsa doborâtă de tirania tristeţii, ci stăpâneşte cu judecata ta furtuna supărării. Poţi s-o faci, pentru că nu-i mai mare furtuna decât măiestria ta. Trimite-mi scrisori care să-mi dea această veste, pentru ca aici, între străini, să mă umplu de multă bucurie aflând că ai îndurat tristeţea aceasta cu înţelegerea şi înţelepciunea cuvenite. Scrisoarea aceasta ţi-o scriu când am ajuns aproape de Cezareea.

4[4]

1. a. Am scăpat de boala căpătată pe drum şi ale cărei urme le-am adus în Cezareea. Acum sunt deplin sănătos şi-ţi scriu chiar din Cezareea, unde mă bucur de multă îngrijire; am doctori buni şi renumiţi, care mă îngrijesc nu numai cu ştiinţa lor, ci mai mult cu simpatia şi dragostea lor. Unul dintre cei doi doctori care mă îngrijesc mi-a făgăduit chiar să meargă împreună cu mine; aceeaşi făgăduinţă mi-au făcut-o şi alţi mulţi dregători.

b. Eu ţi-am scris adeseori cum mă aflu, tu însă, aşa cum te-am învinuit şi mai înainte, îmi răspunzi rar. Şi ca să ştii că faci asta din pricina trândăviei tale, şi nu din pricină că n-ai prin cine-mi trimite scrisori, află că fratele fericitului episcop Maxim, pe care l-am întâlnit acum două zile şi l-am întrebat de are vreo scrisoare de la tine, mi-a răspuns că nimeni n-a vrut să-i dea, nici preotul Tigrie nu i-a dat vreo scrisoare pentru mine, cu toate că i-a cerut. Te rog, ţine-l de rău pentru asta pe prietenul meu sincer şi drag, ca şi pe toţi ceilalţi care sunt cu episcopul Chiriac. Schimbarea locului

2. Scrisă din Niceea, 3 iulie 404.

3. Scrisă la sosirea în Cezareea, la sfârşitul lui iulie 404.

4. Scrisă în Cezareea, în luna august 404.

meu de surghiun nu-l supără nici pe el, nici pe altcineva. Primesc această binefacere. Poate că au voit, dar n-au putut. Slavă lui Dumnezeu pentru toate! N-am să încetez să spun asta totdeauna pentru toate cele ce mi se întâmplă. Fie! N-au putut. Dar ca să-mi scrie, n-au putut?

c. Multe mulţumiri doamnelor mele, surorile preacinstitului episcop Pergamie, pentru marea grijă ce mi-au arătat. Ele l-au făcut pe duce, ginerele lui, să mă iubească atât, încât să dorească şi el să vină să mă vadă.

d. Iar tu dă-mi mai des ştiri despre sănătatea ta şi a celor care mă iubesc. De mine fii fără grijă. Până acum sunt sănătos, mulţumit şi mă bucur de multă tihnă. Doresc să aflu dacă au fost puşi în libertate prietenii episcopului Chiriac. Nimeni nu mi-a dat vreo ştire precisă. Măcar despre acest lucru dă-mi de ştire. Spune-i episcopului Chiriac că din pricina supărărilor şi necazurilor mele n-am putut să-i scriu.

5[5]

1.a. Nu trebuia, deci, să scap, nici după plecarea din oraş, de cei care-mi zdrobesc inima! Toţi care m-au întâlnit pe drum, unii din Răsărit, alţii din Armenia, iar alţii din altă parte a lumii, au vărsat râuri de lacrimi când m-au văzut. Tot drumul am fost însoţit de plânsete şi de jale. Spun aceasta ca să afli că sunt mulţi cei care jelesc împreună cu tine. Iar asta nu-i puţin lucru pentru mângâierea ta. Dacă lipsa oamenilor care să sufere cu cel ce suferă o numeşte profetul grea şi de neîndurat, spunând: *"Şi-am aşteptat pe cel ce s-ar mâhni împreună cu mine, şi nu era; şi pe cel ce m-ar mângâia, şi nu l-am aflat"*[6], apoi negreşit capeţi multă mângâiere când ştii că toată lumea ia parte la tristeţea ta. Iar de cauţi şi o altă mângâiere, află că, după ce am suferit atâtea şi atâtea necazuri, sunt sănătos, o duc bine şi sunt tare liniştit. Deapăn în minte suferinţele mele felurite şi neîn-

5. Scrisă în luna august, 404, în drum spre Cucuson.
6. Ps. 68, 24.

trerupte, necazurile mele şi duşmăniile şi mă bucur necontenit de amintirea lor.

b. Gândeşte şi tu aşa, risipeşte negura tristeţii şi scrie-mi des despre sănătatea ta.

Acum am primit o scrisoare de la preadoritul meu domn Aravie şi m-am mirat că nu mi-ai scris şi tu, ştiind că soţia lui îţi este bună prietenă.

Gândeşte-te apoi şi la faptul că toate cele ale vieţii acesteia, şi cele vesele şi cele triste, trec. Da, uşa e strâmtă[7] şi calea îngustă[8], dar e cale! Aminteşte-ţi de cuvintele pe care ţi le-am grăit adeseori: Da, uşa e largă şi calea lată, dar şi ea e cale!

Dezleagă-te de pământ, dar, mai bine spus, de lanţul trupului! Ridică-te pe aripa filosofiei înalte şi nu te lăsa acoperită de umbră şi de fum! Că aşa sunt cele omeneşti. Iar când vezi pe cei ce mi-au făcut atâtea nedreptăţi că sunt stăpâni peste oraşe, că se bucură de onoruri şi sunt însoţiţi de strajă, spune cuvintele acestea: *"Largă e uşa şi lată e calea ce duce la pieire"*[9], şi plânge-i şi jeleşte-i pentru aceasta mai mult pe ei! Că omul care face aici pe pământ rău, şi se mai bucură şi de onoruri în loc să fie pedepsit, pleacă din lumea aceasta având onorurile încărcătură prea mare de pedeapsă. De aceea se pârjolea cumplit şi bogatul cel nemilostiv[10], care nu era pedepsit numai din pricina cruzimii arătate lui Lazăr, ci şi din pricina traiului bun de care se bucura în timp ce era atât de crud, şi din pricină că nici fericirea proprie nu l-a făcut mai bun.

c. Astfel de cuvinte şi altele asemenea – pe care nu încetez de a ţi le aminti – spune-ţi-le în sine, doamna mea preaiubitoare de Dumnezeu, şi aruncă această grea povară de tristeţe. Vesteşte-mă că ai făcut aceasta, pentru ca, aşa cum ţi-am scris şi mai înainte, aflând că-ţi sunt spre mângâiere rândurile mele, să mă folosesc mai des de acest leac.

7. Cf. Matei 7, 14.
8. Cf. Matei 7, 13.
9. Matei 7, 13.
10. Cf. Luca 16, 23-24.

6[11]

1. a. În sfârşit am răsuflat ajungând în Cucuson, de unde îţi şi scriu. În sfârşit mi-s ochii limpezi după fumul şi feluriţii nori de necazuri ce m-au lovit pe drum. Acum, după ce au trecut necazurile, pot spune evlaviei tale acestea. Când eram în necazuri, nu voiam s-o fac pentru a nu te întrista. Mai bine de treizeci de zile m-am luptat cu friguri groaznice, şi aşa, bolnav, am făcut această cale lungă şi anevoioasă, suferind şi de dureri cumplite de stomac. Gândeşte-te la cele îndurate pe cale! Să n-ai doctori, să n-ai băi, să n-ai cele de trebuinţă şi nici vreo altă înlesnire; să fii stăpânit mereu de frica atacurilor isaurilor şi a altor necazuri pe care le naşte greutatea unei călătorii: grijile, supărările, lipsa celor care să-ţi dea o mână de ajutor. Dar acum toate acestea s-au terminat.

b. Ajuns în Cucuson, am scăpat de boală şi de toate urmările ei; sunt deplin sănătos şi am scăpat de frica isaurilor; sunt aici mulţi ostaşi şi le ţin piept cu străşnicie. Am din belşug tot ce-mi trebuie şi toţi mă primesc cu toată bunăvoinţa, deşi locul este tare pustiu. S-a întâmplat ca bunul Dioscor să fie aici, şi a trimis pe o slugă să mă roage să nu stau în altă casă decât în a lui. Asta au făcut-o şi alţii mulţi. Dar am socotit să-l prefer pe el altora şi am tras la el. Îmi pune totul la dispoziţie, ba adesea mă împotrivesc lui din pricina marii lui ospitalităţi şi belşugului pe care vrea să mi-l ofere. Pentru mine s-a mutat şi stă la ţară, ca să mă servească în orice chip; mi-a pregătit casa pentru iarnă, şi în acest scop a făcut tot ce i-a stat în putinţă. N-a lăsat nimic deoparte ca să mă simt bine. Vin apoi la mine adesea şi alţi mulţi administratori şi iconomi trimişi de stăpânii lor prin ordine scrise, gata să-mi pună la îndemână toate înlesnirile.

c. Ţi-am spus toate acestea; de unele, de cele de mai înainte, m-am plâns; ţi-am spus şi de cele bune, ca să nu mă scoată cineva de aici cu uşurinţă. Dacă unii vor să-mi

11. Scrisă din Cucuson, în luna septembrie 404.

facă un bine, apoi să mă lase să stau acolo unde vreau şi să nu-mi dea un alt loc, pe care-l vor ei. Mulţumeşte-le pentru aceasta! Iar dacă e vorba să mă ridice de aici şi să mă trimită în alt loc, să călătoresc iarăşi, să fac alt drum, apoi asta e pentru mine lucru îngrozitor. Mai întâi, mi-e groază să nu fiu trimis într-un loc mai îndepărtat şi mai sălbatic decât acesta; apoi, mai mult mă îngrozeşte călătoria decât surghiunul. Greutăţile călătoriei m-au coborât până la porţile morţii. Acum locuiesc în Cucuson; şederea aici şi liniştea de aici mă întremează; tihna de aici îmi alină suferinţele îndurate atâta amar de vreme şi-mi vindecă oasele zdrobite şi trupul chinuit.

d. În aceeaşi zi în care am sosit eu, a sosit aici şi doamna Sabiniana diaconiţa, zdrobită de călătorie şi obosită, pentru că este la o vârstă când e greu să te deplasezi; totuşi râvna a întinerit-o şi nu o afectează deloc durerile. A spus că e gata să meargă şi în Sciţia, pentru că se răspândise zvonul că am să fiu surghiunit acolo. Este gata, după cum spune, să nu se mai întoarcă acasă, ci să locuiască acolo unde sunt eu. Oamenii Bisericii au primit-o cu dragoste şi râvnă mare. Era aici, mai înainte, şi preabinecredinciosul preot Constantie. Îmi scrisese, rugându-mă să-i îngădui să vină aici, că, după cum spunea, fără învoirea mea, cu toată dorinţa lui cea mare, n-ar fi îndrăznit să vină, şi că nici nu poate rămâne aici, ci trebuie să se ascundă şi să stea tăinuit, întrucât atât de multe primejdii îl pândesc, după cum spune.

e. În privinţa locului meu de surghiun, te rog să nu faci altfel decât cum ţi-am spus. Dacă se fac iarăşi încercări să mă trimită în altă parte, tu să nu spui nimic; dar, după iscusinţa ta, caută să afli unde vor să mă trimită, căci poţi. De afli că e vorba de vreun oraş apropiat, de pe lângă mare, sau în Cizic, sau aproape de Nicomidia, acceptă. Dar dacă e vorba de un loc mai îndepărtat decât acesta sau tot atât de departe, nu accepta. Căci mi-ar fi foarte greu şi neplăcut. Deocamdată aici mă bucur de multă tihnă şi în două zile am scăpat de toate oboselile călătoriei.

7[12]

1. a. Haide să uşurez durerea tristeţii tale şi să risipesc gândurile care au adunat norul acesta! Ce-ţi strânge inima, ce te întristează şi ce te chinuie? Te întristezi că furtuna care loveşte Bisericile este sălbatică, sau că întunecă totul, că noaptea este fără lună, că a stăvilit totul, că se înalţă zi de zi, că dă naştere la cumplite naufragii şi că prăpădul lumii creşte? Ştiu şi eu, nimeni nu e de altă părere. Iar dacă vrei, îţi voi zugrăvi şi icoana celor petrecute, ca să-ţi fac şi mai clară tragedia. Vedem o mare care şi-a deszăvorât adâncul: unii corăbieri plutesc morţi pe ape, iar alţii sunt gata să se înece, scândurile corăbiilor sunt desfăcute, pânzele rupte, catargele sfărâmate, vâslele lipsite de mâinile vâslaşilor, cârmacii, în loc să stea la cârmă, stau pe aşternuturi cu mâinile încrucişate pe genunchi; neputincioşi în faţa împrejurărilor, suspină, strigă, varsă lacrimi, se vaită, nu văd nici cerul, nici marea, ci peste tot întuneric adânc, de nepătruns, încât nu-i pot vedea nici pe cei de lângă ei; mugetul valurilor e mare, iar fiarele mării se năpustesc din toate părţile asupra celor ce plutesc. Dar, mai bine spus, până când am să urmăresc lucruri pe care nu le pot atinge? Orice imagine aş căuta relelor de faţă, cuvântul pleacă biruit.

b. Dar, cu toate că văd acestea, nu-mi pierd bunele nădejdi pentru că mă gândesc la Cel ce cârmuieşte acest univers. Acesta n-are nevoie de arta cârmaciului ca să biruie furtuna, ci El, cu un semn doar, potoleşte tulburarea. Da, nu potoleşte răul de la început, nici îndată ce s-a ivit – aşa e obiceiul Lui –, ci când a crescut, când a ajuns la capăt, când deznădejdea i-a cuprins pe cei mai mulţi, atunci face minunea, arătându-Şi şi propria-I putere, şi deprinzând cu răbdarea pe cei ce-au îndurat răul.

c. Nu-ţi pierde dar, Olimpiada, nădejdea! Numai un singur lucru este înfricoşător, Olimpiada, numai de o singură tulburare trebuie să ne temem: de păcat! Şi n-am să încetez să-ţi spun mereu acest cuvânt. Basme sunt toate celelalte, chiar de mi-ai vorbi de duşmănie, de ură, de viclenie, de calomnie, de ocară, de grăire de rău, de confiscare de averi, de surghiun, de ascuţişul sabiei, de un ocean de rele, de războiul întregii lumi! Oricum ar fi acestea, sunt vremelnice şi pieritoare; se petrec într-un trup muritor şi nu vatămă deloc sufletul care priveghează. De aceea şi fericitul Pavel, vrând să arate că sunt o nimica şi cele bune, şi cele rele din viaţa aceasta, a arătat totul printr-un cuvânt, spunând: *"Cele ce se văd sunt trecătoare"*[13]. Pentru ce te temi de cele trecătoare, când ele trec asemeni apei unui râu? Aşa sunt cele de aici, fie bune, fie rele! Iar un alt profet a asemuit toată fericirea omenească nu cu iarba, ci cu altceva mai trecător, cu floarea ierbii. Şi n-a vorbit numai de o parte a fericirii, numai de bogăţie, de pildă, sau numai de petreceri, sau numai de putere, sau numai de onoruri, ci, printr-un singur cuvânt, prin slavă, cuprinzând tot ce pare strălucitor în viaţa omenească, a adăugat la imaginea ierbii aceste cuvinte: *"Toată slava omului, ca floarea ierbii"*[14].

2.a. Spui că viaţa plină de necazuri şi nenorociri e cumplită şi împovărătoare? Dar iat-o asemuită şi pe aceasta cu o altă imagine! Aşa că, dispreţuieşte şi viaţa plină de necazuri şi nenorociri! Profetul a asemuit ocările, insultele, hulele şi batjocurile ce ni le aduc duşmanii, ca şi uneltirile lor, cu o haină învechită şi cu lâna mâncată de molii: *"De mustrarea oamenilor nu vă temeţi şi de hula lor nu vă lăsaţi biruiţi, căci ca o haină se vor învechi şi ca lâna mâncată de molii"*[15].

b. Deci nimic din cele ce se întâmplă în viaţă să nu te tulbure! Încetează de a ruga pe cutare sau pe cutare, lasă umbrele să treacă – doar umbră e ajutorul omenesc –, şi roagă-L necontenit pe Iisus, Căruia-I slujeşti, să facă numai un semn, şi toate se vor limpezi într-o clipită. Iar dacă L-ai rugat şi nu ţi s-a împlinit ruga, află că aşa e obiceiul lui

12. Scrisă din Cucuson la sfârşitul anului 404.

13. 2 Cor. 4, 18.
14. Is. 40, 6.
15. Is. 51, 7-8.

Dumnezeu, nu pune capăt de la început relelor – voi repeta cuvântul spus mai înainte –, ci, când răul a crescut, când s-a mărit, când dușmanilor noștri nu le-a mai rămas aproape nici un rău de săvârșit, atunci, dintr-odată, Dumnezeu preface totul în liniște și dă dezlegări neașteptate lucrurilor. Da, Dumnezeu poate să dea nu numai atâtea bunătăți câte așteptăm și nădăjduim, ci chiar cu mult mai multe și nesfârșit mai mari. De aceea și Pavel spune: *"Iar Celui ce poate să facă toate mai cu prisos decât cele ce cerem sau gândim"*[16].

c. N-ar fi putut oare de la început să împiedice căderea celor trei tineri în încercarea aceea grozavă? Dar n-a voit, ca să le adune tinerilor mare câștig. De aceea a îngăduit să fie dați în mâinile barbarilor, să se înalțe focul din cuptor la mare înălțime, să se aprindă mânia împăratului mai tare decât cuptorul, să li se lege picioarele și mâinile cu multă strășnicie și așa să fie aruncați în foc. Și când toți cei ce priveau pierduseră nădejdea mântuirii lor, atunci, dintr-odată, mai presus de orice nădejde, s-a arătat facerea de minuni a lui Dumnezeu, Marele Meșter, atunci s-a arătat minunea Lui cu multă strălucire. Focul a fost bogat, iar cei legați, dezlegați. Cuptorul a ajuns biserică, izvor și rouă și mai de preț decât curțile împărătești. Părul capetelor lor a fost mai tare ca focul care înghite totul, care biruie și fierul și pietrele, care subjugă orice materie. S-a alcătuit acolo un cor armonios, corul acelor sfinți, care chemau la această cântare minunată și firea cea văzută, și firea nevăzută. Cântau, înălțând imne de mulțumire pentru că au fost legați, pentru că au fost dați focului, atât cât depindea de dușmani, pentru că au pierdut țara, pentru că au ajuns robi, pentru că li s-a luat libertatea, pentru că au ajuns fără patrie, fără casă, niște surghiuniți, pentru că trăiau într-un pământ străin și barbar. Așa face un suflet recunoscător.

d. După ce răutatea dușmanilor a mers până la capăt – că ce puteau încerca după ce-i omorau? – și după ce atleții au împlinit totul, după ce a fost împletită cununa, după ce

16. Efes. 3, 20.

au fost adunate răsplățile lor și nimic nu mai lipsea spre slava lor, atunci relele au luat sfârșit. Iar cel ce a aprins cuptorul, cel ce i-a supus pe tineri la o pedeapsă atât cumplită, chiar el îi laudă minunat pe sfinții aceia și ajunge crainicul minunii lui Dumnezeu: a trimis în toată lumea scrisori pline de cuvinte de laudă, în care povestește cele întâmplate, și ajunge predicator vrednic de credință al minunilor lui Dumnezeu, Făcătorul de minuni. Erau mai presus de bănuială cele scrise de el chiar în ochii dușmanilor, pentru că fusese dușmanul și vrăjmașul lor.

3.a. Ai văzut măiestria lui Dumnezeu? Ai văzut înțelepciunea Lui? Ai văzut minunea Lui? Ai văzut iubirea Lui de oameni și purtarea Lui de grijă? Nu te tulbura dar, nu te neliniști, ci continuă să-I mulțumești mereu lui Dumnezeu pentru toate, să-L slăvești, să-L rogi, să-I ceri. De se năpustesc asupră-ți mii de tulburări și mii de necazuri, de vin în fața ta furtuni, nimic să nu te tulbure. Dumnezeu iese întru întâmpinarea noastră chiar când totul ne duce la pieire. Dumnezeu poate să scoale și pe cei căzuți, poate să întoarcă și pe cei rătăciți, poate să îndrepte pe cei ce se poticnesc, poate să scape de păcate pe cei ce sunt plini de nenumărate păcate, poate să facă drepți pe cei nedrepți, poate să dea viață celor morți, poate să facă mai strălucitoare cele dărâmate, poate să le înnoiască pe cele învechite. Dacă le aduce la existență pe cele ce nu sunt, dacă dăruiește ființă celor ce nicicând n-au ființat, apoi cu mult mai mult le va îndrepta pe cele ce sunt și au fost.

b. Vrei să spui că sunt mulți cei ce pier, că mulți sunt cei ce se poticnesc? Adeseori s-au întâmplat multe de acestea, dar mai pe urmă toate au primit cuvenita îndreptare, afară de unii care au rămas nevindecați și după schimbarea lucrurilor. Pentru ce te tulburi și te neliniștești că unul este scos afară, iar altul primit? Hristos a fost răstignit, Baraba tâlharul a fost eliberat, iar poporul stricat striga că trebuie să fie mântuit mai degrabă ucigașul decât Mântuitorul și Binefăcătorul. Pe câți crezi că nu i-au dus la cădere atunci acestea? Pe câți nu i-au pierdut?

c. Dar mai bine să iau cuvântul mai de sus. N-a trebuit oare ca Acest Răstignit să-Şi părăsească ţara îndată după naştere, n-a trebuit oare să fugă şi să Se mute chiar când era în scutece, cu întreaga Lui casă, într-un pământ străin, ducându-Se într-o ţară barbară atât de depărtată? Din pricina naşterii Lui au curs râuri de sânge, au fost uciderи nedrepte şi junghieri. Prunci în fragedă vârstă au fost tăiaţi ca pe câmpul de luptă, ca la război, iar copii smulşi de la pieptul mamelor au fost daţi junghierii; pe când le era laptele încă în gâtlej sabia le-a despicat gâtul. Poate fi o grozăvie mai mare ca aceasta? Şi asta a făcut-o cel ce căuta să-L omoare; dar îndelung-răbdătorul Dumnezeu a îngăduit să se săvârşească o grozăvie ca aceasta, a îngăduit să curgă atâta sânge; a îngăduit-o, cu toate că putea s-o oprească, pentru a-Şi arăta, printr-o înţelepciune negrăită, marea Lui îndelungă-răbdare.

d. După ce s-au întors din ţara cea barbară şi S-a făcut mare, război s-a dezlănţuit de pretutindeni împotriva Lui. Mai întâi L-au gelozit şi L-au invidiat ucenicii lui Ioan – deşi Ioan slujea venirii lui Hristos –, care spuneau: *"Cel ce era cu tine dincolo de Iordan, iată, botează şi toţi merg la El"*[17]. Cuvintele acestea sunt cuvinte de oameni pişcaţi de invidie, cuvinte de oameni roşi de patimă. Unul dintre ucenicii lui Ioan, care spusese cuvintele acestea, avusese o neînţelegere cu un iudeu şi discutase despre curăţie, punând faţă în faţă un botez cu celălalt, botezul lui Ioan cu botezul săvârşit de ucenicii lui Hristos: *"Şi s-a iscat neînţelegere între ucenicii lui Ioan şi un iudeu asupra curăţirii"*[18].

e. Dar când a început Hristos să facă minuni, câte calomnii! Unii Îl numeau samarinean şi îndrăcit, spunând: *"Samarinean eşti Tu şi ai drac"*[19], alţii Îl numeau înşelător, spunând: *"Acesta nu este de la Dumnezeu, ci aşa mulţimea"*[20], alţii Îl numeau vrăjitor, spunând: *"Cu domnul dracilor, cu Beelzebul, scoate dracii"*[21]. Şi mereu spuneau asta: Îl numeau potrivnic lui Dumnezeu, mâncăcios, chefliu, beţiv, prieten cu desfrânatele şi cu stricaţii. *"A venit,* spunea El, *Fiul Omului mâncând şi bând, şi ziceţi: "Iată om mâncăcios şi băutor de vin, prieten cu vameşii şi păcătoşii"*[22]. Când a vorbit cu femeia cea păcătoasă, L-au numit profet mincinos: *"Dacă ar fi prooroc,* spuneau ei, *ar şti cine este această femeie care Îi vorbeşte"*[23]. În fiecare zi îşi ascuţeau dinţii împotriva Lui. Şi nu luptau aşa împotriva Lui numai iudeii, ci chiar şi cei care păreau să-I fie fraţi nu se purtau bine cu El, mai mult chiar, cei din casa Lui au dezlănţuit război împotrivă-I. Iată că şi casnicii Lui erau stricaţi. Evanghelistul ne spune: *"Nici fraţii Lui nu credeau într-Însul"*[24].

4. a. Dar pentru că mi-ai vorbit de mulţimea celor ce s-au poticnit şi s-au rătăcit din pricina celor întâmplate, îţi spun: Gândeşte-te câţi ucenici s-au poticnit în timpul răstignirii! Unul L-a vândut[25], alţii au fugit[26], altul s-a lepădat de El[27]; toţi au plecat, şi El singur a fost dus, pus în lanţuri. Gândeşte-te, câţi dintre cei ce mai înainte Îl văzuseră săvârşind minuni, înviind morţi, curăţind leproşi, izgonind demoni, înmulţind pâini, şi făcând şi celelalte minuni, câţi din aceştia nu s-au poticnit în vremea aceea, când L-au văzut singur, dus înlănţuit, înconjurat de nişte ostaşi de rând, urmat de preoţi iudei, zgomotoşi şi gălăgioşi, când L-au văzut singur, prins în mijlocul duşmanilor Lui, de faţă cu vânzătorul, bucuros deocamdată de ispravă? Dar când era biciuit? Şi era de faţă mulţime nenumărată, căci era sărbătoare mare, care-i adunase pe toţi; drama nelegiuirii se petrecea în capitală în amiaza zilei.

17. Ioan 3, 26.
18. Ioan 3, 25.
19. Ioan 8, 48.
20. Ioan 7, 12.
21. Matei 12, 24.
22. Luca 7, 34.
23. Luca 7, 39.
24. Ioan 7, 5.
25. Cf. Marcu 14, 10.
26. Cf. Matei 26, 56.
27. Cf. Matei 26, 69-75.

b. Gândeşte-te, câţi n-au căzut atunci, câţi nu s-au poticnit când L-au văzut legat, biciuit, plin de sânge, cercetat de căpetenia scaunului de judecată, şi nici un ucenic lângă El? Dar când au început să curgă peste El acele felurite, necontenite şi repetate batjocuri? Dar când L-au încununat cu spini, când L-au îmbrăcat în hlamidă, când I-au pus în mână trestie, când Îi cădeau la picioare şi I se închinau, când Îşi băteau joc şi râdeau de El în fel şi chip?[28] Gândeşte-te câţi s-au poticnit, câţi s-au tulburat, câţi şi-au pierdut liniştea când Îl băteau peste obraz şi spuneau: *"Profeţeşte-ne, Hristoase, cine-i cel ce Te-a lovit?"*[29]. Şi L-au dus şi L-au răsdus de colo-colo, şi toată ziua astfel şi-au pierdut-o: batjocorindu-L, ocărându-L, râzând de El în mijlocul mulţimii de iudei. Dar când L-a pălmuit sluga arhiereului?[30] Dar când şi-au împărţit ostaşii hainele Lui?[31] Dar când L-au urcat pe cruce gol, cu spatele plin de lovituri şi L-au răstignit? Nici atunci fiarele sălbatice nu s-au potolit; dimpotrivă, s-au sălbăticit mai mult, au mărit grozăvia faptei, şi-au înmulţit batjocura.

c. Unii spuneau: *"Cel ce dărâmi templul şi în trei zile îl zideşti"*[32]; alţii ziceau: *"Pe alţii i-a mântuit, dar pe Sine nu Se poate mântui"*[33]; iar alţii ziceau: *"Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce, şi vom crede în Tine"*[34]. Dar când L-au batjocorit dându-I să bea dintr-un burete fiere şi oţet?[35] Dar când Îl ocărau tâlharii?[36] Dar fapta aceea înfricoşătoare şi preanelegiuită, de care am vorbit şi mai înainte, când au spus că acel tâlhar vestit, acel răufăcător, omul care săvârşise nenumărate crime, este mai vrednic de liberare decât Hristos, când la propunerea judecătorului

28. Cf. Matei 27, 28-31.
29. Matei 26, 68.
30. Cf. Ioan 18, 22.
31. Cf. Matei 27, 35.
32. Matei 27, 40.
33. Matei 27, 42.
34. Matei 27, 40, 42.
35. Cf. Matei 27, 48.
36. Cf. Matei 27, 44.

I-au preferat pe Baraba, nu numai cu gândul de a-L răstigni, ci şi cu gândul de a-I face nume rău? Socoteau că pot dovedi cu aceasta că Hristos este mai rău decât tâlharul, că e atât de nelegiuit încât nu-L poate scăpa nici mila, nici vrednicia sărbătorii. Acesta era scopul tuturor faptelor lor: să-I strice bunul Lui Nume. Acesta şi este motivul pentru care au răstignit doi tâlhari împreună cu El.

d. Adevărul, însă, n-a fost umbrit, dimpotrivă, a strălucit şi mai mult! L-au învinuit că vrea să ajungă stăpânitor, spunând: *"Oricine se face pe sine împărat nu este prieten cezarului"*[37]. L-au învinuit că vrea să pună mâna pe stăpânire pe Acela Care nu avea unde să-Şi plece capul[38]. L-au învinuit şi de hulă. Marele preot şi-a sfâşiat veşmintele, zicând: *"A hulit! Ce nevoie mai avem de martori?"*[39]. Dar moartea Lui cum a fost? N-a fost silnică? N-a fost de osândă? N-a fost moarte care se dădea celor mai mari nelegiuiţi, care nu erau vrednici să răsufle pe pământ?

e. Mormântul, apoi, nu I s-a dat în dar? A venit cineva şi I-a cerut trupul[40]. Astfel, nici cel care L-a îngroapt nu era dintre ai Lui, dintre cei cărora le făcuse bine, dintre ucenici, dintre cei care dobândiseră de la El atâta îndrăznire şi mântuire, ci toţi aceştia fugiseră, toţi se făcuseră nevăzuţi. Dar faima aceea rea pe care o ticluiseră despre Înviere, spunând că: *"Au venit ucenicii Lui şi L-au furat"*[41], pe câţi nu i-a făcut să cadă, pe câţi nu i-a smintit? Cuvântul a avut atunci putere, deşi era plăsmuit, deşi era cumpărat cu bani[42], a avut putere în ochii unora, cu toate că a fost pecetluit mormântul[43], cu toată marea strălucire a adevărului Învierii. Nici învăţătura despre înviere n-o cunoştea mulţimea! Şi nu este de mirare, când nici ucenicii Lui n-o

37. Ioan 19, 12.
38. Cf. Matei 8, 20.
39. Matei 26, 65.
40. Cf. Matei 27, 57-60.
41. Matei 28, 13.
42. Cf. Matei 28, 12-15.
43. Cf. Matei 27, 62-66.

cunoşteau. *"Că nu ştiau atunci,* spune Scriptura, *că El trebuia să învieze din morţi"*[44]. Gândeşte-te dar câţi nu s-au poticnit în zilele acelea! Cu toate acestea, îndelung-răbdătorul Dumnezeu a îngăduit, rânduind totul cu înţelepciunea Lui cea nespusă.

5.a. Apoi, după acele zile, ucenicii iarăşi au stat ascunşi, tăinuiţi, fugari şi plini de frică; tremurau şi-şi schimbau mereu locul, aşa se ascundeau. După cincizeci de zile au început să se arate şi să facă minuni, dar nici aşa n-au avut tihnă. Cu toate acestea, nenumăraţi oameni dintre cei slabi s-au poticnit când au văzut că apostolii sunt biciuiţi, Biserica răvăşită, ei prigoniţi, iar duşmanii, puternici pretutindeni şi gălăgioşi. Când au dobândit multă îndrăznire de pe urma minunilor, atunci iarăşi moartea lui Ştefan a adus prigoană cumplită, i-a împrăştiat pe toţi şi a tulburat Biserica[45]. Şi iarăşi ucenicii au fost cuprinşi de frică, iarăşi au fugit, iarăşi erau neliniştiţi.

b. Şi aşa creştea necontenit Biserica, pentru că înflorea prin minuni, pentru că a fost strălucitoare dintru începuturile ei. Unul dintre apostoli a fost lăsat în jos printr-o fereastră şi aşa a scăpat din mâinile căpeteniei[46], pe alţi apostoli i-a scos din temniţă îngerul şi aşa au scăpat de lanţuri[47]; iar pe alţi apostoli, prigoniţi de cei puternici, i-au adăpostit şi le-au dat tot felul de îngrijiri oameni sărmani, meseriaşi, vânzătoare de porfiră, făcători de corturi, tăbăcari, oameni care locuiau la marginile oraşelor şi pe ţărmul mării. Adeseori, nici în mijlocul oraşelor nu îndrăzneau să se arate, iar dacă se încumetau ei, nu îndrăzneau gazdele lor.

c. Aşa s-a urzit Biserica: prin încercări şi vremuri de linişte; cei care se poticniseră mai înainte s-au îndreptat mai târziu; cei care s-au rătăcit s-au întors pe drumul cel bun, iar cele ce fuseseră dărâmate s-au zidit mai măreţ. De aceea, când Pavel a cerut lui Dumnezeu să predice cuvântul în tihnă, Atotînţeleptul şi Atoateştiutorul Dumnezeu nu i-a făcut pe plac ucenicului, cu toate desele lui rugăminţi, nu a îngăduit, ci a zis: *"Destul îţi este harul Meu, căci puterea Mea în slăbiciune se săvârşeşte"*[48].

d. Dacă vrei deci să socoteşti faptele bune cu cele rele care se petrec acum, vei vedea, dacă nu semne şi minuni, multe fapte asemănătoare, semne nespuse ale marii purtări de grijă a lui Dumnezeu şi ale ajutorului Său. Dar ca să nu auzi totul cu uşurinţă de la mine, îţi las partea aceasta, ca să aduni singură cu grijă şi să pui faţă în faţă faptele cele minunate ale lui Dumnezeu din vremea de acum cu faptele cele pricinuitoare de tristeţe, şi, având această frumoasă îndeletnicire, să alungi din suflet întristarea. Multă mângâiere vei scoate de aici.

e. Transmite, rogu-te, binecuvântatei tale case din parte-mi multe urări de bine. Să-ţi dea Dumnezeu sănătate şi bucurie, stăpâna mea preavenerabilă şi preaiubitoare de Dumnezeu.

De vrei să-mi scrii pe larg, arată-mi şi aceasta, – fără să mă înşeli –, că ai alungat din suflet orice tristeţe şi că eşti liniştită. Acest leac doresc să aibă scrisorile mele: să-ţi sădească în suflet multă bucurie. Şi vei primi mereu scrisori. Dar să nu-mi scrii iarăşi: "Multă mângâiere am din scrisorile tale". Asta o ştiu şi eu. Ci să-mi scrii că ai atât de multă mângâiere câtă o vreau şi eu, că nu-ţi mai este sufletul neliniştit, că nu mai plângi, că eşti veselă şi liniştită.

8[49]

1.a. Ar fi fost de ajuns să-ţi potolească marea ta durere şi epistola pe care ţi-am trimis-o mai înainte. Dar pentru că tirania întristării te apasă tare, am socotit că trebuie neapărat să adaug a doua scrisoare celei dintâi, ca să culegi

44. Ioan 20, 9.
45. Cf. Fapte 8, 1.
46. Cf. 2 Cor. 11, 33; Fapte 9, 25.
47. Cf. Fapte 5, 19.
48. 2 Cor. 12, 9.
49. Scrisă din Cucuson la sfârşitul anului 404.

din ea mângâiere din belşug, iar sănătatea sufletească să-ţi fie pe viitor nezdruncinată.

b. Haide dar să risipesc şi în alt chip praful tristeţii tale. Socot că din răni şi din buboaie cumplite s-a născut praful acestei tristeţi. Dar nici aşa nu trebuie lăsată-n părăsire grija sănătăţii tale; că praful, dacă nu-i îndepărtat în grabă, vatămă cel mai gingaş dintre mădularele trupului: tulbură limpezimea ochiului şi, în sfârşit, strică toată vederea celui nepăsător. Ca să nu se întâmple dar asta, să stârpim cu multă grabă şi răul ce-a mai rămas. Scoală-te, însă, şi întinde-mi mâna. Ceea ce se întâmplă cu cei bolnavi trupeşte se întâmplă şi cu cei bolnavi sufleteşte: bolnavii nu se fac sănătoşi dacă nu vin şi ei în ajutorul străduinţei doctorilor.

c. Ca să nu se întâmple aceasta, sileşte-te să mă ajuţi şi tu cu priceperea pe care o ai, ca folosul să fie mare din osteneala noastră, a amândurora.

Poate că-mi vei spune:

– Vreau, dar nu pot! Nu sunt în stare să îndepărtez norul cel gros şi întunecos al tristeţii, deşi mă străduiesc atâta.

– Vorbe şi pretexte! Îţi ştiu înălţimea gândurilor tale, ştiu tăria sufletului tău evlavios, ştiu marea ta pricepere, puterea înţelepciunii tale şi că îţi este de ajuns numai să poruncşti oceanului înfuriat al tristeţii, ca să se facă linişte deplină.

d. Dar ca să-ţi fie mai cu înlesnire, am să-ţi ajut şi eu.

Cum vei putea face mai uşor aceasta? Dacă te vei gândi bine la toate cele ce ţi-am scris în epistola de mai înainte – şi ţi-am vorbit în ea pe larg tocmai despre acest subiect – şi dacă vei face ce-ţi poruncesc acum.

– Ce anume?

– Când auzi că o Biserică a căzut, că alta s-a clătinat, că alta a fost cuprinsă de valuri cumplite, că alta a suferit alte nenorociri, că una a primit lup în loc de păstor, alta pirat în loc de cârmaci, alta călău în loc de doctor, suferă – că nu trebuie să treci pe lângă astfel de fapte fără să suferi –, suferă, dar pune măsură suferinţei.

e. Dacă pentru păcatele noastre, pentru faptele pentru care avem să dăm socoteală nu e trebuincios, nici bine, ci tare primejdios şi păgubitor să te laşi stăpânit de tristeţe deznădăjduitoare, apoi cu mult mai mult e zadarnic şi de prisos, iar pe lângă asta şi diavolesc, şi pierzător de suflet, să te topeşti de durere şi să te pierzi pentru păcatele altora.

2. a. Şi ca să vezi că lucrurile aşa stau, am să-ţi povestesc o istorie veche. Era un corintean care avusese parte de sfinţitele ape, fusese curăţit prin taina botezului, se împărtăşise din Masa cea prea înfricoşată, într-un cuvânt, luase parte la toate Tainele noastre – mulţi spun că era şi învăţător al Bisericii –; ei bine, după ce luase parte la aceste Sfinte Slujbe, după ce se împărtăşise de toate acele bunătăţi nespuse, după ce i se dăduse în Biserică un loc de frunte, a săvârşit un păcat groaznic. S-a uitat cu ochi pofticioşi la femeia tatălui său; şi nu s-a mărginit la această poftă rea, ci a prefăcut în faptă gândul lui desfrânat. Fapta îndrăznită de el nu era numai desfrânare, ci şi adulter, dar, mai bine spus, o faptă cu mult mai cumplită decât adulterul.

b. De aceea şi fericitul Pavel, când a auzit, pentru că nu avea vreun nume potrivit ca să-l dea după vrednicia păcatului, înfăţişează altfel mărimea nelegiuirii, grăind aşa: *"Îndeobşte se aude că la voi este desfrânare, şi aşa desfrânare, cum nici la păgâni nu se pomeneşte"*[50]. N-a spus: "nu se îndrăzneşte", ci: *"nu se pomeneşte"*, vrând să arate cât de mare e fărădelegea aceea. Şi l-a dat pe el diavolului, l-a tăiat din toată Biserica şi nici nu i-a mai dat voie să ia parte la masa cea de obşte. *"Cu unul ca acesta,* spune Pavel, *nici nu se cade să mâncaţi"*[51]. Pavel era mâniat foarte tare pe el şi a cerut cea mai aspră pedeapsă, de aceea îl foloseşte drept călău pe Satana, ca el să-i sfâşie trupul.

c. Cu toate acestea, cel care l-a tăiat din Biserică, cel care nu i-a dat voie să ia parte la masa de obşte, cel care a poruncit ca toţi să-l plângă – *"Şi voi v-aţi semeţit, în loc mai*

50. 1 Cor. 5, 1.
51. 1 Cor. 5, 11.

degrabă să fi plâns, ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta"[52] –, cel care l-a alungat de pretutindeni ca pe un ciumat, cel care i-a închis uşa oricărei case, cel care l-a dat Satanei, cel care i-a cerut o pedeapsă atât de aspră, când l-a văzut că suferă şi se căieşte de păcatul săvârşit, când a văzut că el cântă prin fapte un alt cântec, însuşi Pavel şi-a schimbat în aşa fel părerea, încât a poruncit contrariul celor spuse înainte. Ce zice cel ce hotărâse: Întoarceţi-i spatele, plângeţi-l, lăsaţi-l în seama diavolului? Ce spune? *"Întăriţi-l în dragoste, ca nu cumva să fie doborât de prea multă întristare unul ca acesta*[53] *...ca să nu ne lăsăm covârşiţi de Satana, că nu ne sunt necunoscute gândurile lui"*[54]. Vezi că este diavolească o supărare peste măsură? Vezi că este o cursă a Satanei, care face dintr-un leac mântuitor otravă?

d. Şi ajunge otrava, şi-l dă pe om Satanei când omul depăşeşte măsura. De aceea şi spune Pavel: *"ca să nu ne lăsăm covârşiţi de Satana"*. Cu alte cuvinte spune aşa: "Oaia s-a umplut de râie, a fost scoasă afară din turmă, a fost îndepărtată din Biserică, dar a scăpat de boală, a ajuns oaie ca şi mai înainte. Astfel este puterea pocăinţei. Face parte iarăşi din turma noastră. S-o atragem cu totul la noi, s-o primim cu braţele deschise, s-o luăm, s-o îmbrăţişăm, s-o unim cu noi. Dacă nu vom vrea să facem aşa, ne lăsăm covârşiţi de diavol, care nu ia ce-i al lui, ci ce-i al nostru, din pricina trândăviei noastre, iar din pricina tristeţii fără măsură îl *"înghite şi-l face al său"*. Din pricina aceasta Pavel a şi adăugat: *"Că nu ne sunt necunoscute gândurile lui"*. Diavolul obişnuieşte adesea să-i facă să cadă pe cei ce nu sunt cu luare-aminte, chiar prin virtuţi, când acestea nu sunt făcute cum se cuvine.

3.a. Dacă Pavel nu îngăduie să se întristeze mult un om care a făcut un păcat – şi un păcat atât de mare –, ci se sârguieşte, se grăbeşte, face şi iscodeşte totul ca să taie

52. 1 Cor. 5, 2.
53. 2 Cor. 2, 7.
54. 2 Cor. 2, 11.

mărimea tristeţii, spunând că este diavolească lipsa de măsură, că este o viclenie a diavolului, o faptă a răutăţii lui şi a gândurilor lui rele, cum să nu fie cea mai mare prostie şi nebunie să te frământi şi să suferi atâta pentru greşeli făcute de alţii, pentru păcate de care alţii au să dea socoteală, încât să aduci în suflet întuneric nespus, tulburare mare, zăpăceală, nelinişte şi frământare multă? Iar dacă iarăşi ai să-mi spui aceleaşi cuvinte, că" "Vreau, dar nu pot", iarăşi am să-ţi răspund şi eu tot aşa, că: "Vorbe şi pretexte-s astea!", căci îţi cunosc tăria şi deplina înţelepciune a sufletului tău.

b. Dar ca să-ţi fac şi în alt chip mai uşoară biruinţa şi lupta împotriva tristeţii acesteia pierzătoare şi nelalocul ei, îţi spun iarăşi: "Fă ce-ţi poruncesc!".

Când auzi pe cineva că povesteşte de prăpădul de acum, depărtează-te îndată de gândurile acestea şi fugi cu mintea la ziua cea înfricoşată! Gândeşte-te la scaunul de judecată cel înfricoşător, la Judecătorul cel nemitarnic, la râurile de foc ce curg prin faţa scaunului Aceluia şi clocotesc din pricina iuţimii flăcărilor lui, la săbiile ascuţite, la pedepsele grozave, la chinul cel fără de sfârşit, la întunecimea cea adâncă, la întunericul cel mai din afară, la viermele cel neadormit, la legăturile cele de nedezlegat, la scrâşnirea dinţilor, la plângerea cea fără de mângâiere, la privelişte întregii lumi, dar, mai bine spus, la privelişte celor două lumi, a lumii de sus şi a lumii de jos. Că spune Domnul: *"Puterile cerurilor se vor clătina"*[55]. Chiar dacă aceste puteri nu se simt cu nimic pe cuget, chiar dacă nu li se va cere socoteală, ci privesc doar tot neamul omenesc, privesc doar nenumăratele popoare ce au să fie judecate, totuşi nu stau acolo fără frică. Atât de mare va fi atunci frica. La acestea gândeşte-te, deci, şi la întrebările de care nu poate nimeni scăpa!

c. Judecătorul Acela n-are nevoie de pârâşi, nici de martori, nici de dovezi, nici de probe, ci toate vor veni în

55. Matei 24, 29.

mijloc aşa cum s-au săvârşit şi înaintea ochilor celor ce le-au săvârşit. Atunci nimeni nu ne va putea ajuta, nimeni nu ne va putea scăpa de pedeapsă! Nici tată, nici fiu, nici fiică, nici mamă, nici altă rudă, nici vecin, nici prieten, nici avocat, nici bani, nici mulţimea bogăţiei, nici mărimea puterii! Toate acestea vor pieri ca praful, iar cel judecat va rămâne singur şi va primi sau osânda, sau achitarea, potrivit celor săvârşite. Atunci nimeni nu va fi judecat pentru păcatele altuia, ci pentru păcatele proprii.

d. Strânge în jurul tău aceste gânduri, sporeşte-ţi frica aceasta şi ridic-o zid puternic împotriva tristeţii satanice şi pierzătoare de suflet! Stai înarmată cu această frică în lupta împotriva tristeţii! Şi vei putea, numai cu arătarea ei, să o risipeşti, să o sfărâmi mai uşor ca pe o pânză de păianjen. Tristeţea, pe lângă faptul că este zadarnică, de prisos, mai este şi tare pustiitoare şi vătămătare. Frica aceea, însă, este şi de neapărată trebuinţă, şi bună, şi folositoare, şi cu mult câştig.

Dar, furat de cuvânt, fără să vreau ţi-am dat acest sfat ce nu ţi se potriveşte ţie. Mie şi celor cufundaţi ca mine în mulţime de păcate le este necesar sfatul acesta, că îi înfricoşează şi-i trezeşte. Dar pe tine, care eşti împodobită cu atâtea fapte creştineşti, care ai atins chiar de pe acum bolţile cerului, frica aceasta nu te poate tulbura deloc. De aceea, vorbind cu tine voi cânta alt cântec, voi atinge altă coardă, pentru că frica de judecata viitoare nu poate să te tulbure, după cum nu-i tulbură nici pe îngeri. Voi schimba dar cuvântul, dar schimbă-te şi tu odată cu acest cuvânt! Gândeşte-te la răsplăţile faptelor tale, la premiile cele strălucite, la cununile cele frumoase, la dansul împreună cu fecioarele, la cămările cele sfinte, la cămara de nuntă cea cerească, la moştenirea împreună cu îngerii, la îndrăznirea şi vorbirea cu Mirele, la candelele acelea minunate, la bunătăţile care covârşesc şi mintea, şi cuvântul!

4.a. Nu ţine însă de rău cuvintele mele, că te-am aşezat în ceata cea sfântă a fecioarelor pe tine, care trăieşti în văduvie. M-ai auzit de multe ori vorbind şi în public, şi în

particular ce înseamnă fecioria şi că femeia care a arătat multă înţelepciune în celelalte virtuţi nu poate fi împiedicată să fie rânduită în ceata fecioarelor, dar, mai bine spus, chiar cu multă prisosinţă să le întreacă. De aceea şi Pavel, când a vorbit de feciorie, n-a numit fecioară pe aceea care nu ştie de nuntă, care n-a avut legătură cu bărbat, ci pe aceea care se îngrijeşte de cele ale Domnului[56]. Însuşi Hristos arată cu cât e mai mare milostenia decât fecioria[57], iar tu, care ţii sceptrul milosteniei, de mult ţi-ai împletit cununa. Hristos a scos afară jumătate din ceata aceea de fecioare pentru că au venit fără milostenie, dar, mai bine spus, pentru că n-au avut din destul, că aveau untdelemn, dar nu aveau de ajuns. Dimpotrivă, pe cei care au venit fără virtutea fecioriei, dar au venit încărcaţi cu virtutea milosteniei, i-a primit cu multă cinste, i-a numit binecuvântaţii Părintelui Său, i-a chemat la El, le-a dăruit moştenirea Împărăţiei şi i-a strigat în auzul întregii lumi; nu S-a ferit să spună în faţa îngerilor şi a întregii zidiri că ei L-au hrănit şi ei L-au găzduit[58].

b. Aceste fericite cuvinte le vei auzi şi tu atunci; te vei bucura atunci şi tu cu multă prisosinţă de această răsplătire. Dacă numai pentru milostenie atât de mari îţi sunt răsplăţile, atât de frumoase cununile, atât de multă strălucirea şi atât de mare cinstea şi slava – fără să mai vorbesc de celelalte virtuţi –, ce iertare poţi avea că, în loc să prăznuieşti chiar de aici, în loc să salţi, să dănţuieşti şi să te încununezi, tu te frământi şi te întristezi că unul şi-a pierdut minţile, că altul s-a aruncat în prăpastie, şi înlesneşti astfel atacul diavolului împotriva sfântului tău suflet? Şi doar până acum n-ai încetat a-l sfâşia pe diavol!

c. Cine poate vorbi de marea, îndelunga şi felurita ta răbdare? I-ar fi de ajuns, oare, cuiva o cuvântare întreagă, o istorie lungă, pentru a povesti toate suferinţele tale din

56. Cf. 1 Cor. 7, 34.
57. Cf. Matei 25, 1-11.
58. Cf. Matei 25, 34-36.

copilărie şi până acum, pe care le-ai îndurat de la ai tăi şi de la străini, de la prieteni şi de la duşmani, de la cei înrudiţi cu tine şi de la cei cu care n-aveai nici o legătură de rudenie, de la cei puternici şi de la oameni de nimica, de la dregători şi de la oameni de rând, de la clerici? Dacă cineva ar vrea să înşire fiecare dintre aceste suferinţe una câte una, ar scrie o istorie întreagă.

d. Iar dacă cineva ar vrea să vorbească de celelalte chipuri ale acestei virtuţi, să vorbească nu de suferinţele îndurate de la alţii, ci de acelea pe care ţi le-ai făcut singură, va găsi că eşti mai tare ca piatra, ca fierul şi ca diamantul! Ţi-ai supus trupul tău slab şi plăpând, crescut în tot felul de desfătări, la atâtea suferinţe, că nu se deosebeşte întru nimic de unul mort. Ţi-ai pricinuit atât de multe boli, că nu mai au putere nici ştiinţa doctorilor, nici doctoriile, nici îngrijirea! Trăieşti într-o continuă suferinţă.

5.a. Câte cuvinte nu i-ar trebui unuia care ar vrea să vorbească de înfrânarea ta la masă şi de răbdarea în privegherile de noapte? Dar, mai bine spus, când e vorba de tine, nici nu se poate vorbi de înfrânare şi de răbdare! Trebuie găsit acestor virtuţi alt nume, cu mult mai mare. Că spuneam că un om rabdă şi se înfrânează când biruie pofta care îl supără. Tu, însă, n-ai ce să birui. Cu multă pornire te-ai năpustit de la început împotriva cărnii şi ai stins poftele ei; n-ai înfrânat calul, ci i-ai legat picioarele, l-ai aruncat la pământ şi l-ai lăsat nemişcat.

b. La început te înfrânai, acum ai ajuns la nepătimire. Nu te mai tulbură pofta desfătării cu mâncăruri şi băuturi, aşa că nu mai ai de biruit atacurile ei. Odată ce ai alungat fapta şi n-ai mai lăsat-o să intre în trup, ţi-ai învăţat pântecele să mănânce şi să bea atât cât să nu moară de foame şi să nu merite osândă. De aceea nu numesc aceasta nici post, nici înfrânare, ci ceva mai mult decât atât.

c. Acelaşi lucru şi cu privegherile tale sfinte. După ce ţi-ai stins pofta de mâncare şi de băut, ţi-ai stins odată cu ea şi pofta de somn. Că hrana este mâncarea somnului. Pofta aceasta ai biruit-o în alt chip: la început ai silit firea şi stă-

teai neadormită nopţi întregi, mai pe urmă privegherea a ajuns un obicei, ţi-a intrat în sânge. După cum pentru alţii este ceva firesc să doarmă, tot aşa pentru tine să priveghezi. Minunate şi pline de uimire sunt aceste lucruri privite chiar numai în sine, dar dacă ar cerceta cineva şi timpul când au fost săvârşite, că au fost săvârşite la vârstă fragedă, că n-ai avut nici un dascăl care să te înveţe, că erai înconjurată de o mulţime de oameni care te puteau face să te poticneşti, că au fost săvârşite de un suflet ieşit dintr-o casă necredincioasă, trecută acum la adevăr, şi într-un trup femeiesc şi cu totul plăpând din pricina strălucirii neamului strămoşilor şi a luxului în care au trăit ei, câte oceane de minuni n-ar găsi dacă ar deschide pe fiecare din ele? De aceea, nici nu mai fac pomenire de celelalte fapte mari, de smerenie, de dragoste şi de celelalte virtuţi ale sfântului tău suflet. Numai ce le-am pomenit şi le-am spus numele, că au şi izvorât în mintea mea iarăşi mii de izvoare; şi dacă m-aş sili să vorbesc, ca şi de cele de mai înainte, numai în parte de felurile lor, dar, mai bine spus, de temeiurile lor, aş lungi la nesfârşit cuvântul.

d. Nu vreau, pentru ca nu cumva, alunecând pe un ocean nesfârşit, să mă depărtez de subiectul despre care mi-am propus să vorbesc. Dacă n-aş avea de gând acum să-ţi smulg din rădăcini tristeţea, cu drag aş vorbi de virtuţile tale, cu drag aş călători pe acest nesfârşit ocean, dar, mai bine spus, pe oceane nesfârşite, ca să tai căi multe fiecăreia dintre virtuţile tale; căci fiecare dintre aceste căi dă iarăşi naştere la un ocean: fie răbdarea, fie smerenia, fie milostenia cea în multe chipuri, care s-a întins chiar până la marginile lumii, fie dragostea, care întrece în căldură nenumărate cuptoare, fie priceperea cea nesfârşită, plină de mult har, care depăşeşte măsurile firii. Iar dacă aş vrea să vorbesc de faptele creştineşti născute din ele, m-aş asemăna cu unul care ar vrea să numere valurile mării.

6.a. De aceea, lăsând la o parte aceste nesfârşite oceane, voi încerca să vădesc leul după unghiile lui. Voi vorbi puţin despre îmbrăcămintea ta, despre hainele cu care te îmbraci.

Într-adevăr, felul cum se îmbracă cineva pare a fi un lucru de foarte mică însemnătate, dar, dacă îl cercetezi bine, vei vedea că e de foarte mare însemnătate, că are nevoie de un suflet de filosof, care să le calce în picioare pe toate cele lumeşti şi să zboare chiar până la cer.

b. De aceea, nu numai în Noul Testament, ci şi în Vechiul Testament, când Dumnezeu conducea neamul omenesc prin umbre şi închipuiri, când îngăduia ca oamenii să-şi ducă mai trupeşte viaţa, când nu se vorbea încă deloc de cele cereşti şi nici nu se pomenea de cele viitoare, când nu erau tainele înaltei cugetări care stăpâneşte acum, ci li se dădeau evreilor legi mai simple şi mai trupeşti, ei bine, chiar atunci Dumnezeu interzicea cu multă străşnicie dragostea oamenilor de a se îmbrăca în haine frumoase, şi profetul Isaia le grăieşte aşa: *"Acestea zice Domnul către fetele căpeteniilor din Sion: Pentru că s-au înălţat fetele lor şi-au umblat cu grumajii ridicaţi, pentru că fac semne cu ochii, pentru că prin păşitul picioarelor îşi târăsc hainele, iar cu picioarele joacă, va smeri Domnul pe fetele căpeteniilor Sionului, va dezveli chipul lor şi va lua slava îmbrăcăminţii lor*[59]*; ...şi-ţi va fi în loc de miros plăcut praf, în loc de brâu te vei încinge cu funie, în loc de podoaba capului tău vei avea chelie pentru faptele tale, şi în loc de haină de porfiră te vei îmbrăca în sac"*[60]. Acestea-ţi vor fi în loc de podoabă. Ai văzut ce mânie nespusă? Ai văzut ce pedeapsă şi osândă cumplite? Ai văzut ce robie crudă? Aceasta să te facă să te gândeşti la mărimea păcatului. Iubitorul de oameni Dumnezeu n-ar fi adus peste fiicele Sionului o pedeapsă atât de cumplită dacă păcatul care atrage pedeapsa n-ar fi fost atât de mare.

c. Iar dacă păcatul acesta este mare, atunci e lămurit că şi virtutea contrară acestui păcat este foarte mare. De aceea şi Pavel, vorbind femeilor din lume, nu numai că le opreşte să poarte aurării, dar nici nu le lasă să se îmbrace cu haine scumpe[61]. Ştia Pavel, ştia bine că aceasta este o

59. Is. 3, 15-17.
60. Is. 3, 24.
61. Cf. 1 Tim. 2, 9.

boală cumplită a sufletului, o boală cu greu de înlăturat; ştia Pavel că acesta este un semn foarte mare al unui suflet stricat, al unui suflet care are nevoie de multă înţelepciune. Şi au această patimă nu numai femeile din lume, cele care sunt căsătorite cu bărbaţi şi care nu primesc cu uşurinţă aceste sfaturi, ci şi femeile care par că au îmbrăţişat viaţa monahală, care şi-au ales soarta de a trăi în ceata fecioarelor.

d. Multe dintre acestea, după ce au biruit ispitele trupului şi după ce au mers în curăţie pe drumul fecioriei, după ce în această privinţă duc viaţă îngerească şi au arătat în trup muritor semnele prevestitoare ale Învierii – că spune Hristos că în veacul acela *"nici nu se însoară, nici nu se mărită"*[62] –, după ce s-au luat la întrecere cu puterile cele netrupeşti străduindu-se să ajungă la nestricăciune într-un trup stricăcios, după ce săvârşesc cu fapta lucruri de care mulţi nici nu vor să audă, după ce au alungat pofta trupului ca pe un câine rău care atacă mereu, după ce au potolit marea înfuriată şi călătoresc liniştite printre valuri sălbatice, având vânt prielnic pe un ocean tare neliniştit, după ce stau în cuptorul poftei trupeşti şi nu se ard, ci calcă peste cărbunii aceştia ca pe lut, ei bine, femeile acestea sunt biruite în chip ruşinos şi jalnic de pofta de a se găti cu podoabe şi a se îmbrăca în haine scumpe; deci au putut birui pofte mai mari, însă au fost înfrânte de pofta aceasta.

7.a. Atât de greu lucru este fecioria şi are nevoie de atâta osteneală, că Hristos când S-a pogorât din cer ca să facă pe oameni îngeri, ca să sădească pe pământ vieţuirea cea de Sus, nici n-a cutezat să poruncească fecioria, nici să o pună în rândul legilor, ci a legiuit să mori – este, oare, ceva mai greu ca asta? –, a legiuit să te răstigneşti necontenit[63], să faci bine duşmanilor[64], dar n-a legiuit să trăieşti în feciorie, ci a lăsat virtutea aceasta la voia ascultătorilor, spunând: *"Cine poate să înţeleagă, să înţeleagă"*[65]. Grea

62. Luca 20, 35.
63. Cf. Matei 16, 24-26.
64. Cf. Luca 6, 27.
65. Matei 19, 12.

este povara fecioriei, anevoioase sunt luptele ei, pline de sudoare ostenelile, iar drumul acestei virtuţi, plin de mari prăpăstii.

b. Şi o arată aceasta bărbaţii din Vechiul Testament care au săvârşit atât de multe fapte mari! De pildă Moise, acel bărbat vestit, capul profeţilor, prietenul adevărat al lui Dumnezeu, care s-a bucurat de atâta îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, încât a scăpat de mânia dumnezeiască şase sute de mii de oameni vrednici de pedeapsă; bărbatul acesta mare şi cu astfel de însuşiri a poruncit mării, a despărţit marea, a despicat piatra, a schimbat văzduhul, a prefăcut apa Nilului în sânge, a adus împotriva lui Faraon oştire de broaşte şi de lăcuste, a dat altă rânduială întregii zidiri, a făcut şi alte nenumărate minuni, a săvârşit multe fapte de virtute şi a strălucit şi în una, şi în alta, dar n-a putut nici să caute măcar la luptele fecioriei, ci s-a căsătorit, şi-a luat femeie, şi şi-a găsit în căsătorie siguranţa vieţii, şi n-a îndrăznit să se avânte pe oceanul fecioriei, temându-se de valurile de acolo.

c. Patriarhul Avraam apoi, preotul copilului său, a putut să-şi biruie tiranicul glas al sângelui, a putut să-şi ucidă copilul, pe Isaac, fiul său în floarea vârstei, în puterea tinereţii, pe fiul său unul-născut, pe fiul lui adevărat, dat lui mai presus de orice nădejde[66], plin de virtuţi, singurul lui sprijin la adânci bătrâneţi; a putut să-l ia cu el sus în munte, şi să-l ia când avea de gând să facă o astfel de faptă, a putut să clădească jertfelnicul, să pună lemne, să aşeze jertfa pe jertfelnic, să pună mâna pe cuţit şi să întindă cuţitul spre gâtul copilului[67]. Şi l-a întins, şi s-a umplut de sânge bărbatul acela tare ca diamantul, dar, mai bine spus, mai tare ca diamantul, pentru că diamantul e tare prin natura lui, pe când Avraam a imitat tăria naturală a diamantului prin voinţa sa de credincios al Domnului, a arătat, prin fapte, nepătimirea îngerilor. Ei bine, un om care a putut duce la

66. Cf. Fac. 17, 16-19.
67. Cf. Fac. 22, 1-10.

bun sfârşit o faptă atât de mare n-a cutezat să-şi înfrângă firea ca să înfrunte nevoinţele fecioriei, ci s-a temut chiar de luptă şi a căutat mângâierea dată de căsătorie.

8.a. Vreau să-ţi adaug la cei amintiţi mai sus şi pe Iov, pe acel bărbat drept, sfânt, cinstitor de Dumnezeu, care se abţinea de la orice rău. Iov acesta a zdrobit faţa diavolului, a golit tolba diavolului fiind lovit, nu lovind. A fost săgetat necontenit de diavol şi a răbdat tot felul de încercări, iar fiecare era foarte puternică. S-au abătut asupra unui singur trup şi au cuprins un sigur suflet tot ceea ce pare, şi este în adevăr, nenorocire în viaţa aceasta: sărăcia, boala, moartea copiilor, atacurile duşmanilor, nerecunoştinţa prietenilor, foametea, dureri fără capăt în trup, ocări, bârfeli, nume rău. Şi ceea ce-i mai cumplit e că pe neaşteptate l-au lovit toate aceste nenorociri.

b. Iată ce vreau să spun: Un om născut sărac şi crescut într-o casă săracă, pentru că este deprins şi învăţat cu sărăcia, îndură cu uşurinţă povara ei, însă un om căruia îi curg în jur bani cu nemiluita, care are bogăţie mare, nu poate îndura cu uşurinţă schimbarea dacă ajunge pe neaşteptate sărac. Nefiind deprins cu sărăcia, i se pare mai grozavă când îl loveşte pe negândite. O altă pildă: Un om de rând, născut din oameni de rând, care a trăit dispreţuit toată viaţa lui, nu se tulbură tare dacă e ocărât şi insultat, însă un om care se bucură de slavă, care-i însoţit totdeauna de alai de oameni, al cărui nume este pe buzele tuturor, care-i vorbit de bine de toţi, va suferi la fel cu bogatul sărăcit pe neaşteptate de-şi pierde slava şi coboară printre oamenii de rând. La fel, un tată care-şi pierde copiii, şi chiar pe toţi, dar nu în acelaşi timp, se mângâie de cei morţi cu cei rămaşi; durerea este mai mică dacă se scurge timp între durerile pricinuite de moartea copiilor; când a venit durerea cea nouă, durerea cea dintâi e adormită şi dispărută, iar lucrul acesta micşorează nu puţin suferinţa.

c. Ei bine, Iov a văzut moartea tuturor copiilor lui într-o clipită de vreme, şi o moarte groaznică de tot. Moartea le-a fost şi silnică, şi înainte de vreme, iar timpul şi locul au

mărit jalea; era în timpul mesei şi într-o casă deschisă străinilor; şi casa le-a fost mormânt. Ce ai putea spune apoi de foamea aceea nemaiauzită şi nemaivăzută îndurată de Iov, cu neputinţă de tălmăcit prin cuvânt? Cum să o numesc, de voie sau fără de voie? Nu ştiu cum să-i spun, nici nu-i găsesc un nume acestui fel de suferinţă nemaiîntâlnită.

d. Iov nu se putea apropia de masa întinsă şi nu se putea atinge de bucatele care i se puneau în faţă pentru că mirosul greu care ieşea din rănile trupului lui îi tăia pofta de mâncare şi-i făcea scârbă de bucate. Aceasta voia să arate Iov prin cuvintele: *"Cu scârbă mă uit la mâncărurile mele"*[68]. Foamea îl silea să se atingă de bucate, dar mirosul greu care ieşea din trupul lui biruia silnicia foamei. De aceea am spus că nu ştiu cum să numesc foamea lui Iov. De bună voie? Dar voia să guste din cele ce i se puneau înainte. Fără de voie? Dar mâncarea îi stătea în faţă şi nimeni nu-l oprea să mănânce! Cum aş putea povesti suferinţele lui, izvoarele de viermi, puroiul care curgea din răni, ocările prietenilor, dispreţul slugilor? *"Nu m-au cruţat slugile mele,* spune el, *în faţă mă scuipau"*[69]. Cum voi putea povesti despre cei care îl atacau, care se năpusteau asupra lui? *"Cei pe care nu-i socoteam vrednici să fie câini turmelor mele,* spune el, *aceia se năpustesc asupra mea, şi nişte oameni de nimic îmi dau sfaturi"*[70]. Nu-ţi par cumplite toate acestea? Şi sunt într-adevăr cumplite!

e. Să-ţi vorbesc şi de culmea nenorocirilor lui, de cea mai mare suferinţă, care îl înăbuşea mai ales? Ceea ce mai cu seamă îl copleşea era furtuna tulburărilor din sufletul său; conştiinţa lui curată îi tulbura mai cu seamă sufletul, îi întuneca gândirea, îi buimăcea mintea. Cei care se ştiu cu multe păcate pe cuget, de suferă vreo nenorocire, pot găsi o pricină a celor ce li se întâmplă: se gândesc la păcatele lor şi pun capăt tulburării pricinuite de îndoială. La fel,

68. Iov 6, 7.
69. Iov 30, 10.
70. Iov 30, 1.

cei care nu se ştiu cu nimic pe cuget, care sunt plini de fapte bune, dar cunosc învăţătura despre înviere, dacă suferă vreo nenorocire, gândindu-se la răsplăţile de după înviere, ştiu că nenorocirile ce li se întâmplă sunt lupte şi pricini de mii şi mii de cununi. Iov însă, fiind drept şi neştiind nimic despre înviere, era frământat tocmai pentru faptul că nu ştia pentru ce suferă, era mai chinuit de nedumerirea aceasta decât de durerile pricinuite de viermi şi de răni. Şi ca să vezi că lucrurile aşa stau, Iov a răsuflat uşurat când Iubitorul de oameni Dumnezeu l-a învrednicit să-i spună pricina suferinţelor sale: *"S-au îngăduit toate acestea ca să arăţi că eşti drept"*. A răsuflat uşurat, ca şi cum n-ar fi suferit nimic. Aceasta se vede din cuvintele rostite de el. Totuşi, chiar înainte de a afla pricina suferinţelor sale, Iov a suferit, dar a îndurat nenorocirile cu curaj, iar după ce a pierdut totul, a rostit acele minunate cuvinte: *"Domnul a dat, Domnul a luat; cum a hotărât Domnul, aşa s-a întâmplat; fie numele Domnului în veci binecuvântat"*[71].

9.a. Dar mi se pare că, furat de dragostea pentru acest bărbat, m-am depărtat de subiect; deci am să mă întorc, după ce voi mai adăuga câteva cuvinte.

Bărbatul acesta atât de mare şi cu atâtea virtuţi, care a călcat în picioare atâtea nevoi ale firii, n-a îndrăznit nici el să intre în stadionul luptelor fecioriei, ci s-a căsătorit şi a ajuns tatăl atâtor copii. Aşa de mare e greutatea fecioriei, aşa de cumplite şi de mari sunt luptele, aşa de multe sudorile! E nevoie de mare tărie!

b. Ei bine, multe femei care au fost biruitoare în luptele fecioriei n-au putut birui patima împodobirii cu haine frumoase, ci au fost înfrânte, doborâte la pământ mai mult decât femeile din lume. Nu-mi spune mie că nu-şi pun podoabe de aur, că nu se îmbracă în haine de mătase brodate cu aur, că n-au coliere bătute în pietre scumpe. Ceea ce este mai cumplit decât toate şi ceea ce arată cu covârşire boala lor şi tirania patimilor este că se străduiesc şi se si-

71. Iov 1, 21.

lesc prin hainele lor simple să le întreacă în eleganţă pe femeile îmbrăcate cu haine de mătase şi împodobite cu bijuterii de aur şi să arate mai plăcute la înfăţişare decât acelea. După părerea lor săvârşesc un lucru indiferent, dar, după cum îl arată natura, pierzător de suflet, vătămător şi cu prăpastie adâncă.

c. De aceea tu trebuie să fii lăudată de mii şi mii de guri, că, trăind în văduvie, ai biruit cu atâta uşurinţă o patimă care le poate doborî pe călugăriţe. Şi lucrul acesta l-a arătat adevărul lucrurilor. Nu te admir numai pentru că eşti nespus de simplă în îmbrăcăminte, mai simplă chiar decât cerşetorii, ci şi pentru că nu ţi-e căutat sau prefăcut nici mersul, nici încălţămintea, nici îmbrăcămintea. Toate acestea sunt semne de virtute, ele zugrăvesc pe din afară înţelepciunea strânsă în sufletul tău. *"Îmbrăcămintea omului,* spune Scriptura, *râsul dinţilor, călcătura piciorului ne spun cine este"*[72]. Dacă n-ai fi aruncat la pământ şi n-ai fi călcat în picioare ca nimeni altul gândurile pământeşti ale luxului, n-ai fi ajuns să le disprețuieşti atâta, n-ai fi biruit, n-ai fi alungat cu atâta tărie păcatul acesta cumplit.

d. Nimeni să nu mă învinuiască de exagerare pentru că am numit cumplit păcatul acesta. Dacă femeile evreilor, chiar în vremea Legii, primeau o pedeapsă atât de mare pentru păcatul acesta, ce iertare mai pot avea femeile acestea, care sunt datoare să ducă o vieţuire cerească, care trebuie să imite viaţa îngerilor, femeile care trăiesc în vremea harului, când ele săvârşesc acest păcat cu mai multă străşnicie?

e. Când vezi o călugăriţă îmbrăcată în haine noi, în haine cu trenă, îmbrăcăminte osândită de profet, cu mersul legănat, aruncând cu glasul, cu privirea şi cu îmbrăcămintea cupa cu otravă în ochii celor ce se uită la ea cu desfrânare, săpând prăpăstii sub picioarele trecătorilor şi întinzându-le curse, apoi să o mai numeşti pe aceasta monahie? Nu trebuie oare s-o numeri printre desfrânate? Nu sunt tot atât de ademenitoare acestea ca şi acelea? Că acelea

72. Înţ. Sir. 19, 27.

pretutindeni îşi întind aripile plăcerii. De aceea te fericesc, de aceea te admir, că te-ai scăpat de toate acestea! Ai arătat şi în această privinţă că ţi-ai mortificat trupul; nu ţi l-ai înfrumuseţat, ci i-ai dat tăria unui trup tânăr; nu l-ai împodobit, ci l-ai înarmat.

10.a. Dar pentru că deocamdată am arătat leul după gheare, şi asta numai în parte – pentru că nici despre virtutea aceasta a ta n-am spus tot ce trebuia, şi pentru că, după cum spuneam mai sus, mă tem să intru în oceanele cele fără margini ale celorlalte virtuţi ale tale, şi pentru că nici nu mi-am pus în gând, de altfel, să fac lauda sfântului tău suflet, ci să dau leac de mângâiere –, haide să revin la cele spuse mai înainte. Ce spuneam mai înainte? Spuneam să încetezi să te mai gândeşti la ce a păcătuit cutare, la ce a greşit cutare, ci să te gândeşti necontenit numai la nevoinţele tale, la stăruinţa ta, la răbdarea ta, la postul tău, la rugăciunile tale, la privegherile tale cele sfinte, la înfrânarea ta, la milostenia ta, la iubirea ta de străini, la feluritele, desele şi cumplitele tale încercări. Gândeşte-te că din fragedă vârstă până în ziua de azi n-ai încetat să-L hrăneşti pe Hristos când era flămând, să-I dai să bea când era însetat, să-L îmbraci când era gol, să-L primeşti când era străin, să-L cercetezi când era bolnav, să te duci la El când era legat. Gândeşte-te la oceanul dragostei tale care s-a întins atât de mult, că a ajuns cu multă iuţeală chiar până la marginile lumii. Casa ta nu era deschisă numai celui care-ţi călca pragul, ci mulţi de pe tot întinsul pământului şi al mării s-au bucurat de dărnicia iubirii tale de străini. Adună cu mintea toate aceste fapte bune! Bucură-te şi veseleşte-te nădăjduind la cununile şi răsplăţile lor!

b. Dar dacă doreşti să-i vezi pedepsiţi pe nelegiuiţii aceştia de acum, pe setoşii aceştia de sânge, pe cei ce au săvârşit fapte cu mult mai cumplite decât ei, află că vei vedea atunci şi asta. Şi Lazăr l-a văzut pe bogat ars de focul iadului[73]. Da, din pricina vieţii deosebite pe care au dus-o

73. Cf. Luca 16, 23.

li s-au hotărât locuri deosebite şi îi despărţea o prăpastie: unul era în sânurile lui Avraam, celălalt, în cuptoarele cele cu neputinţă de suferit; totuşi şi Lazăr l-a văzut pe bogat, i-a auzit glasul, i-a răspuns. Aşa se va întâmpla şi cu tine atunci.

c. Dacă acel bogat nemilostiv a primit pedeapsă aşa de grea pentru că a trecut cu nepăsare pe lângă suferinţa unui singur om, dacă celui care-l face pe altul să cadă îi este mai de folos să-şi atârne o piatră de moară de gât şi să se înece în mare[74], ce pedeapsă crezi că vor primi atunci ciumaţii aceştia, setoşii aceştia de sânge, care au dus la cădere atâta lume, care au răvăşit atâtea Biserici, care le-au umplut pe toate de tulburare şi de frământare, care i-au întrecut în cruzime şi neomenie pe tâlhari şi pe barbari, care atât de rău au fost înnebuniţi de diavol, căpetenia lor, şi de demoni, împreună-lucrători cu ei, că au făcut de râs în faţa evreilor şi a păgânilor învăţătura noastră creştinească, minunată, fără asemănare, plină de sfinţenie şi vrednică de Cel ce a dat-o, ce pedeapsă crezi că vor primi atunci aceştia, care au înecat mii şi mii de suflete, care au pricinuit naufragii în întreaga lume, care au aprins atâta vâlvătaie, care au sfâşiat trupul lui Hristos, care au împrăştiat pretutindeni mădularele Lui? *"Voi sunteţi,* spune Scriptura, *trupul lui Hristos şi mădulare în parte"*[75]. Dar, mai bine spus, pentru ce să mă străduiesc să înfăţişez nebunia lor, când în cuvânt nu se poate tălmăci? Ce pedeapsă vor suferi atunci ciumaţii şi setoşii aceştia de sânge?

d. Dacă cei care nu L-au hrănit pe Hristos când a flămânzit au fost pedepsiţi cu focul cel nestins, împreună cu diavolul, gândeşte-te ce pedeapsă vor primi cei ce au înfometat cete de călugări şi călugăriţe, care i-au dezbrăcat pe cei îmbrăcaţi, care nu numai că nu i-au primit pe cei străini, dar i-au şi alungat, care nu numai că n-au cercetat pe cei bolnavi, dar le-au mai şi mărit boala, care nu numai că nu i-au văzut pe cei legaţi, dar au făcut să fie aruncaţi în închisoare şi cei liberi! Atunci îi vei vedea pe aceştia prăjiţi la foc, arşi, legaţi, scrâşnind din dinţi, vărsând lacrimi, plângând fără de folos, căindu-se în zadar şi fără câştig, precum bogatul acela. Te vor vedea şi ei încununată în locul acela fericit pe care l-ai moştenit, dănţuind împreună cu îngerii, împărăţind împreună cu Hristos! Vor striga tare, vor plânge, se vor căi de nelegiuirile săvârşite, vor adăuga rugi peste rugi, îţi vor pomeni de milă şi de iubire de oameni, dar fără de folos.

74. Cf. Matei 18, 6.
75. 1 Cor. 12, 27.

11. a. Gândeşte-te la toate acestea! Cântă-le necontenit la urechea sufletului tău, şi vei putea împrăştia praful acesta. Dar pentru că, după părerea mea, este şi altceva care te îndurerează, haide să dăm un leac şi acestor gânduri pline de durere şi prin cele ce-am spus mai înainte, şi prin cele ce am să spun acum. Ştiu că te îndurerează nu numai nenorocirile şi necazurile de acum, ci şi aceea că eşti despărţită de nimicnicia mea. Şi asta te face să plângi necontenit şi să spui tuturor: "Nu mai auzim glasul acela, nu ne mai bucurăm de predicile lui şi suntem osândiţi la foamete. Ameninţarea cu care avertizase odinioară Dumnezeu pe evrei o îndurăm noi acum; nu suferim de foame de pâine, nici de sete de apă, ci de foame de dumnezeiasca învăţătură"[76].

b. Ce voi răspunde acestor cuvinte? Îţi voi răspunde că în lipsa mea poţi vorbi cu mine citindu-mi cărţile. În ceea ce mă priveşte, mă voi strădui, dacă reuşesc să am curieri, să-ţi trimit dese şi lungi scrisori. Iar dacă vrei să auzi cuvânt chiar din gura mea, poate că va fi şi asta, şi mă vei vedea iarăşi cu ajutorul lui Dumnezeu. Dar, mai bine spus, nu poate, ci neîndoielnic. Îţi voi aduce aminte că n-am spus aceste cuvinte în zadar, nici ca să te înşel sau pentru că nu ştiu ce spun. Da, vei auzi şi prin viu grai ceea ce-ţi spun acum în scris.

c. Iar dacă te supără întârzierea, gândeşte-te că nici aceasta nu ţi-e fără de folos. Vei avea mare răsplată dacă ştii să rabzi, dacă nu rosteşti cuvânt nesocotit, dacă dai slavă lui Dumnezeu pentru acestea, după cum şi faci. Nu-i mică lupta aceasta! Ai nevoie de suflet de tânăr, de minte

76. Cf. Am. 8, 11.

de înţelept ca să înduri despărţirea de un suflet pe care-l iubeşti. Cine spune aşa? Cel care iubeşte sincer, cel care cunoaşte puterea dragostei ştie ce spun.

d. Dar ca să nu umblăm mult în căutarea unor prieteni sinceri – lucru atât de rar –, să alergăm la fericitul Pavel. El ne va spune cât e de mare lupta aceasta şi de ce fel de suflet are nevoie. Acest Pavel, care s-a dezbrăcat de came, care a lepădat trupul, care a umblat prin toată lumea aproape cu sufletul gol, care a izgonit din minte orice patimă, care imitase nepătimirea puterilor netrupeşti, care locuia pe pământ cum ar fi locuit în cer, care stătea sus cu Heruvimii, care lua parte cu ei la cântarea aceea tainică, le-a îndurat pe toate celelalte cu uşurinţă, ca şi cum le-ar fi suferit într-un trup străin, a îndurat temniţele, lanţurile, arestările, bătăile, ameninţările, moartea, lovirile cu pietre, cufundările în adânc, tot felul de pedepse[77], dar despărţirea de un suflet iubit atât îl neliniştea, atât îl tulbura, încât a plecat îndată din oraşul în care nu l-a găsit pe prietenul său pe care se aştepta să-l vadă. Mărturie ne stă oraşul Troa, pe care l-a părăsit când nu i l-a putut arăta pe cel căutat. *"Şi venind în Troa,* spune Pavel, *pentru Evanghelia lui Hristos, şi uşa fiindu-mi deschisă în Domnul, n-am avut odihnă în duhul meu, pentru că nu l-am găsit pe Tit, fratele meu; ci, lăsându-i pe ei, am plecat în Macedonia"*[78].

e. Ce înseamnă aceasta, Pavele? Când erai legat în lanţuri, când erai în închisoare, când erai plin de răni, când îţi curgea sânge de pe spate, predicai, botezai, aduceai jertfă şi nu treceai cu vederea măcar pe unul care voia să se mântuiască, iar când ai venit în Troa, când ai văzut ogorul curăţit şi gata să primească semintele, când ai găsit aria plină şi atâta uşurinţă, ai aruncat din mâini un câştig atât de mare, cu toate că veniseşi pentru el – *"venind,* spui, *în Troa pentru Evanghelie"*–, cu toate că nu aveai nici un potrivnic – *"uşa fiindu-mi deschisă"*–, ai plecat îndată!

77. Cf. 2 Cor. 11, 23-26.
78. 2 Cor. 2, 12-13.

– Da, am plecat, ne răspunde Pavel. Tirania marii tristeţi m-a cuprins şi mult mi-a tulburat sufletul absenţa lui Tit. Atât de tare m-a stăpânit şi m-a biruit, încât am fost silit să fac asta.

Nu e nevoie să facem presupuneri că din pricina tristeţii a plecat Pavel. O aflăm chiar din gura lui. A adăugat şi pricina plecării, spunând: *"N-am avut odihnă în duhul meu, pentru că nu l-am găsit pe Tit; ci, lăsându-i pe ei, am plecat".*

12. a. Ai văzut că trebuie să dai foarte mare luptă ca să poţi îndura în linişte despărţirea de un suflet ce ţi-e drag? Ai văzut câtă durere şi câtă amărăciune pricinuieşte? Ai văzut că e nevoie de un suflet mare, de un suflet de tânăr? Lupta aceasta o duci şi tu acum. Cu cât lupta e mai mare, cu atât şi cununile sunt mai frumoase şi răsplata mai strălucită. Aceasta să-ţi fie mângâierea zăbavei mele şi aceea că am să te văd iarăşi negreşit încununată, strigată cu slavă în gura mare şi plină de răsplata pe care ţi-a adus-o mângâierea.

Dar cei care se iubesc nu se mulţumesc numai cu legătura sufletească a dragostei, nu le este de ajuns aceasta spre mângâiere, ci au nevoie şi de prezenţa trupească, iar de le lipseşte, se pierde mare parte din bucurie.

b. Şi venind iarăşi la Pavel, tatăl dragostei, avem să vedem că aşa e. Scriindu-le macedonenilor, le grăia aşa: *"Iar noi, fraţilor, rămânând orfani de voi pentru o vreme, cu chipul, nu cu inima, ne-am sârguit mai mult, cu mare dor să vedem faţa voastră; eu, Pavel, am voit să vin la voi şi o dată şi încă altă dată, dar ne-a împiedicat Satana*[79]. *...De aceea, nemaiputând răbda, am hotărât să rămânem în Atena singuri şi l-am trimis pe Timotei"*[80]. Câtă putere are fiecare cuvânt! O arată cu multă claritate flacăra dragostei din sufletul său. N-a spus: "fiind despărţiţi de voi", nici: "fiind departe de voi", ci *"rămânând orfani de voi".* A căutat un cuvânt în stare să arate durerea sufletului său. Era, e drept, tatăl tuturor, dar rostind cuvintele copii orfani, care

79. 1 Tes. 2, 17-18.
80. 1 Tes. 3, 1-2.

şi-au pierdut la vârstă fragedă tatăl, a voit să arate cât îi este de mare tristeţea.

c. Ce dureros lucru e să rămâi orfan din fragedă vârstă, când vârsta nu ţi-e de nici un ajutor, când cei ce te ajută nu sunt sinceri, iar duşmanii şi uneltitorii apar pe neaşteptate; stai ca un miel în mijlocul lupilor şi te sfâşie şi te atacă toţi din toate părţile. Nu se poate înfăţişa prin cuvânt mărimea acestei nenorociri. De aceea şi Pavel, trecând pe dinaintea ochilor totul şi căutând să găsească un cuvânt care să arate pustietatea şi cumplita durere a sufletului său, s-a folosit de acest cuvânt ca să înfăţişeze suferinţa pricinuită de despărţirea de cei iubiţi ai lui. Şi întăreşte gândul lui prin cele ce adaugă: *"Am rămas orfani,* spune el, nu pentru vreme îndelungată, ci *pentru o vreme;* am fost despărţiţi de voi nu cu sufletul, ci *numai cu chipul.* Dar nici aşa nu putem îndura durerea despărţirii". "Ar fi drept, continuă Pavel, să ne mângâiem din destul că suntem legaţi sufleteşte, că suntem în inima voastră, că v-am văzut ieri şi alaltăieri, dar asta nu ne scapă de tristeţe".

d. – Dar spune-mi, Pavele, ce vrei, ce doreşti? Ce doreşti cu atâta tărie?

– Doresc să văd chipul lor! *Că ne-am sârguit mai mult să vedem faţa voastră.*

– Ce spui tu, marele şi vestitul bărbat? Tu, pentru care lumea este răstignită şi eşti şi tu răstignit pentru lume[81], tu, care ai scăpat de toate cele trupeşti şi ai ajuns aproape fără de trup? Atât ai ajuns de robit de dragoste, încât te-ai coborât la trupul cel de lut, la cel din pământ, la cel pătimaş?

– Da, răspunde Pavel, şi nu mă ruşinez să spun acestea, ci chiar mă laud cu ele. Le caut pentru că am în mine, ca un izvor, dragostea, mama bunătăţilor.

Şi Pavel nu doreşte numai prezenţa lor trupească, ci, mai cu seamă, doreşte să vadă chipul lor. *Ne-am sârguit mai mult,* spune el, *să vedem faţa voastră".*

81. Gal. 6, 14.

– Spune-mi, doreşti să le vezi faţa, să le vezi chipul?

– Da, răspunde Pavel. Da, doresc să le văd chipul în care sunt adunate toate simţirile. Sufletul singur cu un alt suflet singur nu poate nici grăi, nici auzi; dar dacă mă desfătez de prezenţa trupească a celor pe care-i iubesc, le şi vorbesc, şi sunt şi auzit. De aceea doresc să văd faţa voastră, faţa în care este gura care sloboade glas şi-mi vesteşte cele din lăuntrul sufletului, în care este auzul, care primeşte cuvintele, în care sunt ochii, care zugrăvesc mişcările sufletului şi prin care mă bucur mai bine de sufletul iubit.

13.a. Şi ca să vezi cât de mult ardea Pavel de dorinţa de a-şi vedea prietenii, nu s-a mulţumit să spună *"ne-am sârguit mai mult",* ci a adăugat: *"cu mare dor".* Apoi, pentru că nu voia să se amestece cu ceilalţi, a arătat că el îi iubeşte mai mult decât ceilalţi. După ce a spus: *"Ne-am sârguit mai mult"* şi: *"am voit să vin la voi",* s-a desprins de ceilalţi şi, rămânând singur, a adăugat: *"Eu, Pavel, o dată şi încă altă dată".* Prin aceste cuvinte a arătat că s-a străduit mai mult decât alţii. În sfârşit, pentru că n-a reuşit să-i vadă, nu se mulţumeşte cu scrisorile, ci le trimite capul, pe Timotei, cel împreună cu el, trimis în loc de scrisori. De aceea a şi adăugat, zicând: *"De aceea, nemaiputând răbda"*[82]. Iarăşi, ce cuvânt înalt! Câtă putere are acest cuvânt! Arată dragostea lui nestăpânită. După cum unul care s-a aprins face totul ca să scape de foc, tot aşa şi Pavel, aprins de dragoste, caută, pe cât poate, oarecare uşurare: *"Nemaiputând răbda,* spune el, *l-am trimis pe Timotei, slujitorul Evangheliei şi împreună-lucrător cu noi"*[83]; am rupt de lângă mine pe cel mai de trebuinţă mădular al meu, am schimbat durerea cu durere". Că nu îndura cu uşurinţă nici lipsa lui Timotei şi că din dragoste pentru tesaloniceni a preferat povara aceasta foarte mare, a arătat-o şi pe aceasta, spunând: *"Am hotărât să rămânem singuri la Atena"*[84]. Ce suflet care se

82. 1 Tes. 3, 1.
83. 1 Tes. 3, 1-2.
84. 1 Tes. 3, 1.

identifică desăvârşit cu dragostea! Spune că a rămas singur pentru că s-a despărţit de un frate, când erau atâţia cu el!

b. Cugetă dar la acestea necontenit şi tu! Şi cu cât viaţa e mai plină de durere, cu atât vei avea mai mult de câştigat dacă o înduri cu mulţumire. Aduc nespuse cununi nu numai durerile trupeşti pricinuite de lovituri, ci şi durerile sufletului, şi durerile sufletului mai mult decât cele ale trupului, când cei loviţi le îndură cu mulţumire. După cum ai primi mare răsplată dacă, spre slava lui Dumnezeu, ai suferi curajos biciuirea şi sfâşierea trupului, tot aşa aşteaptă mari răsplătiri şi pentru suferinţele sufleteşti ce le înduri acum. Nădăjduieşte că ai să mă vezi negreşit iarăşi, că ai să scapi de durerea aceasta şi ai să ai mare câştig, şi atunci şi acum, de pe urma acestei dureri.

Îţi sunt de ajuns acestea ca să te mângâie, dar, mai bine spus, nu numai pe tine, ci chiar şi pe un om cu puţină minte şi cu sufletul de piatră. Dar când e vorba de atâta pricepere, de atâta bogăţie de credinţă, de atâta înălţime filosofică şi de un suflet care a călcat în picioare toate gândurile lumeşti, vindecarea e mult mai uşoară.

c. Arată-mi dar şi aici dragoste, ca să aibă şi scrisorile mele asupra ta mare putere, tot atâta câtă aveam când eram alături de tine. Şi mi-o vei arăta negreşit dacă aflu că ai avut un câştig oarecare de pe urma scrisorilor mele, dar, mai bine spus, nu numai un câştig oarecare, ci atât de mare câştig cât doresc. Doresc să fii tot atât de bucuroasă acum pe cât erai când ne vedeam. De voi afla aceasta, îmi va fi şi mie uşoară singurătatea în care mă găsesc. Deci, dacă vrei să mă bucur şi eu mai mult – şi ştiu că vrei şi te sârguieşti mult –, arată-mi că ai alungat din suflet toată povara tristeţii şi că eşti liniştită. Dăruieşte-mi această răsplată pentru prietenia şi dragostea ce-ţi port. Ştii doar, ştii bine cât curaj îmi dai de faci ce-ţi spun şi dacă-mi arăţi adevărul prin scrisori.

985

1.a. Pentru ce plângi? Pentru ce te chinui şi-ţi dai pedepse pe care nici duşmanii n-au putut să ţi le dea, lăsându-ţi sufletul doborât de tirania tristeţii? Scrisorile pe care mi le-ai trimis prin Patrichie mi-au descoperit aceste răni ale sufletului tău. De aceea sufăr cumplit şi mă întristez, că, în loc să faci totul ca să-ţi alungi tristeţea din suflet, singură alergi să aduni gânduri pline de durere, să-ţi închipui cele ce nu sunt – sunt propriile tale cuvinte – şi să te chinui singură, zadarnic şi fără de folos şi spre nespus de mare pagubă. Te întristezi că n-ai putut să mă muţi din Cucuson în altă parte? Ştii doar că în ceea ce te priveşte ai făcut tot ce ai putut. N-au putut avea stăruinţele tale sfârşitul dorit? Asta nu trebuie să te întristeze. Poate că aşa a vrut Dumnezeu: să-mi facă mai lungi căile nevoinţelor mele ca să-mi fie cununile şi mai strălucite. Pentru ce dar suferi pentru acelea pentru care eu sunt încununat? S-ar cuveni să salţi, să dănţuieşti, să-ţi pui pe cap cunună, că am fost învrednicit de o soartă care depăşeşte cu mult vrednicia mea! Te întristezi din pricina pustietăţii de aici? Dar este, oare, un loc mai plăcut ca acesta? E linişte, e pace, n-am nici o grijă, iar trupul mi-e deplin sănătos. Nu-mi pasă că oraşul n-are nici piaţă, nici prăvălii. Totul îmi curge ca dintr-un izvor. Îl am alături de mine şi pe episcopul de aici, pe sfinţitul Dioscor, care face totul ca să mă simt bine. Îţi va spune şi bunul Patrichie că sunt vesel, mulţumit, că am tot ce-mi trebuie de când locuiesc aici.

b. Iar dacă plângi din pricina celor petrecute în Cezareea, apoi află că faci o faptă nevrednică de tine. Că şi acolo mi s-au împletit iarăşi cununi strălucitoare; toţi mă vorbesc de bine, toţi mă admiră şi se minunează din pricina suferinţelor îndurate la alungarea mea din Cezareea. Dar deocamdată nimeni să nu afle aceasta, deşi faptele sunt pe buzele multora. Binecredinciosul Peanie mi-a dat ştirea că

85. Scrisă din Cucuson la sfârşitul anului 404.

preoţii lui Faretrie sunt acolo şi că au declarat că sunt în comuniune cu noi, că n-au nimic comun cu duşmanii mei, că nu se întâlnesc cu ei şi nici nu au vreo părtăşie cu ei. Dar ca să nu-i tulburăm, nimeni să nu afle despre aceasta. Da, cele ce mi s-au întâmplat au fost o grozăvie. Să nu fi suferit nimic mai înainte, cele suferite acolo sunt îndestulătoare să-mi pricinuiască nenumărate premii. Am fost în primejdie de moarte. Te rog, însă, ţine aceasta numai pentru tine; am să ţi le povestesc pe scurt, nu ca să te întristezi, ci ca să te bucuri. Acestea-mi sunt temeiurile neguţătoriei mele! Aceasta mi-e averea. Aceasta-i curăţirea păcatelor mele! Să călătoresc prin mijlocul unor astfel de ispite şi să-mi facă rău nişte oameni de la care nu mă aşteptam.

c. Când era să intrăm în Capadocia, după ce am scăpat de Galat[86], care aproape mă ameninţase cu moartea, mulţi mi-au ieşit întru întâmpinare pe cale şi mi-au spus: "Episcopul Faretrie te aşteaptă şi aleargă pretutindeni ca să nu piardă întâlnirea cu tine, face tot ce-i stă în putinţă ca să te vadă, să te îmbrăţişeze şi să-ţi dea dovezi de dragostea lui. A pus în mişcare şi mănăstirile de bărbaţi şi de femei". Eu, auzind aceste cuvinte, nu mă aşteptam la astfel de manifestări de dragoste, ci-mi închipuiam cu totul contrariul, dar n-am spus nimic din gândurile mele celor ce mi-au adus aceste veşti.

2.a. Când am ajuns în Cezareea, obosit şi istovit de drum, cuprins de friguri puternice, tulburat şi chinuit de grele suferinţe, am tras într-o casă aşezată la marginea oraşului şi am trimis după doctori, ca să-mi stingă văpaia ce mă chinuia. Că frigurile mă lăsau şi mă luau. Pe lângă acestea, s-au mai adăugat şi greutatea drumului, oboseala, zdruncinătura, lipsa de ajutoare, lipsa de cele de trebuinţă, lipsa unor doctori; istovit de oboseală, de zăduf şi de nesomn, am intrat aproape mort în oraş. Atunci au venit la mine tot clerul, poporul, călugări, călugăriţe, doctori şi m-am bucurat de multă îngrijire din partea lor; toţi căutau să mă ser-

86. Episcopul Cezareii.

vească, să-mi slujească. Dar eu eram chinuit groaznic de friguri, în primejdie de moarte. În sfârşit, încetul cu încetul s-au astâmpărat frigurile şi mi-a încetat boala. Faretrie, însă, nicăieri. Aştepta plecarea mea. Nu ştiu pentru ce.

b. Când am văzut că boala e pe sfârşite, am vrut să pornesc mai departe ca să ajung la Cucuson şi să mă odihnesc puţin de pe urma suferinţelor îndurate pe durata călătoriei. În timp ce mă pregăteam de plecare, mi s-a adus vestea că pe neaşteptate o mulţime mare de isauri au năvălit în ţinutul Cezareii, că au dat foc unui sat mare şi că au făcut mari blestemăţii. La auzul acestor veşti, tribunul a luat ostaşii pe care-i avea şi a plecat din oraş în întâmpinaea lor. Se temeau să nu năvălească asupra oraşului. Pe toţi i-a cuprins frica, toţi erau înspăimântaţi, toţi erau neliniştiţi, era în primejdie însăşi patria, aşa că au fost folosiţi şi bătrânii la apărarea zidurilor.

c. Aşa stând lucrurile, în faptul dimineţii, o trupă de monahi – că aşa trebuie să-i numesc pentru a arăta prin acest cuvânt furia lor –, au tăbărât asupra casei în care eram, ameninţând că au să-i dea foc, că au să o ardă, că au să-mi facă mari neplăceri dacă nu ies din casă. Şi nici frica de isauri, nici boala care mă chinuia atât de tare şi nici altceva nu i-a făcut mai blânzi, ci erau stăpâniţi de atâta furie că i-au înspăimântat şi pe ostaşi. I-au ameninţat şi pe ei cu bătaia şi se lăudau că şi bătuseră cumplit pe mulţi ostaşi.

d. Când au auzit ostaşii aceasta, au venit la mine şi m-au rugat şi mi-au cerut, zicându-mi: "Chiar dacă ar fi să cădem în mâinile isaurilor, scapă-ne de fiarele acestea". Când căpetenia oraşului a auzit de cele întâmplate, a alergat la casa în care locuiam vrând să mă ajute. Călugării nu s-au plecat nici la rugăminţile lui şi el însuşi a dat înapoi. Văzând dar că lucrurile se încurcă rău şi neîndrăznind să mă sfătuiască să înfrunt o moarte sigură, nici să mă lase în casă din pricina furiei mari a călugărilor, a trimis la Faretrie, rugându-l să-mi îngăduie o zăbavă de câteva zile şi din pricina bolii, şi din pricina primejdiei care mă ameninţa. Dar nici el n-a putut face ceva; dimpotrivă, a doua zi călugării

au fost şi mai înverşunaţi şi nici un preot nu îndrăznea să vină să mă ajute, ci, ruşinaţi şi cu faţa roşie – spuneau că toate acestea se întâmplă din porunca lui Faretrie –, se ascundeau, stăteau tăinuiţi şi nu răspundeau când îi chemam.

e. Dar pentru ce e nevoie să spun mai mult? Asaltat de atâta frică, aproape cu moartea înaintea ochilor, istovit de friguri – că nu scăpasem desăvârşit de durerile pricinuite de friguri –, m-am aruncat în miezul zilei într-o targă şi am plecat de acolo, iar poporul întreg scotea strigăte de durere, bocea, blestema pe cel ce făcuse aceasta şi toţi plângeau şi se tânguiau.

f. După ce am ieşit din oraş, câţiva clerici au ieşit şi ei pe tăcute şi m-au petrecut cu lacrimi în ochi. Îi auzeam pe unii spunând: "Unde îl duceţi, la moarte sigură?". Unul din prietenii mei cei buni îmi spunea: "Fugi, te rog! Să cazi mai bine în mâinile isaurilor, numai să scapi de noi! În orice mâini vei cădea, vei fi în siguranţă dacă scapi de mâinile noastre". Buna Seleucia, soţia domnului Rufin – care mi-a dat multe îngrijiri –, auzind şi văzând acestea, rugându-mă să rămân în casa ei de la ţară, la o depărtare de cinci mile de oraş, mi-a trimis oameni şi m-am dus acolo.

3. a. Dar nici acolo nu aveam să scap de duşmănia lui Faretrie, căci cum a aflat – după cum spunea Seleucia –, a şi ameninţat-o. Când m-a primit în casa sa, eu nu ştiam nimic de această intenţie, iar când a venit la mine, mi-a ascuns-o şi a spus-o numai îngrijitorului casei, căruia i-a poruncit să-mi dea toate înlesnirile, şi, dacă ar veni monahi cu gândul de a mă ocărî şi a mă bate, să strângă ţărani de pe alte moşii ale ei ca să le stea împotrivă. M-a rugat apoi să mă refugiez în propria ei casă, care are un adăpost întărit, ca să scap de mâinile episcopului şi ale monahilor.

b. Asta nu i-am făgăduit-o, ci am rămas acolo, neştiind nimic de cele ce se puneau la cale pentru mai târziu. Dar nici hotărârea aceasta n-a fost îndestulătoare pentru duşmanii mei, ca să pună capăt furiei lor. Mai târziu, în miez de noapte, fără să ştiu ceva, Seleucia, nemaiputând îndura ameninţările lui Faretrie –, căci, după cum mi-a spus, Faretrie continua s-o ameninţe, silind-o să mă scoată şi de acolo –, mi-a dat de ştire că au năvălit barbarii; i-a fost ruşine să-mi spună de silnicia pe care a îndurat-o. Şi în miez de noapte a venit la mine Evitie preotul, m-a sculat din somn şi în gura mare mi-a spus: "Scoală-te, te rog, au năvălit barbarii, sunt aproape!". Gândeşte-te ce-am simţit când am auzit asta! Şi l-am întrebat: "Ce să fac?". În oraş nu mă puteam întoarce, ca să nu îndur suferinţe mai mari decât acelea pe care le-aş suferi de la isauri. Aşa că am fost silit să plec.

c. Noaptea era fără lună, era miezul nopţii, beznă, întuneric adânc. Asta îmi îngreuna situaţia. Nu era nimeni lângă mine, n-aveam pe nimeni care să mă ajute; toţi mă părăsiseră. Totuşi, împins de frică, aşteptându-mi îndată moartea, m-am sculat, aşa bolnav cum eram, şi am poruncit să se aprindă lumânările. Preotul, însă, a poruncit să le stingă, ca nu cumva barbarii, spunea el, văzând lumina să ne atace. Şi au stins şi luminile.

d. Catârul, care mă ducea pe targă, din pricina drumului tare rău, potrivnic şi plin de pietre, s-a împiedicat şi a căzut în genunchi, aruncându-mă la pământ; era aproape să pier, însă m-am sculat şi am mers târându-mă, sprijinit de Evitie preotul, care sărise jos de pe cal. Şi aşa, am mers dus de mână, dar, mai bine spus, am fost târât. Nici nu se putea merge pe un drum atât de anevoios, printre munţi greu de străbătut şi în miez de noapte.

e. Gândeşte-te ce mari au fost suferinţele mele, înconjurat de atâtea rele, chinuit de friguri, fără să ştiu ce se pusese la cale împotriva mea, temându-mă de barbari, tremurând de frica lor şi aşteptând să le cad în mâini. Nu ţi se pare, oare, că numai suferinţele acestea, chiar dacă nu mi s-ar fi întâmplat nimic altceva, pot să-mi şteargă mulţime de păcate şi să-mi dea mult prilej de laudă?

f. Pricina acestor suferinţe, după părerea mea, a făcut ca, îndată ce am sosit în Cezareea, marii dregători ai oraşului, vicarii, slujitorii din conducerea oraşului, tribunii, poporul întreg să vină în fiecare zi să mă vadă, să mă încon-

joare cu atenţii, pentru a mă îngriji ca pe lumina ochilor. Acestea îl pişcau pe Faretrie, iar invidia care m-a alungat din Constantinopol nu s-a depărtat de mine nici aici, după părerea mea. N-am dovezi, dar o bănuiesc. Ce-ai mai putea spune de frica şi primejdiile din timpul călătoriei? Când mi le amintesc în fiecare zi şi mi le trec pe dinaintea minţii, zbor şi salt de bucurie, pentru că am adunată comoară mare. Că aşa sunt şi aşa mă simt. De aceea te rog şi pe tine să te bucuri de toate acestea, să te veseleşti, să salţi şi să slăveşti pe Dumnezeu, că m-a învrednicit să îndur nişte suferinţe ca acestea. De la tine să nu afle nimeni aceasta, dimpotrivă, potoleşte-i pe cei ce le spun[87].

4. a. Iar dacă suferi că mai port în mine urmele suferinţelor îndurate, află că am scăpat desăvârşit de toate, că mi-e trupul mai sănătos decât atunci când locuiam în capitală. Pentru ce te temi de frigul de aici? Mi s-a pus la dispoziţie o locuinţă călduroasă, iar bunul Dioscor face tot ce-i stă în putinţă ca să nu simt deloc frigul. Dacă este să judec lucrurile după începuturi, mi se pare că aerul de aici e ca şi cel din răsărit, întru nimic deosebit de cel din Antiohia. Atât e de cald, atât e de bine întocmit!

b. Tare m-au mâhnit cuvintele tale: "Poate că te întristezi şi de mine că te-am trecut cu vederea". Şi doar ţi-am scris cu multe zile înainte, rugându-te să nu întreprinzi ceva ca să fiu mutat de aici. M-am gândit la aceea că ai nevoie de multe cuvinte de apărare, de multe sudori şi osteneală, ca să-ţi poţi justifica acest cuvânt. Poate că în parte l-ai şi justificat când spui: "Mă gândesc la aceste lucruri atât doar, ca să-mi măresc tristeţea". Dar, iarăşi, este cea mai mare greşeală că spui: "Îmi place să mă gândesc la ceea ce îmi pricinuieşte durere". În loc să faci tot ce-ţi stă în putinţă ca să pui capăt durerii, tu faci voia diavolului, mărindu-ţi tristeţea şi durerea. Nu ştii oare ce mare rău e tristeţea?

87. În ediţia din Migne între: *"nişte suferinţe ca acestea"* şi: *"De la tine"*, este intercalat următorul text: "Păstrează, te rog, ce ţi-am spus pentru tine, şi nu le spune nimănui, chiar dacă oamenii ar umple întreg oraşul, aruncându-se înşişi în mari primejdii".

c. Nu te mai teme de isauri! S-au întors în ţara lor. Guvernatorul provinciei a făcut totul pentru aceasta. Sunt în mai mare siguranţă aici decât în Cezareea. De nimeni nu mă tem ca de episcopi, afară de câţiva. În ce priveşte pe isauri, n-ai nici o teamă. Au plecat, şi, odată cu sosirea iernii, stau închişi în casă, iar după Rusalii ar putea să iasă.

d. Cum poţi spune că nu ţi-am scris? Ţi-am trimis până acum trei scrisori lungi: una prin ostaşi, alta prin Antonie, iar a treia prin Anatolie, slujitorul tău. Mai cu seamă două dintre ele sunt un leac mântuitor în stare să dea curaj unui om trist, unui om poticnit şi să-l umple de veselie curată. Când le vei primi, citeşte-le de mai multe ori de la început până la sfârşit; le vei vedea puterea şi vei cunoaşte singură folosul şi puterea lor tămăduitoare şi-mi vei spune cât de mult ai câştigat din ele. Am terminat şi o a patra scrisoare, asemănătoare acestora, însă n-am vrut să ţi-o trimit acum, că m-au durut tare cuvintele ce-mi spui: "Strâng în mine gânduri pline de tristeţe, îmi închipui ce nu este". Cuvintele acestea nu-s vrednice de tine şi îmi este ruşine şi mie de ele şi-mi acopăr faţa. Citeşte însă scrisorile pe care ţi le-am trimis, şi n-ai să mai gândeşti aşa, chiar dacă ai căuta de mii de ori să te întristezi.

e. Pentru că mi-ai vorbit de episcopul Iraclide, îţi spun că-şi poate da demisia dacă vrea, ca să scape de toate greutăţile. Nu-i rămâne altceva. Eu, cu toate că nu am făcut mare lucru, totuşi am spus doamnei Pentadia să-şi dea toată silinţa să găsească o uşurare răului. Îmi spui că ai îndrăznit să-mi destăinui durerile tale pentru că ţi-a poruncit el. Ce îndrăzneală e aceasta? N-am încetat s-o spun şi nu voi înceta, că un singur lucru e dureros, păcatul numai, iar toate celelalte, praf şi cenuşă. Ce greutate este să stai la închisoare, să fii legat cu lanţuri? Ce greutate este să suferi răul, când suferinţa răului ajunge temei de neguţătorie mare? Ce greutate e surghiunul? Ce greutate confiscarea averilor? Toate acestea sunt cuvinte lipsite de realitate, numai cuvinte cu nume de tristeţe. Iar dacă-mi spui de moarte,

află că îmi spui de o îndatorire a firii, pentru că moartea trebuie să o suferim cu toţii, chiar dacă nu ne-o aduce altul. Dacă-mi vorbeşti de surghiun, atunci nu-mi spui altceva decât că am prilejul să văd ţări şi oraşe multe. Iar dacă-mi vorbeşti de confiscarea averilor, apoi îmi vorbeşti de libertate, îmi spui că sunt desprins de cele de aici.

5. a. Să nu încetezi, atât cât îţi stă în putere, să te îngrijeşti de episcopul Maruta, ca să-l scoţi din prăpastie. Am nevoie de el mai cu seamă pentru cele ce a făcut în Persia. Află de la el, dacă ţi-e cu putinţă, ce a făcut acolo şi pentru ce s-a întors. Scrie-mi dacă i-ai dat cele două scrisori pe care i le-am trimis. Dacă vrea să-mi scrie, îi voi scrie iarăşi, iar dacă nu vrea să-mi scrie, să-ţi spună şi el dacă a avut vreun rezultat bun acolo şi dacă are să reuşească ceva de se va mai duce. Eu pentru aceasta mă străduiam să mă văd cu el. Tu fă tot ce poţi; chiar dacă toţi se vor împotrivi, tu fă-ţi datoria. Că plata ta va fi desăvârşită. Apropie-ţi-l, pe cât e cu putinţă.

b. Te rog, nu uita ce am să-ţi spun, ci străduieşte-te cât poţi de mult. Monahi marşi, goţi[88], printre care se ascunde mereu episcopul Serapion, mi-au adus ştirea că a venit la ei diaconul Moduarie, vestindu-l că a murit episcopul Unila, acel minunat bărbat pe care l-am hirotonit şi l-am trimis în Goţia, unde a săvârşit multe şi mari fapte. Diaconul Moduarie a adus şi scrisori de la regele goţilor, care cere să li se trimită episcop. Dar pentru că, pentru îndepărtarea nenorocirii ce ne ameninţă, nu văd alt mijloc decât zăbovirea şi amânarea – căci nici nu-i cu putinţă să meargă acum cu corabia în Bosfor, nici în părţile acelea –, fă-i să întârzie din pricina iernii. Să nu uiţi să faci lucrul acesta, întrucât este vorba de ceva de mare însemnătate. Două lucruri sunt cele care mă întristează dacă s-ar întâmpla – dare-ar Dumnezeu să nu se întâmple! –: unul, să numească pe episcopul goţilor cei care au săvârşit atât de mari rele, al doilea, să fie numit unul la întâmplare. Ştii şi tu că nu-şi dau silinţa să

88. Monahii goţi erau numiţi marşi.

numească un om destoinic. Iar dacă aceasta s-ar întâmpla – dare-ar Dumnezeu să nu se întâmple! –, tu ştii ce-ar urma. Dă-ţi pe tăcute toată silinţa să nu se întâmple asta. S-ar face un lucru minunat dacă ar fi cu putinţă ca Moduarie să vină la mine în taină, fără să-l simtă cineva. Iar dacă nu-i cu putinţă, facă-se ce s-o putea.

c. Ceea ce se întâmplă când e vorba de bani şi s-a întâmplat cu văduva, tot aceea să se întâmple şi când e vorba de săvârşirea unor treburi. După cum văduva care a dat doi bănuţi i-a întrecut pe cei care dăduseră mai mult, pentru că dăruise tot ce avea[89], tot aşa se întâmplă şi cu cei care, în săvârşirea unui lucru, se străduiesc din toată puterea lor; în ce-i priveşte şi-au împlinit datoria, şi, chiar dacă nu au reuşit nimic, îşi au răsplată desăvârşită.

Îi sunt dator cu multe mulţumiri episcopului Ilarie. Mi-a scris rugându-mă să-i îngădui să se întoarcă în eparhia lui, ca să îndrepte lucrurile de acolo, şi că are să revină. Pentru că prezenţa lui mi-e de mult folos – este un bărbat evlavios, statornic şi zelos –, l-am rugat să revină iute după ce pleacă. Fă dar ca să ajungă repede şi sigur scrisoarea în mâinile lui, să nu se rătăcească. Mi-a cerut cu mult dor şi cu stăruinţă să-i scriu. Prezenţa lui mi-e de mult folos. Îngrijeşte-te mult de scrisorile mele. Dacă nu-i acolo preotul Eladie, caută un om cu minte şi priceput prin care să trimiţi prietenilor scrisorile.

10[90]

1. a. Trupurile care au luptat cu friguri cumplite şi oceanele care au fost bântuite de vânturi puternice nu scapă îndată de aceste tulburări; nici trupurile de friguri, nici oceanele de frământarea valurilor, ci încetul cu încetul, treptat. Trupurile au nevoie de mult timp ca să scape de friguri, să se facă deplin sănătoase şi să şteargă din ele slăbiciunea lăsată de boală; apele, la rândul lor, chiar după potolirea

89. Cf. Luca 21, 2-4.
90. Scrisă la sfârşitul anului 404.

vânturilor, se mişcă şi se frământă încă, sunt purtate iarăşi cu multă furie şi au şi ele nevoie de multă vreme ca să se liniştească desăvârşit.

b. Nu fără rost pun acest început scrisorii ce o trimit evlaviei tale, ci ca să cunoşti că este de neapărată trebuinţă să ţi-o trimit. Da, am pus capăt tiraniei tristeţii tale, am dărâmat cetăţuia ei prin scrisorile de mai înainte; totuşi, e nevoie încă de cuvânt, ca să ţi se statornicească în suflet adâncă pace, ca, după ce ai şters din minte amintirea tuturor tulburărilor pricinuite de tristeţe, să ai deplină şi statornică linişte şi multă bucurie.

c. Ceea ce urmăresc nu este numai să te scap de tristeţe, ci să-ţi umplu şi sufletul de multă şi continuă bucurie. Este cu putinţă dacă vrei. Că bucuria nu atârnă de legile neînduplecate ale naturii, cu neputinţă de înfrânt şi de schimbat, ci de voia noastră liberă, pe care o putem mânui cu uşurinţă. Ştii doar, şi cred că îţi aminteşti, că mai înainte – nu s-a scurs mult timp de atunci – am rostit multe şi lungi cuvântări tocmai despre aceste lucruri şi am dat atunci şi multe pilde din istorie. Da, bucuria nu stă în natura lucrurilor, ci în voinţa omului.

d. Că este aşa se vede din faptul că mulţi oameni bogaţi socotesc viaţa cu neputinţă de trăit, pe când alţii, care trăiesc în neagră sărăcie, sunt mai fericiţi decât toţi. Şi iarăşi, mulţi oameni, cu alai în jurul lor, încărcaţi de slavă şi de cinste, îşi blestemă viaţa, pe când alţii, oameni de rând şi din oameni de rând, necunoscuţi de nimeni, se socotesc mai fericiţi ca mulţi. Da, bucuria nu stă în natura lucrurilor, ci în voinţa oamenilor. N-am să încetez s-o spun mereu! Aşadar, nu te lăsa abătută, soră! Scoală-te, întinde mâna cuvântului meu ca să te smulg desăvârşit din robia cea amară a gândurilor tale! Dacă nu vrei să te străduieşti cât mă străduiesc eu, doctoriile mele nu-ţi sunt de folos! E de mirare că se întâmplă asta cu mine? Nici Dumnezeu, Care poate totul, nu reuşeşte când îndeamnă şi dă sfat dacă cel sfătuit nu ascultă de spusele Lui, iar neascultarea îi măreşte şi mai mult pedeapsa. Hristos a arătat aceasta când

a spus: *"Dacă n-aş fi venit şi nu le-aş fi grăit, păcat n-ar avea; dar aşa, n-au dezvinovăţire pentru păcatul lor"*[91]. De aceea şi deplânge Ierusalimul, spunând: *"Ierusalime, Ierusalime, care omori pe profeţi şi ucizi cu pietre pe cei trimişi la tine! De câte ori am vrut să adun pe fiii tăi, şi n-aţi voit! Iată, se lasă casa voastră pustie!"*[92].

2.a. Cunoscându-le pe acestea, stăpâna mea preaiubitoare de Dumnezeu, luptă, străduieşte-te, sileşte-te ca să-ţi fie de ajutor cuvintele mele, ca să scoţi din suflet şi să alungi cu multă tărie gândurile care te tulbură şi-ţi aduc atâta frământare şi nelinişte. N-am nici o îndoială că vei face aşa şi vei primi sfatul meu. Trebuie, deci, să-ţi făuresc săbii, lănci, arcuri, săgeţi, platoşă, apărători pentru fluierele picioarelor, ca să te aperi cu unele, să ataci cu altele, iar cu altele să sapi gropi ca să îngropi gândurile care te tulbură. Din ce voi făuri armele şi praştiile acestea, ca să nu-i laşi pe duşmani nici să se apropie de tine, ci să-i alungi de departe cu multă tărie? Tristeţea ta îmi va da material pentru făurirea lor, dacă vom filosofa puţin despre ea, dacă vom arăta că este grea şi păgubitoare.

b. Tristeţea este un cuptor pentru chinuirea sufletelor, o durere, o osândă mai amară decât orice osândă. Tristeţea imită viermele veninos, care roade nu numai trupul, ci însuşi sufletul, o molie care roade nu numai oasele, ci şi mintea, un veşnic călău, care nu sfâşie doar coastele, ci slăbeşte puterea sufletului; e noapte neîntreruptă, întuneric de nepătruns, tulburare, friguri nevăzute, mai pârjolitoare decât flacăra, război care nu pune jos armele, boală care orbeşte pe mulţi dintre cei ce văd. Soarele şi limpezimea văzduhului par a-i stânjeni pe cei cuprinşi de tristeţe, iar amiaza mare le este noapte adâncă.

c. De aceea şi acel minunat profet, ca să arate aceasta, spunea: *"Soarele va apune pentru ei în miezul zilei"*[93]. Asta

91. Ioan 15, 22.
92. Matei 23, 37-38.
93. Am. 8, 9.

nu înseamnă că dispare soarele de pe cer, nici că-şi întrerupe drumul lui obişnuit, ci că pentru un suflet întristat ziua cea mai luminoasă e noapte. Nu-i atât de întunecos întunericul nopţii cât de întunecoasă e noaptea tristeţii, nu din pricina unor legi ale naturii, ci din pricina întunecării gândurilor. Tristeţea e groaznică, de nesuferit, iar chipul ei este aspru, şi e mai crudă decât un tiran, şi nu ascultă iute de cei care încearcă să-i pună capăt. Când pune stăpânire pe un suflet, e mai tare ca diamantul, dacă sufletul acela nu-i deprins cu înţelepciunea duhovnicească.

3. a. Dar pentru ce e nevoie să vorbesc eu multe despre tristeţe, când poţi să te duci la cei stăpâniţi de tristeţe şi de la ei să-i cunoşti puterea? Dar, mai bine spus, dacă vrei, să facem mai întâi dovada grozăviei tristeţii din altă parte.

Când Adam a săvârşit acel păcat cumplit, când a adus osândă asupra întregului neam omenesc, a fost osândit la muncă[94], dar femeia, care a săvârşit un păcat mai mare, şi aşa de mare că păcatul bărbatului pus faţă în faţă cu păcatul ei nici nu mai pare păcat –, că spune Apostolul: *"Adam n-a fost amăgit, dar femeia fiind amăgită, a căzut în călcare de poruncă"*[95] –, femeia, deci, aceea care a fost amăgită şi a căzut în călcare de poruncă, ea, care a făcut băutura otrăvitoare şi pentru ea, şi pentru bărbat, a fost osândită la o durere mai mare, care întrece mult durerea pricinuită de muncă. *"Înmulţind voi înmulţi necazurile tale,* spune Dumnezeu, *şi suspinul tău; în dureri vei naşte fii"*[96]. Nu-i vorba de osteneală, nu-i vorba de sudoare, nu-i vorba de muncă, ci de tristeţe şi suspin, iar pedeapsa aceasta ţine în cumpănă cât mii şi mii de osteneli şi de morţi, dar, mai bine spus, e mult mai cumplită.

b. Şi, doar, este ceva mai rău decât moartea? Nu este, oare, moartea cel mai mare rău în ochii oamenilor? Nu pare ea înfricoşătoare, groaznică şi vrednică de mii şi mii de lacrimi? N-a spus Pavel că moartea este pedeapsă pentru cea mai mare fărădelege? Pedeapsa aceasta, spune Pavel, se dă celor ce se apropie cu nevrednicie de Sfintele Taine, celor ce se împărtăşesc cu nevrednicie de la Masa înfricoşătoare, grăind aşa: *"Pentru aceea sunt între voi mulţi neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit"*[97].

94. Cf. Fac. 3, 17-19.
95. 1 Tim. 2, 14.
96. Fac. 3, 16.

c. Oare nu toţi legiuitorii îi osândesc la moarte pe cei ce săvârşesc mari nelegiuiri? N-a hotărât oare Dumnezeu în lege această pedeapsă capitală pentru marii păcătoşi? Oare nu de frica de moarte patriarhul acela vestit, care a biruit chiar glasul sângelui, a primit să o dea pe femeia lui pe mâinile unor desfrânaţi barbari, tiraniei egiptene; n-a pus, oare, el la cale fapta aceea plină de ocară, n-a îndemnat-o, oare, el pe femeia lui să joace această tragedie cumplită? Şi nici nu se ruşinează din pricina unei astfel de fapte! *"Şi va fi,* spune el, *că dacă te vor vedea aşa de frumoasă, pe mine mă vor ucide, iar pe tine te vor cruţa. Spune-le, dar, că eşti sora mea, ca să-mi fie mie bine pentru tine şi va trăi sufletul meu pentru tine"*[98].

d. Ai văzut ce frică? Ai văzut ce cutremur a clătinat sufletul acela înalt, sufletul acela dăruit cu înţelepciune? Ai văzut că diamantul s-a topit din pricina fricii? Patriarhul minte, spune că femeia lui este altcineva decât ceea ce este, dă singur în gura lupilor mieluşeaua. Şi ceea ce nu pot suferi deloc bărbaţii, să-şi vadă femeia necinstită, dar, mai bine spus, chiar numai bănuită, aceea şi mai mult decât aceea – că nu era numai bănuială, ci cutezată ocara – nu numai că o vede Avraam, ci o şi pune la cale, şi i se pare uşor şi de suferit fapta aceasta. Un simţământ a biruit alt simţământ, cel mai puternic pe cel mai slab, frica de moarte a biruit gelozia.

e. Tot aşa şi marele Ilie. Acesta, din pricina fricii de moarte, a ajuns fugar, hoinar, şi-a schimbat locul[99] temându-se doar de ameninţarea unei femei desfrânate şi blestemate. Omul care a închis cerul, care a făcut atâtea minuni

97. 1 Cor. 11, 30.
98. Fac. 12, 12-13.
99. Cf. 3 Regi 19, 3.

n-a putut îndura frica pricinuită de niște cuvinte. Frica a zguduit atât de mult sufletul acela înalt cât cerul, că a părăsit dintr-odată țara și poporul, pentru care își pusese viața în primejdie de nenumărate ori, a mers singur cale de patruzeci de zile, s-a dus să locuiască în pustie el, care avusese atâta îndrăzneală, care vorbise cu atâta libertate și arătase atâta bărbăție.

f. Da, moartea e înfricoșătoare. Cu toate că ne lovește în fiecare zi, totuși de fiecare dată moartea cuiva ne izbește, ne tulbură, ne cutremură, de parcă atunci am vedea-o pentru întâia oară. Nici scurgerea vremii, nici vederea ei în fiecare zi nu-s în stare să ne mângâie. Tristețea și zdruncinarea pricinuite de moarte nu îmbătrânesc cu timpul, ci întineresc și înfloresc neîncetat, căci în fiecare zi frica de moarte este puternică și vie.

g. Și pe bună dreptate. Cum poți să nu te cutremuri, să nu te pierzi când îl vezi dintr-odată mai mut decât pietrele pe cel care până mai ieri, alaltăieri, mergea, umbla, făcea nenumărate lucruri, stătea în fruntea nevoilor casei, ale soției, ale copiilor, ale slugilor, iar adeseori chiar în fruntea treburilor unor orașe întregi, amenința, înfricoșa, dădea pedepse, scăpa de pedepse, avea o mulțime de treburi în oraș și la țară? Mulțime de lume scoate strigăte de durere, prietenii se bat în piept, soția își rupe hainele, își zgârie fața, își smulge părul, cete de slujnice stau în jur și bocesc cu jale, iar el nu simte nimic. Toate au dispărut dintr-odată! Și cugetarea, și mintea, și sufletul, și frumusețea feței, și mișcarea mădularelor au dispărut și vin în locul lor altele, groaznice și pline de jale: mutenia, lipsa oricărei simțiri, stricăciunea, putreziciunea, viermii, cenușa, pulberea, mirosul greu, pieirea desăvârșită, tot trupul prefăcut în oase de nerecunoscut și groaznice la vedere.

4. a. Și, cu toate acestea, moartea, grozăvia aceasta, precum ne-o arată și faptele din toate zilele și spaima acelor sfinți bărbați, este mai ușoară decât tristețea. Că de aceea am vorbit atât de pe larg, ca să-ți arăt ce pedeapsă suferi și, contrariul ei, sau, mai bine spus, ce răsplată aștepți, răsplată cu mult mai mare decât bunătățile. Și ca să vezi că acestea așa sunt, voi merge iarăși la cei cuprinși de aceste simțăminte, la cei de care am fost silit să vorbesc înainte.

b. Când Moise a venit și i-a vestit pe iudei că au să scape de necazurile din Egipt, aceștia nici n-au vrut să-l asculte, iar Legiuitorul a arătat pricina: *"Și a grăit Moise poporului, și poporul nu l-a ascultat pe Moise din pricina împuținării sufletului"*[100]. Iar când Domnul îi amenință pe iudei cu mari pedepse pentru multa lor nelegiuire, când le vorbește de robie, de viețuirea în pământ străin, de sclavie, de foamete, de ciumă, de mâncarea a om pe om, adaugă și această pedeapsă, zicând: *"Și le voi da lor inimă întristată și ochi întunecați și suflet istovit"*[101]. Dar pentru ce trebuie să vorbesc eu de iudei, un popor neascultător, nerecunoscător, un popor rob trupului, un popor care nu știe să cugete înțelept, când pot dovedi spusele mele cu pilde din viața bărbaților mari și vestiți? Ceata apostolilor a stat lângă Hristos trei ani, a ascultat din gura Lui multe învățături despre Înviere și despre alte taine; au săvârșit ei înșiși minuni mari și minunate, L-au văzut pe El atâta vreme făcând minuni, au stat la masă cu Dânsul, au vorbit atât de mult cu El și au fost învățați în tot chipul, ei bine!, chiar aceștia, când au auzit că le spune cuvinte pline de tristețe, mereu se țineau de El, atârnați ca și copiii de sân, mereu Îl întrebau: *"Unde Te duci?"*[102]. Atât erau de topiți de tirania tristeții, atât erau de îndurerați, că nu-L mai întrebau nimic altceva. Hristos i-a ținut de rău, spunându-le: *"Ați auzit că merg la Cel ce M-a trimis și voi veni la voi; și nimeni din voi nu Mă mai întreabă: "Unde Te duci?". Dar pentru că v-am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră"*[103]. Ai văzut că tirania tristeții le-a întunecat dragostea, că i-a robit, că i-a subjugat?

100. Ieș. 6, 9.
101. Deut. 28, 65.
102. Ioan 13, 36.
103. Ioan 16, 5-6.

c. Ilie apoi – că n-am să-l las la o parte nici acum –, după ce a plecat şi a fugit din Palestina, nemaiputând îndura tirania tristeţii – că era cumplit de întristat o arată cel ce a scris istoria vieţii lui, zicând: *"S-a dus unde-l trăgea inima"*[104] –, ascultă ce rugă îi face lui Dumnezeu: *"Destul acum, Doamne! Ia-mi sufletul din mine, că nu-s mai bun eu decât părinţii mei!"*[105]. Îşi dorea moartea, grozăvia aceasta, pedeapsa aceasta mare, capul răutăţilor! Pe aceasta ca un dar voia s-o primească. Avea mai multă groază de tristeţe decât de moarte. Ca să scape de aceea, fugea la aceasta.

5.a. Cu acest prilej vreau să răspund şi la o întrebare. Ştiu că doreşti răspuns la astfel de nelămuriri. Care-i întrebarea? Dacă Ilie socotea moartea mai uşoară decât tristeţea, atunci pentru ce şi-a părăsit şi ţara, şi poporul numai ca să scape de moarte? Pentru ce atunci fuge de moarte, iar acum o caută? Ca să vezi şi de aici că tristeţea e mai grozavă decât moartea. Când îl zguduia numai frica de moarte, făce totul ca să scape de ea. Dar când tristeţea a pus stăpânire pe sufletul lui şi şi-a arătat puterea ei, când a început să-l macine, să-l mistuie, să-l roadă cu dinţii ei, când n-a mai putut s-o îndure, atunci, da, a socotit moartea, care era mai grea ca orice, mai uşoară decât tristeţea. Tot aşa şi Iona, ca să scape de tristeţe şi-a dorit moartea. A cerut şi el moartea, zicând: *"Ia-mi sufletul meu din mine, că e mai bine pentru mine să mor decât să trăiesc"*[106].

b. David arată acelaşi lucru într-un psalm pe care-l scrie, vorbind fie în numele lui, fie în numele altora, care-şi plâng durerea: *"Când a stat păcătosul împotriva mea, am amuţit, m-am smerit şi nici de bine n-am grăit şi durerea mea s-a înnoit. Înfierbântatu-s-a inima mea înlăuntrul meu şi în cugetul meu se va aprinde foc"*[107]. David a arătat că focul acela, tristeţea adică, e mai puternic decât moartea.

104. 3 Regi 19, 3.
105. 3 Regi 19, 4.
106. Iona 4, 3.
107. Ps. 38, 2-4.

De aceea, nemaiputând îndura loviturile şi durerile ei, zice: *"Grăit-am cu limba mea"*[108].

– Şi ce grăieşte? Spune-mi!

– *"Fă-mi cunoscut, Doamne, sfârşitul meu şi numărul zilelor mele care este, ca să ştiu câte zile îmi mai rămân de trăit"*[109]. Rosteşte acelaşi lucru ca şi Ilie, numai cu alte cuvinte.

c. Ceea ce spusese Ilie prin cuvintele: *"Nu sunt mai bun decât părinţii mei"*, aceea lasă şi David să se înţeleagă atunci când zice: *"Fă-mi cunoscut, Doamne, sfârşitul meu, ca să ştiu ce-mi lipseşte"*. Pentru ce am mai fost eu pe pământ, spune el, pentru ce mai rămân, pentru ce mai trăiesc în lumea aceasta, când ceilalţi au plecat? Şi astfel David caută moartea, fie el, fie aceia în numele cărora vorbeşte, doreşte şi el să ştie timpul venirii ei. *"Fă-mi cunoscut sfârşitul meu"*, spune el, ca să aibă prin cunoştinţa aceasta o mare bucurie. Astfel David, din pricina neputinţei de a îndura tristeţea, focul acela care-i arde cugetul, ajunge să dorească un lucru groaznic, moartea. *"În cugetul meu se va aprinde foc"*.

d. Aşteaptă, dar, mari răsplăţi pentru această cumplită pedeapsă pe care o înduri acum; aşteaptă multe premii, nespuse răsplătiri, cununi strălucitoare şi mult înfloritoare pentru luptele acestea ale tale atât de mari. Nu numai săvârşirea de fapte bune are multe răsplăţi, ci şi suferinţa răului. Despre asta vreau să vorbesc acum. Un astfel de cuvânt ţi-e tare de folos şi ţie, şi tuturor; e în stare să te îndemne la răbdare, să dea curaj inimii tale, iar sudorile suferinţelor să nu te sleiască de puteri.

6.a. Cele ce-am spus până acum au dovedit îndeajuns că tristeţea este cel mai mare rău din toate relele, este culmea şi capul nenorocirilor. Rămâne acum să pun faţă în faţă faptele bune cu suferinţele, ca să vezi bine că au răsplată nu numai faptele bune, ci şi suferinţele, ba răsplată foarte mare; şi nu sunt răsplătite mai puţin suferinţele decât

108. Ps. 38, 5.
109. Ps. 38, 5-6.

faptele bune, ci, mai mult, suferinţele au chiar mai mare răsplată.

b. Şi dacă vrei să dau ca pildă pe marele atlet al răbdării, care a strălucit şi în fapte bune, şi în suferinţe, pe diamantul, pe piatra cea preţioasă, pe omul care a trăit în Avsitida, dar a luminat întreaga lume cu covârşirea virtuţii lui, am să vorbesc şi de faptele lui bune, şi de suferinţele lui, ca să vezi prin ce a strălucit mai mult.

c. Care sunt faptele lui bune? *"Casa mea,* spune el, *era deschisă celui ce venea; era liman de obşte călătorilor"*[110]. Aproape toate averile lui erau ale celor nevoiaşi. *"Eram ochi celor orbi,* spune el, *şi picior şchiopilor. Eram tată celor neputincioşi; judecata, pe care n-am ştiut-o, o am cercetat; am zdrobit măselele celor nedrepţi şi din mijlocul dinţilor le-am scos prada*[111]*... Pe cei neputincioşi, care aveau nevoie de ajutor, nu i-am refuzat şi n-au plecat neajutoraţi*[112]*; ...n-a plecat nimeni cu sânul gol de la uşa mea"*[113].

d. Ai văzut fel de fel de chipuri de fapte bune şi felurite limanuri de milostenie? Cu toate îi ajuta pe cei nevoiaşi! Ai văzut că alunga sărăcia, că ajuta pe văduvă, că făcea dreptate celor nedreptăţiţi, că era temut de cei ce făceau rău? Strădania lui nu se mărginea numai la atâta, să ia partea celor necăjiţi, să lupte împreună cu ei – lucru făcut de mulţi –, ci să şi ducă ajutorul până la capăt; şi făcea aceasta cu multă tărie. *"Am zdrobit măselele celor nedrepţi"*, spune el. A pus în faţa ambiţiei acelora purtarea lui de grijă. Se străduia să îndrepte nu numai nedreptăţile oamenilor, ci punea purtarea lui de grijă şi împotriva beteşugurilor firii, îndreptând greşelile ei prin marele lui ajutor dat oamenilor. Pentru că nu putea să le dea mădularele pierdute, să dea orbilor ochi, şchiopilor picioare, ţinea el locul acestor mădulare. Datorită lui cei ce-şi pierduseră ochii vedeau, iar cei

110. Iov 31, 32.
111. Iov 29, 15-17.
112. Iov 31, 16.
113. Iov 31, 32.

cu picioarele tăiate mergeau. Ce poate egala bunătatea aceasta a lui?

e. Cunoşti celelalte virtuţi ale lui – ca să nu lungesc cuvântul înşirându-le pe toate –, cunoşti blândeţea lui, bunătatea lui, cumpătenia lui, cinstea lui; ştii cât de aspru era cu cei nedrepţi – şi acesta-i lucru minunat –, el, care era aşa de bun şi de blând şi mai dulce decât mierea cu ceilalţi oameni şi cu slugile lui! Aceştia, ca să arate cât de mult îi iubea Iov, spuneau: *"Cine ne-ar fi dat cărnurile lui ca să ne săturăm?"*[114]. Dacă era aşa de bun, aşa de blând cu slugile, cu care de multe ori trebuie să fii aspru, apoi, cu mult mai mult era bun cu ceilalţi oameni.

7.a. După ce am adunat aceste pilde din viaţa lui Iov, şi am fi putut aduna mai multe ca acestea, haide cu mine la catalogul suferinţelor lui. Să le punem faţă în faţă şi să vedem când era Iov mai strălucit: când săvârşea faptele bune sau când suferea necazuri şi când multă tristeţe îi cuprindea sufletul? Când era Iov mai strălucit? Când deschidea casa lui tuturor drumeţilor sau când i s-a dărâmat casa, şi el n-a rostit cuvânt de hulă, ci Îl slăvea pe Dumnezeu? Şi doar una era faptă bună, iar cealaltă, suferinţă.

b. Când era mai strălucit, te întreb, când jertfea pentru copiii lui şi-i strângea ca să trăiască în înţelegere sau când au fost prinşi sub dărâmăturile casei, când şi-au sfârşit viaţa în chip aşa de dureros, iar Iov îndura întâmplarea cu multă înţelepciune? Când a strălucit mai mult, când încălzea cu lâna oilor lui umerii celor goi sau când, auzind că a căzut foc din cer şi a mistuit turma împreună cu păstorii, nu s-a tulburat, nu s-a frământat, ci a îndurat în linişte nenorocirea?

c. Când era mai mare, când folosea sănătatea trupului pentru apărarea celor nedreptăţiţi, sfărâmând măselele celor nedrepţi, smulgându-le din dinţi prada şi fiindu-le liman, sau când vedea trupul lui, arma celor nedreptăţiţi, mâncat de viermi, când, stând pe gunoi, îl răzuia cu un hârb? *"Moi*

114. Iov 31, 31.

grumajii pământului, răzuindu-mi puroiul"[115]. Şi doar toate acelea erau fapte bune, iar acestea toate suferinţe! Şi totuşi acestea l-au făcut mai strălucit! Asta e mai cu seamă partea cea mai amară a luptei! Ea are nevoie de bărbăţie mai mare, de suflet mai puternic, de cuget mai hotărât, de dragoste mai fierbinte de Dumnezeu.

d. Din pricina aceasta, atunci când Iov săvârşea fapte bune, diavolul spunea, deşi cu nerușinare şi hoţeşte: *"Oare în zadar cinsteşte Iov pe Dumnezeu?"*[116]. Acum însă, când Iov îndura aceste nenorociri, diavolul, ruşinat, a luat-o la fugă şi nici urmă de cuvânt nerușinat n-a mai fost în gura lui. Aceasta e cununa cununilor, aceasta e virtutea virtuţilor, aceasta e dovada limpede a bărbăţiei, acesta e semnul cel mai adevărat al înţelepciunii.

e. Însuşi fericitul Iov, ca să arate că tirania tristeţii e mai cumplită decât moartea, numeşte moartea odihnă: *"Moartea,* spune el, *este odihnă omului"*[117]. Şi, ca să scape de tristeţe, cere moartea ca un dar, zicând: *"Fie ca Dumnezeu să asculte cererea mea şi nădejdea mea să o plinească. Dacă a început, rănească-mă Domnul, şi până la sfârşit să mă omoare. Să-mi fie mie mormânt cetatea, peste ale cărei ziduri săream"*[118]. Astfel, tristeţea e mai grea decât toate suferinţele; şi cu cât e mai grea, cu atâta are şi mai mari răsplăţi.

8.a. Dar poţi să vezi şi în alt chip cât de mare e câştigul suferinţelor, chiar când nu suferi pentru Dumnezeu – şi nimeni să nu socotească că exagerez –, şi totuşi suferi, şi suferi cu tărie şi în linişte. Iov nu ştia că pentru Dumnezeu a îndurat acele suferinţe; totuşi, tocmai pentru aceasta a fost încununat, că a răbdat cu tărie fără să ştie pricina.

b. Tot aşa şi săracul Lazăr; era bolnav de o boală firească, şi suferinţa lui nu era deloc o suferinţă pentru Dumnezeu, cu toate acestea ştii câte cununi a primit pentru că

115. Iov 7, 5.
116. Iov 1, 9.
117. Iov 3, 13.
118. Iov 6, 8-10.

a suferit, pentru că a răbdat, pentru că a îndurat cu curaj lipsa celor care puteau să-l îngrijească, durerea pricinuită de bube, de foamete, de dispreţul şi de cruzimea bogatului! Şi doar nu putem spune că găsim vreo faptă bună în viaţa lui Lazăr. Nu putem spune că i-a miluit pe săraci, că i-a ajutat pe cei nedreptăţiţi, că a făcut vreun alt bine, ci putem vorbi de zacerea lui la poarta bogatului, de boala lui, de limbile câinilor, de dispreţul arătat lui de cel bogat, toate, suferinţe ale răului. Şi cu toate că n-a făcut nici o faptă bună, a avut parte de aceeaşi soartă ca şi patriarhul Avraam, care a făcut atâtea fapte bune, numai pentru că a îndurat cu tărie tristeţea pricinuită de suferinţe.

c. Am să-ţi mai spun şi altceva, ciudat, dar adevărat. Orice faptă bună, mare şi de curaj, dacă nu e săvârşită cu osteneală, cu primejdie şi însoţită de suferinţe, nu primeşte multă plată. *"Fiecare îşi va lua plata după osteneala sa"*[119]; nu după mărimea faptei, ci după mărimea suferinţei. De aceea şi Pavel, când se laudă, nu se laudă numai că a săvârşit fapte mari, ci şi că a suferit mult. După ce a spus: *"Slujitori ai lui Hristos sunt ei? Ca un nebun grăiesc: sunt mai presus eu"*[120], nu arată superioritatea lui faţă de ceilalţi apostoli, spunând: "Am predicat la atâţia şi atâţia", ci lasă deoparte toate faptele lui mari şi înşiră numai suferinţele lui, grăind aşa: *"În osteneli mai mult, în bătăi peste măsură; la moarte adeseori; de la iudei am primit de cinci ori câte patruzeci de lovituri fără una; de trei ori am fost bătut cu vergi; o dată am fost bătut cu pietre; de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine, o noapte şi o zi am petrecut în adânc; în călătorii adeseori, în primejdii de la râuri, în primejdii de la tâlhari, în primejdii de la neamul meu, în primejdii de la păgâni; în primejdii în cetăţi, în primejdii în pustie, în primejdii pe mare, în primejdii între fraţii cei mincinoşi; în osteneală, în trudă, în privegheri de multe ori, în*

119. 1 Cor. 3, 8.
120. 2 Cor. 11, 23.

foame, în sete, în goliciune; pe lângă celelalte, stăruința mea de fiecare zi"[121].

9.a. Ai văzut șirurile de suferințe și pricinile de laudă? Pavel adaugă apoi la acestea și faptele lui mari, dar și aici partea cea mai mare o are suferința, nu fapta. După ce a spus: *"stăruința mea de fiecare zi"*, adică prigonirile, tulburările, greutățile – căci aceasta *e stăruința mea* –, a adăugat: *"grija de toate Bisericile"*[122]. N-a spus "îndreptarea", ci: *"grija"*, care e mai mult suferință decât faptă. La fel cu cele spuse mai departe: *"Cine este slab, și eu să nu fiu slab?"*[123]. N-a spus: "Și eu să nu-l îndrept", ci: *"și eu să nu fiu slab?"*. Și iarăși: *"Cine se poticnește, și eu să nu ard?"*[124]. N-a spus: "L-am scăpat de poticneală", ci: "Am luat parte la tristețea lui". Apoi, ca să arate că mai cu seamă aceste acțiuni sunt răsplătite, a adăugat: *"Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu slăbiciunile mele"*[125]. Adaugă apoi și altă acțiune asemănătoare, fuga printr-o fereastră, cu ajutorul unui coș, peste zid[126]. Acestea sunt suferințe.

b. Prin urmare, dacă suferințele au mari răsplătiri, iar tristețea este mai cumplită și mai dureroasă decât toate suferințele, gândește-te cât de mari sunt răsplățile! Nu voi înceta de a-ți cânta mereu același cântec, ca să împlinesc acum ceea ce făgăduisem la început: să-ți ușurez tristețea cu gândurile pe care însăși tristețea le naște.

c. Iată un alt exemplu, ca să vezi ce mare lucru este ca o faptă bună să fie însoțită de suferință și cât îi lipsește dacă e săvârșită fără nici o osteneală. Nabucodonosor, vestitul împărat al Babilonului, care trăia cu puterea ce i-o dădeau sceptrul și diadema, a împlinit cândva cuvântul evanghelic. După minunea aceea mare din cuptor și-a luat sarcina s-o propovăduiască în toată lumea, nu numai cu limba, ci și cu scrisorile; și a scris întregului pământ așa: *"Nabucodonosor împăratul, către toate popoarele, semințiile și limbile și locuitorii întregului pământ: Pacea să se înmulțească între voi! Semnele și minunile pe care le-a făcut cu mine Dumnezeu Cel Preaînalt plăcut-au înaintea mea să vi le vestesc vouă, că sunt mari și puternice. Împărăția Lui este împărăție veșnică și stăpânirea Lui, din neam în neam"*[127]. Și a dat poruncă să piară orice popor, semințe și limbă, care va rosti cuvânt împotriva Dumnezeului lui Șadrac, Meșac și Abed-Nego, și casele lor, jefuite. Și a adăugat: *"Că nu este alt Dumnezeu, Care să poată izbăvi așa"*[128]. Ai văzut ce amenințare era în acele scrisori? Ai văzut ce frică? Ai văzut ce învățătură? Ai văzut ce predicator și ce scrisori au fost trimise în toată lumea?

d. Și ce-i cu asta? Spune-mi! Va primi, oare, aceeași plată ca și apostolii pentru că a propovăduit așa puterea lui Dumnezeu, pentru că și-a dat atâta silință ca să vestească pretutindeni cuvântul? Nu, nu este mare plata, ci abia puțină, puțină de tot. Și doar a săvârșit și el aceeași faptă ca și apostolii! Da, dar pentru că fapta lui n-a fost însoțită de osteneală, nici de suferință, de aceea i se micșorează plata. Nabucodonosor a făcut totul cu puterea stăpânirii sale și în tihnă, apostolii însă au fost împiedicați, prigoniți, bătuți, biciuiți, chinuiți, aruncați în prăpăstii, aruncați în mare, se topeau de foame, erau în primejdie de moarte în fiecare zi, sufletul lor le era chinuit, erau neputincioși cu fiece neputincios, ardeau cu fiece om care se poticnea. Ei bine, pentru ostenelile acestea și, mai ales, pentru tristețea lor, răsplățile au fost mai mari, căci *"fiecare își va lua plata după osteneala lui"*[129]. N-am să încetez să spun mereu aceste cuvinte.

e. Aceasta a fost pricina că iubitorul de oameni Dumnezeu nu i-a împlinit cererea lui Pavel, cu toate că-L rugase deseori să-l scape de suferințe, de tristețe, de durere și de primejdii: *"Pentru aceasta L-am rugat de trei ori pe Dom-*

121. 2 Cor. 11, 23-28.
122. 2 Cor. 11, 28.
123. 2 Cor. 11, 29.
124. 2 Cor. 11, 29.
125. 2 Cor. 11, 30.
126. Cf. 2 Cor. 11, 33.
127. Dan. 3, 31-33.
128. Dan. 3, 29.
129. 1 Cor. 3, 8.

nul[130], spune Pavel, şi n-am dobândit ce ceream". Pentru ce ar fi primit, dar, Nabucodonosor răsplăţi foarte mari? Pentru că a predicat fără bătaie de cap, trăind în desfătări şi bucurii? Pentru că a deschis gura şi şi-a mişcat limba stând acasă? Dar asta o poate face cu uşurinţă orice om, chiar cel mai lipsit de curaj, omul care duce viaţă de chefliu şi de stricat. Dar pentru răni, pentru nenumărate morţi, pentru călătoriile cele de pe pământ şi cele de pe mare, pentru tristeţe, lacrimi şi dureri – *"Trei ani,* spune Pavel, *n-am încetat, învăţând cu lacrimi noaptea şi ziua pe fiecare din voi"*[131] –, Pavel va primi cu multă îndrăznire răsplăţi şi cununi.

10.a. Socotind dar şi gândindu-te la câştigul pe care-l aduce o viaţă plină de dureri şi de necazuri, bucură-te şi te veseleşte că din copilărie ai mers pe calea cea aducătoare de câştig şi plină de cununi, cale presărată cu dese şi necontenite suferinţe. Fel de fel de boli trupeşti, mai cumplite ca nenumărate morţi, n-au încetat să te asalteze des; nori de ocări şi de insulte şi de bârfeli nu încetau să se năpustească asupra ta; tristeţi dese şi neîntrerupte şi izvoare de lacrimi te-au supărat tot timpul. Fiecare din aceste suferinţe era îndestulătoare să aducă mult folos omului care le îndura cu răbdare.

b. Lazăr a avut aceeaşi soartă cu patriarhul Avraam numai pentru boala lui; ocările fariseului au adus vameşului o îndreptăţire care depăşea dreptatea fariseului; verhovnicul apostolilor şi-a vindecat cu lacrimi rana acelui păcat grozav. Când fiecare din cele spuse mai sus, când numai una din suferinţele acestea e îndestulătoare pentru răsplată, gândeşte-te câte răsplăţi vei primi tu, care ai îndurat cu prisosinţă toate aceste suferinţe toată viaţa ta? Nimic nu ne face atât de străluciţi, atât de invidiaţi, nimic nu ne umple de mii şi mii de bunătăţi ca mulţimea încercărilor, ca primejdiile, ostenelile, tristeţile, uneltirile necontenite de la

130. 2 Cor. 12, 8.
131. Fapte 20, 31.

cei care nu s-ar cuveni (să le facă), dacă le îndurăm cu seninătate pe toate.

c. Nimic nu l-a făcut atât de fericit şi de vestit pe fiul lui Iacov ca bârfeala aceea de atunci, ca temniţa, lanţurile şi necazurile legate de ele. Mare a fost cumpătenia sa când a biruit desfrânarea egiptencei, când a îndepărtat-o pe femeia aceea ticăloasă care îl chema la nedreaptă împreunare! Mare, dar nu aşa de mare ca suferinţele lui! Ce faptă de laudă este, întreb, să nu faci adulter, să nu strici casa altuia, să nu pângăreşti un pat, care nu-ţi aparţine, să nu faci rău celui ce ţi-a făcut bine, să nu arunci ruşine peste stăpânul casei? Dar ceea ce l-a făcut mai cu seamă mare pe Iosif sunt acestea: primejdiile, cursa, nebunia femeii robite de patimă, silnicia ce i s-a făcut, temniţa din care nu putea scăpa, a camerei femeii desfrânate, pe care desfrânata o aranjase pentru el, laţurile întinse pretutindeni, bârfeala, calomnia, închisoarea, lanţurile, nici o dreptate cât de mică după o luptă atât de mare, pentru care ar fi trebuit să fie încununat, ducerea lui într-un loc întărit ca un osândit, ca un vinovat, întemniţarea lui împreună cu cei ce au săvârşit cele mai mari rele, murdăria, lanţurile, chinul din închisoare.

d. Acum îl văd cu mult mai strălucitor decât atunci când stătea pe tronul Egiptului şi împărţea grâu celor nevoiaşi, decât atunci când potolea foametea şi era liman de obşte tuturor! Acum, când îi sunt mâinile şi picioarele în lanţuri, îl văd mai slăvit decât atunci când avea atâta putere şi era îmbrăcat în haine strălucitoare. Timpul petrecut în închisoare a fost timp de câştig şi neguţătorie mare, pe când timpul de desfătare, de tihnă şi de cinste a fost, e drept, timp de multă plăcere, dar nu de mult câştig. De aceea, nu-l fericim atât pentru că era cinstit de tatăl lui, cât îl fericim că era invidiat de fraţii lui, că trăia în casă cu duşmanii lui. Război cumplit a izbucnit împotriva lui încă de pe când era mic copil, pentru că cei care-i duceau război nu-l puteau învinui cu nimic, ci erau măcinaţi şi sfâşiaţi de ură din pricină că tatăl lor îl iubea mai mult. Şi dragostea ta-

tălui, după spusele lui Moise, dătătorul de lege, nu-şi avea început în virtutea lui Iosif, ci era chiar de când s-a născut. Era iubit mai mult pentru că fusese născut în urma celorlalţi copii, la adânci bătrâneţi, şi se ştie că sunt mai dragi copiii născuţi mai presus de nădejde. *"Îl iubea pe el tatăl lui,* spune Moise, *pentru că era fiul bătrâneţilor lui"*[132].

11.a. După părerea mea, legiuitorul Moise a scris aceste cuvinte nu pentru a arăta adevărul purtării lui Iacov, ci pentru a-i găsi o îndreptăţire. Într-adevăr, Iacov, văzând că Iosif este invidiat de fraţii lui, în dorinţa de a le potoli invidia, a născocit această pricină, a dragostei lui, iar motivul acesta, după socoteala tatălui, n-ar fi dat naştere la multă invidie. Dar că nu acesta era motivul dragostei lui, ci virtutea înfloritoare din sufletul lui Iosif, mai coaptă decât vârsta, se vede de la Veniamin. Dacă Iacov îl iubea pe Iosif pentru că era fiul bătrâneţilor lui, atunci ar fi trebuit ca pe Veniamin, care era mai tânăr, să-l iubească şi mai mult. Veniamin a fost născut după Iosif şi el era mai degrabă fiul bătrâneţilor lui. Dar, după cum am spus, cuvintele acelea au fost o născocire a tatălui, vrând să curme războiul dintre fraţi. Dar nici aşa n-a reuşit, dimpotrivă, flacăra a ars mai cu furie. Şi pentru că deocamdată n-au putut face nimic, au aruncat asupra lui hulă grea, i-au adus o învinuire ruşinoasă. Fraţii au întrecut-o în răutate pe egipteancă, au fost cu mult mai răi decât ea. Egipteanca a făcut rău unui străin, pe când ei, unui frate.

b. Şi fraţii nu şi-au oprit aici răutatea, ci mereu inventau rele mai mari decât cele dinainte. Prinzându-l pe când era singur în pustie, întâi au vrut să-l ucidă, apoi l-au vândut şi din liber l-au făcut rob. Şi încă robia cea mai grea, pentru că n-a ajuns rob la unii din neamul lui, ci la nişte barbari de altă limbă. Căci fraţii l-au vândut unora care se duceau într-o ţară barbară. Dar Dumnezeu, Care voia să-l facă mai strălucit, a îngăduit faptele lor, a răbdat îndelung ca primejdia să urmeze primejdiei. După ce-l invidiaseră şi-i

132. Fac. 37, 3.

făcuseră numai rău, l-au dat uciderii, apoi robiei, mai cumplită ca uciderea.

c. Să nu treci cu uşurinţă pe lângă cele spuse, ci gândeşte-te la cumplitele suferinţe ale acestui nobil tânăr! A fost crescut în casa părintească în toată libertatea, înconjurat de atâta dragoste părintească şi dintr-odată este vândut de fraţi, fără să fie vinovat cu ceva; este dat unor barbari de altă limbă, cu alte obiceiuri, mai mult fiare decât oameni, ajunge fără patrie, venetic, slugă, străin, în loc de cetăţean liber; se bucurase de atâta bunăstare şi a ajuns în cea mai grea robie; el, care nu fusese deloc obişnuit, a avut stăpâni aspri şi a fost dus într-o ţară străină şi barbară. Dar nenorocirile nu s-au oprit aici. După visele acelea minunate, care vesteau mai dinainte că fraţii au să i se închine lui, uneltirile au urmat uneltirilor. Negustorii care l-au cumpărat nu l-au ţinut pentru ei, ci l-au vândut altor barbari, şi mai răi.

d. Ştii ce mare nenorocire este să treci din mâna unui stăpân rău în mâna altuia tot rău. Robia e şi mai grea când noii stăpâni sunt tot străini şi mai răi decât cei dintâi. Şi a ajuns Iosif în Egipt, ţara aceea care pe atunci lupta împotriva lui Dumnezeu, ţara aceea înnebunită, care avea guri nerusinate şi limbi hulitoare. A ajuns printre egipteni, dintre care unul singur a fost de ajuns să-l facă pe marele Moise fugar şi hoinar. Ajuns acolo, Iosif a răsuflat puţin, căci Bunul Dumnezeu, Care rânduieşte cele minunate, a prefăcut în oaie fiara care îl cumpărase. Dar îndată i s-au pregătit iarăşi lupte, nevoinţe, sudori mai mari decât cele dintâi.

e. Stăpâna lui văzându-l, s-a uitat la el cu ochi poftitioşi, a fost robită de frumuseţea chipului său şi biruită cu totul de patimă şi a ajuns, din pricina acestei pofte desfrânate, leoaică în loc de femeie. Şi iarăşi duşmanul locuia în casă cu el, iar pricina vrăjmăşiei era alta decât a duşmanilor de mai înainte; fraţii lui l-au izgonit din casă pentru că îl urau, iar aceasta, pentru că îl iubea, pentru că ardea de dragul tânărului. Războiul era acum îndoit, dar, mai bine spus, întreit şi înmulţit. Să nu socoteşti că i-a fost uşoară lupta aceasta pentru că a rupt îndată mreaja, pentru că a

sărit din laţ şi l-a tăiat într-o clipită! I-a stors din trup multă sudoare!

12. a. Iar dacă vrei să ştii bine aceasta, gândeşte-te ce este tinereţea, tinereţea în floarea ei. Iosif era atunci în floarea vârstei, când flacăra firii se ridică mai puternic, când tulburarea poftei este mare, când mintea e mai slabă. Sufletele tinere nu sunt îngrădite cu multă pricepere, nici nu se străduiesc mult pentru virtute. În tinereţe, furtuna patimilor e mai cumplită, iar mintea, care cârmuieşte patimile, mai slabă. În afară de fire şi de vârstă, mai era şi marea desfrânare a egiptencei. Şi după cum mâinile perşilor aprindeau cu multă râvnă cuptorul din Babilon, hrăneau din belşug focul şi aruncau în flăcări fel de fel de materii de ars, tot aşa şi atunci femeia aceea ticăloasă şi nenorocită aprindea mai tare flacăra cuptorului poftei, cu mirosul parfumurilor, cu sulemenirea obrajilor, cu încondeierea ochilor, cu glasul ademenitor, cu pasul şi mersul desfrânat, cu haine noi, cu podoabe de aur şi cu alte nenumărate farmece de acest fel, care-l puteau vrăji pe tânăr. Şi după cum un vânător iscusit, care vrea să prindă viu un animal greu de prins, foloseşte toate uneltele meseriei lui, tot aşa şi egipteanca, ştiind cumineţenia tânărului – că nu putea să-i rămână necunoscută în atâta scurgere de vreme –, a socotit că trebuie multă pregătire pentru cucerirea tânărului, iar pentru aceasta a folosit toate uneltele desfrânării. Şi nu s-a mulţumit numai cu atâta, ci a căutat şi loc, şi timp potrivit pentru vânat.

b. De aceea nu l-a atacat îndată ce s-a îndrăgostit de el, ci a aşteptat multă vreme, zămislind şi pregătind pofta ei ce ardea. Se temea ca nu cumva să-i fugă vânatul dacă se grăbeşte şi nu-şi pregăteşte bine planul. Şi l-a găsit odată singur în casă, îndeletnicit cu treburile lui obişnuite, şi atunci sapă prăpastie mai adâncă, şi-şi întinde de pretutindeni aripile plăcerii; avându-l pe tânăr ca într-o mreajă, a tăbărât pe el, fiind singură cu el, dar, mai bine spus, nu era singură, împreună cu ea erau vârsta, sângele tânăr şi toate meşteşugirile ei. Şi-l târa cu sila pe tânăr să săvârşească

pofta cea urâtă. Ce poate fi mai cumplit ca ispita aceasta? Care cuptor, care flacără e mai arzătoare ca aceasta? Era tânăr în plină putere, era rob, era singur, fără patrie, străin, venit din altă parte şi sub stăpânirea unei stăpâne atât de desfrânate şi de înverşunate, atât de bogate şi cu atâta putere. Nimeni nu era în jurul lor – ajută şi asta la o astfel de căderel –; era prins, gata de a fi ţinut, fermecat cu farmecele ei şi dus în patul stăpânului! Şi toate acestea, după ce trecuse tânărul prin atâtea primejdii şi curse.

c. Ştii doar, după cum ştiu mulţi, că aceia care au dus-o greu şi au trăit în necazuri, dacă sunt chemaţi mai pe urmă la o viaţă plină de desfătări, la o viaţă tihnită, plină de plăceri şi uşuratică, aleargă la ea cu inima deschisă. Iosif n-a făcut aşa, ci a continuat să-şi arate în toate împrejurările răbdarea şi înfrânarea. Cutez să spun că nu e nici o deosebire între camera egiptencei şi cuptorul din Babilon, groapa cu lei a lui Daniel şi pântecele fiarei din mare, în care a căzut profetul, ci sunt la fel, dar, mai bine spus, camera egiptencei e cu mult mai cumplită decât acelea. Acolo, victoria uneltirilor ducea la pierderea trupului, aici, la pieirea sufletului, la moartea fără de moarte, la nenorocirea fără mângâiere. Nu numai prin asta e grozavă groapa în care căzuse Iosif, ci şi prin aceea că erau în ea silnicie şi viclenie, că era plină de farmece, de foc mare, cu felurite înfăţişări, care nu ardea trupul, ci pârjolea sufletul.

d. Şi acest lucru îl arată Solomon, care cunoştea bine de tot ce cumplit lucru este să te încurci cu o femeie cu bărbat: *"Va ascunde, oare, cineva foc în sân, şi nu-şi va arde hainele? Sau va călca cineva pe cărbuni aprinşi, şi nu-şi va frige picioarele? Aşa este cel ce se duce la femeie cu bărbat; iar cel care se atinge de ea nu va fi fără vină"*[133]. Cu alte cuvinte spune aşa: După cum e cu neputinţă să nu te arzi dacă umbli cu focul, tot aşa e cu neputinţă să scapi de foc dacă umbli cu o femeie. Iosif, însă, a îndurat un foc cu mult mai cumplit. N-a umblat Iosif după egipteancă, ci

133. Pilde 6, 27-29.

egipteanca se ţinea după el; şi fusese prins când era singur cu ea. Şi Iosif a răbdat, n-a căzut biruit, cu toate că fusese lovit de atâtea rele, cu toate că era istovit de atâtea încercări, cu toate că tânjea după linişte şi tihnă.

13.a. Fusese înconjurat de atâtea curse, se vedea atacat de o fiară cu multe feţe, care-l sfâşia: atingerea cu glasul, cu privirea, cu culorile obrajilor, cu încondeierile ochilor, cu podoabele de aur, cu parfumurile, cu hainele, cu purtarea, cu cuvintele, cu gătelile de pe ea, cu singurătatea din cameră, cu taina de care erau înconjuraţi, cu bogăţia, cu puterea; se vedea atacat de o fiară care, pe lângă acestea, mai avea în ajutorul ei, după cum spuneam mai sus, vârsta şi sângele, robia, străinătatea. Şi totuşi Iosif a biruit flacăra aceea. Eu susţin cu tărie că ispita aceasta a fost cu mult mai cumplită, mai cumplită şi decât invidia fraţilor, şi decât ura neamurilor, şi decât vinderea lui, şi decât stăpânirea barbarilor, şi decât îndepărtarea de ţară, şi decât traiul într-un pământ străin, şi decât temniţa, şi decât lanţurile, şi decât vremea îndelungată de robie şi de necazuri ale robiei. După ce a scăpat şi de acest război, s-a coborât peste el un suflu răcoritor de rouă, venit şi din harul lui Dumnezeu, şi din virtutea tânărului. Atât a fost de mare liniştea, cumînţenia lui, că a putut pune capăt şi patimii nebune a egiptencei. Când a ieşit din camera egiptencei era neatins, ca şi tinerii pe care nu i-a atins văpaia persană – *"nici miros de foc nu era în ei"*[134], spune Scriptura. S-a arătat mare atlet al castităţii, a imitat tăria diamantului.

b. Să vedem acum ce a dobândit îndată şi care au fost răsplăţile încununatului! Iarăşi uneltiri, prăpăstii, moarte, primejdii, calomnii, ură nesocotită. Femeia acea ticăloasă caută să-şi potolească dragostea cu mânia, lângă patimă adaugă patimă; lângă pofta desfrânată adaugă mânie nedreaptă, iar după ce a fost adulteră, ajunge şi ucigaşă. Suflând ură sălbatică, cu ochii dornici de sânge, tocmeşte scaun de judecată nedrept, iar judecător este stăpânul tânărului, bărbatul ei, barbarul, egipteanul. Îi aduce învinuire fără de martori. Nici nu-l lasă pe învinuit să intre la scaunul de judecată, ci îl învinuieşte în taină, se bizuie pe neştiinţa şi dragostea judecătorului, pe vrednicia de credinţă a ei şi pe aceea că cel învinuit este rob; şi, spunând altceva decât cele întâmplate, l-a biruit pe judecător şi l-a convins să pronunţe sentinţa dorită, să-l condamne pe nevinovat, să-i dea o pedeapsă grea, să-l arunce îndată în închisoare, să-l pună în lanţuri. Şi acel minunat bărbat a fost osândit fără să-l vadă pe judecător. Grozăvia e că a fost osândit cum că a săvârşit adulter, că a poftit patul stăpânului, că a stricat o casă străină, că a fost prins şi dovedit!

c. Judecătorul, pârâşa şi pedeapsa dată făceau ca judecata să pară dreaptă în ochii mulţimii, care nu cunoştea adevărul. Dar nimic din toate acestea nu l-a tulburat pe Iosif, nici n-a spus: "Acestea sunt răsplăţile viselor? Acesta este sfârşitul acelor vedenii? Aceasta e plata castităţii mele? Judecată fără judecată, sentinţă nedreaptă, iarăşi nume rău. Mai înainte am fost izgonit din casa părintească pentru că eram iubit de tatăl meu, iar acum sunt aruncat în închisoare ca om care a făcut adulter, ca necinstitor al unei femei cuminţi. Toţi mă judecă aşa. Fraţii mei, cei care aveau să mi se închine mie – că aşa spuneau visele –, sunt liberi, tihniţi, fericiţi, în ţara lor şi în casa părintească, iar eu, cel care aveam să-i stăpânesc, stau legat aici împreună cu spărgătorii de morminte, cu tâlharii, cu borfaşii. Nici după ce mi-am pierdut patria n-am scăpat de tulburări şi de necazuri, ci şi în pământ străin vin peste mine din nou prăpăstii şi săbii ascuţite. Femeia care a pus la cale toate acestea, care m-a bârfit, care merita să fie pedepsită şi pentru o faptă, şi pentru alta, dănţuieşte acum şi saltă, ca încununată pentru fapte mari de vitejie, pentru biruinţe strălucite, iar eu, care nu sunt vinovat cu nimic, sufăr cea mai grea pedeapsă".

d. Iosif n-a grăit aşa, nici n-a gândit aşa, dimpotrivă, se veselea şi se bucura ca un atlet încununat şi nu purta ură nici fraţilor, nici desfrânatei. De unde ştim aceasta? Din

134. Dan. 3, 27.

cele spuse de el unuia dintre cei legaţi împreună cu el. Atât de puţin era stăpânit de tristeţe, încât a pus capăt şi tristeţii altora. Când a văzut că unii din închisoare sunt tulburaţi, trişti şi amărâţi, s-a apropiat de ei ca să le cunoască pricina tristeţii. Aflând că sunt tulburaţi din pricina viselor pe care le-au avut, le-a tălmăcit visele.

e. Apoi a rugat pe unul dintre ei să-i amintească împăratului de el, ca să-l scape din închisoare. Da, Iosif era curajos şi minunat, dar era om şi el, şi nu voia să se chinuie în lanţurile acelea. L-a rugat dar să-i amintească împăratului de el, ca să-l înduplece să-l scoată din lanţuri. Ar fi trebuit să-i spună pricina pentru care a fost aruncat în închisoare, pentru ca acela care se ruga pentru el să aibă pricină binecuvântată pentru mijlocirea sa; Iosif însă n-a pomenit de nimeni dintre duşmanii săi, ci i-a spus că n-are nici o vină, şi s-a oprit aici, n-a adăugat numele nici unuia dintre cei care i-au făcut rău. *"Eu,* a spus el, *am fost furat din pământul evreilor; şi aici n-am făcut nimic, şi m-au aruncat în groapa aceasta"*[135].

– Şi pentru ce nu spui de desfrânată, de adulteră, de ucigaşii de frate? Pentru ce nu le spui de invidia fraţilor, de vinderea ta, de înverşunarea stăpânei, de atacul ei, de neînfrânarea ei, de laţuri, de viclenii, de bârfeală, de judecată nedreaptă, de judecătorul nedrept, de hotărârea nelegiuită, de pedeapsa cea fără de cale? Pentru ce le taci? Pentru ce le ascunzi?

– Pentru că nu ştiu să port ură, să mă răzbun! Pentru că acestea-mi sunt cununi şi premii, pricină de mai mare câştig.

14.a. Ai văzut suflet de înţelept? Ai văzut că n-are în el pic de mânie, că este mai presus de cursele ce i s-au întins? Ai văzut că e mai grabnic să ia partea celor nedreptăţiţi decât să se răzbune pe cei ce l-au nedreptăţit? N-a pomenit nici de fraţii lui, nici de egipteanca setoasă de sânge! *"Am fost furat din pământul evreilor,* spune el; *şi aici n-am făcut nimic"*. Nu pomeneşte de nimeni, nici de groapă, nici de ismaeliţi, nici de altcineva. Cu toate acestea, nici aşa n-a fost scutit de o altă mare înscenare. Omul de care Iosif se rugase atâta, care fusese slobozit din lanţuri, aşa cum îi prezisese el, după ce a fost chemat la cinstea de mai înainte, a uitat şi de binefacerea ce i s-a făcut, şi de rugămintea dreptului. Şi doar dregătorul acela locuia în curţile împărăteşti şi se bucura de mare trecere, iar Iosif, care strălucea mai mult decât soarele, care slobozea raze de virtute atât de strălucitoare, stătea încă în închisoare. Nimeni nu i-a vorbit de el împăratului.

b. Că trebuia să i se împletească mai mari cununi şi să i se pregătească mai mari premii. Pentru aceea s-au deschis în faţa lui drumuri şi mai mari. Dumnezeu a îngăduit să ducă mai departe luptele; Dumnezeu nu l-a părăsit cu totul, ci le-a dat voie duşmanilor să lucreze împotriva lui atât încât nici să nu piară atletul, dar nici să alunge pe duşmanul virtuţii. A îngăduit Dumnezeu ca fraţii să-l arunce în groapă, să i se mânjească haina de sânge, dar n-a lăsat pe fraţii lui să ajungă până la ucidere; sfatul acesta a fost dat de un frate, dar a lucrat purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

c. Tot aşa şi cu egipteanca. Te întreb, pentru ce bărbatul ei, om atât de aprig şi de neînfrânat – ştii cum sunt egiptenii –, atât de iute la mânie şi de duşmănos – că au egiptenii cu prisosinţă şi aceste patimi –, pentru ce nu i-a tăiat lui Iosif îndată capul, când ştia că e adulter şi că i-a necinstit femeia; pentru ce nu l-a dat focului, ci a fost atât de nesocotit că a pronunţat sentinţa cu ascultarea unei singure părţi numai, că n-a dat cuvânt învinuitului şi, în sfârşit, că în timpul ispăşirii pedepsei s-a arătat blând el, care văzuse pe femeia sa înfuriată, turbată, despuiată cu sila, cu hainele sfâşiate în mână, aprinsă de şi mai multă mânie din pricina asta, plânsă şi cu lacrimi pe obraji? Nimic din acestea nu l-a făcut să-l ucidă?

d. Spune-mi, pentru ce? Nu e lămurit că Cel care a închis gurile leilor, Cel care a stins cuptorul, Acela a stins şi mânia nemăsurată a fiarei acesteia, a împăratului, a potolit

135. Fac. 40, 15.

urgia lui nespusă, pentru a fi dată o pedeapsă mică? Acelaşi lucru poţi vedea că s-a întâmplat şi în închisoare! Dumnezeu a îngăduit ca Iosif să fie pus în lanţuri şi să stea la un loc cu puşcăriaşii, dar a îmblânzit cruzimea temnicerului.

e. Ştii doar cum sunt temnicerii! Şi temnicerul acela s-a purtat bine şi blând cu Iosif, nu l-a pus la munci grele, ci, dimpotrivă, l-a pus chiar mai mare peste cei din închisoare, cu toate că ştia că e un om care necinstise casa altuia, că e un osândit, că săvârşise un adulter cunoscut de toată lumea. Fapta nu se săvârşise într-o casă de rând, ci într-o casă mare şi strălucită. Pe temnicer nu l-au speriat acestea, nici nu l-au făcut să se poarte aspru cu Iosif.

Din suferinţe au fost împletite cununile lui Iosif, iar ajutorul lui Dumnezeu curgea cu îmbelşugare.

f. Aş mai fi dorit să lungesc încă mult scrisoarea, dar pentru că socot că şi atât cât am scris a depăşit cu mult măsura, îmi opresc aici cuvântul. Atâta rog evlavia ta – lucru ce n-am contenit a te ruga mereu –, să alungi din suflet tristeţea şi să-L slăveşti pe Dumnezeu, aşa cum totdeauna ai făcut, şi să nu încetezi de a o face, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate aceste chinuri şi necazuri. Făcând aşa, tu vei culege mari bunătăţi şi vei da diavolului o lovitură de moarte, iar eu voi avea mare mângâiere, că ai putut risipi, cu multă uşurinţă, norul tristeţii şi că te bucuri de linişte deplină. Nu fii abătută! Ridică-ţi capul din fumul acesta – că, dacă vrei, poţi împrăştia tristeţea mai repede ca fumul! Fă-mi cunoscută şi mie aceasta, ca să gust, de aici, din depărtare, bucuria unor astfel de veşti.

11[136]

1.a. S-au înmulţit necazurile tale, ţi s-au făcut iarăşi mai mari încercările şi mai lungi căile de străbătut, iar mâna duşmanilor îşi înalţă mai sus văpaia. Dar nu trebuie să te

136. Scrisă la începutul anului 405.

tulburi, nici să te neliniştești, ci tocmai dimpotrivă, să te bucuri, să salţi, să te încununezi şi să dansezi. Dacă n-ai fi dat mai înainte diavolului lovituri de moarte, nu s-ar fi sălbăticit atâta fiara, ca să meargă mai departe. Dovada curajului şi biruinţei tale şi dovada marii lui înfrângeri este că se năpusteşte şi sare asupra ta cu mai multă furie, că-şi arată mai tare nerușinarea, că varsă mai din belşug veninul. Aşa a făcut şi cu Iov. Când diavolul a fost înfrânt în încercarea de luare a averilor, de ucidere a copiilor, dând dovadă şi atunci că a primit mari răni, s-a îndreptat spre capul răutăţilor, spre atacul trupului, izvorul viermilor, hora rănilor. Da, le numesc horă şi cunună şi roi de mii de premii! Şi nu s-a oprit aici. Şi pentru că nu-i mai rămăsese nici o altă încercare de acest fel – că adusese peste Iov boala ca pe cea mai mare nenorocire –, a pus în mişcare iarăşi şi alte încercări: a înarmat-o pe soţie, i-a aţâţat pe prieteni, a pornit împotriva lui slugile, făcându-le fiare sălbatice, şi prin toate îi zgândărea rănile.

b. Asta o încearcă şi acum neîncetat cu tine, dar împotriva capului său, căci viaţa ta ajunge din zi în zi mai strălucitoare, mai îmbunătăţită, mai luminoasă. Mai mare îţi este acum bogăţia, mai îmbelşugat câştigul, cununile mai multe şi mai dese, chiar durerile îţi sunt mare adaos de curaj, iar uneltirile vrăjmaşilor îţi sporesc răbdarea. Aşa sunt necazurile! Pe cei care le îndură în linişte şi cu tărie îi ridică deasupra suferinţelor, îi înalţă de nu-i ating săgeţile diavolului şi-i învaţă să-i dispreţuiască uneltirile. Că şi pomii care cresc la umbră sunt fără de putere şi nu dau roadă, pe când cei care înfruntă schimbările aerului, care primesc loviturile vânturilor, arşiţa soarelui sunt mai puternici, sunt plini de fructe şi se rup de atâta rod. Tot aşa se întâmplă şi cu cei ce călătoresc pe mare. Cei care pun pentru întâia oară piciorul pe corabie, oricât ar fi de curajoşi, din pricina nedeprinderii cu marea, se tulbură, se neliniştesc, sunt cuprinşi de ameţeli, pe când cei care au străbătut oceane multe, care au suferit furtuni pe mare, care s-au izbit cu corabia de stânci, care au îndurat atacurile monştrilor marini

şi răutăţile hoţilor de mare şi au suferit multe naufragii şi furtuni dese, merg pe punte cu mai mult curaj decât cei care merg pe pământ, şi nu stau înlăuntrul corabiei, ci se aşază pe marginile ei şi stau fără frică la proră şi la pupă; iar cei care mai înainte de a merge cu corabia aveau zugrăvită pe faţă teama şi cutremurul, după ce s-au deprins cu furtunile mării, trag frânghiile, ridică pânzele, pun mâna pe lopeţi şi aleargă cu uşurinţă prin toată corabia.

c. Să nu te tulbure dar nici unul dintre necazurile din viaţă! Atâta au reuşit asupra noastră, fără voia lor, duşmanii noştri, să ne facă să nu suferim răul ce ni-l fac; şi-au terminat săgeţile, şi n-au câştigat nimic altceva decât faptul că s-au făcut de ruşine, că s-au făcut de râs şi că sunt în ochii tuturor duşmani de obşte ai neamului omenesc. Aceasta-i plata ce-o primesc duşmanii, acesta-i sfârşitul războaielor lor! Ah, ce mare lucru este virtutea şi dispreţul din lumea aceasta! Virtutea câştigă chiar cu ajutorul curselor ce i se întind, e încununată chiar de cei care luptă împotriva ei. Cei care îi fac rău o fac să strălucească mai mult, cei care încearcă s-o doboare îi fac mai puternici, mai înalţi, mai de nebiruit, mai de neînfrânt pe cei ce o săvârşesc. Virtutea n-are nevoie de arme, de lănci, de ziduri, de şanţuri, de tunuri, de bani, de ostaşi, ci numai de voinţă puternică, de suflet neclintit, ca să înfrângă toate uneltirile omeneşti.

2.a. Spune-ţi dar acestea, stăpâna mea preaiubitoare de Dumnezeu! Spune-ţi-le şi ţie, şi celor care luptă împreună cu tine această luptă bună! Ridică sufletele tuturor, întăreşte-ţi oştirea, ca să-ţi fie cununa virtuţii îndoită, întreită, înmiită; şi, prin suferinţele tale, şi prin îndemnurile date altora, să îndure suferinţele. Îndupleca-i să sufere totul cu linişte, să dispreţuiască umbrele, să întoarcă spatele înşelăciunii viselor, să calce în picioare lutul, să nu pună nici un preţ pe fum, să nu socotească stânjenitoare pânzele de păianjen şi să treacă nepăsător pe lângă iarba care putrezeşte. Aşa e deşertăciunea fericirii omeneşti, şi mai mult decât atât. Nu poţi găsi cu uşurinţă o imagine care să înfăţişeze exact deşertăciunea ei. Pe lângă nimicnicia ei, mai

aduce şi mare vătămare celor îndrăgostiţi de ea, nu numai în veacul ce va să fie, ci şi în viaţa aceasta, în zilele acestea, în care pare că se desfată. După cum virtutea saltă, înfloreşte şi se arată mai strălucitoare, chiar în timpul în care i se duce război, tot aşa şi viciile îşi arată slăbiciunea, râsul şi batjocura, multă şi nespusă, chiar în timpul în care ea este cultivată şi răsfăţată.

b. Spune-mi, te rog, a fost oare om mai vrednic de milă decât Cain, chiar în timpul în care părea că-l biruie pe fratele său, că-l doboară, care-şi sătura furia şi mânia aceea nedreaptă şi blestemată? Poate fi, oare, ceva mai necurat decât mâna aceea care păruse biruitoare, decât dreapta aceea care dăduse lovitura şi ucisese, decât gura aceea nerusinată care urzise viclenia şi întinsese laţul? Dar pentru ce vorbesc eu de mădularele care săvârşiseră crima? Tot trupul i se chinuia, pradă suspinului şi cutremurului neîntrerupt. Ce noi lucruri! Ce biruinţă ciudată! Ce trofeu ciudat! Cel ucis, cel care zăcea mort, este încununat şi lăudat, iar cel victorios, cel ce biruise, nu numai că a rămas neîncununat, ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceea a fost chinuit şi dat la pedepse nespuse şi la chin neîntrerupt. Cel înjunghiat şi mort, cel fără de glas îl învinuieşte pe cel ce se mişcă, pe cel viu, pe cel cu glas. Dar, mai bine spus, nu-l învinuieşte cel mort, ci sângele lui! Sângele despărţit de trup are putere destulă să facă aceasta! Atât de mare este puterea celor virtuoşi, chiar când sunt morţi! Atât de mare e ticăloşia celor răi, chiar când sunt vii! Dacă în timpul luptelor sunt atât de mari premiile virtuţii, gândeşte-te cum vor fi răsplăţile după terminarea luptelor, în timpul răsplătirii, când se vor da acele bunătăţi ce depăşesc orice cuvânt. Supărările şi necazurile, oricum ar fi, vin de la oameni şi sunt la înălţimea celor ce le pricinuiesc; însă darurile şi răsplăţile vin de la Dumnezeu, şi de aceea sunt aşa cum se cuvine să fie cele date de dărnicia cea nespusă a lui Dumnezeu.

c. Bucură-te, dar, şi te veseleşte, pentru că eşti încununată, pentru că eşti triumfătoare, pentru că striveşti sub

picioarele tale boldurile dușmanilor mai mult decât alții lutul. Dă-mi des de știre cum mergi cu sănătatea, ca să culeg bucurie multă și din asta. Știi câtă mângâiere îmi aduci mie, celui din singurătate, când îmi dai mereu știri despre sănătatea ta.

12[137]

1.a. Îți scriu cartea aceasta sculat chiar din porțile morții. De aceea m-am și bucurat tare că m-au întâlnit slujitorii tăi tocmai când intram în port. Dacă m-ar fi întâlnit pe când mă clătinam pe mare, pe când eram lovit de valurile cumplite ale bolii, nu mi-ar fi fost ușor să înșel evlavia ta, ca să-ți dau vești bune în loc de rele. Iarna a fost mai cumplită ca de obicei și mi-a înrăutățit și mai mult boala de stomac. În aceste două luni din urmă n-am fost într-o stare mai bună decât cei morți, dimpotrivă, chiar mai rea. Atâta viață aveam în mine, cât să simt relele care mă înconjurau din toate părțile. Totul îmi era noapte, și ziua, și dimineața, și amiaza; stăteam zi și noapte țintuit la pat. M-am străduit în mii și mii de chipuri, dar n-am reușit să scutur de pe mine vătămarea pricinuită de frig. Cu toate că făceam foc și înduram fumul groaznic al sobei, cu toate că mă închideam într-o singură cameră, că-mi puneam nenumărate haine pe mine și nu cutezam să ies din casă, totuși am suferit cumplit, aveam dese dureri de cap, însoțite de vărsături, n-aveam poftă de mâncare și nu puteam dormi. Oceanele nopții le petreceam cu ochii deschiși. Dar ca să nu-ți chinui mai mult sufletul cu aceste lucruri neplăcute, îți spun că acum am scăpat de toate acestea. Îndată ce a venit primăvara și s-a schimbat puțin aerul, s-au dus de la sine toate. Totuși am nevoie și acum de o dietă foarte aspră. De aceea îi fac stomacului ușoară povara, ca să se poată simți și el ușor.

b. Nu puțină grijă mi-a făcut și mie știrea că ai fost aproape de moarte. Dar din pricina dragostei și a grijii ce-ți

137. Scrisă în primăvara anului 405.

port, am scăpat de această grijă chiar înainte de a primi scrisorile tale, căci cei care au venit din părțile acelea mi-au adus știrea că te-ai făcut sănătoasă.

Iar acum mă bucur tare și mă veselesc nu numai că ai scăpat de boală, ci, mai presus de toate, că înduri cu atât curaj toate nenorocirile ce vin peste tine și că le numești pe toate basm. Și ceea ce-i mai mult e că ai dat acest nume și bolii tale trupești, semn că ai un suflet tânăr și bărbătesc, care dă rod îmbelșugat. Da, dai dovadă de o desăvârșită înțelepciune nu numai când înduri curajos relele, ci și când nu le simți când te apasă, ci le disprețuiești, și-ți împletești cu multă liniște cununa răbdării fără osteneli, fără sudori, fără neliniști, fără să alergi la alții, ca și cum ai sălta și ai dansa. Acest lucru mă face și pe mine să salt și să mă bucur, să zburd de bucurie, să nu mai simt pustiul în care mă găsesc, nici celelalte necazuri ce mă împresoară. Sunt vesel și bucuros și mă împodobesc cu măreția sufletului tău și cu desele tale biruințe, nu numai pentru tine, ci și pentru orașul acela mare și cu oameni mulți, pentru care ești turn de apărare, liman și zid întărit; prin faptele tale slobozești glas răsunător, iar prin suferințele tale îi înveți și pe bărbați și pe femei să se arunce cu ușurință în astfel de lupte, să coboare în arenă cu toată vitejia și să îndure lesne sudorile pricinuite de lupte ca acestea.

c. Și lucru minunat este că întărești și încurajezi atâta lume fără să te duci în piață și fără să ieși în mijlocul orașului, ci stând în casă și în cămăruța ta. Cu toate că marea e atât de înfuriată, cu toate că se ridică așa de sus valurile, cu toate că se ivesc din toate părțile stânci și monștri marini și adâncă noapte cuprinde totul, tu, ca și cum ai fi în miezul zilei, ca și cum marea ar fi liniștită și vântul ți-ar bate în pupă, așa-ți întinzi pânzele răbdării și călătorești cu toată înlesnirea; și nu numai că nu ești înecată de furtuna aceasta cumplită, dar nu ești nici măcar stropită de valurile mării. Și pe bună dreptate. Așa e cel ce are în mâini cârmele virtuții. Negustorii, cârmacii, corăbierii, călătorii, când văd că se adună norii, că bate vânt sălbatic și că valurile-s iuți și

clocotesc cu spumă, ţin corăbiile în port, iar dacă se întâmplă să fie pe mare, fac totul şi se străduiesc atât cât pot să ducă corabia în port, la ţărm sau în vreo insulă. Tu însă, cu toate că bat nenumărate vânturi, cu toate că se sparg în toate părţile atâtea valuri sălbatice, cu toate că se frământă adâncul mării din pricina grozăviei furtunii, cu toate că unii călători plutesc morţi pe valuri, iar alţii stau agăţaţi goi de câte-o scândură, tu însă, aruncată în mijlocul acestui ocean de rele, numeşti toate acestea basm şi călătoreşti ca pe vreme bună în vreme de furtună. Şi pe bună dreptate. Cârmacii, oricât de pricepuţi ar fi în ştiinţa conducerii corabiei, nu au destulă măreţie să ţină piept oricărei furtuni. De aceea de multe ori şi fug de lupta cu valurile.

d. Tu, însă, ai o ştiinţă care este mai presus de orice furtună, puterea unui suflet dăruit cu înţelepciune, care e mai puternic decât mii şi mii de oştiri, mai tare ca armele, mai întărit decât turnurile şi zidurile. Ostaşii, armele, zidurile şi turnurile sunt de folos numai pentru apărarea trupului, şi aceasta nu totdeauna, nici împotriva tuturor, căci sunt împrejurări când toate acestea sunt biruite şi-i lasă fără apărare pe cei ce se sprijină pe ele. Armele tale însă n-au frânt săgeţi de-ale barbarilor, nici maşini de război de-ale oamenilor, nici n-au înfrânt atacuri şi viclenii de luptă ca acestea, ci au biruit nevoile firii, au pus capăt tiraniei lor, le-au doborât acropola. Luptându-te necontenit cu demonii, ai avut nenumărate biruinţe şi n-ai primit nici o rană, ci ai rămas în picioare, într-un nor atât de mare de săgeţi; iar săgeţile aruncate de ei împotriva ta le-ai întors din nou asupra celor ce le aruncau. Înţelepciunea măiestriei tale aceasta este: te răzbuni pe cei ce-ţi fac rău tocmai prin răul ce-l suferi de la ei şi-i întristezi pe duşmani tocmai prin duşmănia ce ţi-o poartă, iar răutatea lor îţi este pricină de mai mare laudă. Dar pe toate acestea le ştii bine şi tu, şi ai simţit prin experienţă adevărul lor, aşa că, pe bună dreptate, numeşti basme toate răutăţile duşmanilor. Spune-mi, cum n-ai să le numeşti basme când tu, cu toate că ai trup muritor, dispreţuieşti moartea ca şi cei care se grăbesc să

părăsească o ţară străină ca să se reîntoarcă în propria lor ţară? Ai dus-o toată viaţa în boli cumplite, dar te-ai simţit mai bine decât cei cu trupuri sănătoase şi pline de putere; ocările nu te-au umilit, iar onorurile şi slava nu te-au făcut să te mândreşti; şi asta doar e pentru mulţi pricină de nenumărate rele! Da, oameni care au strălucit ca preoţi, care au ajuns la adânci bătrâneţi şi-aveau părul alb ca neaua, au alunecat şi au ajuns, din pricina mândriei, privelişte de batjocură obştească oricui. Tu eşti femeie, ai un trup mai slab ca pânza de păianjen şi ai suferit atâtea şi atâtea lovituri, şi nu numai că n-ai alunecat, dar i-ai oprit de la căderе şi pe alţii mulţi. Alţii nici n-au stat mult pe câmpul de bătălie, ci chiar de la început, aş putea spune, chiar din pragul luptelor, au fost doborâţi; tu, însă, ai ajuns de nenumărate ori la capătul luptelor şi de fiecare dată ai smuls cununa biruinţei purtând tot felul de lupte şi bătălii. Şi pe bună dreptate, căci luptele virtuţii nu stau în vârstă, nici în trup, ci numai în suflet şi voinţă. De aceea au fost încununate femei, iar bărbaţi s-au împiedicat, pentru asta tineri au fost strigaţi biruitori, iar bătrâni, făcuţi de ruşine.

e. Trebuie dar să-i admirăm pe cei care săvârşesc fapte de virtute, şi mai ales atunci când îi vedem că le săvârşesc în momentul când mulţi părăsesc aceste lupte. Aceasta este o altă pricină pentru care trebuie să admirăm nespus de mult siguranţa ta; că în vreme ce atâţia bărbaţi, atâtea femei şi atâţia bătrâni, în aparenţă vrednici de multă cinstire şi respectaţi de toţi, au luat-o la fugă, au căzut şi au fost biruiţi nu de iureşul luptei, nici de atacurile puternice ale duşmanilor, ci, chiar înainte de începerea luptei şi a atacului, tu, după atâtea lupte şi bătălii, nu numai că n-ai slăbit, nici nu te-ai tulburat de mulţimea relelor, dimpotrivă, ai ajuns mai tare şi adaosul luptelor a fost adaos de putere. Amintirea faptelor tale mari săvârşite până acum îţi este temei de bucurie şi de veselie şi pricină de mai mare râvnă. De aceea mă bucur, salt şi mă veselesc. Şi n-am să încetez de a spune mereu aşa şi de a-mi plimba pretutindeni pricina bucuriei mele. Da, despărţirea de mine te

întristează, dar mare e mângâierea ce ţi-o dau faptele tale! Că şi eu, cu toată lungimea drumului ce ne desparte, culeg nu mică bucurie de pe urma bărbăţiei tale.

13[138]

1.a. Ce spui? N-ai înălţat trofeul, nici n-ai dobândit o victorie strălucită? Dar nu spune aceasta toată lumea? Nu-ţi cântă întreg pământul faptele mari? Da, bătăliile şi luptele tale le-ai dat într-un singur loc. Da, cursele drumurilor tale şi luptele tale atletice, pline de sânge în loc de sudoare, au avut loc tot acolo, dar slava şi lauda lor au cuprins marginile pământului. Tu însă, voind să-ţi măreşti luptele şi să-ţi înmulţeşti răsplăţile, le-ai adăugat şi cununile date de smerenie, spunând că eşti atât de departe de aceste biruinţe cât de departe sunt cei morţi de cei vii. Cuvintele tale sunt cuvinte de smerenie, şi eu voi încerca să-ţi dovedesc aceasta din faptele tale. Ai pierdut patrie, casă, prieteni, rude, ai fost surghiunită, nu încetai de a simţi moartea în fiecare zi, dar ceea ce lipsea firii împlineai prin bogăţia voinţei tale. Şi pentru că nu-i cu putinţă ca un om să moară de mai multe ori, ai făcut asta cu gândul şi cu voinţa. Mai mult chiar! Cu toate că pe unele din aceste încercări le sufereai, iar pe altele aşteptai să le suferi, totuşi n-ai încetat să-I înalţi pentru ele slavoslovie lui Dumnezeu, Cel ce le-a îngăduit, şi să dai lovitură de moarte diavolului. Că diavolul a primit o lovitură mortală a arătat-o chiar el prin aceea că s-a înarmat cu şi mai multe arme, şi de aceea atacurile lui de mai târziu au fost mai cumplite decât cele dinainte.

b. După cum un scorpion sau un şarpe când e lovit mai tare muşcă şi mai furios pe cel ce l-a lovit, arătând prin aceasta şi furia lui năprasnică împotriva celui ce l-a lovit, dar şi cumplita durere pe care a simţit-o, tot aşa şi diavolul, fiara aceasta neruşinată, s-a năpustit cu mai multă furie

138. Scrisă în anul 405.

asupra ta şi a adus peste tine mai multe încercări, tocmai pentru că a primit răni adânci de la minunatul şi marele tău suflet. Diavolul le-a adus, nu Dumnezeu, iar Dumnezeu le-a îngăduit, ca să-ţi mărească bogăţia, să-ţi facă mai mare câştigul, să-ţi prilejuiască mai multă răsplată, mai îmbelşugată plată. Nu te tulbura deci, nu te nelinişti! A ostenit vreodată cineva strângând bogăţii? S-a simţit prost vreodată cineva urcând la cele mai înalte dregătorii? Nu! Dacă cei care adună aceste lucruri omeneşti, lucruri vremelnice şi mai slabe decât umbra, lucruri care se veştejesc mai iute ca florile ce putrezesc, dacă saltă, dănţuiesc şi zburdă de bucurie, de o bucurie care piere îndată ce apare, de o bucurie asemănătoare valurilor râurilor, ce trec iute pe dinaintea noastră, apoi cu mult mai mult drept ai tu ca vremea de acum să-ţi prilejuiască nespus de mare bucurie, chiar dacă mai înainte ai fost năpădită de tristeţe!

c. Comoara ce ai adunat nu este furată! Vrednicia ce ţi-ai câştigat-o cu aceste suferinţe nu se dă moştenire, nu ştie şi nici nu aşteaptă sfârşit, este fără de margini, nu-i pun capăt nici vitregia vremurilor, nici uneltirile oamenilor, nici atacurile demonilor, nici chiar moartea.

d. Iar dacă vrei să plângi, plânge-i atunci pe cei ce au săvârşit acestea, pe stăpânii şi slugile acestor rele, pe cei care şi-au adunat nespus de mare pedeapsă şi pentru veacul ce va să fie, dar au primit şi aici cumplită osândă, pentru că atâţia oameni le întorc spatele, îi socotesc duşmani, îi blestemă şi-i osândesc. Spui că ei nu simt lucrul acesta? Dar tocmai pentru aceasta sunt de plâns şi sunt vrednici de lacrimi, ca şi nebunii care-i lovesc cu pietre şi-i bat pe cei cu care se întâlnesc, iar de multe ori chiar pe binefăcătorii şi prietenii lor, fără să simtă nebunia de care sunt cuprinşi. De aceea nici nu se vindecă, pentru că nu vor nici doctori, nici doctorii, dimpotrivă, îi răsplătesc cu rău pe cei care caută să-i vindece şi să le facă bine. Prin urmare, şi pentru aceasta sunt de plâns, pentru că nu simt cât de mare le e răutatea. Dar dacă nu le pasă de osânda altora, totuşi e cu neputinţă să scape de mustrarea conştiinţei lor, de care nu

pot fugi. Conştiinţa este un judecător drept şi nu se pleacă nici în faţa fricii, nici în faţa linguşelilor, nu-i coruptă cu bani, nici nu păleşte de lungimea timpului.

2.a. Fiul lui Iacov, fiul care a spus tatălui său că o fiară sălbatică l-a mâncat pe Iosif, cel care a ascuns acea faptă grozavă şi rea, cel care a încercat să acopere cu această mască uciderea fratelui său, şi-a înşelat atunci tatăl, dar nu şi-a putut înşela conştiinţa, nici n-a putut-o linişti. Conştiinţa a continuat să se ridice împotriva lui, să strige la el mereu; nu i s-a putut stinge glasul. Şi a trecut multă vreme, dar fiul lui Iacov, care-l minţise pe tatăl său, care tăgăduise grozava lui faptă şi n-o spusese nici unui om, pe care nu-l învinuia nimeni, nu-l dădea de gol nimeni, nu-l ataca nimeni, nu-i amintea nimeni de crima aceea, totuşi, când era să-şi piardă libertatea şi viaţa, a arătat că nu fusese stins glasul acuzator al conştiinţei, că nu fusese acoperit, cu toate că trecuse atâta vreme. A spus aceste cuvinte: *"Da, în păcate suntem pentru fratele nostru. Când ne ruga, n-am ţinut seamă de necazul lui şi de durerea sufletului său; şi acum se cere de la noi sângele lui"*[139].

b. A grăit aşa, cu toate că era învinuit de altă faptă rea, cu toate că era acuzat de furt, cu toate că fusese dus în faţa judecăţii pentru că furase paharul de aur. Dar pentru că nu se ştia cu nimic vinovat de furt, nu-l chinuia conştiinţa pentru asta şi nici n-a spus că suferă pentru vina ce i se aducea, nici pentru pricina pentru care era legat; se învinuieşte însă, se acuză de o faptă de care nu-l învinuia nimeni, pentru care nimeni nu-i cerea socoteală, pentru care nu fusese aruncat în închisoare, dar, mai bine spus, pentru o faptă pe care nici nu o săvârşise atunci. Conştiinţa îl chinuia, iar el, care vărsase cu atâta uşurinţă sângele fratelui său, care nu suferise deloc la săvârşirea crimei, acum suferă şi îi învinuieşte şi pe cei care luaseră parte la crimă şi-şi jeleşte cruzimea, zicând: *"Când ne ruga, n-am ţinut seamă de necazul lui şi de durerea sufletului său"*. "Era de ajuns firea, spune

139. Fac. 42, 21.

el, ca să ne moaie inima şi să ne plece spre milă, dar fratele nostru a mai adăugat şi lacrimi, ne-a mai şi rugat, şi nici aşa nu ne-a înduplecat, ci *n-am ţinut seamă de necazul lui şi de durerea sufletului său.* De aceea suntem închişi în temniţa aceasta, de aceea ne este ameninţată viaţa, pentru că şi noi am păcătuit faţă de viaţa fratelui nostru".

c. Tot aşa şi Iuda s-a îndreptat spre spânzurătoare şi şi-a sfârşit viaţa prin ştreang pentru că n-a mai putut îndura mustrările conştiinţei. Când a pus la cale acel târg nerușinat, spunând: *"Ce voiţi să-mi daţi, şi eu vi-L voi da vouă?"*[140], nu s-a ruşinat de cei ce auzeau că el, ucenicul, a urzit o astfel de faptă împotriva Dascălului său, iar în zilele ce s-au scurs între târg şi vânzare nu l-a mustrat conştiinţa, şi beat de plăcerea dragostei de arginţi nu simţea învinuirile conştiinţei. Dar după ce a săvârşit păcatul, după ce a luat arginţii, după ce s-a potolit plăcerea câştigului şi a ieşit la iveală acuza păcatului, atunci, fără să-l silească cineva, fără să-l forţeze cineva, fără să-l îndemne cineva, s-a dus de bunăvoie, a aruncat arginţii celor care i i-au dat, şi-a mărturisit fărădelegea lui şi a spus în auzul acelora: *"Am păcătuit vânzând sânge nevinovat"*[141]. N-a mai putut îndura mustrarea conştiinţei.

Aşa e păcatul, înainte de săvârşirea lui îmbată pe cel ce-l săvârşeşte, dar după ce a fost împlinit şi săvârşit, după ce a zburat şi s-a stins plăcerea păcatului, rămâne lângă păcătos numai conştiinţa care-l acuză; ea ţine loc de călău, îl sfâşie pe păcătos, îl supune la cele mai cumplite chinuri, care-l apasă mai tare ca plumbul.

3.a. Aşa sunt chinurile cele de aici, de pe pământ, iar pe cele de dincolo, gătite celor ce săvârşesc astfel de păcate, le ştii cum sunt. Pe aceştia trebuie să-i plângi, pe aceştia trebuie să-i jeleşti. Şi Pavel tot aşa făcea! Se bucura împreună cu cei ce luptă, cu cei ce se nevoiesc, cu cei ce suferă răul şi-i plângea pe cei păcătoşi. De aceea şi spunea: *"Nu*

140. Matei 26, 15.
141. Matei 27, 4.

cumva venind, iarăşi să mă umilească Dumnezeul meu faţă de voi şi să-i plâng pe mulţi care au păcătuit înainte şi nu s-au pocăit de desfrâul şi necurăţia ce au făcut"[142]. Despre cei care se luptau spunea: *"Mă bucur şi mă fericesc împreună cu voi toţi"*[143]. Nimic dar să nu te tulbure, nici din cele ce ţi se întâmplă, nici din cele ce te ameninţă. Valurile nu clintesc stânca, ci, cu cât o izbesc cu mai multă furie, cu atât mai repede valurile pier. Tot aşa şi cu acestea: şi au fost, şi vor mai fi, dar, mai bine spus, cu mult mai mult. Da, valurile nu clintesc stânca; pe tine, însă, valurile nu numai că nu te-au clintit, ci te-au făcut şi mai puternică. Aceasta e deosebirea dintre păcat şi virtute. Păcatul păleşte când este atacat, virtutea însă străluceşte mult când e atacată. Virtutea este încununată nu numai după terminarea luptelor, ci chiar în timpul luptelor, chiar lupta îi este cunună; păcatul, dimpotrivă, când biruie, atunci este făcut de ruşine, atunci este pedepsit, atunci se umple de mai multă necinste şi, înainte de pedeapsa ce-i este gătită dincolo, păcatul este pedepsit chiar când se săvârşeşte, şi nu numai după ce s-a săvârşit.

b. Iar dacă vrei să-mi fie mai întemeiat cuvântul, ascultă-l pe fericitul Pavel, care face deosebire între acestea două. Scriind romanilor, dă în vileag viaţa necurată a unora dintre ei; arătând că până şi înainte de pedeapsă păcatul are alături de el pedeapsa atunci când se săvârşeşte, aminteşte de împreunările nelegiuite ale femeilor şi bărbaţilor care calcă legile firii şi născocesc pofte nemaiauzite, grăind aşa: *"Că şi femeile lor au schimbat rânduiala firească în una împotriva firii. Asemenea şi bărbaţii, lăsând rânduiala cea după fire a femeii, s-au aprins în pofta lor unul către altul, săvârşind ruşinea bărbaţi cu bărbaţi şi luând în ei înşişi răsplata ce se cuvenea rătăcirii lor"*[144].

– Ce spui, Pavele? Nu simt oare plăcere cei ce săvârşesc aceste fapte? Nu săvârşesc cu poftă această împreunare nelegiuită? Cum dar spui că sunt pedepsiţi chiar când săvârşesc?

– Hotărârea o dau, răspunde Pavel, întemeiat nu pe plăcerea celor ce au această boală, ci pe natura faptelor săvârşite. Cel ce săvârşeşte adulter, înainte de pedeapsă, este pedepsit chiar în timpul când săvârşeşte adulterul; deşi i se pare că simte plăcere, totuşi îşi face sufletul mai rău şi mai ticălos. La fel şi ucigaşul, înainte de a vedea tribunalul şi sabia ascuţită, înainte de a primi pedeapsă pentru crimele săvârşite, piere chiar când săvârşeşte crima, pentru că şi el îşi face mai ticălos sufletul. Ceea ce este pentru trup boala, frigurile, dropica sau altă boală asemănătoare, ceea ce este rugina pentru fier, molia pentru lână, cariul pentru lemn sau viermele pentru coarne, aceea este păcatul pentru suflet. Păcatul îl face pe om rob, lipsit de libertate. Dar pentru ce spun eu rob şi lipsit de libertate? Îl face să aibă suflet de animale necuvântătoare, suflet de lup, de câine, de şarpe, de viperă, de fiară!

c. Profeţii au arătat aceasta. Unul dintre ei, ca să facă tuturor cunoscută schimbarea pricinuită de păcat, spunea: *"Sunt câini muţi, care nu pot lătra"*[145], deci îi aseamănă câinilor turbaţi pe oamenii vicleni, care uneltesc pe ascuns. Câinii când turbează nu atacă lătrând, ci se apropie în tăcere şi muşcă mai tare decât câinii care latră. Un alt proroc îi numeşte pe oameni ciori[146]. Altul spunea: *"Omul în cinste fiind, n-a priceput; alături-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor"*[147]. Iar cel mai mare dintre profeţi, fiul celei sterpe, stând lângă Iordan, i-a numit pe unii oameni şerpi şi pui de năpârcă[148]. Ce pedeapsă poate fi deci egală cu aceasta, ca o fiinţă cugetătoare şi foarte blândă, făcută după chipul lui Dumnezeu şi încărcată cu atâta cinste, să cadă într-o sălbăticie atât de mare?

142. 2 Cor. 12, 21.
143. Filip. 2, 17.
144. Rom. 1, 26-27.
145. Is. 56, 10.
146. Cf. Ier. 3, 2.
147. Ps. 48, 12.
148. Cf. Matei 3, 7.

4.a. Ai văzut că păcatul are în el pedeapsa chiar înainte de pedeapsă? Află că şi virtutea este sieşi răsplată chiar înainte de răsplată. După cum un trup – nimic nu mă împiedică să mă folosesc iarăşi de acelaşi exemplu care lămureşte bine ce vreau să spun – aşadar, după cum un trup, cel sănătos şi robust, care n-are nici o boală, tocmai prin aceea că e sănătos simte plăcerea înainte de plăcere, pentru că plăcerea este unită cu sănătatea, pe acesta nu-l pot supăra nici tulburările văzduhului, nici arşiţa, nici frigul, nici masa sărăcăcioasă, nici altceva din acestea; sănătatea îi este de ajuns ca să alunge vătămarea pricinuită de acestea. Aşa se întâmplă de obicei şi cu sufletul. De aceea şi Pavel se bucura când era biciuit, când era prigonit, când suferea nenumărate rele, grăind aşa: *"Mă bucur în suferinţele mele pentru voi"*[149]. Răsplata virtuţii nu este numai în Împărăţia cerurilor, ci în suferinţa însăşi, pentru că cea mai mare răsplată este să suferi pentru adevăr. De aceea şi ceata apostolilor a plecat cu bucurie de la sinedriul iudeilor nu numai din pricina Împărăţiei cerurilor, ci şi din pricină că au fost învredniciţi să fie batjocoriţi pentru numele lui Iisus[150]. Aceasta-i cea mai mare cinste, cea mai mare cunună şi premiu, temei de nepieritoare plăcere.

b. Bucură-te deci şi saltă! Nu-i mică lupta pe care ai dus-o, dimpotrivă, este foarte mare lucru să înduri calomnia şi mai cu seamă când ţi se aduce o acuzaţie atât de mare, că te-au calomniat într-un tribunal public, acuzându-te de incendiu. De aceea şi Solomon, vrând să arate cât de grea este lupta aceasta, spune: *"Am văzut bârfelile care se fac sub soare. Şi iată lacrimile celor bârfiţi, şi nu era cine să-i mângâie"*[151]. Iar dacă lupta e mare, precum mare şi este, atunci negreşit mai mare este şi cununa acestei lupte. De aceea şi Hristos porunceşte să se bucure şi să salte cei

149. Col. 1, 24.
150. Cf. Fapte 5, 40-41.
151. Eccl. 4, 1.

care duc această luptă cu răbdarea cuvenită: *"Bucuraţi-vă şi săltaţi când vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind, din pricina Mea, că plata voastră multă este în ceruri"*[152]. Vezi câtă bucurie, câtă răsplată, câtă veselie ne pricinuiesc nouă cei care ne duc război? Nu-i o prostie oare să-ţi faci tu însăţi răul pe care nu ţi l-au putut face aceia? Ce vreau să spun? Duşmanii tăi nu numai că n-au putut să te pedepsească, ba, dimpotrivă, ţi-au dat prilej de veselie şi temei de bucurie neveştejită.

c. Tu însă te pedepseşti singură, chinuindu-te de tristeţe, muncindu-te, tulburându-te, umplându-ţi sufletul de mare durere. Duşmanii tăi ar trebui să facă aceasta, dacă ar vrea să-şi recunoască în sfârşit răutăţile lor. Ar fi drept ca ei să jelească acum, să plângă, să-şi acopere feţele de ruşine, să se ascundă, să se îngroape în pământ ca să nu vadă nici soarele acesta! Să se închidă în întuneric, să-şi jelească răutăţile lor şi relele lor, şi relele pe care le-au făcut atâtor Biserici! Tu? Tu trebuie să te bucuri şi să te veseleşti că ai săvârşit cea mai mare dintre virtuţi, capul virtuţilor.

d. Ştii, ştii bine că nici o virtute nu este egală cu răbdarea; ea, mai cu seamă, este împărăteasa virtuţilor, temelia poftelor bune, limanul cel neînvălurat, pacea în războaie, liniştea în furtună, întărirea în mijlocul uneltirilor. Răbdarea te face mai tare ca diamantul. Răbdarea nu poate fi biruită nici de arme, nici de oşti, nici de maşini de război, nici de săgeţi, nici de lănci, nici de oştirile demonilor, nici de falangele înfricoşătoare ale puterilor potrivnice, nici chiar de diavolul, cu toată oştirea şi iscusinţa lui. De ce dar te temi? Pentru ce te întristezi, când tu eşti pregătită să-ţi dai şi viaţa dacă împrejurările ar cere-o? Spui că doreşti să vezi sfârşindu-se odată răutăţile din jurul tău? Vei vedea şi sfârşitul lor! Îl vei vedea curând, cu voia lui Dumnezeu! Bucură-te dar şi te veseleşte! Desfătează-te cu faptele tale bune! Nu-ţi pierde nădejdea nicicând! Te voi vedea iarăşi şi-ţi voi aduce aminte de cuvintele acestea.

152. Matei 5, 11-12.

14[153]

1.a. Şi una, şi alta se datoresc nespusei iubiri de oameni a lui Dumnezeu: şi că îngăduie să vină peste tine atât de mari încercări şi atât de dese, ca să-ţi facă şi mai strălucitoare cununile, şi că te scapă iute de ele, ca să nu te strivească prin lunga lor durată. Aşa a chivernisit Dumnezeu şi viaţa acelor bărbaţi vrednici, vorbesc de apostoli şi profeţi, când îngăduind să se ridice valurile şi noianul relelor, când făcând vreme liniştită şi senină dintr-o groaznică furtună. Încetează dar de a mai plânge şi de a cădea doborâtă de tristeţe. Nu te uita numai la necazurile care vin des şi neîntrerupt peste tine, ci şi la grabnica scăpare şi la nespusa răsplată pe care o nasc ele.

b. Ce sunt pânza de păianjen, umbra şi fumul, şi chiar ceva mai firav decât acestea, aceea sunt toate suferinţele care au venit peste tine în comparaţie cu răsplăţile ce ţi se vor da aici. Ce lucru mare este să-ţi pierzi patria, să fii mutat din loc în loc, să fii izgonit de pretutindeni, să ţi se confişte averile, să fii dus înaintea tribunalelor, să fii bătut de soldaţi, să suferi rele de la cei cărora le-ai făcut bine cu nemiluita, să fii duşmănit şi de slugi, şi de prieteni, ce lucru mare sunt toate acestea când răsplata lor este cerul, bunătăţile acelea nestricăcioase, care nu pot fi tâlcuite prin cuvânt şi nu au sfârşit, ci ne desfată veşnic? Nu te mai gândi la duşmănii, la viclenii, la pagube de bani, la necontenitele surghiunuri, la vieţuirea printre străini. Calcă-le în picioare cum calci cel mai mic fir de praf, şi uită-te la comorile pe care aceste suferinţe le-au născut în ceruri! Uită-te la câştigul care nu se pierde şi la bogăţia ce nu poate fi furată.

c. Spui că ţi s-a şubrezit rău trupul din pricina acestor suferinţe şi necazuri şi că uneltirile vrăjmaşilor ţi-au mărit boala? Îmi spui iarăşi de o altă pricină de câştig, mare şi nespusă. Ştiu, ştiu bine cu câtă mulţumire şi curaj ai îndurat boala! Asta – adeseori ţi-am spus-o –, asta l-a încununat pe Lazăr, asta l-a făcut de ruşine pe diavol când s-a luptat

153. Scrisă în anul 405.

cu Iov şi l-a făcut mai strălucit pe atletul acelei vestite răbdări! Această răbdare l-a înălţat mai mult şi decât dragostea lui de sărăcie, şi decât dispreţul banilor, şi decât pierderea neaşteptată a copiilor, şi decât acele mii şi mii de uneltiri! Asta a închis desăvârşit gura cea neruşinată a vicleanului demon.

d. Gândindu-te şi tu necontenit la acestea, veseleşte-te, bucură-te că ai dus la capăt lupta cea mai mare, că ai îndurat cu seninătate capul încercărilor şi că L-ai slăvit pe Iubitorul de oameni Dumnezeu, Care, deşi poate să le spulbere dintr-odată pe toate, totuşi le îngăduie să fie, ca să-ţi facă şi mai strălucitoare această neguţătorie bună. De aceea şi eu nu încetez a te ferici.

e. M-am bucurat că ai scăpat de proces, aşa cum ţi se şi cuvenea. Prin achitarea ta ai dus la sfârşit procesul în aşa fel, încât în timpul lui nici nu ai fost fricoasă şi nici nu te-ai lăsat doborâtă de necazurile pe care le aducea judecata, ci ai mers pe calea de mijloc, câştigându-ţi libertatea ce ţi se cuvenea. Ai arătat în toate multă pricepere, multă îngăduinţă şi îndelungă-răbdare. Ţi s-a vădit înţelepciunea, care nu poate fi înşelată.

15[154]

1.a. Mi te-ai fi aşteptat, oare, să duci o viaţă netulburată şi fără lupte tu, care din tinereţe ai arătat atâta înţelepciune şi ai călcat în picioare deşertăciunile omeneşti? Cum e cu putinţă aceasta? Dacă oamenii care se luptă cu oamenii primesc mii de răni şi în întrecerile atletice, şi în războaie, cum poţi nădăjdui să duci o viaţă liniştită şi fără de griji tu, care te-ai luat la luptă cu începătoriile, cu puterile, cu stăpânitorii lumeşti ai întunericului veacului acestuia, cu duhurile răutăţii[155], tu, care te-ai luptat atât de vitejeşte şi ai

154. Scrisă în iarna lui 405-406.
155. Efes. 6, 12.

înălţat atâtea trofee şi prin atâtea fapte l-ai amărât pe demonul acela sălbatic şi blestemat?

b. Nu trebuie dar să te tulburi că războaie multe te înconjoară de pretutindeni, că ai multe tulburări şi necazuri. Dimpotrivă, atunci ar trebui să te miri, dacă n-ai avea de dus războaie şi n-ai avea necazuri! Necazul şi tulburarea sunt strâns unite cu virtutea. Ştii aceasta şi tu înainte de a ţi-o scrie. N-ai nevoie s-o afli de la alţii, pentru că şi eu îţi scriu asta nu pentru a da lecţii uneia care n-o ştie. Ştiu că nu poate să te tulbure nici pierderea patriei, nici paguba banilor (lucru de nesuferit multora), nici ocările, nici alt necaz asemănător. Dacă sunt de admirat cei care iau parte la suferinţele altora, apoi cu mult mai mult cei care le suferă.

c. De aceea Pavel pentru amândouă pricinile îi laudă pe iudeii care au crezut, zicând: *"Aduceţi-vă aminte de zilele de mai înainte, în care, după ce aţi fost luminaţi, aţi îndurat multă luptă de suferinţe, pe de o parte fiind daţi în privelişte cu defăimări şi necazuri, iar pe de altă parte făcându-vă părtaşi cu cei ce au suferit aşa"*[156]. De aceea, nici eu nu-ţi scriu mult. Nimeni nu se duce la un învingător sau la un om care a înălţat un trofeu strălucitor cu gândul ca să-l ajute în luptă, ci numai ca să-l laude. De aceea şi eu, cunoscând câtă înţelepciune ai arătat în cele ce ţi s-au întâmplat, te fericesc şi te admir şi pentru răbdarea de acum, şi pentru răsplăţile ce ţi-ai pregătit prin aceasta.

d. Dar pentru că ştiu bine că vrei să afli ce mai fac – doar tac de multă vreme –, află că am scăpat de boala cumplită de care sufeream, dar mai port încă în mine urmările ei. Am doctori minunaţi, totuşi lipsa celor de trebuinţă vatămă folosul îngrijirii lor. Nu sunt numai doctoriile rare aici, dar şi altele, care pot vindeca un trup bolnav; mă ameninţă şi foamea, şi ciuma. Şi relele acestea le zămislesc neîntreruptele atacuri ale bandelor de tâlhari, care ies de departe la drumul mare, se aţin în calea drumeţilor, taie de pretutindeni căile şi pun în primejdie viaţa călătorilor. An-

156. Evr. 10, 32-33.

dronic, după cum însuşi spune, a căzut în mâinile lor şi a scăpat cu viaţă, dar dezbrăcat de toate. De aceea, te rog să nu mai trimiţi pe nimeni aici. Mi-e teamă ca nu cumva venirea cuiva aici să-i fie pricină de moarte. Ştii cât aş suferi. Dar dacă s-ar întâmpla să vină aici un om de încredere pentru vreo altă treabă, dă-mi prin el ştiri despre sănătatea ta. Special pentru mine, sau pentru nevoile mele să nu vină nimeni aici, de teama de care-ţi vorbeam.

16[157]

1.a. Nimic străin şi nepotrivit nu s-a întâmplat evlaviei tale, ci cu totul firesc şi potrivit cu şirul repetatelor încercări venite peste tine, ca să-ţi facă şi mai tari nervii sufletului, ca să-ţi mărească şi mai mult râvna şi tăria în lupte şi ca să culegi de aici multă bucurie. Aşa este natura necazului când vine peste un suflet curajos şi tânăr; aceste urmări le are. Şi după cum aurul ajunge mai curat când e unit cu focul, tot aşa şi necazul, când vine peste suflete de aur, le face mai încercate, mai curate. De aceea şi Pavel spunea: *"Necazul aduce răbdare, iar răbdarea, încercare"*[158]. De aceea şi eu salt şi mă bucur, chiar aici, în această pustietate, iar curajul tău mă mângâie nespus. De aceea nu mă tem, chiar de-ar fi să te înconjoare lupi şi cete de vicleni. Totuşi mă rog să se stingă încercările de acum şi să nu mai vină altele, împlinind porunca Stăpânului, Care ne poruncşte să ne rugăm să nu cădem în ispite[159].

b. Iar dacă Dumnezeu ar îngădui să vină peste tine iarăşi încercări, mă bizui pe sufletu-ţi de aur, care adună şi de aici bogăţie mare. Cu ce-ar putea să te înspăimânte cei ce îndrăznesc toate acestea împotriva propriului lor cap? Cu pagube de bani? Dar ştiu bine că pentru tine banii sunt pulbere şi-i socoţi mai netrebnici decât lutul. Cu alungarea

157. Scrisă la sfârşitul anului 406.
158. Rom. 5, 3-4.
159. Cf. Matei 26, 41.

din ţară şi din casă? Dar tu obişnuieşti să locuieşti în oraşele mari, cu oameni mulţi la număr, ca şi în pustie, ducând tot timpul o viaţă liniştită, lipsită de griji lumeşti şi călcând în picioare tot luxul şi strălucirea omenească. Te ameninţă cu moartea? Dar tu şi aici le-ai luat-o înainte gândindu-te de multă vreme la moarte, încât, chiar dacă te-ar duce la junghiere, ar duce un trup mort.

c. Dar pentru ce e nevoie să vorbesc mult? Nimeni nu va putea să-ţi facă vreun rău, pe care tu, cu răbdarea ta, să nu-l fi biruit de mult. Te-ai deprins cu toate acestea pentru că ai mers totdeauna pe calea cea strâmtă şi îngustă[160]. De aceea, deprinzând această minunată ştiinţă în şcoala vieţii tale, acum, când duci lupta, eşti şi mai strălucitoare! Departe de a te tulbura de cele ce ţi se întâmplă, eşti întraripată, salţi şi dănţuieşti. Foloseşti într-un trup de femeie, mai şubred decât pânza de păianjen, cu multă uşurinţă, în luptele acestea deprinderile ce le-ai dobândit mai înainte, călcând în picioare cu mare dispreţ furia unor oameni puternici, care scrâşnesc din dinţi, şi eşti gata să suferi mai mult decât pun ei la cale.

d. Fericită eşti tu, şi de trei ori fericită, din pricina cununilor de aici, dar, mai bine spus, din pricina luptelor acestora. Aşa e natura unor astfel de lupte, primesc răsplată chiar în timpul luptelor, înainte de încununare, iar răsplată e plăcerea pe care o guşti acum, bucuria, bărbăţia, stăruinţa, răbdarea; răsplată e simţământul că eşti de nebiruit, că eşti mai presus de toate, că te-ai deprins atâta, încât nu poţi suferi de la nimeni nici un rău, că stai pe stâncă, deşi sunt atât de mari furtuni în jurul tău, că pe o mare înfuriată eşti purtată de vânt bun, cu linişte deplină. Acestea-s răsplăţile necazului aici, pe pământ, chiar înainte de Împărăţia cerului.

e. Ştiu, ştiu că acum, întraripată de plăcere, te socoteşti că nici n-ai trup şi că, dacă ar cere-o timpul, îl lepezi mai uşor ca alţii haina. Bucură-te dar şi te veseleşte şi pentru tine, şi pentru cei ce au avut un sfârşit fericit, nu în pat, nici

160. Cf. Matei 7, 14.

în casă, ci în temniţe, în lanţuri şi în chinuri. Plânge şi jeleşte numai pe cei ce au făcut aceasta. Că şi aceasta este o faptă vrednică de înţelepciunea ta.

Dar pentru că vrei să ai ştiri despre sănătatea trupului meu, află că am scăpat de boala care mă ţintuise mai înainte şi că acum mă simt mai bine, afară numai dacă nu cumva, cu venirea iernii, să-mi fie vătămat din nou stomacul meu slăbit. Din partea isaurilor n-am mai avut nici o supărare.

17[161]

1.a. Nu-mi purta mie de grijă din pricina iernii aspre de aici, din pricina bolii mele de stomac şi din pricina năvalei isaurilor. Iarna e aşa cum e de obicei aici, în Armenia. Nici nu trebuie să-ţi spun mai mult. Iarna nu mă supără tare. De altfel am prevăzut-o şi am luat măsuri ca să scap de neplăceri: aprind mereu focul, îmi astup casa în care stau, mă îmbrac gros şi tot timpul stau în casă. E neplăcut, dar îndur pentru câştigul ce-l am. Cât timp rămân în casă, frigul nu mă supără, dar dacă sunt silit să ies puţin afară şi să trag aer în piept, mă resimt nu puţin. De aceea şi pe tine te rog şi-ţi cer asta, ca pe un foarte mare har, să ai multă grijă de sănătatea ta, ca să-ţi vindeci boala trupului.

b. Şi tristeţea te îmbolnăveşte, dar dacă îţi mai este şi slăbit şi bolnav trupul, şi-l neglijezi, dacă nu aduci doctori care să te cerceteze, dacă nu trăieşti într-un ţinut cu aer bun şi nu-i dai trupului îngrijiri potrivite, gândeşte-te cât de mult se măreşte răul! Aşa că, te rog, adu doctori pricepuţi, ia medicamente care te pot vindeca de nişte suferinţe ca acestea. Pentru că şi eu, nu cu multe zile mai înainte, m-am îmbolnăvit de stomac şi aveam vărsături din pricina climei de aici. Pe lângă alte doctorii, am luat-o şi pe cea trimisă de preavenerabila mea doamnă Sinclitia; şi n-a trebuit să iau această doctorie mai mult de trei zile, şi m-am şi făcut să-

161. Scrisă la începutul anului 407.

nătos. Te rog, ia şi tu doctoria aceasta şi fă ca să mi se mai trimită şi mie.

c. Într-adevăr, când am simţit că mi-a revenit iarăşi boala, am luat-o din nou şi m-am însănătoşit. Doctoria aceasta opreşte flegma, îndepărtează guturaiul, este puţin înviorătoare, dă putere trupului, deschide pofta de mâncare. Toate acestea le-am cunoscut în câteva zile. Ai, te rog, bunătatea şi roagă-l pe stăpânul meu, pe preavenerabilul Teofil, comisul, să-mi prepare doctoria asta şi să mi-o trimită.

d. Nu te întrista că am să iernez aici. Îndur acum iarna mai uşor şi sunt mai sănătos ca anul trecut. Aşa că şi tu, dacă te-ai îngriji cum trebuie, te-ai simţi cu mult mai bine. Iar dacă spui că boala îţi vine din pricina tristeţii, pentru ce mă mai rogi să-ţi mai scriu, când scrisorile trimise nu te-au schimbat deloc, ba, dimpotrivă, tirania tristeţii te-a prins atât de mult că doreşti să pleci din lumea aceasta?

e. Ai uitat, oare, că răsplată aduce şi boala unui suflet care o primeşte cu mulţumire? Nu ţi-am vorbit de atâtea ori de asta şi eu personal, şi în scrisori? Dar poate că din pricina treburilor, sau din pricina bolii, sau din pricina necazurilor nu-ţi mai aduci aminte de cele ce-ţi spuneam. De aceea ascultă-mă, am să-ţi vorbesc încă o dată despre durerile tristeţii tale. *"Să scriu aceleaşi lucruri,* spune Pavel, *mie nu mi-e greu, iar vouă, de folos"*[162].

2.a. Ce să spun şi ce să scriu? Nimic nu te face, Olimpiada, atât de vestit ca îndurarea suferinţei! Ea e împărăteasa bunătăţilor, ea e, mai ales, cununa cununilor! Şi după cum ea întrece toate celelalte fapte bune, tot aşa prin ea ajunge mai strălucit chipul celorlalte. Poate că nu-s destul de lămuritoare cuvintele mele. Ţi le voi lămuri. Ce vreau să spun? Nu e greu să înduri luarea averilor, chiar de ar fi luate toate, pierderea onorurilor, izgonirea din patrie, alungarea peste graniţă, munca grea şi istovitoare, întemniţarea, lanţurile, ocările, insultele, batjocura; însă să nu socoteşti că e puţin lucru să înduri cu tărie unele ca acestea!

162. Filip. 3, 1.

b. O arată marele şi vestitul bărbat Iov, care a fost tulburat nu puţin din pricina acestei încercări. Dar nici aceasta nu e grea, nici pierderea copiilor – chiar de ţi-ar fi răpiţi toţi dintr-odată –, nici atacurile neîncetate ale duşmanilor, nici altceva din unele ca acestea; nici chiar ceea ce pare a fi culmea nenorocirilor, moartea, care e atât de înfricoşătoare şi cutremurătoare, nici ea nu-i aşa de grea ca boala trupului. Acest lucru îl arată Iov, cel mai mare atlet al răbdării, care, atunci când s-a îmbolnăvit, a socotit că moartea are să-l scape de necazuri. Când îndura celelalte nenorociri nici nu simţea, deşi primea loviturile unele după altele, iar ultima, moartea copiilor, lovitură de moarte. Şi nu-i un lucru neînsemnat acesta, ci ceva care ţine de grozava viclenie a diavolului, vrăjmaşul lui. Căci diavolul nu i-a dat lovitura de moarte, pieirea copiilor, când Iov era în putere, nici la începutul luptei, ci când era doborât de desele şi nenumăratele săgeţi aruncate împotriva lui, atunci i-a dat lovitura aceasta, iar lovitura a fost aşa de grozavă, că au fost ucişi şi băieţii şi fetele lui, toţi deodată, în floarea vârstei, de moarte silnică, şi felul morţii lor le-a fost mormânt de-a gata. Nu i-a văzut zăcând în pat, nu le-a sărutat mâinile, n-a auzit cuvintele lor cele mai de pe urmă, nu le-a atins genunchii şi picioarele, nu le-a închis gura, nici nu le-a pogorât pleoapele pe ochi când şi-au dat sfârşitul, iar aceasta nu este puţin lucru pentru mângâierea părinţilor care-şi iau rămas bun de la copiii lor. Nici nu i-a petrecut pe unii la mormânt, iar întors acasă, să se fi mângâiat de cei plecaţi cu cei rămaşi în viaţă, ci a auzit că au fost cu toţii acoperiţi de dărâmături, când stăteau la masă, când erau la ospăţ, la ospăţ, nu la beţie, ci la masă de dragoste, la masă de frăţie. Atunci toate s-au amestecat: sângele, vinul, paharele, acoperişul, masa, praful, mădularele copiilor. Înainte de a auzi de nenorocirea aceasta, Iov aflase de alte pierderi; le-a pierdut şi pe acelea într-un chip îngrozitor: toate turmele de oi şi toate cirezile de vite; unele, – spunea vicleanul vestitor al acestei grozăvii –, au fost mistuite de foc căzut din cer, iar altele, răpite toate deodată de feluriţi duşmani şi junghiate împreună cu păstorii lor.

c. Şi cu toate că a văzut atâta nenorocire abătută într-o clipită peste ogoarele lui, peste casa lui, peste vitele lui, peste copiii lui, cu toate că a văzut în rânduri valurile dese, stâncile de mare, întunericul adânc şi furtuna groaznică, Iov n-a fost doborât de tristeţe, aproape că nici n-a simţit cele întâmplate, atât doar, că era om şi părinte. Dar când au venit peste el boala şi bubele, atunci căuta şi moartea, atunci se şi plângea, se şi jelea, ca să afli că boala e mai grozavă decât toate, că suferirea bolii este cel mai înalt chip de răbdare. Nu-i era necunoscută asta nici vicleanului demon. Acesta a fost motivul pentru care diavolul, când a văzut că atletul rămâne netulburat şi liniştit în faţa tuturor celorlalte lovituri, s-a pornit să-i dea cea mai mare lovitură, zicând: "Toate celelalte lovituri, pierderea copiilor, a averilor şi altele – că asta înseamnă *"piele pentru piele"*[163] – le poate îndura un om, dar lovitură de moarte e aceea când primeşti suferinţele în trupul tău". De aceea diavolul, după ce a fost învins şi după lovitura asta, nici n-a mai putut să murmure, el, care mai înainte, în timpul celorlalte lovituri, avea mereu ceva de zis. Acum n-a mai avut neruşinarea să mai născocească ceva, ci, ruşinat, s-a dus.

3.a. Dar să nu socoteşti că ai dreptul să-ţi doreşti moartea pentru că Iov, nemaiputând îndura durerile, îşi dorea moartea. Gândeşte-te în ce vreme îşi dorea el moartea şi cum erau lucrurile în vremea aceea: nu era dată Legea, nu veniseră profeţii, nu se revărsase harul aşa, ca acum, şi nici nu se cunoştea altă învăţătură înaltă. Nouă ni se cere mai mult decât celor din vremea aceea, în faţa noastră stau lupte mai mari. Ascultă că o spune Hristos: *"Dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra întru Împărăţia cerurilor"*[164]. Să nu socoteşti că eşti fără de vină dacă îţi doreşti moartea! Ascultă glasul lui Pavel, care spune: *"A mă desface şi a fi cu Hristos este cu mult mai bine, dar este mai de trebuinţă*

163. Iov 2, 4.
164. Matei 5, 20.

pentru voi ca să rămân în trup"[165]. Cu cât se prelungeşte mai mult necazul, cu atât mai multe sunt cununile; cu cât se arde mai mult în foc aurul, cu atât ajunge mai curat; cu cât străbate un negustor, care face comerţ pe mare, mai mult oceanul, cu atât strânge mai multe mărfuri.

b. Să nu socoteşti că e mică lupta ce-ţi stă acum în faţă – vorbesc de lupta pe care o dai cu boala ta –, dimpotrivă, este cea mai mare dintre toate cele amintite. Ţi-am vorbit, e drept, adeseori de Lazăr, dar nimic nu mă împiedică să-ţi vorbesc şi acum. Lui Lazăr i-a fost de ajuns boala ca să se mântuiască; şi a fost dus în sânurile celui care avea casa deschisă pentru călători, în sânurile aceluia care se muta mereu din loc în loc la porunca lui Dumnezeu, în sânurile aceluia care a vrut să-l înjunghie pe fiul lui bun, pe cel unul-născut, pe cel dăruit la adânci bătrâneţi; acolo a fost dus Lazăr, care nu făcuse nici una din faptele mari ale lui Avraam, decât doar că îndurase fără murmur sărăcia, boala şi lipsa de ajutoare. Atât de mare bine este să înduri necazurile cu tărie; chiar de-ai fi găsit cu foarte mari păcate, scapi de povara cea grea a păcatelor, iar dacă ai făcut şi fapte bune şi eşti şi drept, nu mic adaos îţi aduce suferinţa, ci foarte, foarte mare îndrăznire către Dumnezeu.

c. Pentru drepţi suferinţa e cunună strălucitoare ce depăşeşte cu mult în strălucire soarele; pentru păcătoşi, mijloc de ispăşire. De aceea Pavel l-a dat spre pieirea trupului pe cel ce a stricat casa tatălui său şi i-a necinstit patul, ca astfel să se cureţe. Că i-a fost spre curăţire aceasta, ascultă-l pe Pavel, care spune: *"Ca să se mântuiască duhul în ziua Domnului nostru Iisus Hristos"*[166]. Pe alţii Pavel îi mustră pentru alt preaînfricoşător păcat, pentru că se apropiau cu nevrednicie de Sfânta Masă şi se împărtăşeau cu Sfintele Taine; după ce spune că *"unul ca acesta va fi vinovat faţă de Trupul şi Sângele Domnului"*[167], uită-te cum spune Pavel că se poate curăţi de această grozavă pată! Pavel grăieşte aşa: *"Pentru aceasta sunt între voi mulţi neputin-*

165. Filip. 1, 23-24.
166. 1 Cor. 5, 5.
167. 1 Cor. 11, 27.

cioşi şi bolnavi"[168]. Apoi, după ce arată că soarta lor nu stă numai în pedeapsa aceasta, ci că au de aici şi câştig, că scapă de răspunderea ce o aveau de dat pentru acest păcat, adaugă: *"Dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am mai fi judecaţi; dar, pentru că suntem judecaţi, suntem pedepsiţi de Domnul, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea"*[169]. Că au mare câştig de pe urma îndurării suferinţelor chiar cei care săvârşesc fapte bune ne-o arată şi Iov, care a ieşit mai strălucitor de pe urma suferinţelor, dar ne-o arată şi Timotei care, cu toate că era aşa de bun, cu toate că i se încredinţase o slujbă atât de mare, cu toate că străbătuse cu Pavel întreaga lume, totuşi bolea zile întregi, fiindu-i trupul istovit de tot, nu o zi sau două sau trei, nici zece sau douăzeci de zile sau o sută. Lucrul acesta îl arată Pavel prin cuvintele: *"Foloseşte-te de puţin vin pentru stomacul tău şi pentru desele tale suferinţe"*[170]. Şi Pavel, care a înviat morţi, nu i-a vindecat boala, ci l-a lăsat în cuptorul bolii, ca să strângă şi de aici mare bogăţie de îndrăznire.

d. L-a învăţat pe ucenicul său aceleaşi lecţii de care el se bucurase de la Stăpânul său şi pe care le primise de la Acela. E drept, Pavel nu căzuse bolnav, dar încercările îl biciuiau tot atât de mult ca şi boala şi-i pricinuiau multă durere trupului. *"Mi s-a dat,* spune el, *un ghimpe în trup, înger al Satanei, să mă bată peste obraz"*[171], adică lovirile, legăturile, lanţurile, temniţele, arestările, adeseori sfâşierea trupului de biciuirile călăilor. Din pricina aceasta, pentru că nu mai putea îndura durerile din trupul lui, spunea: *"Pentru aceasta am rugat de trei ori pe Domnul* – prin *"de trei ori"* Pavel spune adeseori – *ca să mă scape de ghimpele acesta"*[172]. Apoi, când nu i s-a împlinit rugămintea şi a aflat câtcâştig îi aduce suferinţa[173], s-a liniştit şi se bucura de cele ce i se întâmplau.

168. 1 Cor. 11, 30.
169. 1 Cor. 11, 31-32.
170. 1 Tim. 5, 23.
171. 2 Cor. 12, 7.
172. 2 Cor. 12, 8.
173. Cf. 2 Cor. 12, 9.

e. Şi tu, dar, nu socoti că trăieşti de prisos, fie că stai în casă, fie că eşti ţintuită în pat. Înduri suferinţe mai grozave decât cei târâţi, sfâşiaţi şi întinşi de călăi, pentru că ai în tine necontenit călăul, boala aceasta grozavă de care suferi. Nu-ţi dori dar nici moartea, nici nu-ţi neglija sănătatea! Nici asta nu e bine. De aceea şi Pavel îl îndeamnă stăruitor pe Timotei să se îngrijească de sănătate. În sfârşit, despre boala ta sunt de ajuns cele ce ţi-am spus.

4.a. Iar dacă despărţirea de mine te face să te întristezi, aşteaptă, are să se sfârşească! N-o spun ca să te mângâi, ci o ştiu precis. Iar dacă n-are să se întâmple, apoi, după părerea mea, eu de mult am plecat de aici, întrucât aceasta depinde de încercările la care am fost supus. Nu mai vorbesc de toate cele petrecute în Constantinopol după plecarea mea de acolo. Poţi să afli câte am îndurat în timpul acelei călătorii lungi şi anevoioase – unele încercări au fost în stare să-mi prilejuiască moartea –, câte am îndurat după sosirea mea aici, câte după mutarea din Cucuson, câte după şederea în Aravis.

b. Dar am scăpat din toate acele încercări şi acum sunt sănătos şi în deplină siguranţă, încât toţi armenii se minunează că îndur, cu un trup atât de slab şi de firav, gerul acesta aşa de năprasnic, că pot să respir, când băştinaşii cu greu pot îndura iarna de aici. Am rămas nevătămat până acum şi am scăpat din mâinile tâlharilor care m-au atacat adeseori. Am rămas nevătămat, cu toate că-mi lipsesc cele de neapărată trebuinţă pentru trai şi nici nu pot face baie, de când am venit aici mereu simt nevoia unei băi; am ajuns însă într-o astfel de stare, că nici nu mai doresc mângâierea unei băi, dimpotrivă, mă simt chiar mai sănătos aşa. Nu m-a doborât nici asprimea climei, nici pustietatea locurilor, nici greutatea cumpărăturilor, nici lipsa de ajutoare, nici neştiinţa doctorilor, nici lipsa băilor, nici locuinţa în care stau închis ca într-o temniţă, nici lipsa de mişcare, de care am necontenit nevoie, nici fumul şi focul din casă, nici frica de tâlhari, nici atacurile lor dese. Nimic din toate acestea nu m-a doborât, dimpotrivă, mă simt mai sănătos de când sunt aici. E drept că mă şi îngrijesc mult.

Gândeşte-te la toate acestea şi depărtează din suflet tristeţea ce te stăpâneşte din pricina mea. Nu-ţi cere singură pedeapsă cumplită şi fără de folos.

c. Ţi-am trimis nu de mult o lucrare pe care am scris-o, cu următorul subiect: "Nimeni nu-l poate vătăma pe cel ce nu se vatămă singur". În această scriere vorbesc de aceleaşi lucruri de care vorbesc în epistola pe care ţi-o trimit acum. Citeşte-o des, iar după ce te vei face sănătoasă, citeşte-o cu voce tare. Îţi va fi un leac minunat, dacă voieşti să-l iei. Iar dacă te încăpăţânezi şi nu vrei să te îngrijeşti de sănătate şi nici nu vrei să ieşi din mlaştina tristeţii tale, cu toate numeroasele mele sfaturi şi îndemnuri, nu-mi va fi nici mie uşor să te ascult şi să-ţi trimit scrisori dese şi lungi, de vreme ce n-ai câştigat nimic din ele spre înviorarea ta.

d. Cum am să ştiu asta? Nu dacă mi-o spui, ci dacă mi-o dovedeşti cu fapta. Pentru că şi acum mi-ai spus că nimic altceva nu te îmbolnăveşte decât tristeţea. Tu mi-ai mărturisit-o. Deci, dacă nu scapi de boală, n-ai să mă convingi că ai scăpat de tristeţe. Dacă, după cum mi-ai scris, tristeţea te îmbolnăveşte, atunci urmează că odată ce alungi tristeţea, alungi şi boala; dacă smulgi rădăcina, distrugi şi ramurile, dar dacă ramurile rămân puternice şi verzi, aducătoare de roduri nepotrivite, nu pot fi convins că ai scăpat de rădăcină. Nu-mi arăta cuvinte, ci fapte, caută să te faci sănătoasă, şi vei vedea că-ţi vin iarăşi scrisori care depăşesc măsura unei cuvântări.

e. Să nu socoteşti că ai mică mângâiere că trăiesc, că sunt sănătos, că am scăpat de boală şi de slăbiciune, cu toate împrejurările grele prin care am trecut, pricină de durere şi de supărare pentru duşmanii mei, după cum am aflat. Este firesc să-ţi pricinuiască toate acestea foarte mare mângâiere, capul mângâierii. Nu numi pustietate pe însoţitorii şi însoţitoarele tale; sunt de pe acum în ceruri prin suferinţele pe care le îndură.

f. Am suferit tare mult pentru Pelaghie monahul. Gândeşte-te de câte cununi sunt vrednici cei care se ţin cu tărie în picioare, când oameni care trăiesc în atâta asceză şi înfrânare par a fi târâţi atât de ticălos spre cădere.

SCRISORI CĂTRE ALTE PERSOANE

SCRISORI CĂTRE ALTE PERSOANE

Scrisoarea a 18-a[1]
Către Carteria[2]

Fie că-mi scrii des, fie că-mi scrii rar, eu tot aceeaşi părere am de dragostea ce-mi porţi, părere pe care am avut-o de la început şi pe care o păstrez neclintit. Ştiu că, fie că-mi scrii, fie că taci, zelul tău pentru mine e acelaşi. Dumnezeu să-ţi dea cât mai curând sănătate şi să te scape de orice boală. Nu puţină grijă ţi-am purtat când am auzit că te-ai îmbolnăvit. De aceea te rog, de câte ori poţi, să-mi dai des ştiri despre starea sănătăţii tale şi dacă merge spre bine. Ştii cât sufăr când aud că eşti bolnavă şi cât mă bucur şi cât mă întraripez de plăcere când aflu că eşti sănătoasă.

Ştiindu-le pe acestea, scumpa şi prea buna mea doamnă, nu pregeta a-mi scrie pe cât ţi-e cu putinţă şi a-mi da ştiri despre starea sănătăţii tale. Nu-mi faci un dar mic trimiţându-mi astfel de scrisori.

Scrisoarea a 19-a
Către Marcian şi Marcelin[3]

Aş fi vrut să vă văd şi faţă către faţă pe voi, care mă iubiţi atât de mult. Dar pentru că acest lucru nu e cu putinţă – căci lungimea drumului, vremea de iarnă şi frica de tâlhari pun piedici destule venirii voastre aici –, doresc să vină la mine mai des cei care vă aduc scrisorile mele, ca să-mi pot împlini cu prisosinţă dorul meu. Şi pentru că pustie-

1. Numerotarea scrisorilor, după ediţia lui Migne, de unde este luată şi datarea lor.
2. Scrisă din Cucuson în anul 404.
3. Scrisă poate în anul 405.

tatea locului în care mă găsesc şi depărtarea de drumul mare îmi taie şi această putinţă, vă rog să mă iertaţi de nu vă scriu des; de altfel, vă rog să aveţi aceeaşi părere de dragostea ce v-o port, fie de vă scriu, fie de tac, gândindu-vă că tăcerea mea, de multe ori mai îndelungată, se datorează pustietăţii locului, nu trândăviei mele.

Scrisoarea a 20-a
Către Agapet[4]

Îţi cunosc dragostea sinceră, fierbinte, fără vicleşug şi neprefăcută, pe care n-a veştejit-o nici mulţimea treburilor, nici lungimea timpului, nici depărtarea căii. Ştiu că doreşti să mă vezi şi să te bucuri de vederea mea faţă către faţă. Dar pentru că lucrul acesta e greu şi din pricina depărtării căii, şi din pricina timpului în care ne găsim, şi din pricina fricii de isauri, fă-mi bucurie cu scrisorile tale, dându-mi des ştiri despre sănătatea ta şi a întregii tale case. Dacă primesc des astfel de scrisori de la tine, bunule şi minunate prietene, capăt multă mângâiere în pustietata în care mă găsesc. Ştii doar, venerate şi minunate prietene, cât de mult doresc să fii sănătos.

Scrisoarea a 21-a
Către Alfie[5]

Fericit şi de trei ori fericit eşti şi de mai multe ori fericit că lucrezi aşa şi faci astfel de fapte, care-ţi strâng mai dinainte multă răsplată şi mare comoară în ceruri. Nu puţin m-a întraripat ştirea ce mi-ai dat-o despre preotul Ioan, prietenul meu, că ţi-ai dat silinţa să-i înalţi sufletul şi să-l trimiţi în Fenicia. Că i-ai dat şi bani tu nu mi-ai spus-o, ai făcut un lucru pe măsura evlaviei tale, dar fapta ta nu mi-a rămas

4. Scrisă din Cucuson în anul 404.
5. Scrisă poate în anul 405.

tăinuită, ci am aflat-o, am aflat şi de dărnicia cu care i-ai dat. Şi pentru aceasta nu încetez a te admira şi a te ferici, că te îmbogăţeşti în cele ce se cade să te îmbogăţeşti. Scrie-mi des, rogu-mă. Dacă ar fi cu putinţă să te văd faţă către faţă, m-aş bucura mult. Dar pentru că aceasta nu se poate deocamdată, scrie-mi des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta şi a întregii tale case. Mare mângâiere îmi fac astfel de ştiri. Ştiind dar câtă bucurie îmi fac, nu mă lipsi de o bucurie atât de mare.

Scrisoarea a 22-a
Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia[6]

Nu mă minunez că aţi numit scurtă lunga mea scrisoare. Aşa sunt cei care iubesc. Nu cunosc saţiu, nu se satură, ci tot mai doresc, oricât ar primi de la cei iubiţi. De aceea, cu toate că scrisoarea era de zece ori mai lungă decât cea primită mai înainte, totuşi şi pe aceasta aţi numit-o scurtă, dar, mai bine spus, n-aţi numit-o numai scurtă, ci chiar mică vi s-a părut. Asta se întâmplă şi cu mine, nici eu nu mă satur oricât m-aţi iubi. Dintotdeauna căutăm adaos de iubire; datoria dragostei mereu o plăteşti, şi mereu rămâi dator. *"Nu fiţi datori nimănui cu nimic,* spune Pavel, *decât cu iubirea unuia faţă de altul"*[7]. O cerem în fiecare zi, o primim totdeauna din belşug, dar niciodată nu socotim că am primit totul.

Nu încetaţi dar de a-mi plăti această bună datorie şi dublă plăcere. Se bucură la fel şi cei ce o plătesc, şi cei ce o primesc, pentru că şi unii, şi alţii se îmbogăţesc cu datul. Cu datoria de bani nu se întâmplă aşa, ci cel ce o plăteşte ajunge mai sărac, iar cel ce o primeşte, mai bogat. Poliţa dragostei e cu totul altfel, nu-l lasă sărac pe cel ce o achită,

6. Scrisă din Cucuson în anul 405.
7. Rom. 13, 8.

așa cum face banul când se mută în punga primitorului, ci îl face mai bogat atunci când și-o achită.

Cunoscând acestea, prieteni preacucernici și neprețuiți, nu încetați de a ține necontenit în floare dragostea ce-mi dați. E drept, n-aveți nevoie să vă rog eu pentru asta! Dar v-o amintesc, deși nu e nevoie, pentru că vă iubesc, vă iubesc nespus. Scrieți-mi des, vă rog, și dați-mi știri despre sănătatea voastră.

Nici de aceasta n-aveți nevoie să vă amintesc, dar eu nu voi înceta să v-o cer mereu, pentru că-mi sunteți dragi tare. Știu și eu că e greu lucrul acesta și din pricina timpului în care ne găsim, și din pricina greutății drumului, și din lipsa de călători care să vă facă serviciul acesta. Dar, pe cât e cu putință, și e cu putință chiar cu aceste greutăți, scrieți-mi des, rogu-vă. Acest har îl cer dragostei voastre.

Am scris, după cum mi-ați poruncit, și preabinecredinciosului preot Roman. Vă mulțumesc mult că mi-ați vorbit despre el. Semn că mă iubiți puternic, că mă iubiți nespus este și fapta că vă dați toată silința și încercați și prin scrisori să mă puneți în legătură cu astfel de bărbați. Dați-i, vă rog, scrisoarea ce i-o scriu îndată ce-o primiți, iar în afară de scrisoare, salutați-l iarăși în numele meu. Nu fără pricină de la început l-am îndrăgit foarte tare. Să afle și din gura voastră că îi păstrez aceeași dragoste și că, prin aceasta, îmi fac mie însumi un dar nespus de mare. Nu mândriei i se datorează tăcerea mea de până acum; am așteptat să primesc scrisori de la el. Dar pentru că mi-a cerut să-i scriu eu mai întâi, iată că îi scriu și îl rog să-mi scrie și el des.

Scrisoarea a 23-a
Către preotul Roman[8]

Știi și tu, mult cinstite și preabinecredinciosul meu prieten, că totdeauna te-am simțit aproape și că totdeauna legea dragostei m-a unit cu tine. Știi că-ți prețuiesc bunele purtări și mă minunez de frumusețea virtuții tale, cu care-i

8. Scrisă din Cucuson în anul 405.

povățuiești pe cei din preajma ta. De aceea, te port mereu în minte, cu toate că mă aflu la mari depărtări. Oricât de pustiu ar fi locul în care aș fi dus, eu nu voi putea să-ți uit dragostea. Cu ochii dragostei mereu te văd și mi te închipui, de parcă mi-ai fi în față și ai sta lângă mine. Dar să spun adevărul! Te văd necontenit și vorbesc de tine tuturor. Te rog și pe tine să-ți amintești de mine, să-ți amintești mereu, și arată-mi dragostea ce mi-o purtai dintru început. Dragostea aceea păstreaz-o înflorită și acum! Și roagă-te cu multă stăruință și pentru mine, smerenia mea. Când ai putință, scrie-mi. Dă-mi vești despre sănătatea ta. Pentru ca și în pustietatea în care mă găsesc să am mângâiere mare, bucurându-mă de la atâta depărtare de ajutorul rugăciunii tale.

Scrisoarea a 24-a
Către Isihie[9]

Îmi ceri iertare că n-ai venit la mine pentru că erai ținut de boală. Dar eu îți pun cunună și laud gândul tău. De fapt ai și venit! Căci prin legea dragostei nu ești întru nimic mai prejos de cei ce au venit. Bun e Dumnezeu să te scape de boala de care suferi, să-ți dea deplină sănătate, ca să mă bucur de întâlnirea cu tine față către față. Da, doresc mult să te văd, să te îmbrățișez și să-ți sărut fruntea iubită. Dar atâta vreme cât boala te ține la pat și, în afară de asta, și timpul îți este o piedică, eu n-am să încetez a-ți scrie mereu, ca să-mi fac și mie din aceasta bucurie.

Scrisoarea a 25-a
Către episcopul Elpidie[10]

Aș fi dorit să-ți scriu des și evlaviei tale. Să știi aceasta și tu, stăpâne preaiubite. Dar n-am putut s-o fac pentru că vin rar de tot oameni în părțile acestea; locul e pustiu, frica

9. Scrisă din Cucuson în anul 404.
10. Scrisă din Cucuson în anul 404.

de tâlhari mai stăruie încă, iar iarna a astupat drumul şi-l face de nestrăbătut până la Cucuson. Când voi găsi un om care să ducă scrisori, îmi voi împlini dorinţa, făcându-mi mie cu asta mare mulţumire. Aşa fac şi acum, scriindu-ţi prin aceşti preacinstiţi preoţi. Trimit evlaviei tale cuvenita închinăciune, rugându-te să-mi scrii când ai putinţă, dându-mi veşti despre sănătatea ta. Ştii bine, stăpâne preacinstite şi preaevlavioase, că doresc totdeauna să am astfel de veşti. E drept, până la capăt de lume am fost dus, dar nu pot uita dragostea ta curată şi fierbinte, dragostea ta sinceră şi fără viclenie. Oriunde aş pleca, plec cu ea în minte, culegând dintr-însa nespusă mângâiere.

Scrisoarea a 26-a
Către episcopul Magnu[11]

Nu mi-ai scris, cu toate că au venit aici câţiva preoţi, cunoscuţi de-ai noştri. Dar eu îmi aduc aminte de prietenia ta de la început, îţi preţuiesc bunele purtări şi curajul sufletului tău şi, ştiindu-ţi dragostea ce mi-ai arătat-o mereu, mă grăbesc să-ţi sciu eu mai întâi, ca să-ţi mulţumesc pentru bunăvoinţa ce-mi arăţi. Nu mi-e tăinuită, deşi mă aflu la atâta depărtare. Te rog, dar, scrie-mi des când poţi şi dă-mi veşti bune despre sănătatea ta. Mă mângâi mult când aud că-s sănătoşi prietenii mei iubiţi şi curajoşi, că sunt atât de veghetori, atât de treji şi de atenţi în grija lor pentru Biserică. Cunoscând acestea, stăpâne preacinstite şi preaevlavioase, nu pregeta a-mi da de ştire des. Aşa, chiar de-aş fi dus la capăt de lume, culeg multă mângâiere având des bucuria scrisorilor tale.

Scrisoarea a 27-a
Către episcopul Domnu[12]

Aduc multe mulţumiri evlaviei tale, stăpâne preacinstite, şi pentru că ai trimis pe preacinstitul preot să mă

11. Scrisă din Cucuson în anul 404.
12. Scrisă din Cucuson în anul 404.

vadă, dar şi pentru că mi-ai scris. Şi una, şi alta sunt semne de dragoste curată şi de simţăminte calde. Asta mă face să mi se pară chiar uşoară pustietatea în care locuiesc. Multă mângâiere aduce celor iubiţi gândul că sunt oameni care-i iubesc atât de puternic. Aş fi dorit să te văd faţă către faţă şi să mă satur de dragostea ta. Dar pentru că aceasta nu e cu putinţă – nici mie nu mi-e cu putinţă, dar nici ţie uşor, din pricina grijii ce o ai de Biserica ta –, sunt silit să folosesc al doilea mijloc de călătorie, ca să-mi dăruiesc mângâierea ce o am din scrisori. Nu puţin poate şi o epistolă, colorată de cuvintele dragostei curate, pentru mângâierea celor depărtaţi trupeşte. Deci, ca să mă bucur des de această mângâiere, când ţi-e cu prilej şi ai putinţă, nu pregeta a-mi scrie despre sănătatea ta. Da, comoară mare de tot, nespusă avere de mari bunătăţi este pentru mine prietenia ta. De m-oi bucura des de astfel de bunuri, adică de scrisori, nici n-am să simt pustiul de aici, pentru că aflu în ele bucurie mare.

Scrisoarea a 28-a
Către preotul Vasile[13]

E drept, nu ţi-am văzut chipul, dar auzind de virtutea sufletului tău, de râvna ce o ai în lupta cu păgânii, năruindu-le rătăcirea şi ducându-i la credinţă, te preţuiesc şi te cinstesc de parcă ai fi de faţă, ca şi cum ne-am fi întâlnit şi ne-am cunoaşte de multă, multă vreme. De aceea m-am şi grăbit să-ţi scriu eu mai întâi, fericindu-te şi admirându-te pentru faptele mari ce le săvârşeşti şi rugându-te să-mi scrii şi tu când ai putinţă. Da, cu trupul sunt despărţit de tine, dar sunt legat prin dragoste, pentru că te am în minte pe tine. Cunoscând dar aceasta, nu pregeta a-mi scrie des, a-mi da ştiri despre faptele tale, ca să culeg din ele şi eu, cel din pustie, multă mângâiere.

13. Scrisă pe la anul 404.

Scrisoarea a 29-a
Către Halchidia şi Asincritia[14]

Să nu vă tulbure deloc necazurile ce vin asupra voastră şi nici valurile dese ale grijilor să nu vă frământe mintea! Aşa-i calea cea strâmtă şi îngustă! Are multe greutăţi, multe sudori şi osteneli. Dar acestea trec şi se termină odată cu viaţa de aici. Da, calea e strâmtă, dar e cale! Veşnice, însă, şi nemuritoare, cu mult mai mari decât sudorile sunt răsplăţile celor ce îndură necazurile în linişte şi curajos. Gândindu-vă dar la vremelnicia necazului şi la veşnicia plăţii, îndurați totul cu tărie, fără să vă tulbure cu ceva necazurile ce vin asupra voastră. Un singur lucru să vă întristeze! Păcatul! Toate celelalte: surghiunul, luarea averilor, închisoarea, şi câte sunt asemenea acestora, sunt umbră şi fum şi pânză de păianjen, ba chiar mai trecătoare. Şi până acum aţi fost deprinse să îndurați ispita! Arătaţi şi acum răbdare potrivită vouă! Răbdarea vă va putea da tihnă, linişte şi multă pace şi vă va face mai încercate. Scrieţi-mi des despre sănătatea voastră ori de câte ori găsiţi pe cineva care vine pe aici pentru vreo nevoie. Ştiţi că ţin mult la sănătatea voastră şi că vreau să am ştiri dese despre ea.

Scrisoarea a 30-a
Către episcopul Eortie[15]

Aş fi dorit să primesc de la tine, preacinstite, scrisori cu ştiri despre sănătatea ta. Ştii, preacinstite stăpâne, ce simţăminte ţi-am purtat mereu. Dar poate pentru că lipsa de oameni care să-mi aducă scrisori te-a împiedicat să-mi scrii, de aceea, găsind pe cineva care vine la tine, îţi scriu eu mai întâi şi te rog, când ai putinţă, scrie-mi des, dându-mi ştiri despre sănătatea ta. Locuiesc într-un loc tare pustiu,

14. Scrisă din Cucuson în anul 405.
15. Scrisă din Cucuson în anul 404.

cel mai pustiu din lume, sunt asaltat şi de frica de tâlhari, şi îndur şi multe necazuri, ca unul ce mă aflu printre străini şi într-un pustiu atât de mare. Dar dacă primesc des scrisori de la tine, care mă iubeşti atât de mult, şi dacă-mi dai ştiri despre sănătatea ta, culeg multă mângâiere în necazurile mele atât de mari. Ştii cât e de mare puterea dragostei! Ştii că aduce multă mângâiere nu numai primirea de prieteni, ci şi primirea de scrisori. Ştiind dar acestea, fă-mi din belşug această bucurie. Dă-mi mai des ştiri despre sănătatea ta, de care mai cu seamă ţin mult să ştiu.

Scrisoarea a 31-a
Către Marcelin[16]

Multă vreme am tăcut amândoi, dar n-am uitat dragostea ta veche, curată şi veşnic înflorită. O port cu mine oriunde aş pleca, pentru că îmi aduce nespusă mângâiere. De aceea şi acum, având prilej prin nişte oameni care vin la tine, îţi trimit cuvenita salutare şi-ţi dau de ştire că, chiar de-aş fi dus la capăt de lume, plec având-te lipit tare în sufletul şi gândul meu. Dar pentru că cei ce sunt cuprinşi de simţăminte ca acestea doresc nu numai să scrie, ci să şi primească scrisori de la cei pe care-i iubesc atât de mult, fă-mi plăcerea şi îndoieşte-mi bucuria, stăpâne preacinstite, şi scrie-mi cât mai des, când ţi-e cu putinţă, dându-mi ştiri despre sănătatea ta. Ştii cât ţin eu la aceste ştiri şi câtă mângâiere am din ele, trăind printre străini.

Scrisoarea a 32-a
Către Eutalia[17]

Chiar dacă primesc de la tine mai puţine scrisori decât îţi trimit, eu n-am să încetez a-ţi scrie des. Cu asta îmi fac mie un dar, scriind des unui suflet care nutreşte simţăminte

16. Scrisă poate în anul 405.
17. Scrisă din Cucuson în anul 404.

atât de curate şi de calde pentru mine. Dar pentru că ţin foarte mult să am ştiri despre viaţa ta, doresc să primesc şi eu des scrisori, ca să aflu mereu ştirile dorite, că eşti mulţumită şi n-ai a te teme de nimic. Ducându-o aşa, n-am nici o îndoială că, dispreţuind cele din lume, te îngrijeşti mult de sufletul tău şi mergi pe calea ce duce la cer. Îţi ştiu sufletul tău nobil, sufletul tău liber; ştiu că nu-ţi pasă de cele trecătoare şi că te-ai desprins de grijile lumeşti.

Gândindu-te dar câtă mulţumire îmi aduci făcând aşa, rogu-te, aşa cum ţi-am spus mai înainte, scrie-mi mai des, când poţi şi când ai prilej, ca să am multă mângâiere aici, în pustiul acesta în care locuiesc. Când îmi vin scrisori dese de la tine, care mă iubeşti, când îmi dai ştiri despre sănătatea ta, acestea îmi umplu sufletul de mare bucurie şi îmi fac atâta plăcere, că nici nu simt pustietatea aceasta în care mă găsesc.

Scrisoarea a 33-a
Către Adolia[18]

Şi cu aceasta ţi-ai arătat dragostea ta caldă şi curată, că îmi trimiţi scrisori dese, cu toată boala ta! Doresc să scapi de boală şi să vii aici, când vei putea, ca să te văd. Asta o ştii şi tu, preabuna mea doamnă. Dar aşa precum scriam mai înainte, acum sunt cuprins de o grijă şi mai mare – că din scrisorile tale am înţeles că ţi s-a accentuat boala –; rogu-te, scrie-mi cât mai repede când te însănătoşeşti, ca să lepăd de la mine grija aceasta atât de grea. Că tu însăţi ştii că nu mi-e mică supărarea pricinuită de îmbolnăvirea ta. Cunoscând dar grija în care mă zbat acum, grăbeşte-te de fă ce te-am rugat, deşi n-ai nevoie să mai fii rugată. Ştiu bine că n-ai să încetezi a-mi scrie ori de câte ori vei găsi un om care să-mi aducă scrisorile tale.

18. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405.

Scrisoarea a 34-a
Către Carteria[19]

Şi acesta este un semn al dragostei tale şi al marii tale griji sufleteşti ce mi-o porţi, că nu mi-ai trimis numai plasturele, ci ai căutat să-mi fie şi de folos, că i-ai adăugat nard şi ulei proaspăt, ca să nu se usuce din pricina lungimii drumului. În dragostea ce-mi porţi mă uimeşte, mai cu seamă, faptul că ai pregătit singură doctoria aceasta, că n-ai îngăduit s-o facă alţii şi că te-ai sârguit să o prepari iute ca să fie bună. Îţi mulţumesc pentru aceasta. Te ţin însă de rău pentru un lucru, că nu mi-ai trimis, prin scrisorile tale, ceea ce doream să ştiu mai mult, anume veşti despre sănătatea ta. Acum sunt îngrijorat că nu am cunoştinţă dacă te-ai făcut bine. Mi-ai face mare bucurie dacă mi-ai trimite grabnic scrisori care să-mi dea veşti că ai scăpat de boală.

Ştiind dar cât de mult doresc să aflu că te-ai ridicat din patul suferinţei, dăruieşte-mi această bucurie, care-mi va aduce nu mică mângâiere în acest cumplit pustiu şi în acest surghiun.

Scrisoarea a 35-a
Către Alfie[20]

Dumnezeu să-ţi răsplătească şi în viaţa aceasta, şi în veacul ce va să fie, pentru dragostea ta curată, caldă, sinceră, neipocrită, neclintită şi neschimbată. Mi-ai dat, prietene preacinstite şi preabune, nu mici dovezi de dragostea ce-mi porţi, ci multe şi mari, deşi mă găsesc la atâta depărtare. Pentru asta-ţi mulţumesc. Aş vrea să-ţi scriu mai des, dar nu pot după cât aş vrea, însă îţi scriu de câte ori pot. Cunoşti şi greutatea iernii, şi greutăţile drumului din pricina atacurilor tâlharilor. Să nu socoteşti dar că mă trândăvesc atunci când tac mai multă vreme! Pune aceasta pe seama

19. Scrisă din Cucuson în anul 404.
20. Scrisă din Cucuson în anul 405.

lipsei aducătorilor de scrisori, nu pe seama trândăviei mele. De-ar fi cu putinţă să-ţi scriu mai des, n-aş pregeta să o fac. Îmi fac mie însumi bucurie când îţi trimit mai des datornica salutare. Cunoscând dar aceasta, scrie-mi des şi tu despre sănătatea ta. Nimeni n-a adus aici ceea ce spui că mi-ai trimis, cred că omul acela a făcut calea întoarsă de frica tâlharilor. Te rog însă, nu mai face aceasta! Nu-ţi pricinui singur greutăţi şi neplăceri. Marile tale daruri sunt dragostea ta curată şi caldă, iar eu, având necontenit parte de ea, mă desfătez mereu cu amintirea ei.

Scrisoarea a 36-a

Către preotul şi monahul Maron[21]

Dragostea şi simţămintele mele mă leagă de tine, aşa că te văd ca şi cum ai fi lângă mine. Aşa sunt ochii dragostei! Nu-i orbeşte depărtarea, nu-i veştejeşte vremea. Aş fi vrut să-ţi scriu mai des, dar pentru că nu-i uşor din pricina greutăţii drumului şi din lipsa călătorilor, îţi trimit salutările mele atunci când am putinţă şi-ţi fac cunoscut că te am mereu în minte şi te port în sufletul meu oriunde mă găsesc. Dă-mi şi tu dar mai des ştiri despre sănătatea ta, ca să fiu şi mai vesel aflând des ştiri despre tine, căci, deşi suntem despărţiţi cu trupul, am o mângâiere în pustietatea în care locuiesc. Nu mică bucurie îmi aduc veştile care vorbesc despre sănătatea ta. Dar înainte de toate, roagă-te pentru mine, rogu-te!

Scrisoarea a 37-a

Către episcopul Tranchilin[22]

Dorul de mine l-a adus aici pe preacinstitul episcop Seleuc, iar dragostea ce-ţi poartă îl îndreaptă de aici spre tine. Dragostea l-a făcut să înfrunte iarna, greutăţile drumu-

21. Scrisă între anii 404 şi 407.
22. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405, după cum se crede.

lui şi cumplita lui boală. Lăudându-i dar, stăpâne preacinstite, râvna sa plină de dragoste, dă-i răsplata acestei nevoinţe îndelungate, arătându-i şi acum obişnuita ta dragoste. Pentru că şi eu l-am trimis în braţele tale ca într-un liman neînvălurat, cunoscându-ţi marea bunăvoinţă şi dragostea curată, caldă, neclintită şi neschimbată. Dacă vine cineva de acolo şi-ţi este uşor, scrie-mi, rogu-te, despre sănătatea ta. Eupsihie n-a venit până acum la mine, de aceea nici n-am putut afla ceva din cele ce-mi scriai, în scrisoarea trecută, că are să-mi spună; pe acest om nu l-am văzut deloc.

Ştiind dar aceasta, adu-mi, rogu-te, la cunoştinţă cele ce voiai să-mi spui prin acel om şi altceva, de este nevoie să cunosc. Dă-mi veşti şi despre sănătatea ta, la care ţin nespus de mult, la care mereu mă gândesc şi despre care mereu doresc să aflu.

Scrisoarea a 38-a

Către mai-marele doctorilor, Imnitie[23]

Chiar dacă nu ţi-am scris des, totuşi te am necontenit în minte, pentru că în puţine zile am cunoscut bine prietenia ta puternică, zeloasă şi curată. De aceea şi trimit în mâinile tale, ca într-un port, pe preacinstitul episcop Seleuc. E chinuit de o tuse rebelă, pe care o măreşte şi o face mai rebelă anotimpul în care ne găsim. Cunoscându-i dar natura bolii, stăpâne preacinstite, smulge-l, rogu-te, din furtună. Zăgăzuieşte puterea bolii cu ştiinţa ta, cu care ai scăpat adesea pe mulţi în primejdie de înec din pricina unor valuri ca acestea.

Scrisoarea a 39-a

Către Halchidia[24]

Cunosc dragostea ce-mi porţi de demult şi de la început şi ştiu că o păstrezi în floare, că o şi măreşti şi că nu numai că n-o laşi s-o veştejească despărţirea îndelungată, ci o şi

23. Scrisă din Cucuson în anul 405, după cum se pare.
24. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405.

aprinzi mai mult. Ştiu că primeşti cu multă bucurie scrisorile mele şi că eşti însufleţită de aceleaşi simţăminte pentru mine, fie de-mi scrii, fie de taci. Vremea îndelungată de când ne cunoaştem îmi vădeşte bine acestea. De aceea, te rog, păstrează-mi mai departe aceleaşi simţăminte. Da, am multe dovezi, multe amintiri de dragostea-ţi curată. Pentru aceasta te port mereu în suflet; îmi eşti săpată în minte, iar numele tău mi-e neuitat, deşi sunt împiedicat să-ţi scriu des din pricină că rar găsesc oameni care să-mi ducă scrisorile.

Cunoscând dar aceasta, doamna mea preabună şi preabinecredincioasă, scrie-mi des despre sănătatea ta. Eu, chiar de nu primesc scrisori, întreb adeseori de tine pe cei ce vin din părţile tale. Aş dori însă să primesc des scrisori şi de la tine, ca să-mi dai de veste cum o duci cu sănătatea.

Scrisoarea a 40-a

Către Asincritia[25]

Am aflat că acum eşti tare necăjită. Dar precum ştiu aceasta, ştiu şi faptul că de pe urma necazurilor acestora te aşteaptă multă răsplată şi că îţi stau în faţă recompensă şi mare plată. Da, eşti îndurerată, dar durerea aceasta foloseşte sufletului şi pricinuieşte mari cununi. Cunoscând dar acestea şi gândindu-te la ele, culege dintr-însele mare mângâiere. Nu te uita numai la durerea necazurilor, ci şi la câştigul pe care-l culegi din ele. Scrie-mi des despre sănătatea ta! Pentru că şi acum nu mică mi-a fost durerea când am aflat că eşti bolnavă. De aceea îţi şi cer cu stăruinţă să am ştiri cât mai curând dacă ai scăpat de boală, ca să scap şi eu de grija aceasta.

Scrisoarea a 41-a

Către Valentin[26]

Îţi trimit a treia scrisoare fără să primesc vreuna de la tine. Că ai primit cu multă bucurie scrisorile mele, că i-ai

25. Scrisă din Cucuson în anul 404.
26. Scrisă din Cucuson în anul 404.

dat cuvenita cinste celui ce ţi le-a adus şi că i-ai dat, după cât ai putut, tot sprijinul de care a avut nevoie, o ştiu, nimic nu mi-a rămas ascuns, dar scrisoare n-am primit. Dacă un altul, unul dintre cei nu foarte de ispravă, ar fi tăcut atâta, aş fi socotit că mulţimea mare de treburi îi poate fi o scuză. Dar pentru că-ţi cunosc priceperea, pentru că îţi cunosc dragostea caldă, curată, sinceră, neclintită, nu pot primi scuza aceasta şi nici că nu mai locuieşti acolo. Cunoaştem şi aceasta. Cu un singur lucru m-aş putea consola de lunga ta tăcere: dacă ai vrea pe viitor să răscumperi neglijenţa ta trecută trimiţându-mi roiuri de scrisori care, ca dintr-un izvor ce varsă miere, să-mi dea ştiri despre sănătatea şi liniştea ta. Da, locuiesc în locuri pustii, sunt înconjurat de mari greutăţi, am de jur-împrejur mii de necazuri, dar nu contenesc a mă interesa de tine. În fiecare zi întreb cum îţi merg treburile! Dar ca să nu aflu acestea de la alţii, ci chiar de la tine, dulcele şi doritul meu prieten, scrie-mi des despre sănătatea ta. Am să trec cu vederea totul dacă am să primesc scrisori cu astfel de veşti.

Scrisoarea a 42-a

Către Candidian[27]

Lungă e calea care ne desparte şi nu-i scurt nici timpul de când m-am despărţit de tine. Mare e şi mulţimea greutăţilor din preajma mea: cumplita pustietate a locului, împresurare de neîndurat, curse, atacuri de tâlhari, alte necazuri şi boala trupului meu. Totuşi nici una dintre acestea nu m-a făcut să uit dragostea ta! Dimpotrivă, o păstrez vie şi în floare; te port în suflet oriunde m-aş duce; neuitată-i pentru mine amintirea ta, neuitat şi sufletul tău nobil, independent şi neschimbat, iar dragostea ta curată şi neclintită, ca şi simţămintele tale calde sunt înfipte adânc în sufletul meu. Aşa o duc aici, că amintirea faptelor tale bune îmi este încă foarte vie în minte şi este o mângâiere în pustietatea aceasta

27. Scrisă din Cucuson în anul 404.

atât de mare. Scrie-mi des, dar, şi tu, preaminunatul şi preamăreţul meu stăpân, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta. Ştii cât de mult mă interesează sănătatea ta şi ţin nespus de mult să am ştiri despre ea. Voi avea o dublă bucurie: aceea de a-mi scrie, şi aceea de a primi scrisori de la înălţimea ta.

Scrisoarea a 43-a

Către Vasiana[28]

Ai tăcut îndelungată vreme, şi doar îl aveai pe preacinstitul şi preaevlaviosul meu diacon Teodot, care putea găsi cu uşurinţă oameni care veneau aici de acolo. Totuşi nici aceasta nu mă face să bănuiesc că s-a micşorat dragostea ce-mi porţi. O cunosc bine şi am multe dovezi despre ea. Ştiu că e puternică, sinceră, curată şi neschimbată. De aceea, chiar de-mi scrii, chiar de taci, eu am pentru tine aceleaşi simţăminte şi sunt încredinţat că şi dragostea ta de mine este neştirbită şi curată. Dar cu toate că sunt însufleţit de nişte simţăminte ca acestea, totuşi doresc tare să primesc des scrisori de la tine, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta şi a întregii tale case. Ştii tu însăţi cât doresc şi cât ţin la aceasta. Ştiind dar acestea, doamna mea preacinstită şi preanobilă, fă-mi bucuria aceasta, atât de uşoară, lesnicioasă şi binecuvântată! Îmi aduce multă mângâiere mie, celui ce mă găsesc în pustia aceasta.

Scrisoarea a 44-a

Către diaconul Teodot[29]

Ştiu şi eu că dacă ai fi putut, ai fi venit la mine tu însuţi, nu prin scrisori. Ai fi lăsat totul ca să fii cu mine, dacă n-ar

28. Scrisă din Cucuson în anul 405.
29. Scrisă din Cucuson în anul 405.

fi fost o piedică, şi piedică foarte mare: vremea în care ne găsim, greutatea treburilor şi pustietatea de aici, sporită zi de zi. Odată ce ştiu că mă iubeşti mult, ştiu şi asta bine. Chiar de nu mi-ai fi amintit tu, eu aş fi scris tuturor celor despre care-mi scrii. Ţi-am admirat şi această dragoste ce-mi porţi, că la sfârşitul scrisorii, ca adaos, îmi faci rugămintea aceasta. E un semn că sufletul tău se îngrijeşte foarte mult de cele ale mele, că îmi poartă de grijă şi că ştie să mă iubească sincer. Am scris tuturor celorlalţi. Nu de mult am scris doamnei Carteria, despre care am aflat însă că nu mai locuieşte acolo, ci că a plecat departe. Dacă e cu putinţă, să i se trimită scrisorile mele acolo. Fă aceasta, dacă socoteşti că e cu cale. Iar dacă nu e cu putinţă, caută de te întâlneşte cu Marcelin şi cu cei din preajma lui şi spune-le să-i scrie ca să mă scuze că nu i-am trimis veşti mai des şi că am tăcut atâta vreme, aceasta nu din pricina trândăviei, ci din pricină că lunga ei absenţă m-a împiedicat s-o fac.

Scrisoarea a 45-a

Către preotul Simah[30]

Nu-i ceva nou, nici ceva neobişnuit ca să sufere cel ce merge pe calea cea strâmtă. Aşa e natura virtuţii! E plină de osteneli, de sudori, de curse şi de primejdii. Aşa e calea! Dar cununile ei, răsplăţile şi nespusele bunătăţi sunt fără de sfârşit. Acestea să te mângâie! Şi tihna, şi necazul din lumea aceasta trec şi se termină odată cu viaţa. Nici să nu te îngâmfe una, dar nici cealaltă să nu te arunce în umilinţă şi să te doboare! Corăbierul iscusit nici nu se îngâmfă pe vreme bună şi nici nu se tulbură pe furtună.

Cunoscând dar acestea, mângâie-te şi scoate de aici nespus de mare uşurare. Scrie-mi des despre sănătatea ta. E drept, ne desparte cale lungă de drum, m-am despărţit de multă vreme de cântecul glasului tău, dar nu de dragostea

30. Scrisă între anii 404-407.

ta. O port în mine totdeauna, neştearsă şi veşnic în floare, oriunde aş fi, că aşa e natura dragostei curate.

Scrisoarea a 46-a

Către Rufin[31]

Aş fi vrut să-ţi scriu mai des, pentru că te iubesc; şi te iubesc puternic, stăpâne preacinstite şi preaevlavioase. Pe acestea două le ştii şi tu. Una stă în puterea noastră, pe când cealaltă, nu; să iubim stă în puterea noastră; să scriem, nu; şi din pricina greutăţii drumului, şi din pricina vremii anului. Pe una o fac întotdeauna, pe cealaltă, atunci când pot, dar, mai bine spus, şi pe aceasta o fac întotdeauna. E drept, nu-ţi scriu des cu hârtie şi cerneală, ci cu gândul şi cu inima. Că aşa e dragostea curată.

Scrisoarea a 47-a

Către Namea[32]

Pentru ce tot umbli căutând îndreptăţire şi cerând iertare pentru un lucru pentru care eu te laud şi te încunun̆ez? Te laud că mi-ai scris, dar te ţin de rău că mi-ai scris târziu şi cu zăbavă. Dacă socoteşti că ai avut mare îndrăzneală ca să-mi scrii, ei bine, lasă aceasta şi gândeşte-te la vina că ai întârziat a-mi scrie! Pentru aceasta caută îndreptăţire! Cu cât spui mai mult că mă iubeşti sincer, şi când sunt de faţă şi când lipsesc, cu atât mai mult ţi se măreşte vina. Dacă ai fi dintre cei care au simţăminte obişnuite pentru mine, n-ar fi deloc ciudat că ai tăcut atâta amar de vreme, dar pentru că spui că mă iubeşti din inimă şi cu căldură, încât, dacă nu te-ar împiedica boala, n-ai pregeta să vii la mine, cu toată greutatea drumului şi cu toată frica de atâţia

31. Scrisă între anii 404 şi 407.
32. Scrisă din Cucuson în anul 405.

tâlhari care ies la drumul mare, apoi un singur fel de îndreptăţire îţi lipseşte: să-mi fi trimis roiuri de scrisori, care să poată spulbera pricina tăcerii tale îndelungi. Fă aceasta, şi am primit totul. Dar şi această scrisoare care a venit târziu, pentru că e însufleţită de dragoste fierbinte, a plătit toată datoria vremii care a trecut. Caută, însă, ca celelalte scrisori să nu imite zăbava acesteia. Aşa va putea şi aceasta să facă dovada că nu din trândăvie, ci din teamă fără de temei a zăbovit atâta, dacă celelalte îmi vor veni iute, una după alta.

Scrisoarea a 48-a

Către Aravie

Ştiu dragostea ta şi ştiu cât de mult mă iubeşti, cât de curat, cât de sincer, cât de statornic, încât nici greutatea treburilor, nici mulţimea grijilor, nici roiul necazurilor, nici vremea îndelungată, nici lungimea drumului n-o pot veşteji. De aceea şi doresc tare mult să primesc des scrisori de la tine, prietene preabun, care să-mi aducă ştiri îmbucurătoare despre sănătatea ta. Dacă te ţin de rău, nu te ţin de rău că pregeţi la scris, ci pentru că doresc mai multe scrisori de felul acesta, pe care să mi le scrii.

Ştiind dar aceasta, stăpâne de bun neam şi preacinstite, fă-mi harul acesta uşor şi lesnicios, dar pentru mine, care locuiesc în pustia asta, pricinuitor de mare bucurie.

Scrisoarea a 49-a

Către Alfie[33]

Aş fi dorit să-ţi scriu mai des, dar rari sunt oamenii care duc scrisori, aşa că n-am putut plini dorinţa aceasta. Pustietatea ţinutului acestuia, teama de isauri şi iarna grea nu

33. Scrisă, după cum se pare, în anul 405.

A le purta pretutindeni în suflet

îngăduie călătorilor să vină des pe aici. Dar, fie de-ţi scriu, fie de tac, îţi păstrez mereu aceleaşi simţăminte, căci cunosc râvna şi zelul pe care-l ai pentru folosul sufletului tău, străduindu-te să-i îmbărbătezi pe cei ce trăiesc în buna-credinţă şi negutătorind această negutătorie bună.

Ştiind dar aceasta, prietene preacinstite şi preaevlavioase, scrie-mi des despre sănătatea ta şi a întregii tale case. Aşa, chiar în pustietatea în care mă găsesc, de voi primi de la tine astfel de scrisori, voi avea mare bucurie.

Scrisoarea a 50-a

Către Diogene[34]

Dragostea curată ce-mi porţi o cunoşteam şi mai înainte, dar o cunosc acum cu mult mai bine când, cu toată dezlănţuirea unei furtuni atât de mari, nu numai că nu ţi-ai pierdut zelul, ci chiar ţi-a crescut mai mult şi mi-ai arătat mai mare dragoste. De aceea te admir, de aceea nu încetez a te lăuda în fiecare zi. Bunul Dumnezeu, Care răsplăteşte totdeauna cu prisosinţă pe cei ce spun şi fac binele, îţi va da nespusă răsplată pentru aceasta, iar eu, unit cu tine prin legea dragostei, te răsplătesc cu ce am: nu încetez a te admira, a te lăuda, a te ferici, a te preţui, a te cinsti şi a te purta pretutindeni în suflet. Că totdeauna te-am iubit tare mult o ştii bine şi tu, stăpâne preacinstite şi preaminunate. De aceea, te rog, nu te supăra deloc pe mine din pricina darurilor pe care mi le-ai trimis. După ce am culeş şi am primit cinstea pe care o aveau ele, ţi le-am trimis înapoi nu din dispreţ, nici pentru că nu aveam încredere în nobleţea simţămintelor tale, ci pentru că nu-mi erau de trebuinţă. Aşa am făcut şi cu alţii mulţi. Da, mulţi alţii, însufleţiţi de aceleaşi nobile simţăminte ca şi tine, cu dragoste fierbinte pentru mine, au făcut acelaşi lucru, după cum o poţi afla, şi le-a fost de ajuns scuza aceasta, pe care te rog s-o primeşti şi tu. Dacă aş avea nevoie, ţi-aş cere cu mai multă îndrăznire, ca din ale mele, şi asta o vei cunoaşte din proprie experienţă. Primeşte-le dar şi păstrează-le bine, pentru ca să ţi le pot cere dacă vreodată împrejurarea o va cere.

34. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 51-a

Către acelaşi[35]

După ce ţi-am scris rândurile de mai înainte, am văzut că preacinstitul şi preabinecredinciosul Afraat se ţine lipit de mine şi că nu vrea să plece de aici; ba m-a ameninţat că nu-mi ia nici scrisorile dacă nu primesc darurile trimise. De aceea, am dat o altă întrebuinţare darurilor tale, care are să facă bucurie sufletului tău nobil şi are să-ţi placă. Întrebuinţarea lor o vei afla de la Afraat; porunceşte-i să fie slujitorul acestei fapte bune. Ştii cât e de mare câştigul acestei fapte şi prin ducerea lui în Fenicia, şi prin marea ta dărnicie. Vei primi răsplata acestor două fapte: şi pentru că ai arătat atâta dărnicie faţă de cei care-i învaţă în Fenicia pe păgâni şi se străduiesc să ridice biserici, şi pentru că ai crescut un astfel de om, pe care l-ai trimis să-i mângâie pe cei din Fenicia, mai cu seamă acum, când trec prin atâtea greutăţi şi când sunt loviţi de mulţi.

Gândindu-te dar la măreţia acestei fapte, nu-l lăsa să zăbovească deloc, ci pregăteşte-l îndată să pornească la drum. Mare răsplată îţi vei atrage de la Bunul Dumnezeu, stăpâne preaminunate, prin această frumoasă râvnă.

Scrisoarea a 52-a

Către Adolia[36]

Am aflat că ai fost bolnavă, şi încă bolnavă greu; că ai ajuns chiar până la porţile morţii; am aflat însă şi că te-ai

35. Scrisă din Cucuson în anul 404.
36. Scrisă din Cucuson, după cum se pare, în anul 404.

ridicat din boală, că ai scăpat de primejdie şi că mergi spre bine. N-am aflat asta din scrisorile tale – şi asta mă doare tare –, ci din altă parte şi de la alţii. Dar nu-i de ajuns pentru mângâierea mea că ai scăpat de boală. Şi, pentru că nu-i de ajuns, nu înseamnă că îndur cu uşurinţă lunga ta tăcere. Aş fi dorit, precum însăţi ştii, să fi venit aici să te văd. Dacă n-ar fi venit boala aceasta peste tine, nimic nu te-ar fi împiedicat. Iarna de aici seamănă acum cu o blândă primăvară, iar Armenia a scăpat de isauri. Totuşi nu te silesc şi nici nu te forţez dacă nu vrei să vii. Şi pentru că nici frica de isauri, nici greutatea iernii, nici greutăţile drumului şi nici altceva nu te împiedică, îţi cer doar atât, să primesc scrisori dese de la tine, dovezi ale simţămintelor tale calde şi curate. Nu mică mângâiere voi avea dacă voi primi scrisori dese, care să-mi dea veşti despre sănătatea şi bunăstarea ta.

Gândindu-te dar câtă bucurie mi-ai face cu aceasta, nu pregeta a-mi scrie. Ştii doar cât de mult ţin la tine şi câtă dragoste ţi-am arătat.

Scrisoarea a 53-a

Către preotul Nicolae[37]

Tare m-ai întraripat şi de multă bucurie m-ai umplut când mi-ai dat de ştire că ai multă grijă de Fenicia şi că de la o atât de mare depărtare îi încurajezi prin scrisori pe cei de acolo, râvnă apostolică împlinind. De aceea, nu încetez a te admira şi a te ferici şi pentru că mai înainte ai trimis acolo monahi, şi pentru că acum, în împrejurări atât de grele, nu numai că nu i-ai chemat înapoi, ci, dimpotrivă, le-ai poruncit să rămână. Ai făcut treabă de căpitan de corabie şi de doctor destoinic. Da, corăbierul arată multă râvnă atunci când vede valurile înălţându-se, iar doctorul întrebuinţează multa sa ştiinţă atunci când fierbinţeala bolnavului creşte mereu.

37. Scrisă din Cucuson în anul 405.

Şi tu dar, preacinstite şi preacucernice prieten, ai făcut un lucru vrednic de virtutea ta. Când ai văzut că lucrurile se înrăutăţesc şi se tulbură, mai cu seamă atunci, ai hotărât ca aceia care lucrează acolo să nu plece, ci să rămână şi să facă tot ce le stă în putinţă. Şi eu dar, imitându-te pe tine, te rog: grăbeşte-l pe preacinstitul preot Gherontie să se ducă acolo, dacă se face mai bine şi se însănătoşeşte deplin. Doresc şi eu să-l văd venind la mine, dar pentru că treburile de acolo cer multă grabă şi mare destoinicie, te rog, preacinstite prieten, pentru ca să nu zăbovească mult cu drumul şi să nu-i închidă calea iarna care se apropie, te rog: sileşte-l să plece îndată ce se face bine şi dă-i ca tovarăş de drum şi pe preadulcele şi preadoritul nostru preot Ioan. Ştii şi tu că mai cu seamă acum lucrurile de acolo au nevoie de oameni care să le îndrepte, cu atât mai mult cu cât ele merg din ce în ce mai rău.

Gândindu-te la acestea şi ştiind ce lucru mare este mântuirea sufletului şi ce fapte bune ai săvârşit acolo prin râvna ta de până acum, fă tot ce poţi, rogu-te, şi prin tine, şi prin alţii, ca lucrurile îndreptate să rămână neclintite şi să mai adaugi la acestea şi multe altele. Nu mi-ai făcut o mai mică bucurie decât cei care au venit la mine. Cu voinţa ai şi venit; în fiecare zi te văd cu ochii dragostei, cu toate că nu eşti cu trupul lângă mine, şi te port în suflet oriunde mă duc. Poate că te voi întâlni şi faţă către faţă când va îngădui timpul. Acum însă şi eu, cu toate că doresc puternic să te văd şi să te îmbrăţişez, dragul meu, socot că e necesară rămânerea ta acolo. Ştiu bine că n-ai să încetezi să faci şi să lucrezi ca să umpli Fenicia cu oameni destoinici, ca să-i întăreşti mai mult pe cei ce sunt acolo, ca să nu se întoarcă lăsând în părăsire treburile de acolo. Ştiu că ai să cauţi oameni din preajma ta şi că ai să-i trimiţi cu râvnă multă. Ştiu că ai să fii de folos şi celor de aproape, şi celor de departe, întocmai ca parfumurile, care umplu cu mirosul lor plăcut nu numai locul în care se găsesc, ci şi aerul înconjurător.

Scrisoarea a 54-a

Către preotul Gherontie[38]

Ţi-am mai scris o scrisoare, crezându-te în Fenicia, şi-ţi scriu şi acum ce-ţi scriam şi mai înainte, că acum mai cu seamă trebuie să faci totul şi să înduri totul, ca să nu rămână pustie plugăria voastră cea bună de acolo şi nici să fie lăsate să se strice cele săvârşite până acum. Că şi păstorii stau treji şi priveghează mai cu seamă atunci când văd că au dat fiarele sălbatice peste oi; atunci întrebuinţează praştia şi se folosesc şi de alte mijloace ca să scape oile de vătămarea fiarelor. Dacă Iacov, căruia i s-au încredinţat nişte oi necuvântătoare, a slujit paisprezece ani, a îndurat arşiţa şi gerul, a stat de veghe şi a slujit cu cea mai proastă simbrie, gândeşte-te câte trebuie să facă şi să îndure cel căruia i s-au încredinţat oile cele duhovniceşti, ca să nu piardă nici una dintre ele. Te rog dar şi pe tine: cu cât e mai mare furtuna, cu cât sunt mai mari relele, cu cât mai tari piedicile şi mai mulţi uneltitorii, cu atât mai mult trebuie să te ridici şi tu şi să rogi şi pe alţii să se alăture ţie la această bună purtare de grijă şi să vă grăbiţi tare ca să ajungeţi acolo. Nu puţină răsplată vei avea pentru această călătorie. Iar dacă vei avea răsplată pentru călătorie, apoi cu mult mai multă răsplată dacă vei lucra şi-ţi vei da multă străduinţă. E cu mult mai bine şi mai de folos să faci nişte călătorii ca acestea decât să stai acasă. Acolo fiind, poţi face şi ceea ce faci acum: poţi să posteşti, să priveghezi şi să ai alte îndeletniciri ascetice. Stând acasă însă, nu poţi câştiga ce poţi câştiga fiind acolo: să mântuieşti atâtea suflete, să ai plată pentru primejdii şi răsplată pentru o râvnă atât de mare. Da, are şi râvna răsplată.

Gândindu-te dar la multele coroane ce le vei atrage asupră-ţi, nu amâna deloc, nici nu zăbovi, ci pleacă la drum, rogu-te, îndată ce te faci bine, fără să te îngrijeşti de cele

38. Scrisă din Cucuson în anul 405.

de care vei avea nevoie. Am vorbit cu preacinstitul şi preaevlaviosul preot Constantie să-ţi dea, cu mai multă dărnicie decât înainte, tot ce-ţi trebuie fie pentru construcţii, fie pentru trebuinţele fraţilor. Având dar de la el toată înlesnirea şi, mai presus de toate, ştiind că faci un lucru plăcut lui Dumnezeu, îndepărtează orice preget şi grăbeşte-ţi plecarea, rogu-te! Dă-mi şi mie ştiri de acolo, ca să am şi eu multă mângâiere în această cumplită pustie. Dacă voi afla că ai plecat în Fenicia cu hotărârea de a face şi a suferi totul pentru mântuirea sufletelor de acolo, atunci, datorită acestei bucurii mari, nici nu voi socoti că trăiesc în pustie. Doresc şi eu să te văd venind la mine, dar pentru că ceea ce ţi-am spus este mai necesar şi pentru că mi-e teamă ca nu cumva iarna să închidă drumul plecării tale de aici acolo, de aceea te silesc şi te rog să pleci degrabă.

Scrisoarea a 55-a

Către preoţii Simeon şi Maris, monahi în Apameea[39]

Deşi mă desparte de voi o cale atât de lungă, deşi locuiesc într-o cumplită pustie, totuşi, aflând de virtutea sufletului vostru şi de marea voastră înţelepciune, cu care-i luminaţi pe toţi cei din ţinutul vostru, v-am îndrăgit nespus de mult. Şi pentru că deocamdată nu mă pot bucura de întâlnirea voastră faţă către faţă, şi din pricina iernii, şi din pricina lungimii drumului, mă străduiesc să stau cu voi de vorbă prin scris, rugându-vă să faceţi stăruitoare rugăciuni pentru curmarea relelor ce au cuprins lumea şi să-i puneţi şi pe toţi ceilalţi să facă aceasta cu multă râvnă, iar mie, când puteţi, să-mi scrieţi mai des despre sănătatea voastră. Pentru ca şi eu, cu toate că mă aflu tare departe de voi şi locuiesc la capătul lumii, să am mângâiere mare având ştiri mai dese despre sănătatea voastră. Tare m-a bucurat ştirea

39. Scrisă din Cucuson în anul 405, după cum se pare.

că preadoritul şi preadulcele preot Ioan s-a hotărât să plece pe o vreme atât de grea ca să se ducă în Fenicia. Gândiţi-vă, rogu-vă, cât e de mare fapta aceasta; şi dacă veţi găsi bărbaţi destoinici care să-i poată sta într-ajutor la faptele acestea, rugaţi-i să-l însoţească degrabă, cugetând la aleasa răsplată ce-o veţi avea de aici.

Scrisoarea a 56-a
Către monahii Romil şi Viz[40]

Aş fi vrut să vă văd venind la mine, căci am auzit de voi şi v-am îndrăgit nespus, iar cu ochii dragostei vă şi am în mintea mea. Dar, pentru că deocamdată nu-i cu putinţă să veniţi la mine – şi pentru că e lungă calea, şi pentru că e vreme de iarnă, şi pentru teama de isauri –, m-am grăbit să stau prin scris de vorbă cu voi, ca să ştiţi ce simţăminte am pentru dragostea voastră. Da, îi poţi iubi şi pe cei ce sunt departe şi pe care nu i-ai văzut! Aşa e puterea dragostei! Căii lungi nu-i pune zăgaz, mulţimea anilor n-o veştejeşte şi nici n-o biruie mulţimea de încercări! Dragostea le biruie pe toate, le întrece pe toate, se urcă la nespusă înălţime. De aceea şi eu, pentru că vă port simţăminte aşa de puternice, nu m-am lăsat dus de aceste pricini, ci vă scriu rugându-vă să-mi daţi veşti despre sănătatea voastră. Trăind aici, în pustietatea asta, am să am mare mângâiere când voi auzi că vă duceţi viaţa mergând pe calea cea strâmtă şi îngustă, sănătoşi şi în putere.

Scrisoarea a 57-a
Către Adolia[41]

Oricât de rar mi-ai scrie, eu n-am să încetez a-ţi scrie ori de câte ori voi găsi oameni care să meargă de aici într-acolo.

40. Scrisă din Cucuson în anul 405.
41. Scrisă din Cucuson în anul 404, după cât se pare.

Aş fi dorit să te văd venind aici. Şi tare doresc aceasta! Dar pentru că ţi s-a părut poate greu acest lucru – teama de isauri a încetat desăvârşit –, eu n-am să contenesc a-ţi scrie adesea, spre mângâierea mea. De câte ori am norocul să găsesc vreun purtător de scrisori care să meargă în părţile acelea, am să-ţi scriu, culegând din aceasta nu puţină mângâiere.

Cunoscând dar aceasta, doamna mea preabună şi preaevlavioasă, dă-ţi, rogu-te, silinţa să-mi scrii des despre sănătatea şi bunăstarea ta. După cum nu te ţin de rău că n-ai venit aici, pentru că lucrul acesta pare a fi cu greutate, tot aşa n-am să încetez a te învinui pentru lunga ta tăcere, pentru că mare mi-e dorinţa să am ştiri dese despre sănătatea ta şi a întregii tale case.

Scrisoarea a 58-a
Către Teodosie[42]

Cu multă miere ai scris scrisoarea ta, dar, mai bine spus, ai făcut-o mai dulce decât mierea. Cei care gustă mereu din dulceaţa mierii nu mai simt la fel dulceaţa ei, pentru că, deşi mierea e la fel de dulce, saţiul le stinge plăcerea; scrisorile tale însă, care-mi aduc veşti bune despre sănătatea ta, departe de a-mi micşora plăcerea, mi-o măresc mai mult când le primesc mai des. Spui că ai dus la piept scrisoarea mea, iar eu l-am strâns la piept pe părintele scrisorii, l-am îmbrăţişat cu amândouă mâinile, m-am plecat pe grumazul lui, am sărutat iubita lui faţă şi am cules mare mângâiere. Nu mai socoteam că citeam scrisoarea ta, ci te simţeam lângă mine şi aveam impresia că noi doi stăm de vorbă. Atât de mare putere a avut scrisoarea ta. Aşa e natura dragostei curate. Chiar dacă vine pe undele scrisului, ea ne duce cu mintea la izvorul scrisului. Lucrul acesta l-am

42. Scrisă între anii 404 şi 407.

simţit şi eu. Dragostea n-o pot opri nici mulţimea anilor, nici lungimea căii, nici greutăţile vieţii şi nici altceva.

Cunoscând dar aceasta, preaminunatul meu stăpân, nu pregeta a-mi scrie des despre sănătatea ta şi a întregii tale case, dându-mi veşti bune. Ştii cât de mult ţin la astfel de ştiri.

Scrisoarea a 59-a

Către diaconul Teodot[43]

Repede m-ai uitat! Ai mai adăugat la îndureratul meu surghiun şi tristeţea pricinuită de lunga ta tăcere. Nu poţi spune că ţi-a lipsit timpul; mulţimea zilelor a fost îndestulătoare pentru ca un călător cu uşurinţă să facă drumul dus şi întors. Nici frica de isauri n-aş putea-o primi ca scuză, pentru că ştii cât te iubesc. După plecarea ta au venit aici mulţi din părţile acelea. Care este dar pricina tăcerii tale? Nepăsarea şi trândăvia! Totuşi am să-ţi iert vina nepăsării de până acum dacă pe viitor vei vrea să îndreptţi greşeala prin scrisori cât mai dese. Ştii câtă bucurie-mi faci când îmi scrii des despre sănătatea ta.

Scrisoarea a 60-a

Către Halchidia şi Asincritia[44]

Ştiu că v-a neliniştit tare mult şirul nesfârşit de încercări care l-au lovit pe preacinstitul şi preaevlaviosul nostru preot. Dar aceasta să nu vă tulbure deloc. Cel care suferă necazuri pentru Dumnezeu primeşte cununi cu atât mai mari cu cât suferinţele-s mai mari. Având dar această îndestulătoare mângâiere, îndurati necazurile cu mulţumire şi curaj, slăvind pe Dumnezeu pentru toate cele ce vi se întâmplă. Făcând aşa, veţi fi şi voi părtaşe răsplăţilor şi cununilor gătite lui, pentru că aţi îndurat necazurile în linişte şi cu tărie. Ştiţi doar că viaţa aceasta e o cale şi că trec şi bunele, şi relele; ştiţi, iarăşi, că prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu şi că strâmtă şi îngustă este calea ce duce la viaţă. Mângâiaţi-vă dar şi cu aceste gânduri, şi cu venirea lui! Împrăştiaţi tot norul de tristeţe, bucurându-vă şi veselindu-vă pentru tot ce-a suferit. Mai presus de cuvânt şi nepieritor îi va fi rodul acestor suferinţe.

43. Scrisă din Cucuson în anul 405.
44. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 61-a

Către consulul Teodor[45]

Asta înseamnă să fii tată! Nu numai să nu te superi când fiul îmbrăţişează monahismul[46], ci, dimpotrivă, să te bucuri şi să faci totul ca să ajungă pe culmile lui. Să nu ţi se îngreuieze sufletul că e departe de tine, de patrie, de casă şi de ochii tăi, ci, dimpotrivă, acum mai cu seamă să socoţi că-l ai alături, când se consacră virtuţii. De aceea şi eu îţi aduc multe mulţumiri şi te admir, că, dându-mi un dar ca acesta, pe fiul tău, ai mai socotit că trebuie să mai aduci, în cinstea mea, şi alte daruri. Cinstea, care însoţea aceste daruri, am cules-o, dar darurile ţi le-am returnat, nu nesocotind bunele tale gânduri – cum aş face una ca asta unui om care mă iubeşte atât de mult? –, ci socotind că este de prisos să urmăreşti să te desfătezi cu cele de care nu ai trebuinţă. Aş fi voit să ţin pe lângă mine pe bunul Teodot, ca anagnost, ca să-l formez, dar pentru că aici sunt numai omoruri, tulburări, vărsări de sânge şi incendii, pentru că isaurii trec totul prin foc şi prin sabie, iar noi suntem siliţi să ne schimbăm locul, mutându-ne în fiecare zi, am socotit că este cu cale să-l trimit de aici. I-am dat porunci preabinecredinciosului diacon Teodot să se îngrijească necontenit de el şi să-i poarte mult de grijă, iar tu străduieşte-te ca fiul

45. Scrisă în anul 406.
46. Textual: "când fiul filosofează filosofia cea adevărată".

tău să facă întocmai. Negreşit îmi vei lăuda sfatul şi-mi vei mulţumi mult pentru acest îndemn.

Scrisoarea a 62-a

Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia[47]

Că m-a părăsit preacinstitul şi preaevlaviosul preot Constantie mă doare; că s-a dus la voi, mă bucur, iar bucuria mi-e mai mare ca durerea, pentru că ştiu bine că s-a îndreptat către un port lipsit de valuri, către dragostea voastră. De s-ar scula de pretutindeni furtunile cu miile, de s-ar ridica valuri nenumărate, viaţa voastră este în aşa fel alcătuită că şi pe furtună vă bucuraţi de linişte deplină, din pricina bărbăţiei voastre mari şi a simţămintelor şi dragostei voastre neclintite. Văzându-l dar pe el, să-i fiţi lui, rogu-vă, toate, precum vă este firea. Ştiţi ce mare răsplată aveţi de vă străduiţi să îngăduiţi pe cineva care este supus la încercări zadarnice şi de prisos. Nici eu nu cer altceva decât să nu fie supus pe nedrept la încercări, să nu fie târât şi purtat în zadar, încolţit în tribunale pentru nişte lucruri pentru care ar trebui încununat şi lăudat. Pentru el aceasta-i rugămintea mea, iar pentru mine, să-mi scrieţi des, dându-mi veşti bune despre sănătatea voastră. E drept că ne desparte cale lungă, dar eu nu încetez să vă port mereu în suflet, să fiu lângă voi şi în fiecare zi să stau cu voi de vorbă. Aşa sunt ochii dragostei celor ce ştiu să iubească sincer. Şi aceasta o ştiţi bine şi voi, pentru că şi voi ştiţi să iubiţi sincer.

Scrisoarea a 63-a

Către Tranchilin[48]

Toate celelalte sunt sub vremi, se duc, îmbătrânesc şi pier, şi frumuseţea trupului, şi măreţia caselor, şi grădinile,

47. Scrisă din Cucuson în anul 405.
48. Scrisă între anii 404 şi 407.

şi livezile, şi toate cele de aici, de pe pământ; numai dragostea rămâne neatinsă de această vătămare. Nu numai că n-o veştejeşte vremea, dar nici moartea n-o poate curma. De aceea şi eu, cu toate că de multă vreme m-am despărţit de tine, îţi spun că dragostea ce-ţi port este tot în floare: cu scrisul acum, cu gândul totdeauna. Aceasta este şi pricina pentru care ţi-am scris des. Şi pentru că ţin mult să am ştiri despre sănătatea ta – ştii doar cât ţin la ea –, rogu-te, fă-mi, precum ţi-e firea, de-ţi este cu putinţă, cunoscută aceasta, dacă vei găsi pe cineva ca să-mi aducă scrisoarea. Despre cele din Armenia şi Tracia îţi va povesti cel care îţi aduce scrisoarea aceasta.

Scrisoarea a 64-a

Către episcopul Chiriac[49]

Stăpânul meu Sopatru, guvernatorul Armeniei, al acestei Armenii în care sunt închis acum, a condus Armenia ca un tată, iar pe mine m-a îngrijit mai mult decât un tată. Sârguindu-mă şi căutând să-i răsplătesc bunăvoinţa, mi se pare că am găsit cea mai bună cale, sufletul tău cel plin de grijă şi de atenţie mare, cu ajutorul căruia voi putea să-i răsplătesc. Cum şi în ce chip? Fiul lui se află de multă vreme în părţile acelea pentru studii. Dacă vei căuta să-l vezi cu inima deschisă, cu dragostea ta firească, şi dacă îi vei aduce toate înlesnirile, mă socot achitat de toată datoria. Fă, te rog, aceasta! Fă-i cunoştinţă cu oamenii de frunte, cu cunoscuţii tăi, cu toţi cei care pot să-i facă plăcută şederea într-o ţară străină. Astfel îi vei face bucurie şi lui, îmi vei face bucurie şi mie şi-ţi vei face şi ţie bucurie, că ai fost de folos, prin fiul lui, unui om bun, milostiv şi liman de obşte al săracilor.

49. Scrisă între anii 404 şi 407.

Scrisoarea a 65-a

Către Marcian şi Marcelin[49a]

Îndestulătoare mângâiere a întristării de care suferiţi aveţi, după cum mi-aţi scris, voinţa voastră însufleţită de gânduri înalte şi pline de înţelepciune şi sufletul vostru neclintit şi neschimbat. După cum unui om lipsit de voinţă, unui om molatic nu-i poate fi de mare folos nici liniştea şi nici bunul mers al treburilor, tot aşa pe un om puternic, tare şi cu mintea trează nu-l pot clătina vreodată nici furtunile mari, ba, dimpotrivă, îl fac mai oţelit. Aşa e natura încercărilor. Ele aduc mari premii şi strălucitoare cununi celor ce le îndură cu tărie.

Cunoscând dar acestea, domnii mei preacinstiţi şi de bun neam, şi având în încercări îndestulătoare această mângâiere, nu vă tulburaţi de cele ce vi se întâmplă, nici nu conteniţi a-mi scrie des. Aş fi dorit să vă văd venind la mine şi să vă îmbrăţişez. Dar pentru că aceasta deocamdată nu e cu putinţă, căci sunt multe piedici, nu pregetaţi a-mi scrie des, dându-mi ştiri despre sănătatea voastră. Ştiţi câtă mulţumire îmi faceţi cu aceasta şi de câtă bucurie mă umpleţi.

Scrisoarea a 66-a

Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia

Cu mâna v-am scris de puţine ori, dar cu inima, mai des şi de mai multe ori. Să nu socotiţi dar că v-am scris doar atâtea scrisori câte aţi primit aşternute cu cerneală pe hârtie, ci atâtea câte am dorit să vă trimit. Dacă veţi voi să judecaţi aşa, v-am trimis roiuri de scrisori. Dacă nu vi le-a adus nimeni, apoi nu-i din pricina nepăsării mele, tăcerea

49a. Scrisă din Cucuson, după cât se pare în anul 404.

se datorează vitregiei împrejurărilor. V-am spus aceasta ca să aveţi aceeaşi părere despre dragostea mea, fie de vă scriu, fie de tac. Oriunde aş fi, eu vă port pretutindeni, căci amintirea voastră e săpată adânc în inima mea.

Acum vă mulţumesc mult de tot că l-aţi primit pe bunul călugăr cu bunăvoinţa proprie vouă şi că i-aţi potolit pe cei ce voiau să-i caute pricină pe nedrept. Nu vă spuneam fără rost şi nici ca să vă linguşesc că, de s-ar ridica de pretutindeni în jurul vostru valuri nenumărate, viaţa voastră se scurge în linişte. Odată ce puneţi cu uşurinţă capăt naufragiilor altora, înseamnă că biruiţi furtunile.

Scrieţi-mi des despre sănătatea voastră. Ştiţi doar cât ţin să am astfel de veşti. Scrisorile voastre care-mi aduc ştiri despre sănătatea voastră au atâta putere, că eu, înconjurat de atât de mari greutăţi, de atâtea lupte, tulburări şi primejdii de moarte zilnice, capăt aripi de bucurie şi culeg nespus de mare mângâiere când primesc scrisori de la voi. Aşa e dragostea curată! Dragostea-i poate îmbărbăta cu uşurinţă pe cei despărţiţi trupeşte, chiar numai prin scrisorile care aduc nişte veşti bune ca acestea.

Scrisoarea a 67-a

Către diaconul Teodot[50]

Tu, preacinstite şi preaevlavioase prietene, ai scăpat de relele din Armenia; eu însă, pe lângă tulburările de aici, dar, mai bine-zis, primejdiile de moarte din fiecare zi, mai sunt tare îndurerat şi din pricină că sunt despărţit de dulcea ta prietenie şi de dragostea ta sinceră şi curată. A mai venit şi alt adaos al durerii mele: lunga ta tăcere. De când ai plecat de aici am primit de la tine doar două scrisori. Spun aceasta nu pentru că te ţin de rău, ci pentru că sufăr. E drept, toată lumea ştie că până aici drumul e greu; asta îţi poate fi ţie o scuză, dar mie deloc mângâiere; aşa că şi

50. Scrisă din Aravison în anul 406, după cât se pare.

pentru aceasta mai cu seamă sufăr, că mi s-a luat şi această mângâiere a plecării tale. Dar pentru că deocamdată nu-i cu putinţă să punem capăt acestei greutăţi, ba, mai mult, greutăţile se măresc din zi în zi, uşurează-mi, în alt chip, rogu-te, tristeţea pricinuită de lunga ta tăcere: gândeşte-te necontenit la mine, iar când îmi scrii, scrie-mi scrisori lungi, în care să-mi povesteşti pe larg despre sănătatea ta, despre bucuriile şi ostenelile tale. Astfel, lungimea scrisorilor tale mă va putea mângâia de ceea ce mi-a furat timpul.

Scrisoarea a 68-a

Către acelaşi[51]

Şi aceasta îmi arată că mă iubeşti mult şi cu căldură! Da, abia terminasem de citit prima scrisoare, şi am şi primit-o pe a doua. Pe amândouă în aceeaşi zi. M-am bucurat nespus. Scrisoarea ta cea de-a doua are ceva mai mult decât cea dintâi: mi-a pus în faţă nu numai cuvintele tale, ci şi scrisul tău. Asta m-a făcut să-mi crească bucuria, că am văzut în el, din belşug, nu numai icoana sufletului tău sincer şi fierbinte, ci şi icoana mâinii tale. Fă asta mereu şi dă-mi cu dărnicie mângâierea aceasta, pe care te-ai gândit să mi-o aduci în acest chip. Nu îndrăznesc să te chem aici. În Armenia nenorocirile se ţin lanţ şi iarna s-a întors din nou. Oriunde te-ai duce, vezi numai pâraie de sânge, mulţime de trupuri moarte, case dărâmate, oraşe ruinate. Eu par în siguranţă, căci sunt închis în cetăţuia aceasta ca într-o închisoare, dar nu pot să am tihnă din pricină că teama ne stăpâneşte în fiecare zi, că zvonurile sunt pline cu veşti despre ucideri, că ne aşteptăm mereu să ne atace isaurii, că sunt bolnav şi lupt şi acum cu boala. Dar cu toate că sunt înconjurat de nenorociri atât de mari, nu mică îmi este mângâierea, chiar în astfel de împrejurări, când primesc scrisori cu veşti bune despre sănătatea ta.

51. Scrisă din Aravison în anul 406.

Scrisoarea a 69-a

Către preotul Nicolae[52]

E semn de dragoste curată şi fierbinte că, de la o atât de mare depărtare, tremuri pentru mântuirea mea. Mai înainte, în mijlocul iernii, eram mutat din loc în loc şi izgonit pretutindeni de năvălirea isaurilor; am locuit când în oraşe, când în peşteri, când în păduri. Când s-au potolit puţin relele de aici, am părăsit pustia şi am venit în Aravison, pentru că eram mai în siguranţă în această cetăţuie decât în alte locuri; nu stau în oraş pentru că n-am nici o siguranţă, iar aici locuiesc mai rău decât într-o închisoare. Pe lângă faptul că în fiecare zi, ca să spun aşa, îmi stă moartea înaintea uşilor din pricina năvălirii isaurilor, care trec totul, oameni şi case, prin foc şi prin sabie, ne mai temem şi de foamete, care ne ameninţă din pricina înghesuielii, a mulţimii de oameni care s-au refugiat aici. Am fost şi bolnav vreme îndelungată din cauza iernii şi a fugii necontenite, însă acum am scăpat de boală, nu mai e atât de cumplită, dar îi port încă urmele. Şi cu toate că sunt în atâtea nenorociri şi în atâtea împrejurări grele, totuşi simt că dragostea ta fierbinte, curată şi neclintită mi le uşurează.

Ştiind dar acestea, nu pregeta a-mi da des veşti bune despre sănătatea ta. E drept, ne aflăm la mare depărtare unul de altul, dar cu lanţul dragostei suntem strâns uniţi. Îţi mulţumesc mult că te interesezi îndeaproape de treburile din Fenicia, cu toate că eşti atât de tulburat. Dacă mai ai noutăţi de pe acolo, nu zăbovi a mi le da. Din nici o parte nu poate ajunge degrabă cineva aici, pentru că drumurile care duc aici sunt troienite. Şi cu toate că ţi-e greu să-mi scrii des, fă-o totuşi când poţi, dându-mi veşti şi de pe acolo, şi de sănătatea ta, despre care ţin atât de mult să aflu.

52. Scrisă din Aravison în anul 406.

Scrisoarea a 70-a

Către Aftonie, Teodot şi Herea, preoţi şi monahi[53]

Aş fi dorit şi eu să vă văd venind aici, dar pentru că piedicile sunt multe, nu mai cutez să vă cer acum aceasta, ci, chiar de acolo de departe, de unde sunteţi, vă rog să mă ajutaţi cu rugăciunile voastre către Dumnezeu, pline de îndrăznire – că ajutorul acesta nu-i veştejit de vreme, nu-i împiedicat de cale lungă, ci oriunde s-ar afla cineva care are îndrăznire către Dumnezeu, precum sunteţi voi, poate ajuta nespus de mult şi celor de departe –, iar pe lângă rugăciuni, să-mi trimiteţi scrisori dese cu veşti bune despre sănătatea voastră. Da, multe sunt valurile care mă înconjoară de pretutindeni: şi pustietatea locului, şi asediul şi atacurile isaurilor, şi primejdia de moarte din fiecare zi – căci trăim toţi cei de aici necontenit cu frica de moarte în sân, închişi în cetăţuia aceasta ca într-o închisoare, în luptă cumplită cu boala. Dar chiar dacă sunt multe greutăţile, totuşi nu mică uşurare de aceste rele îmi aduce dragostea voastră. E drept, ne-am văzut puţin, dar ştiu bine ce simţăminte îmi purtaţi, ştiu bine dragostea voastră curată, fierbinte, statornică, neschimbată, tare, mai dulce decât mierea, pe care mi-o arătaţi şi când sunt de faţă, şi când sunt departe. De aceea, deşi sunt departe de voi şi prins de atâtea necazuri, mă odihnesc ca într-un port în amintirea virtuţii voastre, socotind dragostea voastră comoară foarte mare. Odată cu trecerea iernii şi venirea primăverii, am scăpat de boala cumplită ce mă stăpânea, dar mai port încă urmele ei, mărite de necontenitele tulburări pricinuite de isauri.

Cunoscând dar acestea, cu toată depărtarea voastră, nu pregetaţi a mă pomeni necontenit şi a-mi scrie des, când vă e cu putinţă, dându-mi veşti bune despre sănătatea voastră.

53. Scrisă din Aravison în anul 406.

Scrisoarea a 71-a

Către Malh[54]

Nu te întrista, nici nu pune în sarcina păcatelor tale plecarea preabună a fericitei tale fiice. A plecat spre limanul cel neînvălurat, a sosit la viaţa care nu are sfârşit. Scăpată de valurile vieţii de aici, a poposit pe o stâncă tare, având cu ea, ca într-o vistierie nefurată, toate bunătăţile pe care le-a adunat. Se cuvine să te bucuri de asta, să sari, să te veseleşti, că ai înfăţişat Stăpânului obştesc al tuturor, ca un plugar iscusit, fruct copt, sufletul ei. Leacuri făcute din gânduri ca acestea dă-ţi şi ţie, şi preacinstitei ei maici, şi cu ele măreşte răsplata gătită vouă, ca să luaţi de la Bunul Dumnezeu mare răsplată nu numai pentru creşterea bună ce i-aţi dat-o, ci şi pentru îndurarea în linişte şi cu mulţumire a preabunei ei plecări din lumea aceasta.

Scrisoarea a 72-a

Către Alfie[55]

Chiar dacă locuiesc departe de tine, când aud de faptele tale bune şi de marea dărnicie ce o arăţi celor săraci, salt, mă bucur şi mă veselesc. Aş fi dorit să te văd faţă către faţă, ca să-ţi spun prin viu grai multele mele mulţumiri. Dar deocamdată asta-i cu neputinţă, pentru că năvălirile isaurilor se ţin lanţ, iar căile sunt închise; căci ştiu bine că dacă n-ar fi asta, tu ai veni şi ţi-ai da toată silinţa să alergi până la mine. Şi pentru că deocamdată aceasta nu se poate, îţi scriu, te salut şi te rog să-mi scrii des, când ai putinţă, şi să-mi dai veşti bune despre sănătatea ta şi a întregii tale case. Nu mică mângâiere îmi aduc astfel de scrisori mie, care vieţuiesc în aceste locuri.

54. Scrisă între anii 404-407.
55. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 73-a

Către Agapet[56]

Multă vreme a trecut de când ne-am despărţit, şi lungă e calea dintre noi, dar, legat de tine cu legătura dragostei, te am lângă mine, mai bine spus te am în suflet şi te port cu mine oriunde m-aş duce. Prietenia ce mi-ai arătat-o de la început, prietenia ta fierbinte, curată, puternică şi neclintită o am adânc înfiptă în cugetul meu, iar eu, stăpâne preacinstite şi preaminunate, păstrez pentru tine înfloritâ dragostea ce-ţi port, pe care n-a slăbit-o nici mulţimea vremii, nici lungimea căii. Rogu-te, dar, nu pregeta să-mi scrii des, atunci când ai putinţă, despre sănătatea ta. Ştii că ţin la ea şi ştii câtă mulţumire îmi faci când îmi trimiţi astfel de epistole.

Scrisoarea a 74-a

Către Isihie[57]

Aş fi dorit să te văd, şi nu m-ar fi oprit nici frica de isauri, nici slăbiciunea trupului, dacă ar fi stat în puterea mea să mă mişc unde aş fi vrut; pe tine însă, care poţi să te mişti unde vrei, nu te silesc, nici nu te rog să pleci de-acasă şi să alergi la mine. Dar chiar dacă vremea anului îţi îngăduie să vii, chiar dacă drumul îl străbaţi în scurtă vreme – că nu e lungă calea care ne desparte –, totuşi n-aş voi să te atrag aici din pricina fricii de isauri. Te rog, dar, scrie-mi des despre sănătatea ta; în privinţa aceasta, atacurile tâlharilor nu vor fi o piedică. Fă-mi darul acesta, pentru că e uşor şi lesnicios, iar mie îmi va aduce mare bucurie. Ştii ce mulţumire îmi faci când îmi trimiţi acest bogat dar.

56. Scrisă din Cucuson în anul 404.
57. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 75-a

Către Armatie[58]

Ce înseamnă asta? Îmi dai toată libertatea să poruncesc în voie oamenilor tăi în ceea ce priveşte nevoile mele, dar m-ai lipsit tocmai de ceea ce am mai multă nevoie, de scrisorile tale, care-mi aduc veşti despre sănătatea ta. Nu ştii oare că mai cu seamă la aceasta ţin cei ce se iubesc, că aceasta doresc mai mult, precum doresc şi eu? De vrei deci să-mi faci o bucurie, preacinstitul meu stăpân, nu mai porunci oamenilor tăi să-mi dea ajutor în nevoile mele trupeşti – că n-am nevoie de nimic, toate îmi curg ca din izvor –, ci fă-mi bucurie mare foarte cu cerneală şi cu o bucăţică mică de hârtie. Doresc bucuria aceasta în mod deosebit. Aceasta e dorinţa mea! Să-mi scrii des despre sănătatea ta şi a întregii tale case.

De-ar fi cu putinţă să ne întâlnim unul cu altul, eu te-aş ridica de-acasă şi ţi-aş cere, ca un har nespus de mare, vederea feţei tale, faţa celui ce mă iubeşte atât de mult. Dar pentru că frica de isauri împiedică aceasta, dă-mi din belşug mângâierea scrisorilor tale, şi, astfel, am primit totul.

Scrisoarea a 76-a

Către Halchidia[59]

Mult doresc să fie împreună cu mine preotul, preacinstitul meu stăpân. Dar de crezi că este de folos să vină de acolo de unde este, eu prefer, în locul venirii lui, tihna lui, pentru ca să fie scăpat de tulburările care l-ar ameninţa. Să nu socoteşti că-l împiedic să vină la mine, dacă vrea s-o facă. Până acum l-am oprit, pentru că natura treburilor nu-i cerea prezenţa şi pentru că mă temeam să nu cadă în mâinile isaurilor. Dar dacă trebuie să vină de acolo de unde

58. Scrisă din Cucuson în anul 404.
59. Scrisă din Cucuson în anul 404.

este, îl rog şi-l îndemn să plece. Suntem despărţiţi cu trupul, dar prin lanţul dragostei rămân unit cu el. Să nu te tulbure deloc, rogu-te, greutăţile ce vin asupra ta. Cu cât sunt mai mari greutăţile, cu atât mai mare e câştigul, mai mare răsplata, mai mare plata de la Bunul Dumnezeu, dacă înduri cu mulţumire şi curaj nenorocirile ce se abat asupră-ţi. Aşa le vei birui mai cu uşurinţă, iar rodul născut din răbdarea acestor suferinţe va fi bogat în ceruri şi cu mult mai mare decât suferinţele.

Scrisoarea a 77-a

Către Asincritia

Ţi-am scris şi mai înainte, preacinstită doamnă, că pe temeiul dragostei te număr şi pe tine printre cei ce au venit la mine, şi-ţi spun şi acum la fel, că ai şi venit cu voinţa. Iar dacă boala ta şi tulburările ce au cuprins Armenia te-au împiedicat să vii, eu am, despre simţămintele ce-mi porţi, aceeaşi părere ca şi mai înainte, întemeiat pe voinţa şi hotărârea ta. Nu pregeta dar a-mi scrie grabnic dacă ai scăpat de boală şi dă-mi ştiri despre sănătatea ta. Pentru că şi acum m-am întristat mult auzind că eşti bolnavă. Ca să nu fiu îngrijorat pentru aceasta, dă-mi cât mai curând de veste de te-ai făcut sănătoasă.

Scrisoarea a 78-a

Către preotul Roman[60]

Nu numai până în Armenia, nici numai până în Capadocia, ci chiar mai departe s-a dus, mai răsunătoare decât trâmbiţa, vestea dragostei tale şi a simţămintelor ce le ai necontenit pentru mine! De aceea şi eu mă împodobesc tare cu simţămintele evlaviei tale şi nu încetez a te ferici.

60. Scrisă din Cucuson în anul 405.

Scrie-mi, te rog, des despre sănătatea ta. E drept că trăiesc în pustie şi locuiesc departe de tine, dar sunt legat de tine cu lanţul dragostei şi am de la început faţă de tine aceste simţăminte, însă ele sunt acum cu mult mai puternice, cu mult mai fierbinţi. Nu le-au slăbit nici mulţimea vremii şi nici lungimea căii, dimpotrivă, le-au făcut mai puternice.

Cunoscând dar aceasta, preacinstitul şi preaevlaviosul meu stăpân, şi gândindu-te câtă mulţumire îmi faci scriindu-mi cât mai des, vorbeşte-mi despre sănătatea ta şi, înainte de toate, pomeneşte-mă în sfintele tale rugăciuni, ca să culeg şi de aici mare ajutor, cu toate că locuiesc la atâta depărtare.

Scrisoarea a 79-a

Către Ghemel[61]

Ce înseamnă asta? Când oraşul este într-o atât de mare şi strălucită sărbătoare – căci aşa numesc guvernarea ta! –, atunci m-ai întristat mai mult păstrând o tăcere atât de lungă. De-ar fi făcut aceasta unul dintre cei mulţi, aş fi găsit iute pricina. Şi care anume? Cei mai mulţi oameni obişnuiesc să se îngâmfe când ajung oameni mari. Dar pricina tăcerii tale nu pot s-o găsesc, căci tu ştii să filosofezi cu înţelepciune, ştii să cugeţi exact despre natura acestor lucruri trecătoare şi vremelnice, nu te înşală măştile şi sulimanurile, ci vezi descoperit lucrurile. Ştiu, de asemenea bine, că mă iubeşti la fel şi acum, ca şi mai înainte, dar, mai bine spus, mai mult acum decât înainte. Dar de ce ai tăcut atâta vreme nu pot să o spun, şi mai cu seamă de aceea sunt nedumerit. Dezleagă-mi printr-o scrisoare enigma aceasta, dacă nu ţi-e greu şi nu-i povară. Dar, înaintea acestei scrisori, spune-le celor ce-ţi aduc aceste veşti, adică preacinstitului şi preaevlaviosului preot şi celor împreună cu el, spune-le aceea de care sunt şi eu convins, că tăcerea nu se

61. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405.

datorează nepăsării. E de ajuns să le spui aceasta, ca să aibă din partea ta cuvânt de prietenie.

Scrisoarea a 80-a

Către Firmin[62]

Mult m-a păgubit îmbolnăvirea ta, care a făcut să nu ne întâlnim; dar în ceeea ce priveşte dragostea, nu m-a păgubit deloc. Mi-a fost de ajuns să te văd o dată, ca să te iubesc nespus de mult. De lucrul acesta tu eşti vinovat, că de la început mi-ai arătat o dragoste atât de mare şi atât de puternică, încât nu mi-ai mai lăsat timp să o pun la încercare, ci, îndată ce te-am văzut, m-ai şi atras, legându-mă strâns tare de tine. De aceea îţi şi scriu şi-ţi spun ceea ce doreşti să auzi. Ce anume? Sunt sănătos, am sfârşit călătoria cu bine; mă bucur de linişte şi n-am nici o grijă; toţi mă înconjoară cu multă bunăvoinţă; lucrul acesta mă mângâie nespus. Aici nimeni nu mă mai prigoneşte, nici nu mă supără. De ce să te minunezi că am tihnă în oraş, când am avut şi în timpul călătoriei? Scrie-mi şi tu cum o duci, pentru ca aşa cum eu te-am bucurat cu aceste veşti, tot aşa şi tu să mă umpli de bucurie dându-mi ştiri despre sănătatea ta. Ştii câtă bucurie au cei ce iubesc din inimă când primesc veşti bune de la cei pe care îi iubesc.

Scrisoarea a 81-a

Către mai-marele doctorilor, Imnitie[63]

N-am să încetez a te lăuda în faţa tuturor că eşti un om bun, un doctor minunat, un om care ştii să iubeşti sincer. Când se vorbeşte aici despre boala mea, în vorbirile mele vine neapărat vorba şi despre tine. Am cunoscut însumi şi

62. Scrisă din Cucuson în anul 404.
63. Scrisă din Cucuson în anul 404.

marea ta ştiinţă, şi bunăvoinţa ta, şi de aceea nu pot să ascund binefacerile tale, le spun tuturor, făcându-mi cu aceasta mie însumi bucurie mare. Mi-ai sădit în suflet atâta dragoste, încât chiar sănătos fiind te-aş chema la mine, numai ca să te văd. Dar pentru că lucrul acesta e anevoios şi de teama isaurilor, şi din pricina greutăţii drumului, încercarea acesta deocamdată n-o mai fac; îţi cer însă să-mi scrii des. Prin desele tale scrisori, colorate cu mierea caracterului tău, vei putea să mă faci să mă bucur de prezenţa ta.

Scrisoarea a 82-a

Către Chiterie[64]

Puţin am stat de vorbă împreună, dar dragostea născută atunci a fost puternică, aleasă şi fierbinte. Cei ce ştiu să iubească curat n-au nevoie de vreme îndelungată, ci în scurtă vreme totul săvârşesc. Aşa s-a întâmplat şi cu noi. Ne-am îndrăgit unul pe altul de parcă am fi stat împreună multă vreme. De aceea îţi şi scriu dându-ţi despre mine ştiri, că sunt sănătos şi că o duc bine, lipsit de orice grijă. Ştiu că te bucură veştile acestea. Îţi cer să-mi scrii şi tu scrisori care să-mi aducă veşti tot atât de bune. Nu pregeta a-mi scrie des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta. Celor ce locuiesc printre străini le aduc mare bucurie scrisorile cu astfel de ştiri. Doresc să le primesc des.

Scrisoarea a 83-a

Către Leontie[65]

Am fost izgonit din oraşul vostru, dar din dragostea ta n-am fost izgonit. În puterea altora stă a rămâne într-un loc sau a fi alungat de acolo; a iubi, însă, stă în puterea noas-

64. Scrisă din Cucuson în anul 404.
65. Scrisă din Cucuson în anul 404.

tră. De aceea, dragostea nu mi-o poate răpi nimeni din suflet, ci, oriunde aş merge, port pretutindeni mierea dragostei tale şi mă bucur de amintirea nobleţei tale; unesc la un loc dragostea ce-mi porţi, râvna, priceperea, bunătatea, ospitalitatea şi celelalte însuşiri, şi cu ele întocmesc icoana virtuţii sufletului tău. Atât m-ai atras şi m-ai subjugat, că jinduiesc mult după prezenţa ta. Dar pentru că aceasta nu-i cu putinţă acum, cu scrisul tău potoleşte-mi dorul. Eşti înzestrat cu atâta pricepere, încât vei putea cu desele tale scrisori să mă faci să simt chiar bucuria prezenţei tale.

Scrisoarea a 84-a

Către Faustin[66]

Am ajuns în Cucuson sănătos – căci încep scrisoarea de acolo de unde doreşti şi tu să-i auzi începutul – şi am găsit aici un loc lipsit de tulburări, depărtat de afaceri lumeşti, plin de multă linişte, fără oameni care să mă supere şi să mă prigonească. Şi ce e de mirare că trăiesc fără teamă şi fără griji în oraşul acesta spre care duce cel mai sălbatic drum, un drum primejdios, de care trebuie mereu să te fereşti? Ce e de mirare că am mai multă siguranţă în el decât în oraşele guvernate de nişte legi bune? Dă-mi dar răsplata acestor veşti bune scriindu-mi des şi tu despre sănătatea ta. Trăind aici în linişte deplină, trec necontenit pe dinaintea minţii mele nobleţea sufletului tău, libertatea cugetului tău, ura faţă de cei răi şi îndrăznirea ta, într-un cuvânt, toată livada virtuţilor tale, şi mă bucur cu amintirea lor. Oriunde m-aş duce, te port în minte pretutindeni şi ard nespus de dorul tău. De aceea şi doresc să te văd venind aici. Dar pentru că asta-i greu, aleg a doua cale, îmi caut mângâierea pe care mi-o dau scrisorile. Nespus de mare mângâiere îmi vei aduce de voi primi scrisori dese, care să-mi dea veşti bune despre sănătatea ta.

66. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 85-a

Către episcopul Luchie[67]

Deşi cale lungă de tine mă desparte, totuşi nu mi-e tăinuită împotrivirea pe care o ai faţă de cei răi şi nici durerea pricinuită de atâtea fărădelegi şi de atâtea scandaluri care au umplut lumea. Îţi mulţumesc pentru aceasta şi nu contenesc a te lăuda şi a te ferici că, într-o cloacă atât de mare de răutăţi, când atâţia oameni se aruncă în prăpăstii şi se izbesc de stânci, tu n-ai încetat să mergi pe calea cea dreaptă, ţinând de rău cele făcute şi întorcând spatele celor ce le-au săvârşit, atât cât îţi este cu cuviinţă ţie. De aceea, te rog, stăruie în această râvnă bună şi arată şi mai mare zel. Ştiu cât de mare îţi va fi răsplata, ştiu cum vor fi premiile, cât de frumoase cununile, când, în mijlocul atâtor oameni care aduc tulburări, tu mergi pe o cale potrivnică lor şi îndrepţi relele născute de aici. Nimeni nu se îndoieşte că, dacă te vei împotrivi cu tărie, cu tot numărul vostru mic, vei birui pe cei ce se împăunează cu răutatea lor. Nimic nu-i mai puternic decât virtutea şi decât căutarea acelor mijloace care întăresc Bisericile. Având dar putere destulă ca să atragi ajutor de la Dumnezeu, te rog: fă tot ce-ţi stă în putere ca să fii, prin voinţa ta, zid puternic pentru Bisericile din întreaga lume.

Scrisoarea a 86-a

Către episcopul Maris[68]

Nu mi-a rămas tăinuită purtarea ta dreaptă şi statornică, pe care ai avut-o când furtuna care a tulburat Biserica era la început. Cunosc că şi acum, când răul a sporit, te porţi la fel. De aceea, chiar de la atât de mare depărtare, îţi tri-

67. Scrisă în anul 404.
68. Scrisă în anul 404.

mit datorata salutare şi te laud şi te fericesc că, în vreme ce mulţi s-au aruncat singuri în prăpastie săvârşind nelegiuiri în Biserică, tu ai mers pe o cale potrivnică, întorcând spatele celor ce cutezaseră acestea şi păstrându-ţi o independenţă vrednică de tine.

Gândindu-mă dar la măreţia acestei fapte, gândindu-mă că n-ai fost atras de cei răi şi că purtarea ta neschimbată şi neclintită va fi cale şi început îndreptării relelor, stai, rogu-te, cu bărbăţie împotrivă, după cum ţi-e firea, ca să porneşti şi pe ceilalţi pe aceeaşi cale. Hotărârea aceasta va fi îndestulătoare spre ajutorul meu, iar Dumnezeu va lăuda hotărârea pe care ai luat-o în faţa unei tulburări atât de mari şi-ţi va da ajutorul Lui.

Scrisoarea a 87-a

Către episcopul Evloghie[69]

Deşi am ajuns la capăt de lume, nu pot uita dragostea ta, ci o port oriunde mă duc. Atâta m-ai atras şi m-ai subjugat, preacinstite şi preaevlavioase stăpâne, că şi acum în Cucuson, locul cel mai pustiu din toată lumea cunoscută nouă, nu contenesc a mă gândi la bunătatea ta, la dulceaţa şi la blândeţea purtărilor tale, la simţămintele tale curate, la zelul tău puternic şi fierbinte, mai fierbinte ca văpaia, şi la celelalte virtuţi ale tale. Mă bucur când îmi trec prin minte gândurile acestea şi laud în faţa tuturor purtarea ta neschimbată şi neclintită, pe care ai avut-o faţă de cei ce au pornit război Bisericilor şi au umplut lumea de atâtea scandaluri. Laud faptele tale, cu toate că nu-i nevoie neapărat de limba mea, pentru că tu însuţi, prin fapele tale, le-ai strigat mai tare ca o trâmbiţă întregului Răsărit şi chiar mai departe. Pentru acestea îţi mulţumesc, te fericesc, te laud şi te rog să ai şi pe mai departe tot acelaşi zel. Nu-i totuna

69. Scrisă în anul 404.

a merge pe calea dreaptă când te duce şuvoiul, cu a rămâne neclintit, a nu te abate din drum şi a te împotrivi, cu cuvenită bărbăţie, când sunt atât de mulţi cei ce încearcă să dărâme Biserica. Nu-i mică fapta aceasta, ci foarte mare pentru îndreptarea răului. Nu trebuie să mă îndoiesc defel că, de vreme ce eşti însufleţit de astfel de simţăminte, toţi preacinstiţii şi preaevlavioşii episcopi din Palestina vor merge pe urmele tale. Ştiu bine că în astfel de fapte, după cum trupul e unit cu capul, tot aşa şi tu ai făcut ca să-i legi pe ei unul de altul şi să-i uneşti cu dragostea ta. Iar acesta este semn nespus de mare al virtuţii tale.

Scrisoarea a 88-a

Către Ioan, episcopul Ierusalimului[70]

Am fost mutat în Cucuson, dar din dragostea voastră n-am fost mutat. Căci una stă în puterea altora, cealaltă, în puterea noastră. De aceea şi de aici, de unde mă găsesc şi de la atâta depărtare, vă şi scriu şi vă şi rog ca bărbăţia pe care aţi arătat-o la început, întorcând spatele celor ce au umplut Bisericile de atâtea tulburări, să o aveţi şi acum şi să-i daţi un sfârşit vrednic de început, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai strălucit. Nu mică răsplată veţi avea de veţi întoarce spatele cum se şi cuvine şi de nu veţi avea nici o părtăşie cu cei care au adus furtună şi au umplut de atâtea scandaluri aproape toată lumea. Aceasta-i tăria Bisericilor, acesta-i zidul, acestea sunt cununile şi premiile voastre!

Cunoscând acestea, preacinstite şi preaevlavioase stăpâne, întăriţi şi Bisericile, aşteptând în acest chip de aici răsplată foarte mare, iar pe mine, care iubesc nespus evlavia voastră şi stau atârnat de simţămintele voastre, pomeniţi-mă necontenit. Ştiu câtă dragoste mi-aţi arătat. Faptele mi-o spun.

70. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 89-a

Către Teodosie, episcopul Schitopolei[71]

Cu locul unde mă găsesc sunt departe de tine, dar cu dragostea, aproape, lângă tine, sunt legat de însuşi sufletul tău. Aşa e dragostea. N-o opreşte locul, n-o zăgăzuieşte lungimea căii, ci zboară cu uşurinţă în întreaga lume, apropiindu-se de cei iubiţi. Asta fac şi eu acum, te port în minte şi în suflet. Şi te rog ca ceea ce ai făcut mai înainte, împodobindu-te pe tine şi întărind Bisericile, să faci şi acum; şi întoarce spatele, cu fireasca-ţi bărbăţie, celor ce au adus în lumea toată atâta tulburare şi au răvăşit Bisericile. Atunci e începutul sfârşitului furtunii, atunci e întărirea Bisericilor, atunci e îndreptarea relelor, când voi, cei sănătoşi, întoarceţi spatele celor ce-au săvârşit atâta rău, când nu aveţi cu ei părtăşie.

Gândindu-te dar la răsplata faptei şi la cununile gătite de aici, arată, rogu-te, în acest scop, cuvenita bărbăţie, iar pe mine, cel ce te iubesc, pomeneşte-mă necontenit, făcându-mi nespus de mare har cu aceasta.

Scrisoarea a 90-a

Către episcopul Moise[72]

Socot că n-ai nevoie de scrisorile mele ca să-ţi arăţi fireasca-ţi bărbăţie şi ca să întorci spatele celor ce au făcut atâtea rele în Biserici şi au umplut lumea cu atâtea tulburări. Faptele tale o arată. Dar pentru că mi-e tare drag să vorbesc des şi cu orice prilej cu evlavia ta, te rog şi acum să te foloseşti de fireasca-ţi bărbăţie ca să le întorci spatele şi să-i îndemni la aceasta şi pe toţi ceilalţi. Nu mică vă va fi răsplata dacă veţi întoarce spatele aşa cum se cuvine celor

71. Scrisă din Cucuson în anul 404.
72. Scrisă în anul 404.

ce au stârnit atâta furtună şi au umplut totul cu mii de scandaluri. Şi lucrurile se vor îndrepta prin aceasta mult de tot. Iar pe mine, cel ce te iubesc nespus, pomeneşte-mă, rogu-te, necontenit. Ştii ce simţăminte ţi-am purtat şi port evlaviei tale.

Scrisoarea a 91-a

Către preotul Roman[73]

Aşa e felul tău şi aşa e sufletul tău mare, sublim, sufletul tău de filosof, să nu mă uiţi nici în furtuna atâtor griji, ci să rămâi neschimbat şi să păstrezi în floare prietenia ce mi-o porţi. Aceasta am aflat-o şi de la cei ce au venit din părţile acelea, dar o ştiam şi înainte ca alţii să mi-o spună. Îţi ştiu sufletul statornic şi neschimbat, cunosc voinţa-ţi tare şi neclintită. De aceea îţi şi sunt dator cu multe mulţumiri şi rog evlavia ta, şi-o cer ca pe un har nespus de mare, să-mi scrii mai des, când ai putinţă. Ştii câtă mângâiere am, locuind printre străini, când primesc scrisori cu veşti bune despre sănătatea ta. Tare doresc să o duci bine şi să fii sănătos, pentru că sănătatea ta e multora sprijin, liman, şi toiag, şi pricină a nenumărate fapte bune.

Scrisoarea a 92-a

Către preotul Moise[74]

Covârşitoarele laude din scrisorile tale depăşesc cu mult nimicnicia mea. De aceea, lăsându-le pe acestea, nu conteni a te ruga pentru obştea Bisericilor, pentru smerenia mea şi a ruga pe Bunul Dumnezeu să pună capăt relelor ce au cuprins lumea. Lucrurile de acum au nevoie doar de rugăciune, şi mai cu seamă de rugăciunile tale, care au multă îndrăznire către Dumnezeu. Nu înceta dar a face stă-

73. Scrisă din Cucuson în anul 404.
74. Scrisă între anii 404 şi 407.

ruitor aceasta, iar mie nu pregeta a-mi scrie des, când ai putinţa. Calea nu e lungă. Că tare doresc să am veşti despre sănătatea ta, pentru că starea ta bună este multora sprijin şi mângâiere. Totdeauna este nevoie de viaţa ta, dar mai cu seamă acum, în atâta întuneric şi furtună, pentru ca, strălucind ca o stea cu strălucire curată, să-i luminezi pe cei prinşi de furtună şi învăluraţi. Doresc dar să-mi trimiţi scrisori dese, cu veşti bune despre sănătatea ta. Nu mică-mi va fi mângâierea dacă am des ştiri ca acestea despre tine.

Scrisoarea a 93-a

Către Aftonie, Teodot şi Herea, preoţi şi monahi, şi către toţi cei ce locuiesc împreună cu ei[75]

Aduce mai multă mângâiere celor ce iubesc şi prezenţa trupească a celor iubiţi. Adesea fericitul Pavel, dar, mai bine spus, necontenit, îi purta în sufletul său pe credincioşii din întreaga lume şi nu suferea să se despartă de ei nici când era în lanţuri, nici când era în închisoare, nici când apăra Evanghelia. Asta o arată prin cuvintele: *"Pentru că vă am în inimă şi în lanţurile mele, şi în apărarea şi în adeverirea Evangheliei"*[76]. Dorea însă cu multă râvnă şi prezenţa lor trupească, grăind aşa: *"Iar noi rămânând orfani pentru o vreme, cu chipul, nu cu inima, ne-am străduit cu atât mai mult să vedem faţa voastră"*[77]. Asta o simt şi eu acum. Caut cu mult dor să văd faţa, atât a acelora care m-au văzut, cât şi a acelora care nu m-au văzut. Dar pentru că aceasta, deocamdată, nu e cu putinţă – pun piedică lungimea căii, vremea anului şi frica de tâlhari, şi, în afară de aceasta, nu mi-e uşor să mă mişc de aici şi să fac lungi călătorii –, am ales o a doua cale, ca să vă trimit datorata salutare şi, înainte de aceasta, să vă rog – şi vă cer aceasta ca un foarte mare

75. Scrisă din Cucuson în anul 405.
76. Filip. 1, 7.
77. 1 Tes. 2, 17.

dar – să mă pomeniţi des în rugăciunile voastre şi să cădeţi înaintea Bunului Dumnezeu cu multă râvnă şi cu lacrimi pentru smerenia mea. Pentru că aţi fugit de strâmtorarea grijilor lumeşti, aţi scăpat de fumul şi tulburarea relelor din lume şi aţi condus sufletele voastre la limanul acestei adevărate înţelepciuni, ca într-un port liniştit şi neînvălurat, prefăcând în zile nopţile prin sfintele voastre privegheri de toată noaptea, fiindu-vă voua mai luminoasă noaptea decât altora ziua, pentru aceea e drept ca voi să-mi daţi ajutorul rugăciunilor voastre. Este cu putinţă ca şi eu, care mă găsesc la atâta depărtare, să mă bucur de ajutorul lor, pentru că un ajutor ca acesta nu-l poate stăvili nici locul, nici timpul. Ajutaţi-mă dar şi întindeţi-mi mâna cu rugăciunile voastre. Acesta-i, mai cu seamă, cel mai mare chip de dragoste. Şi, odată cu rugăciunile voastre, nu pregetaţi a-mi da ştiri şi despre sănătatea voastră, ca să primesc şi din ele şi aici nespus de mare mângâiere, bucurându-mă de dragostea voastră şi închipuindu-mi-i prezenţi pe cei ce sunt departe. Iubirea curată poate aduce în minte şi icoane de acest fel. Da, mă aflu într-o cumplită singurătate, dar scrisorile voastre îmi vor aduce multă mângâiere.

Scrisoarea a 94-a

Către diaconiţa Pentadia[78]

Dragostea ce-o ai pentru mine o ştiam mai dinainte, văzând-o chiar din fapte, dar acum am cunoscut-o şi mai bine din cele ce mi-ai scris. Şi te laud mai cu seamă nu numai că mi-ai scris, ci şi pentru că mi-ai dat veşti despre toate cele întâmplate. Asta înseamnă că ai încredere în mine şi te îngrijeşti de ale mele. De aceea salt, mă bucur şi mă veselesc, pentru că, stând în pustietatea aceasta atât de mare, mă mângâie nespus bărbăţia ta, tăria ta, voinţa-ţi neclintită, priceperea ta mare, cutezanţa în cuvânt, îndrăz-

78. Scrisă în anul 404 sau 405.

nirea ta cea mare, cu care i-ai făcut de ruşine pe cei potrivnici şi diavolului i-ai dat lovitură de moarte, iar celor care luptă pentru adevăr le-ai dat curaj. Înălţând ca un erou în luptă trofeu strălucitor şi dobândind victorie măreaţă, m-ai umplut de atâta bucurie, încât am socotit că nu mă mai găsesc printre străini, nici în pământ străin, nici în pustietatea aceasta, ci că mă aflu acolo, că sunt cu voi şi că mă bucur de virtutea sufletului tău. Bucură-te dar şi te veseleşte că ai dobândit o biruinţă ca aceasta, că ai închis cu uşurinţă gura unor astfel de fiare, că le-ai legat limbile neruşinate şi le-ai cusut gurile turbate. Aşa e adevărul pentru care ai luptat şi pentru care de multe ori ai sângerat! Adevărul, cu puţine cuvinte, îi biruie pe hulitori, precum minciuna, de-ar fi legată cu mii de şiruri de cuvinte, se destramă, cade iute şi e mai şubredă decât o pânză de păianjen. Bucură-te dar şi te veseleşte – că n-am să încetez să spun mereu cuvintele acestea –, să ai curaj, fii tare şi bate-ţi joc de toată uneltirea urzită de ei împotriva ta. Cu cât se sălbăticesc mai mult, cu atât îşi fac lor răni mai adânci, dar ţie nu ţi-au făcut nici cel mai mic rău, după cum nici valurile nu pot vătăma stânca; dimpotrivă, s-au risipit ei, au ajuns mai slabi şi şi-au adunat peste capetele lor pedepse mari de tot.

Nu te teme dar de cei ce te ameninţă, chiar de scrâşnesc din dinţi, chiar de sunt beţi de mânie, chiar dacă au ochii înroşiţi de sânge, ajungând fiare sălbatice din pricina răutăţii lor. Cel care te-a scos până azi din multele şi feluritele lor uneltiri, El îţi va da pe viitor mai multă tărie, pentru că eşti curajoasă. Vei spune şi tu: *"Săgeţi de prunci sunt loviturile lor! Şi au slăbit limbile lor"*[79]. Aşa a fost şi aşa va fi! Pentru ca tu să iei răsplată mai mare, cununi mai strălucitoare, iar ei să fie daţi unei pedepse şi mai mari, fiindcă nu s-au pocăit de răutatea lor. Ce uneltire le-a rămas nefolosită? Ce mijloc de uneltire n-au pus la cale, întinzând curse sufletului tău tare şi credincios lui Dumnezeu, viteaz, curajos? Nu ştiai altceva decât biserica şi casa! Şi ei te-au târât

79. Ps. 63, 8.

în piaţă, din piaţă la tribunal, şi de la tribunal la închisoare. Au ascuţit limbile martorilor mincinoşi, au urzit calomnii neruşinate, au săvârşit crime, au făcut să curgă pâraie de sânge, au trecut prin foc şi sabie trupuri de tineri, au umplut pe atâţia bărbaţi cu lovituri, i-au dat chinurilor şi miilor de pedepse, au pus în mişcare totul ca să poată să te silească, să te forţeze să spui de frică altceva decât cele ce ştiai. Dar tu, ca un vultur care zboară la înălţime, aşa ai scăpat de laţurile lor şi te-ai urcat la înălţimea libertăţii cuvenite ţie; nu te-ai lăsat înşelată de ei, ci ai dovedit că sunt nişte calomniatori când te învinuiau de incendiere, acuzaţii prin care mai cu seamă ei, ticăloşii şi nenorociţii, credeau că o să învingă.

Gândindu-te dar la toate cele trecute, la valurile şi furtunile ridicate împotriva ta, la tulburarea şi învălurarea pe care au făcut-o, gândindu-te dar că tu ai străbătut în linişte această mare înfuriată, aşteaptă iute şi portul cel cu multe cununi.

Şi pentru că vrei să ai ştiri şi despre mine, află că trăiesc, sunt sănătos şi am scăpat de boală. Iar dacă mă voi mai îmbolnăvi, apoi leac îndestulător pentru însănătoşirea mea îmi este dragostea ta curată, fierbinte, statornică şi neschimbată. Şi pentru că nu mică bucurie îmi fac veştile dese despre sănătatea şi liniştea ta, te rog – lucru pe care obişnuieşti să-l faci şi fără rugăminte –, te rog să-mi scrii mai des despre sănătatea ta şi a întregii tale case. Ştii câtă grijă port şi de tine, şi de toată binecuvântata-ţi casă.

Scrisoarea a 95-a

Către Peanie[80]

Cumplite au fost cele ce s-au întâmplat! Dar nu trebuie plânşi cei ce le-au suferit şi li s-au împotrivit curajos, ci aceia care le-au săvârşit. După cum fiarele sălbatice care mor cu anevoie când cad mânate de mare furie în tăişul

80. Scrisă din Cucuson în anul 404.

lăncilor îşi înfig ascuţişul fierului tot mai adânc în trupurile lor, tot aşa şi cei ce au săvârşit aceste fărădelegi îşi strâng pe capul lor cumplitul foc al iadului. Iar dacă se laudă cu ceea ce fac, apoi tocmai de aceea sunt mai de plâns şi vrednici de mai multe lacrimi, că îşi fac prin asta pedepsele mai grele. Pe aceştia trebuie dar să-i plângem fără încetare, iar pe cei care au suferit aşa de amar să-i lăudăm pentru răsplăţile şi cununile gătite lor în ceruri. Şi aceasta este o dovadă puternică a loviturii de moarte primite de diavol. De n-ar fi fost de moarte lovitura pe care a primit-o diavolul, n-ar fi suflat, prin cei ce ascultă de el, atâta prăpăd.

Gândindu-te dar la toate acestea, preaminunatul meu stăpân, ai mare mângâiere şi scrie-mi des despre sănătatea ta. Doresc să te văd şi să-ţi sărut iubitul tău cap. Dar pentru că aceasta nu-i cu putinţă acum, te rog să-mi scrii des despre sănătatea ta, iar celor care mă iubesc uşurează-le putinţa de a-mi scrie şi ei.

Scrisoarea a 96-a

Către diaconiţa Abruclea şi către cele dimpreună cu ea[81]

Valurile care se izbesc de stânci nu pot nicidecum să le clintească, ci ele însele dispar, risipindu-se din pricina marii lor furii. Aceasta o puteţi vedea şi cu voi acum, şi cu cei care vă prigonesc zadarnic. Vouă vă aduce aceasta mai multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, iar înaintea oamenilor mai multă slavă, iar acelora, pedeapsă, ruşine şi ocară. Pentru că aşa este virtutea, şi aşa este păcatul. Virtutea înfloreşte cu cât i se duce mai mult război, păcatul, dimpotrivă, când i se duce război, atunci slăbeşte, şi cu aceasta piere. Aşadar, pentru că cele întâmplate vă sunt prilej de mare mângâiere, bucuraţi-vă, veseliţi-vă, întăriţi-vă. Cunoaşteţi răsplăţile ce vă aşteaptă pentru că aţi intrat în lupta aceasta plină

81. Scrisă în Cucuson în anul 404.

de bărbăţie, cunoaşteţi bunătăţile ce vă aşteaptă pentru că aţi îndurat cu răbdare şi mulţumire cele întâmplate. Sunt bunătăţi pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit şi nici la inima omului nu s-au suit[82]. Suferinţele trec, se duc cu viaţa de aici, pe când răsplăţile rămân nemuritoare. Dar înainte de răsplăţile acelea, culegeţi şi aici, pe pământ, multă bucurie, că sunteţi hrănite de nădejdea conştiinţei voastre bune şi de aşteptarea acelor cununi.

Ştiu că ştiţi acestea şi înainte de a vi le scrie eu, dar am stăruit cu sfatul ca să lungesc scrisoarea.

Ştiu bine că-ţi plac tare scrisorile mele şi că le iubeşti peste măsură. Gândesc că asta-i pricina pentru care mă ţii des de rău că nu-ţi trimit mai multe scrisori. Dar chiar de ţi-aş trimite în fiecare zi câte o scrisoare, n-aş putea să-ţi potolesc dorinţa, pentru că doreşti mult scrisorile mele. Dumnezeu să-ţi răsplătească dragostea mare ce-mi arăţi şi în veacul de acum, şi în cel ce va să fie. N-am să contenesc a-ţi scrie ori de câte ori mi se iveşte prilejul; îmi aduc mie însumi nespusă bucurie când fac lucrul acesta, când grăiesc des prin scrisori sufletului tău. Dragostea pe care mi-ai sădit-o de la început în suflet o păstrez necontenit în floare. Nu se va veşteji, chiar de-aş fi mai multă vreme departe de tine. Te port în minte pretutindeni, uimit de voinţa-ţi neclintită şi de marele tău curaj. Scrie-mi şi tu des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta şi a întregii tale case, ca să am şi de aici multă mângâiere.

Scrisoarea a 97-a

Către preotul Ipatie[83]

Ştii şi tu, preacinstitul meu frate, câtă răsplată îţi aduc suferinţele îndurate pentru Dumnezeu, câte premii, câte cununi! Să nu te tulbure dar deloc cele întâmplate. Pe cei

82. 1 Cor. 2, 9.
83. Scrisă din Cucuson în anul 405.

ce fac răul trebuie să-i plângi! Aceia îşi adună pe capul lor pedeapsă fără număr. Tu însă, după cum ţi-e firea, foloseşte-te de fireasca-ţi bărbăţie! Rupe uneltirile şi vicleniile lor, mai şubrede ca pânza de păianjen! Scrie-mi des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta. Mult mă mângâi eu, care trăiesc printre străini, când primesc astfel de scrisori de la cucernicia ta.

Scrisoarea a 98-a

Către Halchidia[84]

Mult m-am întristat când am aflat că eşti atât de bolnavă. Ştii cât ţin la sănătatea ta, preascumpa şi preabinecredincioasa mea doamnă. Ca să nu mi se prelungească multă vreme grija, grăbeşte-te să mă vesteşti prin cineva, care vine din părţile acelea, dacă ai scăpat desăvârşit de boală şi te-ai făcut deplin sănătoasă. Nu simt mică bucurie eu, care locuiesc într-o pustietate atât de mare, când am ştiri despre sănătatea şi bunătatea celor ce mă iubesc sincer.

Ştiind dar câtă bucurie îmi faci trimiţându-mi o astfel de scrisoare, nu zăbovi, nu amâna, ci fă, rogu-te, îndată aceasta, pentru ca, după cum acum mi-ai umplut sufletul de tristeţe vorbindu-mi de boala ta, tot aşa să mă umpli de bucurie mare vestindu-mi însănătoşirea ta.

Scrisoarea a 99-a

Către Asincritia[85]

Ţin foarte mult să vă scriu des. Nu pot uita simţămintele voastre pentru mine, respectul şi cinstea pe care totdeauna mi le-aţi arătat, oriunde m-am aflat. Amintirea aceasta o am necontenit în floare pretutindeni unde m-aş duce. Iar dacă nu v-am scris de câte ori voiam, ci rareori, aceasta nu

84. Scrisă din Cucuson în anul 404.
85. Scrisă din Cucuson în anul 405, după cât se pare.

se datorează trândăviei mele, ci silniciei lucrurilor, că drumul e greu şi lipsit de călători acum.

Cunoscând acestea, să ştiţi, preascumpă şi preanobilă doamnă, că fie de scriu, fie de tac, am pentru dumneavoastră aceleaşi simţăminte pe care totdeauna le-am avut.

Scrisoarea a 100-a

Către Marcian şi Marcelin[86]

Pricina lungii mele tăceri este aceeaşi ca şi a tăcerii voastre, e o tăcere a limbii, nu a inimii; cu inima vă scriu şi vă vorbesc adesea, dar, mai bine spus, necontenit, că îmi sunteţi lipiţi de suflet şi vă port pretutindeni. Aceasta înseamnă să iubeşti din inimă.

Cunoscând dar acestea, preadoriţii şi preacinstiţii mei domni, scrieţi-mi când puteţi, dându-mi veşti despre sănătatea voastră. Credeţi-mă, chiar dacă tăceţi, eu voi avea aceeaşi părere despre dragostea ce-mi purtaţi, pe care aş avea-o şi de mi-aţi scrie, că părerea aceasta o întemeiez pe sufletul vostru.

Scrisoarea a 101-a

Către preotul Sever[87]

Deşi locuiesc într-un loc foarte pustiu, îţi scriu adesea şi nu-ncetez a întreba pe cei ce vin de-acolo despre sănătatea ta. Dar nu ştiu pentru ce tu, care mă iubeşti atât de pătimaş, care poţi cu multă uşurinţă să-mi trimiţi scrisori prin cei ce vin de-acolo, taci de-atâta vreme. Eu însă, gândindu-mă la simţămintele tale curate şi sincere şi calde, pe care mi le-ai arătat mereu, culeg nespusă mângâiere chiar din lunga ta tăcere. Totuşi doresc să mă bucur des şi de scrisul tău şi aş dori să aflu din gura şi din mintea ta cele

86. Scrisă din Cucuson în anul 404, după cât se pare.
87. Scrisă între anii 404 şi 407.

ce le aflu de la alţii. Fă aceasta acum, preacinstitul meu stăpân! Ştii câtă bucurie îmi vei face. Află însă că, ori de-mi scrii, ori de nu-mi scrii, nu voi conteni a-mi aminti de dragostea ce mi-ai arătat-o totdeauna şi pe care am păstrat-o oriunde am fost. Eu însumi mă bucur făcând aceasta.

Scrisoarea a 102-a

Către Teodot anagnostul[88]

Ce spui? Sunt mai mari valurile care s-au năpustit acum asupra ta decât cele pe care le aşteptai? Şi pentru aceasta suferi? Dar tocmai de aceea ar trebui să salţi şi să te bucuri. Că şi fericitul Pavel făcea aşa! Uneori spunea: *"Nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri"*[89]; iar alteori: *"Mă bucur în suferinţele mele"*[90]. Cu cât e mai mare şi mai puternică furtuna, cu atât mai mare-i şi câştigul, mai strălucitoare cununile răbdării, iar premiile, multe. În tine am încredere. Cunosc firea ta statornică, neclintită, tare. Pe duşmanii tăi îi plâng, de ei mă îndurerez, că în loc să te ajute, îţi poartă duşmănie. Un singur lucru numai mă întristează, boala ta de ochi, de care îţi cer să te ocupi mai mult, să stai de vorbă cu doctorii şi să faci tot ce ţi-e de folos. Dar în privinţa necazurilor ce-au venit peste tine, aşa cum îţi spuneam mai sus, îţi cer să te bucuri, că şi eu mă bucur împreună cu tine. Ştiu cât e de mare fructul răbdării născut de aici. Să nu te tulbure dar, să nu te răvăşească nici unul dintre necazurile venite peste tine! Numai un singur lucru este greu, păcatul. Toate celelalte, ţie, care eşti cu mintea trează şi priveghezi, îţi vor fi pricină mare de câştiguri, iar bunătăţile acelea negrăite, cele din ceruri, le vei avea cu îmbelşugare. Neguţătorind dar în fiecare zi o neguţătorie ca aceasta, bucură-te şi te veseleşte şi nu pregeta a-mi scrie des. Aş vrea să fii şi lângă mine, dar pentru că aici nu numai vremea de

88. Scrisă poate în anul 406.
89. Rom. 5, 3.
90. Col. 1, 24.

iarnă, ci şi arşiţa verii este supărătoare, m-am temut, mai cu seamă din pricina bolii tale de ochi, să te chem într-un ţinut cu o climă atât de rea. Îngrijeşte-te dar de boala ta de ochi, şi când îmi scrii, vesteşte-mă dacă simţi vreo îmbunătăţire, pentru ca şi eu, chiar de locuiesc la atâta depărtare, să am din cele ce-mi scrii mare bucurie.

Scrisoarea a 103-a

Către diaconiţa Abruclea şi către cele dimpreună cu ea[91]

Lungă e calea care mă desparte de voi, dar faptele voastre de vitejie, faptele voastre mari le cunosc tot aşa de bine ca şi cei de lângă voi. M-am bucurat mult de curajul vostru, de răbdarea voastră, de hotărârea voastră neschimbată, de sufletul vostru tare şi de oţel, de cutezanţa cuvântului vostru şi de îndrăznirea voastră. Pentru aceasta nu încetez să vă fericesc şi pentru bunătăţile de aici, şi pentru bunătăţile acelea nespuse, care depăşesc orice cuvânt şi minte, pe care le veţi primi în veacul ce va să fie. Dar mult m-a întristat pe mine, care locuiesc la atâta depărtare, că n-aţi binevoit nici măcar a-mi scrie. Ştiu că nu din trândăvie s-a întâmplat aceasta. Ştiu că şi de-mi scrieţi, şi de tăceţi, îmi păstraţi aceeaşi dragoste caldă şi curată, sinceră şi fără viclenie, puternică şi tare. Ştiu, nu mi-aţi scris pentru că n-aveţi pe cine pune să le scrie. Dar şi aşa, ar fi trebuit, stăpână, să-mi scrii în limba ta şi cu mâna ta. Ţin foarte mult, după cum tu însăţi ştii, să primesc des scrisori de la tine, ca în fiecare zi să am veşti despre sănătatea ta. Nu mică mângâiere am în această singurătate mare şi în greutăţile cele de aici.

Ştiind dar, preacinstita şi preaevlavioasa mea stăpână, cât de mult doresc scrisorile tale, nu înceta a-mi face acest frumos dar. Mulţi au venit aici din părţile tale. Dar nu te ţin de rău că nu mi-au adus scrisori de la tine, poate că n-ai

91. Scrisă din Cucuson în anul 404.

ştiut că vin încoace. Acum, când ai putinţă, scrie-mi cât mai grabnic; şi mai ales când acolo se petrec astfel de lucruri, tare aş dori să primesc veşti de la tine. Îndreaptă dar trândăvia de mai înainte şi uşurează, cu mulţimea de scrisori, tăcerea lungă de până acum.

Scrisoarea a 104-a

Către diaconiţa Pentadia[92]

Te fericesc pentru cununile cu care şi acum te-ai încununat, preferând să suferi pentru adevăr totul cu curaj. Pentru aceasta Îl ai şi pe Dumnezeu Sprijinitor puternic. *"Până la moarte luptă pentru adevăr,* spune Scriptura, *şi Domnul va lupta pentru tine"*[93]. Asta s-a şi întâmplat. Ducând lupta aceasta bună până acum, ai atras de sus multe premii. Pentru aceasta mă bucur. Dar pentru că am aflat că te-ai gândit să pleci şi că vrei să te muţi aici, te rog: nu gândi asta, nici n-o voi. Mai întâi, pentru că acolo eşti sprijinul oraşului, eşti port încăpător, toiag şi zid tare celor necăjiţi. Nu arunca din mâini o neguţătorie atât de frumoasă, nici nu pierde un câştig atât de mare! Prin prezenţa ta acolo, aduni în fiecare zi multe comori. Nu puţin câştigă cei care aud şi văd faptele tale. Ştii ce câştig îţi aduc acestea. Mai întâi, dar, aşa precum am spus, pentru aceasta te rog să rămâi pe loc. Nu mică e dovada ce mi-ai dat de folosul pe care-l prilejuieşti rămânând acolo. Apoi, nici vremea anului nu-ţi permite aceasta. Ştii că eşti bolnavă şi că nu ţi-e uşor să te mişti pe un frig şi o iarnă ca aceasta. Pe lângă toate astea, după cum aud, au început iarăşi atacuri isaurice.

Gândeşte-te dar la toate acestea, că eşti înţeleaptă, şi nu te mişca din loc deocamdată; şi despre aceasta scrie-mi, rogu-te, degrabă, dându-mi des ştiri despre sănătatea ta. Că şi acum m-am întristat că n-am primit scrisori de la tine şi eram tare îngrijorat ca nu cumva boala să te fi împiedicat. Ca să-mi iei dar de pe suflet grija aceasta, trimite-mi repede scrisori cu astfel de veşti.

92. Scrisă în anul 404 sau 405.
93. Înţ. Sir. 4, 30.

Scrisoarea a 105-a

Către Halchidia[94]

Dumnezeu să-ţi răsplătească şi aici, şi în veacul care va să fie pentru respectul, cinstea şi dragostea curată ce le ai pentru mine. Că nu numai acum, ci şi mai înainte – şi ştiu bine că încă de la început – ai avut aceste simţăminte. Şi cu toate că mă găsesc la atâta depărtare, cu toată lungimea căii care ne desparte şi a multor necazuri de aici, fie din pricina pustietăţii locului acestuia, fie din pricina deselor primejdii şi a atacurilor dese ale tâlharilor, fie din pricina raritătii doctorilor, totuşi te am mereu în minte şi nici unul din aceste necazuri nu-i pentru mine piedică. Dragostea pe care am avut-o de la început pentru tine şi pentru casa ta o păstrez şi acum în floare şi nu las să o veştejească nici timpul, nici lungimea căii. Aşa este când iubeşti din toată inima. Îndură, te rog, şi tu cu bărbăţie tot ce ţi se întâmplă, aşa precum ţi-s priceperea şi evlavia. Ştii, doar, că din copilărie şi până acum ai trecut prin tot felul de ispite şi poţi, cu uşurinţă, duce lupta răbdării, aşa precum adesea te-ai luptat şi ţi-ai câştigat, pentru aceste încercări, frumoase cununi. Da, lupta aceasta e mai mare decât cele din trecut, dar şi cununa e mai mare. Să nu te tulbure dar nici unul din necazurile ce vin peste tine. Cu cât mai sus se înalţă valurile şi cu cât mai aprigă ajunge furtuna, cu atât aşteaptă şi tu mai mare câştig, şi cu atât sunt mai multe răsplătile decât sudorile, şi mai mari, şi mai strălucitoare. *"Că nu sunt vrednice suferinţele din vremea de acum de slava viitoare ce ni se va descoperi"*[95]. Cale sunt cele de aici; şi cele bune, şi cele rele ale vieţii acesteia; şi unele şi altele trec la fel; nici una din ele nu este permanentă, nu este neclintită;

94. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.
95. Rom. 8, 18.

imită firea: se arată, şi trec. După cum drumeţii şi călătorii, fie de trec prin livezi, fie de merg prin locuri prăpăstioase, nu simt nici bucurie, nici durere trecând pe acolo, pentru că sunt călători, nu locuitori ai acelor locuri, pentru că trec prin ele şi se grăbesc spre patria lor, tot aşa şi tu, să nu stai, rogu-te, uimită înaintea celor frumoase şi strălucitoare din lumea acestea, nici să fii doborâtă de cele rele şi pline de durere, ci un singur lucru să urmăreşti: să ajungi cu multă îndrăznire în patria noastră, de obşte tuturor. Pentru că acesta este singurul bun care rămâne, neclintit şi nemuritor; toate celelalte, floare de câmp şi fum, dacă nu chiar mai şubrede ca aceastea.

Scrisoarea a 106-a

Către Asincritia şi celor dimpreună cu ea[96]

Cunosc dragostea voastră şi simţămintele pe care vă străduiţi să le aveţi faţă de mine. Voiam să vă scriu des, dar frica de isauri, care închid drumurile, nu mi-a îngăduit să găsesc oameni pentru slujba aceasta. Când voi găsi mesageri, am să vă trimit datorata închinăciune, făcându-vă obişnuita rugăminte, ca să nu vă tulburaţi de aceste dese şi repetate încercări. Dacă negustorii şi corăbierii pentru puţine mărfuri străbat mări îndepărtate şi înfruntă atâtea valuri; dacă ostaşii dispreţuiesc chiar viaţa pentru o plată mică şi vremelnică şi, deseori, luptă cu foamea, fac călătorii lungi, stau mereu în ţări străine, iar mai pe urmă mulţi dintre ei mor de moarte timpurie şi silnică, fără să aibă de pe urma morţii lor vreun folos mare sau mic, ce iertare mai putem avea noi dacă ne trândăvim şi nu dispreţuim această viaţă, când în faţa noastră ne stă răsplata cerească, iar după moarte răsplata e mai mare şi cu mult mai multă?

Gândindu-te dar la toate acestea, că cele de aici sunt fum şi vis şi că toată fericirea omenească nu-i cu nimic mai bună decât frunzele de primăvară, care se veştejesc îndată

96. Scrisă din Cucuson în anul 404.

ce apar, caută să fii mai presus de toate aceste săgeţi. Poţi, dacă vrei, călca în picioare tot luxul şi strălucirea omenească. Urmăreşte numai un singur lucru: să poţi parcurge cu toată râvna calea cea îngustă, care duce la cer.

Scrisoarea a 107-a

Către preoţii Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac[97]

Ceea ce se întâmplă cu aurul pus de mai multe ori în foc, aceea se întâmplă şi cu sufletele de aur supuse încercărilor. Flacăra arată şi mai strălucitor şi mai curat aurul dacă el stă în văpaie atât cât îi prescriu legile tehnicii, iar cuptorul unor încercări repetate îi face cu prisosinţă mai curaţi şi mai de preţ decât aurul pe oamenii asemănători cu aurul la suflet.

De aceea şi eu, cu toate că locuiesc la atâta depărtare, n-am să contenesc a vă ferici neîncetat. Ştiţi, ştiţi bine cât de mare e câştigul unor astfel de încercări; ştiţi că fericirea vieţii acesteia este numai un simplu nume, lipsit de conţinut, pe când bunătăţile cele viitoare sunt statornice, neclintite, nemişcătoare, veşnice. Şi nu numai aceasta-i minunăţia virtuţii, că ne dă astfel de răsplăţi, ci şi că, până şi înainte de răsplăţi, luptele pentru virtute sunt răsplăţi, căci premiile se dau învingătorilor nu după ce s-au terminat luptele, ca la întrecerile atletice, ci chiar în mijlocul luptelor se împletesc cununi strălucitoare pentru cei ce luptă. De aceea şi Pavel nu se bucură şi nu se veseleşte numai de răsplăţile necazurilor, ci se laudă chiar cu necazurile, grăind aşa: *"Nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri"*[98]. Apoi, după ce enumeră şirul de răsplăţi date pentru suferinţe, zice că necazul naşte răbdarea, maica bunătăţilor, limanul cel neînvălurat, viaţa în linişte, mai tare decât stânca, mai puternică decât diamantul, mai tare ca orice armă, mai neclintită decât zidul. Răbdarea îi face încercaţi, viteji şi de nebiruit

97. Scrisă din Cucuson în 405.
98. Rom. 5, 3.

pe cei care o practică. Nu-i lasă să se tulbure şi nici să fie împiedicaţi de vreunul din necazurile ce vin asupra lor. Şi după cum stânca, pe măsură ce este lovită de mai multe valuri, se curăţă mai mult, fără măcar să se clintească, sfarmă cu uşurinţă noianul de ape, izbit de ea, şi le risipeşte nu lovind, ci fiind lovită, tot aşa şi cel care a ajuns încercat prin răbdare este mai presus de orice încercare şi necaz. Şi lucru minunat este că ajunge mai puternic nu făcând răul, ci suferind răul, pentru că-i zdrobeşte cu uşurinţă pe cei ce fac răul.

Acestea vi le-am scris nu pentru că aveţi nevoie să vi le spun eu; că ştiu priceperea voastră, iar faptele mi-au arătat-o. Cele pe care le filosofez eu acum prin cuvinte, voi le-aţi propovăduit prin suferinţe. Vi le-am scris dar nu pentru că aveţi nevoie să vi le spun eu, ci pentru că aţi tăcut o bucată de vreme. Dar, mai bine spus, pentru că am tăcut mult şi eu, şi voi, de aceea am voit să vă scriu o scrisoare lungă. Când scrii unor atleţi atât de curajoşi ai răbdării, spuneţi-mi despre ce altceva ar trebui să le vorbesc decât despre acele fapte care v-au arătat vestiţi şi străluciţi? Dar nu se mărgineşte la atât fructul luptei voastre, ci merge mai departe, dă şi alte roade. Că *"încercarea naşte nădejde"*, spune Pavel[99]. O nădejde care ajunge faptă, nu ca nădejdea cea omenească; aceasta, după ce îi chinuieşte de multe ori cu osteneli pe cei ce o aşteaptă, nu-i în stare să le dea roadele ostenelilor, ci, pe lângă pagubă, îi mai acoperă şi de ruşine şi de primejdii. Nădejdea noastră nu-i aşa, pentru că nu-i omenească. Şi asta a arătat-o Pavel cu un singur cuvânt, spunând: *"Iar nădejdea nu ruşinează"*[100]. Nu numai că nu-l păgubeşte pe cel ce luptă pentru o nădejde ca aceasta, nu numai că nu-l face de ruşine, ci îi aduce bogăţie şi slavă cu mult mai mare decât ostenelile şi sudorile. Aşa este mâna care dăruieşte răsplăţi acestor osteneli.

99. Rom. 5, 4.
100. Rom. 5, 5.

Poate că am depăşit măsura unei scrisori, dar nu a unei scrisori către cei care mă iubesc atât de mult. Căci, judecând voi astfel de scrisori nu după legea compoziţiei scrisorilor, ci după legea dragostei, ştiu bine că veţi scoti scurtă epistola aceasta. Dar chiar dacă vi se pare scurtă, n-am să încetez a vă cere răsplată pentru ea. Nu să mă iubiţi! Că n-aveţi nevoie să vă rog eu asta, doar mi-o daţi de la sine şi cu îmbelşugare. Nici să-mi răspundeţi la scrisoare! Ştiu că şi pentru aceasta nu este nevoie să vă amintească cineva. Dar atunci, ce răsplată vă cer? Ce anume? Să-mi daţi de ştire că săltaţi, că vă bucuraţi, că vă veseliţi şi că n-aţi suferit deloc de pe urma relelor venite peste voi, ci, dimpotrivă, că necazurile au ajuns pricină de mai mare bucurie. De voi primi scrisori aducătoare de veşti aşa de bune, aflaţi că ele îmi vor fi mângâiere, leac şi vindecare a tuturor relelor ce mă împresoară, a pustiului de aici, a foametei, a ciumei, a războiului isaurilor şi a bolii.

Gândindu-vă dar ce mult îmi dăruiţi, vă rog să-mi scrieţi şi să-mi daţi aceste veşti, ca să umpleţi de bucurie pe cel ce locuieşte la atâta depărtare.

Scrisoarea a 108-a

Către episcopul Urbichie[101]

Deşi a trecut multă vreme de când nu m-am întâlnit cu tine, totuşi aceasta n-a făcut să te iubesc mai puţin. Aşa e natura dragostei curate! N-o veştejeşte vremea-ndelungată, n-o înnegreşte greutatea lucrurilor, ci rămâne înfloritoare veşnic. De aceea şi eu, cu toate multele suferinţe prin care am trecut, iar acum fiind dus în cel mai singuratic loc din lume, stăpânit mereu de frica de tâlhari şi supus unui asediu nemaiauzit, – că în fiecare zi este asediat Cucusonul, închizându-i căile tâlharii –, n-am ajuns mai trândav din pricina vreunuia dintre aceste rele, ci îţi scriu, îţi trimit datorata închinăciune şi te rog, de nu ţi-e greu şi cu povară, să-mi

101. Scrisă din Cucuson în anul 404.

scrii şi tu mie. Aşa voi avea mare bucurie primind scrisori de la tine, cel care mă iubeşti atât de sincer, iar prin scrisorile tale voi simţi că te am lângă mine.

Scrisoarea a 109-a

Către episcopul Rufin[102]

Cunosc tăria dragostei tale. Puţin am stat de vorbă cu tine în Antiohia, preacinstitul şi preaevlaviosul meu stăpân, dar am cunoscut bine multa ta evlavie, priceperea ta şi dragostea ce-mi porţi. A trecut multă vreme de atunci, dar dragostea ce-ţi port o păstrez în floare şi, ca şi cum te-aş fi văzut ieri sau alaltăieri, aşa te am în faţă. De aceea îţi scriu şi te rog să-ţi aminteşti mereu de mine. Am fost dus în locul cel mai pustiu din lume, în Cucuson, şi suntem asediaţi aproape în fiecare zi de atacul isaurilor. Cu toate acestea, deşi mă aflu în nişte împrejurări atât de grele, totuşi, dacă mă bizui pe dragostea ta şi dacă ştiu că mă bucur de simţămintele tale curate, culeg mare mângâiere în aceste supărări.

Scrisoarea a 110-a

Către episcopul Vasu[103]

Ce înseamnă asta? Tu, care mi-ai arătat atâta dragoste şi mai înainte, şi acum de curând, în Constantinopol, nu m-ai învrednicit cu nici o scrisoare, cu toate că ai auzit că mă găsesc în vecinătatea ta? Nu ştii oare ce simţăminte îţi port şi că sunt legat de tine cu lanţul prieteniei? Mă aşteptam să vii aici şi să mă mângâi în pustietatea asta. Poate fi oare vreun loc mai pustiu decât Cucusonul? Nu numai că e pustiu, mai e asediat şi de isauri. Totuşi, dacă îţi este greu să vii aici, şi de frica tâlharilor, şi din pricina greutăţii drumu-

102. Scrisă din Cucuson în anul 404.
103. Scrisă din Cucuson în anul 404.

lui, nu pregeta a-mi scrie şi a-mi da veşti bune despre sănătatea ta, ca şi eu, cel ce locuiesc în pământ străin, să culeg multă mângâiere din scrisoarea ta.

Scrisoarea a 111-a

Către Anatolie, episcopul Adanei[104]

Şi eu doream să te întâlnesc, că de la mulţi am auzit de dragostea fierbinte ce o ai pentru mine, deşi nu ne-am văzut niciodată. Dar pentru că aceasta, deocamdată, nu e cu putinţă, căci nu-i nădejde să ne întâlnim, îndrept lucrul acesta vorbind prin scrisori, făcându-mi cu aceasta mie mare bucurie. Chiar dacă locuiesc într-un loc tare pustiu, în care am fost dus acum, în Cucuson, ameninţat de multe primejdii şi asediat de frica tâlharilor, totuşi aceasta nu mă tulbură, nu mă zdruncină, odată ce mă bucur de dragostea ta. E drept, trupeşte suntem despărţiţi, dar pentru că suntem strâns uniţi cu sufletul, mi se pare că nu locuiesc în Cucuson, ci în oraşul tău, netulburat şi lipsit de lupte. Cu sufletul sunt totdeauna alături de tine şi te port în minte oriunde m-aş duce.

Scrisoarea a 112-a

Către episcopul Teodor[105]

Dacă ar fi fost cu putinţă să vin şi să te îmbrăţişez, să mă bucur de dragostea ta faţă către faţă, aş fi făcut-o cu toată râvna şi degrabă. Dar pentru că aceasta nu mi-e cu putinţă, o împlinesc prin scris. Am fost dus la capăt de lume, dar nu pot uita dragostea ta curată, fierbinte, sinceră, fără viclenie, dragostea ce mi-ai arătat-o de demult, de la început, ca şi dragostea ce-mi arăţi acum. Nici n-am uitat câte te-ai străduit să spui şi să faci pentru mine, preacinstite şi preaiubitorule de Dumnezeu, stăpâne. Iar dacă n-ai

104. Scrisă din Cucuson în anul 404.
105. Scrisă din Cucuson în anul 404.

reuşit să faci nimic mai mult, află că ai pe Dumnezeu datornic al râvnei şi sârguinţei tale, află că răsplata ţi-e întreagă. Eu n-am să încetez a mulţumi cuviosiei tale, a propovădui tuturor evlavia ta şi a te ruga să-mi păstrezi mereu în floare dragostea. Eu, care trăiesc în pustietatea aceasta, nu culeg mică mângâiere când am strânsă în inimă o comoară şi o bogăţie atât de mare, dragostea veghetoare şi puternică a sufletului tău.

Scrisoarea a 113-a

Către episcopul Paladie[106]

În cele ce mă privesc pe mine n-am nevoie de mângâieri, este îndestulătoare mângâiere pricina celor întâmplate. Jelesc însă furtuna mare ce-a venit peste Biserici, naufragiul care a cuprins întreaga lume, şi vă rog pe toţi să ajutaţi cu rugăciunile voastre ca să se termine odată prăpădul acesta şi să se facă linişte deplină. Nu conteniţi a face aceasta. Stând tăinuiţi şi ascunşi, aveţi mai mult timp acum să stăruiţi în rugăciuni, cu inima zdrobită. Nu-i puţin lucru să cazi înaintea Bunului Dumnezeu. Nu încetaţi dar să faceţi aceasta, iar când puteţi, scrieţi-mi des. Deşi mă aflu la cale lungă de voi, nu încetez totuşi să mă interesez în fiecare zi de voi, întrebând şi descusând pe cei ce vin din părţile acelea, deşi sunt destul de rari şi aceştia. Dar ca să am ştiri mai precise, când puteţi, faceţi-mi voi darul acesta, dându-mi veşti bune despre sănătatea voastră, ca să am şi eu, cel ce locuiesc în pustie, multă mângâiere.

Scrisoarea a 114-a

Către episcopul Elpidie[107]

Şi aceasta e o însuşire a ta, e însuşirea unui corăbier care priveghează şi e cu ochii în patru, că nu te-ai lăsat doborât când furtuna s-a dezlănţuit atât de mult, ci ai continuat să priveghezi, să te îngrijeşti şi să faci tot ce-ţi stă în putinţă; ai trimis pretutindeni scrisori, i-ai ajutat şi i-ai întărit pe cei de aproape şi pe cei de departe, ai căutat ca nimeni să nu fie târât de furtună; ai rămas în picioare, ai privegheat, cu toate că valurile erau din ce în ce mai mari; ai stat într-un singur loc, dar cu sfaturile tale ai zburat pretutindeni. Nu mi-au rămas ascunse faptele tale, deşi mă aflu la atâta depărtare. De aceea te şi fericesc şi te şi admir! Admir sufletul tău treaz, voinţa neclintită şi râvna tinerească, în ciuda bătrâneţii tale. Şi nu fără pricină. Când faptele ce le ai de săvârşit cer vigoare trupească, bătrâneţea e o piedică; dar când ele cer înţelepciunea sufletului, părul alb nu umbreşte săvârşirea faptelor. Şi nici nu le-a umbrit, ci pe toate le-ai dus la bun sfârşit. De aceea, socot că nici nu trebuie să mă îndoiesc; osteneala aceasta şi privegherea ta atât de mare vor da rodul cuvenit. Şi pentru că pe lângă lumea întreagă te îngrijeşti şi de mine, datorită dragostei tale mari şi fierbinţi, şi pentru că doreşti să ştii unde locuiesc, cum o duc şi cu cine sunt, nu numai ca să-i afli, ci ca să le şi mulţumeşti, n-am să contenesc a vorbi tuturor despre dragostea ta mare, a te încununa, a te lăuda, aducându-ţi mulţumiri în faţa celor cu care mă întâlnesc şi a celor cu care sunt. Iar tu aşteaptă răsplătiri mari de tot, mai mari decât ostenelile, de la Bunul Dumnezeu, Care răsplăteşte din belşug pe cei ce se străduiesc să facă şi să spună cele bune.

Ca să-ţi fac şi în alt fel o bucurie, dându-ţi ştiri despre mine, află că locuiesc într-un loc foarte pustiu, în Cucuson, dar pustietatea de aici n-o simt întrucât mă bucur de multă liniştе, de multă tihnă şi de multă îngrijire din partea tuturor. Cu rugăciunile tale am lepădat rămăşiţele bolii; acum sunt sănătos, am scăpat de frica isaurilor, sunt în siguranţă şi n-am nici o grijă. Sunt aici preacinstiţii preoţi Constantie şi Evitie; sunt aşteptaţi să vină în curând şi alţii, care până acum au fost în lanţuri, dar toţi au scăpat şi ştiu bine că vor zbura cu toţii la mine. Nu înceta dar, preacinstite şi preaiu-

106. Scrisă din Cucuson între anii 404 şi 407.

107. Scrisă din Cucuson în anul 404. Acest Elpidie era episcopul Laodiceii.

bitorule de Dumnezeu, stăpâne, a te ruga pentru mine, care te iubesc mult de tot, şi a-mi scrie des, când îţi este cu putinţă, dându-mi veşti despre sănătatea ta. Ştii cât de mult ţin să am, dacă e cu putinţă, chiar în fiecare zi veşti de la tine. Salută, rogu-te, din partea mea pe preacinstitul şi preabinecredinciosul preot Asincritie, împreună cu dulcii lui copii, şi pe întregul cler al cucerniciei tale.

Scrisoarea a 115-a

Către preotul Teofil[108]

Şi aceasta e o însuşire atât a voinţei tale, care ţine să mulţumească, cât şi a sufletului tău recunoscător, că socoteşti că n-ai primit nimic de la cei cărora li te-am încredinţat, ci că ai primit totul datorită râvnei mele. Dar eu nu mă mulţumesc cu atât, întrucât de lucrul acesta am vorbit pe larg cu domnul Teodor, căpetenie de ostaşi, care m-a adus în Cucuson. Despre acestea am scris multora şi încă scriu. Caută să mă anunţi degrabă dacă scrisorile mele au avut vreun rezultat sau dacă au rămas numai scrisori, fără să-i determine la vreo acţiune pe cei ce le-au primit. Că şi pentru aceasta te admir şi este pentru mine un semn al încrederii tale în mine, că îmi vorbeşti nestingherit despre toate acestea. Scrie-mi dar dacă s-a făcut ceva sau dacă nu s-a făcut nimic; în cazul dintâi, să mulţumesc celor ce au fost de folos sufletului lor, că şi-au făcut bine mai mult lor decât ţie; în cazul al doilea, să găsesc o cale mai scurtă şi mai uşoară, prin care să dobândeşti ce cauţi şi să nu mai fie nici un necaz. Pentru mine e o mare bucurie să mă îngrijesc de sufletul tău nobil şi atât de statornic în credinţă. Scrie-mi des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta şi despre biruinţa ta.

108. Scrisă după ce a venit în Cucuson, în anul 404.

Scrisoarea a 116-a

Către Valentin[109]

Ce înseamnă asta? Ştii că mă bucur când aud de bine despre tine, ştii că salt de veselie la auzul biruinţelor tale. Şi ar fi trebuit ca mie să-mi vesteşti înaintea tuturor despre măreţia cinstei la care te-ai urcat acum, dar ai lăsat să aflu aceasta de la alţii mai întâi. Nu socoteşti, oare, că ai nevoie de mult cuvânt de apărare? Ai îndurat, atât cât te priveşte, să mă păgubeşti atâta vreme de o bucurie atât de mare? Da, ştiu că dregătoria ta cea adevărată, slujba ta înaltă este virtutea sufletului tău. Dar pentru că obişnuieşti să pui în slujba virtuţii şi dregătoriile acestea lumeşti, şi, cu cât ajungi mai puternic, cu atât eşti un port mai încăpător celor nevoiaşi, mă bucur acum şi salt de veselie, dar nu-ţi iert vina tăcerii. Cum vei putea să te aperi bine de această vină? Scriindu-mi des şi dându-mi mereu ştiri despre sănătatea ta şi despre cea a întregii tale case. Odată ce ţi-am arătat chipul apărării, adaugă şi ce lipseşte. Iar dacă după scrisoarea aceasta vei continua să taci, te voi învinui de trândăvie multă şi are să mă doară. Ştiu bine că vei socoti pedeapsă amară durerea aceasta, pentru că ştiu că mă iubeşti din inmă şi cu căldură.

Scrisoarea a 117-a

Către Teodora[110]

Îţi scriu rar, pentru că nu găsesc uşor oameni care să-mi ducă scrisorile, dar nu rar mă gândesc la tine, ci des de tot. Una stă în puterea noastră, cealaltă nu. În puterea mea stă să mă gândesc la tine, dar a-ţi aduce scrisorile, nu. De aceea, una se întâmplă totdeauna, cealaltă, numai când este cu putinţă. Celelalte scrisori pe care ţi le-am trimis au fost scri-

109. Scrisă din Cucuson în anul 404.
110. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405, după cât se pare.

sori cu salutări; aceasta, cu cerere de har. Şi care e harul? Ţie, care îl dai, are să-ţi aducă mult câştig, nu mie, care îl primesc, şi înaintea primitorului foloseşte celei ce îl dă.

A ajuns vestea până la mine că Eustatie te-a supărat, că a fost îndepărtat din casa ta şi de la faţa ta. Nu pot să ştiu ce s-a întâmplat şi pentru ce a suferit asemenea urgie. Ştiu numai un lucru, pe care trebuie să-l auzi din gura mea, că ţin la mântuirea ta. Ştii că nu-i nimic viaţa aceasta, ci floare de primăvară, umbră pieritoare, vis înşelător. Adevărata viaţă, cea care rămâne şi care nu se schimbă, o căpătăm după plecarea de aici. Asta ai auzit-o adesea de la mine şi o gândeşti şi tu. De aceea nici nu-ţi scriu mult, ci-ţi spun numai atât. Dacă Eustatie a fost izgonit pe nedrept de duşmani, respectă dreptatea şi îndreaptă cele săvârşite, iar dacă a fost izgonit pe bună dreptate, cinsteşte legile omeniei şi fă la fel, pentru că tu însăţi vei avea mai mult de câştigat decât câştigă el. După cum cel care a cerut tovarăşului său cei o sută de dinari nu l-a vătămat atât pe acela, cât şi-a dat luişi lovitură de moarte, că prin neomenia arătată tovarăşului său a anulat iertarea celor zece mii de talanţi, tot aşa şi cel care iartă greşelile aproapelui îşi face mai blânde pedepsele din veacul viitor, şi cu cât iartă mai multe păcate, cu atât dobândeşte şi el mai multă iertare. Deosebirea nu stă numai în aceasta, ci şi în aceea că dă un dar de rob, şi primeşte un dar de stăpân. Nu-mi spune dar că a făcut cutare şi cutare greşeală. Cu cât vei spune că sunt mai mari greşelile, cu atât dai prilej mai temeinic de iertare, cu atât atragi asupră-ţi mai multă milă în veacul care va să fie. Pune dar capăt urgiei! De este dreaptă, îmblânzeşte mânia cu gând de înţelept. Adu această jertfă lui Dumnezeu şi dă-mi şi mie, care te iubesc, harul acesta şi arată-mi că am atâta putere chiar cu o mică scrisoare. Dăruieşte-ţi şi ţie darurile acelea mari despre care ţi-am vorbit: liniştea, izgonirea tulburării din suflet şi îndrăznirea de a cere de la Bunul Dumnezeu, chiar de aici, intrare în Împărăţia cerurilor. Mare mijloc de curăţire de păcate este bunătatea faţă de semenii noştri. *"Dacă iertaţi oamenilor păcatele lor,* spune Hristos, *ierta-va şi vouă Tatăl vostru cel ceresc"*[111].

Gândindu-te dar la toate acestea, trimite-mi scrisoare, în care să-mi dai de ştire că sfaturile mele şi-au împlinit rostul. Lucrul meu l-am săvârşit şi am făcut ce-a stat în puterea mea: am îndemnat, am rugat, am cerut har, am sfătuit cele ce se cuvin. Toată râvna împlinirii cade acum asupra ta. Mie îmi este gătită răsplata pentru această rugăminte, fie de se face ceva, fie de nu se face. Şi cuvintele au răsplată. Dar toată osteneala mea este ca să câştigi cu fapta şi tu, iar cu ajutorul faptelor săvârşite în lumea aceasta să câştigi, cu multă uşurinţă, şi bunătăţile cele viitoare şi nemuritoare.

Scrisoarea a 118-a

Către episcopii şi preoţii din închisoare[112]

Staţi în închisoare, sunteţi legaţi cu lanţuri, sunteţi închişi cu oameni murdari şi zdrenţăroşi. Dar este oare cineva mai fericit ca voi din pricina aceasta? Ce cunună de aur pusă pe capul cuiva este la fel cu lanţul care leagă, de dragul lui Dumnezeu, mâinile voastre? Care case mari şi strălucitoare sunt la fel cu închisoarea voastră plină de întuneric, de murdărie, de duhoare şi de necaz, în care vă găsiţi tot de dragul lui Dumnezeu? De aceea săltaţi, bucuraţi-vă, încununaţi-vă, dănţuiţi, căci necazurile ce le înduraţi sunt temei de mare câştig. Aceasta-i o sămânţă aducătoare de seceriş bogat, acestea sunt lupte care duc la victorie şi premii, aceasta e o neguţătorie pricinuitoare de mare câştig.

111. Matei 6, 14.
112. Scrisă la începutul exilului, în anul 404.

Gândindu-vă dar la toate acestea, preacinstiţii şi preaevlavioşii mei împreună-slujitori, bucuraţi-vă şi veseliţi-vă! Nu încetaţi a-L slăvi în toate pe Dumnezeu, a da diavolului lovituri de moarte şi a vă găti vouă în ceruri multă răsplată. *"Că nu sunt vrednice suferinţele din vremea de acum de slava viitoare ce are să ni se descopere"*[113]. Scrieţi-mi des. Tare doresc să primesc scrisori de la oameni legaţi întru Domnul, în care să-mi daţi ştiri despre suferinţele voastre, ca să culeg din ele şi eu, cel ce locuiesc în pământ străin, multă mângâiere.

Scrisoarea a 119-a
Către preotul Teofil[114]

Aşadar, pentru că ţi-am deschis poarta scrisului, arată-mi că nu nepăsarea a fost pricina tăcerii de mai înainte, ci aşteptarea de a primi din parte-mi îndrăznirea de a-mi scrie. Trimite-mi dar roiuri de scrisori, care să-mi aducă veşti despre bunul tău nume. Ştii cât ţin la el. Nu îngădui ca tirania tristeţii să te facă să taci! Rupe-o cu mai multă uşurinţă decât pe o pânză de păianjen. Arată-te strălucitor în linia întâi de luptă şi năuceşte-i pe duşmani prin cutezanţa şi îndrăznirea ta. Acum e timp de vitejie şi de neguţătorie mare. Negustorul care face negoţ pe mare nu poate aduna mărfuri dacă rămâne în port, ci numai dacă străbate oceane îndepărtate, dacă înfruntă valurile, dacă luptă cu foamea şi cu fiarele din mare şi dacă îndură alte multe greutăţi.

Gândindu-te dar şi tu la acestea, gândindu-te că acest timp plin de greutăţi este timp de neguţătorie, de multă slavă şi de răsplăţi nespuse, înalţă-ţi aripa sufletului, scutură praful tristeţii, cercetează cu toată uşurinţa întreaga pagubă, fă-i mai râvnitori pe toţi, încurajându-i, îmbărbătându-i, deşteptându-i. Dă-mi aceste veşti prin scrisorile tale, fără să te fereşti cumva de ai să-mi vesteşti propriile tale fapte! Fă-o ca împlinind porunca mea! Dăruieşte-mi această bucurie, ca şi de aici, de departe, să am multă plăcere auzind din gura ta cele ce doresc să aflu.

113. Rom. 8, 18.
114. Scrisă în anul 404, când mergea spre Cucuson.

Scrisoarea a 120-a
Către Teodora[115]

Sunt istovit, sunt chinuit şi am trecut prin mii şi mii de primejdii de moarte. Şi aceasta ţi-o vor spune mai cu de-amănuntul cei care-ţi vor înmâna scrisorile, cu toate că n-au stat decât câteva clipe cu mine. De altfel, nici n-am putut vorbi mult cu ei, atât eram de bolnav de friguri. Cu toate frigurile pe care le aveam, am fost silit să călătoresc şi noaptea, şi ziua; căldura mă istovea, nesomnul mă prăpădea, iar lipsa celor de trebuinţă şi a oamenilor care să-mi dea un ajutor mă ducea spre pieire. Am suferit şi am îndurat chinuri mai cumplite decât cei ce lucrează în mine şi decât cei ce stau la închisoare. În sfârşit, am ajuns cu greu în Cezareea, ca un naufragiat care a ajuns în port după o cumplită furtună. Dar nici portul acesta n-a putut îndepărta relele pricinuite de furtună, atât m-au istovit suferinţele din timpul călătoriei. Totuşi am răsuflat puţin când am ajuns în Cezareea, pentru că aici am băut apă curată, n-am mai mâncat pâine cu miros urât şi uscată, n-am mai făcut baie în rămăşiţele de butoi, ci am găsit oarecum o baie şi pot, în sfârşit, să mă întind pe un pat. Aş putea să-ţi mai spun şi altele, mai multe decât acestea, dar, ca să nu-ţi uimesc auzul, îmi opresc aici cuvântul. Adaug doar atât: Nu înceta a-i ţine de rău pe cei ce mă iubesc, că, deşi am atâţia prieteni, îmbrăcaţi cu atâta putere, eu n-am reuşit să dobândesc ce dobândesc osândiţii, să fiu dus, adică, într-un loc mai blând şi mai apropiat. N-am dobândit acest har mic şi neînsemnat, şi doar mi-e

115. Scrisă din Cezareea Capadociei, când mergea în surghiun, în anul 404.

slăbănogit trupul, iar teama de isauri mă pune pe gânduri. Slavă lui Dumnezeu şi pentru aceasta! Nu încetez a-L slăvi pentru toate. *"Fie numele Lui în veci binecuvântat"*[116]. M-am minunat mult şi de tine, că n-am primit de la tine decât o singură scrisoare, cu toate că aceasta e a patra sau a cincea scrisoare ce-ţi trimit. Şi doar nu era o greutate să-mi scrii mai des. Nu-ţi spun aceasta ca să te mustru, că dragoste cu sila nu se face, ci de bunăvoie. Dar tare sufăr că m-ai scos dintr-odată din sufletul tău, trimiţându-mi numai o scrisoare în atâta amar de vreme. Dacă nu-ţi cer un lucru greu şi împovărător, fă lucrul acesta, că eşti stăpână pe el şi-ţi stă în putere. Cu celelalte nu te mai supăr, ca să nu se întâmple să nu faci nimic şi să-ţi par împovărător şi plictisitor.

Scrisoarea a 121-a

Către Aravie[117]

Cuptorul tristeţii pe care-l porţi în suflet pentru cele ce mi s-au întâmplat mi l-a arătat foarte lămurit scrisoarea ta. Îl cunoşteam şi înainte de a mi-l scrie. Nu voi putea uita izvorul lacrimilor pe care le-ai vărsat când au început să se urzească relele acestea. Dar şi scrisoarea, nu mai puţin decât lacrimile şi plânsetele acelea, mi-a descoperit văpaia tristeţii din inima ta. Pentru aceasta aşteaptă răsplată de la Bunul Dumnezeu. Are şi tristeţea mare şi multă răsplată. Pe timpul nenorocirilor venite asupra iudeilor, erau unii care, neputând îndrepta relele, stăteau şi plângeau numai; ei bine, aceştia au dobândit o răsplată mare, au scăpat de urgie, pe când ceilalţi au pierit şi au fost daţi pierzării. *"Pune semn pe frunţile ce suspină şi jelesc"*[118], spune Domnul! E drept, n-au pus stavilă nenorocirilor, dar pentru că au făcut ce le stătea în putinţă, pentru că suspinau şi jeleau nenorocirile, au dobândit nespus de mare ajutor. Aşadar, nu încetaţi nici voi, stăpânii mei, a plânge nenorocirile acestea şi a-L ruga pe Bunul Dumnezeu să pună capăt acestei nenorociri ce a cuprins întreaga lume. Ştiţi, ştiţi bine că toate s-au umplut de tulburare şi de frământare. Trebuie să te rogi nu numai pentru Constantinopol, ci pentru întreaga lume. Da, răul a început de acolo, din Constantinopol, dar s-a revărsat ca un torent plin de murdărie şi a pângărit Bisericile de pe întreg pământul.

Rugămintea pe care mi-ai făcut-o ţi-o fac şi eu ţie: Atâta vreme cât suntem despărţiţi cu trupul – căci cu sufletul am fost totdeauna legat de tine şi de casa ta –, scrie-mi des şi nu pregeta a-mi da veşti bune despre sănătatea ta. Ştii câtă bucurie îmi faci! După cum am aflat la plecare, mi-ai cerut să mă opresc pe la tine, dar n-am mai fost dus în Sevastia, ci în cel mai pustiu sat din Armenia, în Cucuson, plin de primejdii din pricina atacurilor isaurilor. Îţi mulţumesc şi mă simt cinstit că şi în absenţa mea te-ai îngrijit de mine, ca să-mi pregăteşti o locuinţă şi să mă rogi să stau la tine. De ai cumva prieteni în Cucuson, rogu-te scrie-le lor.

Scrisoarea a 122-a

Către Marcian[119]

Fericit eşti, de trei ori fericit şi de mai multe ori fericit, că într-o furtună atât de cumplită şi într-o frământare atât de mare a lucrurilor, arăţi atâta măreţie sufletească faţă de cei nevoiaşi. Nu mi-e tăinuită măreţia bunătăţii tale! Ai ajuns liman obştesc tuturor, vii în ajutorul orfanilor, uşurezi, în tot chipul, nevoile văduvelor, îndepărtezi sărăcia şi nevoia celor lipsiţi, nu-i laşi să simtă lipsa, eşti totul pentru ei, hrăneşti un popor întreg cu pâine, cu vin, cu untdelemn, cu toate celelalte. Dumnezeu să-ţi răsplătească şi în veacul de acum, şi în cel ce va să fie pentru această bunătate, pentru acest belşug de daruri, pentru râvna, zelul şi iubirea de

116. Iov 1, 21.
117. Scrisă înainte de a sosi în Cucuson, în anul 404.
118. Iez. 9, 4.
119. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405.

săraci, pentru această dragoste curată. În toate aceste virtuţi sporeşti şi înfloreşti, gătindu-ţi răsplăţi nespus de mari în veacul viitor. De faptele tale bune am aflat şi eu, care locuiesc în pustietatea aceasta şi sunt înconjurat de multe necazuri; atacurile isaurilor, pustietatea locului şi asprimea iernii mă strivesc; totuşi, auzind de cele ce faci, nici nu iau seama la aceste supărări, ci capăt mare mângâiere bucurându-mă, veselindu-mă de faptele tale bune, de bogăţia ta nespusă, pe care ţi-o aduni în ceruri.

Ca să mă bucur şi în alt chip, nu pregeta a-mi scrie des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta. Tare doresc să aud cum o duci cu sănătatea. Ştii şi tu aceasta, pentru că ştii şi aceea că totdeauna te-am iubit şi am ţinut la tine.

Scrisoarea a 123-a

Către preoţii şi monahii din Fenicia care îi catehizează pe păgâni[120]

Corăbierii, când văd marea înfuriată şi plină de valuri înalte, furtunoasă şi turbată, nu numai că nu părăsesc corabia, ci, dimpotrivă, atunci muncesc mai mult şi sunt cu mai mult zel, sunt cu ochii în patru şi-i trezesc şi pe ceilalţi. La fel şi doctorii, când văd că febra bolnavului creşte, că e mai puternică, nu numai că nu-l părăsesc pe cel bolnav, ci, dimpotrivă, atunci fac tot ce pot şi ei, şi alţii: îşi dau mai multă osteneală şi au mai multă râvnă ca să pună capăt răului. Pentru ce spun acestea? Ca să nu vă înşele cineva să părăsiţi Fenicia din pricina tulburării întâmplate şi să plecaţi de acolo; ci, cu cât sunt mai mari greutăţile, şi mai cumplite valurile, şi mai mare tulburarea, cu atât mai mult să nu încetaţi a munci, a vă strădui, a priveghea, a fi cu ochii deschişi, a arăta mai multă râvnă, ca să nu se surpe zidirea voastră cea atât de bună, să nu rămână fără de folos osteneala voastră atât de mare, nici să se irosească plugăria

120. Scrisă din Cucuson în anul 405.

voastră. E în stare Dumnezeu să pună capăt şi tulburării, şi să dea răsplată şi răbdării voastre. Că nu v-ar fi răsplata atât de mare dacă s-ar face toate lucrurile cu uşurinţă, cât de mare vă este acum, când greutatea este strivitoare, tulburarea multă şi-s numeroşi cei care sunt pricină de sminteală.

Gândindu-vă dar şi la munca ce o faceţi, şi la osteneala ce o înduraţi, şi la faptele bune ce le-aţi săvârşit, şi că prin harul lui Dumnezeu aţi surpat o mare parte din păgânătate, că treburile din Fenicia au propăşit, că plata e mai multă acum şi răsplata mai bogată, că Dumnezeu va înlătura repede şi piedicile şi va da multă răsplătire răbdării voastre, continuaţi lucrul şi stăruiţi. Nu vă va lipsi nimic nici acum, pentru că am dat poruncă să aveţi acelaşi belşug şi aceeaşi îndestulare şi în îmbrăcăminte, şi în încălţăminte, şi în hrana fraţilor. Dacă eu, care sunt înconjurat de atâtea necazuri şi greutăţi, care locuiesc în pustietatea aceasta a Cucusonului, am atâta grijă de cele ce faceţi voi, apoi cu atât mai mult şi voi, care aveţi atâtea înlesniri, vorbesc de lucrurile cele de neapărată trebuinţă, trebuie să faceţi tot ce vă stă în putinţă. Vă rog dar să nu vă temeţi de nimeni. Lucrurile încep să se îndrepte. Puteţi afla aceasta din scrisorile preaevlaviosului preot Constantie. Dacă stăruiţi, veţi birui toate piedicile, de-ar fi ele cu miile. Nimic nu egalează răbdarea şi stăruinţa. Se aseamănă cu stânca. Tulburările şi duşmăniile acestea îndreptate împotriva Bisericii se aseamănă cu valurile ce se izbesc de stâncă şi se prefac în spumă. Gândiţi-vă cât au suferit fericiţii apostoli, şi de la ai lor, şi de la străini, şi gândiţi-vă că în timpul predicii lor au avut de înfruntat încercări, duşmănii, au suferit întemniţări, lanţuri, cercetări, biciuiri, foamete, goliciune. Cu toate acestea, chiar când erau în închisoare, n-au părăsit sarcina ce le-a fost încredinţată. Fericitul Pavel stătea la închisoare, era biciuit, plin tot de sânge, cu picioarele-n lanţuri, suferea atâtea, şi totuşi predica pe Hristos şi în închisoare, boteza pe temnicer şi făcea tot ce-i stătea în putinţă.

Socotind dar toate acestea, şi altele ca acestea, aşa cum am rugat dragostea voastră, staţi tari, neclintiţi, neînşelaţi,

aşteptând cu nădejdea în Dumnezeu şi ajutorul Lui, care nu are nimic pe măsură. Căutaţi să-mi scrieţi de-acolo despre toate acestea. De aceea am scris şi preaevlaviosului preot Ioan, ca să vă îndemne să nu vă lăsaţi tulburaţi de nimic. Eu am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, v-am sfătuit cu verbul, v-am povăţuit cu sfatul, v-am dat din belşug cele de trebuinţă, ca să nu duceţi lipsă de nimic. Dacă nu mă ascultaţi pe mine, ci vă lăsaţi convinşi de cei ce vă înşală şi vă îngreuiază zborul, eu nu sunt vinovat. Ştiţi peste cine vin osânda şi paguba. Ca să nu se întâmple aceasta, vă rog să mă ascultaţi pe mine, care vă iubesc atât de mult. Iar dacă aveţi nevoie de ceva, scrieţi-mi sau, dacă voiţi, trimiteţi pe cineva la mine, şi nimic nu vă va lipsi.

Scrisoarea a 124-a

Către Ghemel[121]

Alţi oameni te felicită pentru înalta dregătorie în care ai fost numit; eu felicit şi oraşul, şi pe tine nu din pricina cinstei dregătoriei – că sufleteşte eşti mai presus de astfel de dregătorii –, ci din pricină că ai prilejul să-ţi arăţi faţă de oameni, în toată voia, priceperea ta, bunătatea ta şi să aduni şi pentru tine de aici mare câştig sufletesc. Ştiu bine că îi vei putea învăţa chiar pe cei lipiţi tare de cele pământeşti, pe cei care stau uimiţi în faţa acestor visuri, adică în faţa slavei lumii, că dregătoria nu stă în haina de dregător, nici în cingătoare şi nici în strigătul crainicului, ci în a-l ridica şi întări pe cel căzut, a-l îndrepta pe cel rău, a pedepsi nedreptatea, a nu îngădui ca dreptatea să fie prigonită de cei puternici. Cunosc îndrăznirea ta, libertatea ta în vorbire, înălţimea gândirii tale, dispreţul tău de cele lumeşti, ura ta împotriva răului, blândeţea ta, iubirea ta de oameni, căci acestea, mai cu seamă, trebuie să fie însuşirile unui dregător. Pentru aceea ştiu bine că vei fi liman celor naufragiaţi, toiag celor cu genunchii slăbănogiţi, turn de scăpare celor

121. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405.

împilaţi pe nedrept de cei puternici. Şi vei fi aşa cu uşurinţă. N-ai nevoie nici de osteneală, nici de sudoare, nici de mult timp ca să săvârşeşti aceste fapte, ci după cum soarele împrăştie tot întunericul îndată ce răsare, tot aşa şi tu, ştiu bine că, îndată ce te-ai suit pe scaunul de judecată, din prima zi, ai oprit pe cei ce încearcă să facă nedreptăţi şi ai scăpat de orice necaz pe cei nedreptăţiţi, înainte de a veni la judecată. Numele bun al sufletului tău de filosof e de ajuns pentru îndreptarea nedreptăţilor; de aceea şi eu, cu toate că locuiesc în pustie şi sunt înconjurat de multe necazuri, sunt plin de bucurie, pentru că socot bucurie a mea ajutorul pe care-l dai celor nedreptăţiţi.

Scrisoarea a 125-a

Către episcopul Chiriac, aflat şi el în surghiun[122]

Haide să-ţi storc iarăşi buboiul tristeţii, să-ţi împrăştii gândurile care au adus norul acesta! Ce te întristează, ce te amărăşte? Că e cumplită furtuna şi amar prăpădul care a cuprins Biserica? Aceasta o ştiu şi eu, nu te contrazic. Dar, dacă vrei, am să-ţi zugrăvesc o icoană a celor ce se petrec acum. Vedem o mare răvăşită de furtună până în adâncuri, iar corăbierii, în loc să ţină în mâini cârma şi vâslele, îşi strâng în mâini genunchii, neştiind ce să facă în faţa greutăţilor furtunii; nu se mai uită nici la cer, nici la mare, nici la uscat, ci stau întinşi în aşternuturile lor, plângând şi văitându-se. Aşa se întâmplă pe mare. Pe marea noastră, însă, furtuna este mai cumplită, valurile mai primejdioase. Dar roagă-L pe Stăpânul nostru Hristos! El nu biruie furtuna cu tehnica unui maistru corăbier, ci cu un semn potoleşte tulburarea. Dacă L-ai rugat de multe ori şi nu te-a auzit, nu-ţi pierde curajul! Are Bunul Dumnezeu acest obicei. N-ar fi putut oare să-i scape pe cei trei tineri din Babilon ca să nu

122. Scrisă din Cucuson în anul 404.

fie aruncaţi în cuptorul cel de foc? Dar după ce au fost duşi în robie, după ce au fost duşi în ţară barbară, după ce şi-au pierdut patria, după ce pierduseră nădejdea în totul, după ce nu le mai rămăsese nimic, atunci Dumnezeu, Adevăratul nostru Dumnezeu, a făcut minunea şi a împrăştiat focul. Focul neputând suferi virtutea dreptilor, a izbucnit afară şi i-a ars pe cei pe care i-a găsit lângă cuptorul caldeean[123]. Tinerilor însă li s-a prefăcut cuptorul în Biserică; au chemat în jurul lor întreaga fire, şi pe cea văzută, şi pe cea nevăzută, pe îngeri şi puterile; şi astfel, adunându-le pe toate la un loc, tinerii ziceau: *"Binecuvântaţi, toate lucrurile Domnului, pe Domnul"*[124]. Ai văzut că răbdarea dreptilor a prefăcut focul în rouă, l-a ruşinat pe tiran şi l-a făcut pe împărat să trimită scrisori în toată lumea, în care spunea: *"Mare este Dumnezeul lui Şadrac, Meşac şi Abed-Nego"*[125]? Şi iată ce pedeapsă dădea celor ce spuneau vreun cuvânt împotriva tinerilor: casa le era confiscată şi averile luate[126].

Aşadar, nu te întrista, nu te nelinişti. Eu, când am fost izgonit din oraş, n-am gândit aşa, ci îmi spuneam: "Dacă vrea împărăteasa să mă surghiunească, surghiunească-mă! *"Al Domnului este pământul şi plinirea lui"*[127]. Dacă vrea să mă fierăstruiască, fierăstruiască-mă! Isaia îmi este pildă[128]. Dacă vrea să mă înece în mare, mi-aduc aminte de Iona[129]. Dacă vrea să mă arunce în cuptor, am pe cei trei tineri care au suferit la fel[130]. Dacă vrea să mă dea fiarelor sălbatice, mi-aduc aminte de Daniel, care a fost aruncat în groapa cu lei[131]. Dacă vrea să mă omoare cu pietre, omoară-mă! Am pe Ştefan, întâiul mucenic[132]. Dacă vrea să-mi ia capul, să

123. Cf. Dan. 3, 22.
124. Cânt. tin. 34.
125. Dan. 3, 28.
126. Cf. Dan. 3, 29.
127. Ps. 23, 1.
128. Cf. Evr. 11, 37.
129. Cf. Iona 1, 15.
130. Cf. Dan. 3, 21.
131. Cf. Dan. 6, 17.
132. Cf. Fapte 7, 58.

mi-l ia! Am pe Ioan Botezătorul![133] Dacă vrea să-mi ia averile, să mi le ia! *"Gol am ieşit din pântecele mamei mele, gol mă voi întoarce"*[134]. Pe mine mă îndeamnă Apostolul: *"Dumnezeu nu caută la faţa omului"*[135]; şi: *"Dacă aş plăcea încă oamenilor, n-aş fi robul lui Hristos"*[136]. Iar David mă înarmează când spune: *"Şi am grăit întru mărturiile Tale înaintea împăraţilor şi nu m-am ruşinat"*[137].

Multe au ticluit împotriva mea! Spun că am împărtăşit pe unii după ce au mâncat. Dacă am făcut una ca aceasta, să fie şters numele meu din cartea episcopilor, să nu fie scris în cartea credinţei ortodoxe! Dacă am făcut una ca aceasta, să mă scoată Hristos din împărăţia Sa! Iar dacă tot mai susţin aceasta, dacă tot se încăpăţânează, să-l doboare atunci şi pe Pavel, care a botezat o întreagă casă după ce au mâncat[138]. Să-L doboare chiar pe Domnul, Care, după Cină, i-a împărtăşit pe apostoli[139]. Spun că m-am culcat cu femei. Dezbrăcaţi-mi trupul meu, şi veţi găsi mortificarea mădularelor mele. Dar toate acestea le-au făcut din invidie. Negreşit te întristezi, frate Chiriac, că aceia care m-au surghiunit se plimbă cu îndrăzneală prin piaţă, că au suite mari în urma lor! Dar, iarăşi, adu-ţi aminte de bogat şi de Lazăr! Cine s-a chinuit în lumea aceasta şi cine s-a desfătat? Cu ce l-a vătămat pe Lazăr sărăcia? N-a fost urcat atletul şi biruitorul în sânurile lui Avraam? Ce i-a folosit bogatului că s-a desfătat în porfiră şi vizon? Unde sunt lictorii? Unde sunt însoţitorii? Unde sunt caii cu frâiele de aur? Unde sunt paraziţii şi mesele împărăteşti? N-a fost dus ca un hoţ legat în mormânt, plecând din lume cu sufletul gol? Nu striga el zadarnic: *"Părinte Avraam, trimite pe Lazăr să-şi ude vârful degetului în apă să-mi răcorească limba, căci cumplit mă chinui"*[140]? Pentru ce-l numeşti, bogatule, pe Avraam

133. Marcu 6, 27.
134. Iov 1, 21.
135. Gal. 2, 6.
136. Gal. 1, 10.
137. Ps. 118, 46.
138. Cf. Fapte 16, 33.
139. Cf. Matei 26, 26.
140. Luca 16, 24.

tată, când nu i-ai imitat viaţa? Acela găzduia în casa lui pe orice om, tu nu te-ai îngrijit nici de un sărac. Nu trebuie dar plâns şi tânguit că n-a fost vrednic de o picătură de apă, când a avut atâta bogăţie! N-a primit nici o picătură de apă, pentru că n-a dat săracului nici măcar firimituri. N-a semănat în timpul iernii milostenia. A venit iarna, şi n-a secerat. Şi asta e o rânduială a Stăpânului, că i-a pus pe păcătoşi cu pedepsele lor faţă în faţă cu drepţii cu răsplăţile lor, ca să se vadă unii pe alţii şi să se cunoască unii pe alţii. Atunci, fiecare mucenic îl va vedea pe tiranul lui şi fiecare tiran îl va vedea pe mucenicul pe care l-a chinuit. Nu sunt cuvintele mele. Ascultă ce zice Înţelepciunea: *"Atunci va sta cu multă îndrăznire dreptul înaintea feţei celor ce l-au necăjit pe el"*[141]. După cum unui călător care merge pe arşiţă, ars de sete şi topit de foame, când dă de un izvor şi de o masă bogată cu tot felul de mâncăruri pe ea, dar este împiedicat de unul mai puternic să se atingă de masă şi să guste din mâncăruri, i se măreşte chinul şi suferinţa, că stă lângă masă, dar nu poate să mănânce, că stă lângă izvor, dar nu poate să bea, tot aşa şi în ziua judecăţii, cei necredincioşi îi văd pe sfinţi veselindu-se, dar nu pot să guste din masa împărătească. Dumnezeu vrând să-l pedepsească pe Adam, l-a pus să lucreze pământul în faţa raiului, ca să aibă totdeauna durerea în suflet văzând în fiecare zi locul acela plăcut din care a ieşit. Da, aici nu ne întâlnim cu alţii, dar acolo nimeni nu ne împiedică să ne vedem unii pe alţii. Îi vom vedea pe cei ce ne-au surghiunit, aşa cum l-a văzut Lazăr pe bogat şi cum îi vor vedea mucenicii pe tirani. Nu te întrista, dar! Adu-ţi aminte de cuvintele profetului, care spune: *"Nu vă temeţi de ocara oamenilor şi nu vă lăsaţi doborâţi de hulirea lor; ca lâna de molii, aşa se vor mânca, şi ca o haină se vor învechi"*[142]. Gândeşte-te că Stăpânul a fost prigonit chiar din scutece, că Cel ce ţine lumea a fost aruncat în pământ barbar, fiindu-ne nouă pildă, ca să nu ne pierdem curajul în încercări. Adu-ţi aminte de patimile Mântuitorului! Câte ocări n-a suferit pentru noi! Unii Îl numeau

141. Înţ. Sol. 5, 1.
142. Is. 51, 7-8.

samaritean, alţii că are în El pe diavolul, că e mincinos şi profet mincinos. Spuneau: *"Iată om mâncător şi băutor de vin"*[143]; *"Cu domnul dracilor îi scoate pe draci"*[144]. Ce ai de zis când L-au dus să-L arunce în prăpastie şi când L-au scuipat în faţă? Ce ai de zis când L-au îmbrăcat cu hlamidă, când L-au încununat cu spini, când se închinau Lui în bătaie de joc, când Îl batjocoreau în tot felul? Ce ai de zis când Îi dădeau palme, când L-au adăpat cu oţet şi fiere, când L-au lovit cu trestie peste cap, când Îl târau câinii aceia setoşi de sânge? Ce ai de zis când era dus gol la patimi, când toţi ucenicii L-au părăsit, când unul L-a vândut, altul L-a tăgăduit, iar ceilalţi au luat-o la fugă, şi numai El stătea gol în mijlocul mulţimii aceleia? Că era atunci o sărbătoare care i-a adunat pe toţi. Ce ai de zis când L-au răstignit în mijlocul făcătorilor de rele, ca pe un făcător de rele, când stătea pe cruce neîngropat, că nici nu L-au coborât de pe cruce până ce nu L-a cerut cineva ca să-L îngroape? Adu-ţi aminte că nu l s-a făcut slujbă de înmormântare şi că au răspândit zvon rău împotriva Lui: cum că ucenicii L-au furat, că n-a înviat. Adu-ţi aminte că şi apostolii au fost izgoniţi pretutindeni, că stăteau ascunşi şi nu puteau să se arate în oraşe. Adu-ţi aminte că Petru a fost ascuns de Simon curelarul[145], iar Pavel, de o vânzătoare de purpură[146], că nu aveau încredere în cei bogaţi. Dar pe urmă toate s-au limpezit. Tot aşa şi acum, nu te întrista! Am auzit şi eu de flecarul acela, de Arsachie, pe care l-a pus împărăteasa pe scaunul episcopal, că i-a prigonit pe toţi fraţii care n-au vrut să aibă părtăşie cu el, pe mulţi dintre ei i-a aruncat în închisoare din pricina mea. Are înfăţişarea de oaie, dar este lup; are chip de episcop, dar este adulter. Că este adulteră femeia care trăieşte cu un alt bărbat cât timp bărbatul ei este în viaţă. Tot aşa şi acesta este adulter, nu cu trupul, ci cu duhul, că, fiind eu în viaţă, mi-a răpit scaunul Bisericii.

143. Luca 7, 34.
144. Matei 9, 34.
145. Cf. Fapte 9, 43.
146. Cf. Fapte 16, 14-15.

Îţi trimit această scrisoare din Cucuson, unde a poruncit împărăteasa să fiu surghiunit. Multe necazuri am avut pe drum, dar n-am ţinut seamă de ele. Când am ajuns în Capadocia şi în Taurocilicia, au ieşit întru întâmpinarea mea multe cete de sfinţi părinţi, şi nu numai aceştia, ci şi mulţime de monahi şi monahii, care vărsau nemuritoare izvoare de lacrimi. Plângeau când vedeau că sunt dus în surghiun şi spuneau între ei: "Mai de folos era ca soarele să-şi oprească razele lui decât să tacă gura lui Ioan". Acestea m-au tulburat şi m-au întristat, că-i vedeam pe toţi plângând pentru mine. De toate celelalte necazuri ce-am avut pe drum n-am ţinut seama. Tare bine m-a primit episcopul oraşului acestuia şi mi-a arătat multă dragoste, atâta dragoste încât, dacă ar fi fost cu putinţă şi dacă eu n-aş fi păzit canoanele, mi-ar fi dat scaunul lui episcopal. Te rog dar, stăruitor te rog, căzându-ţi la picioare, aruncă jalea tristeţii tale, fă pomenire de mine în faţa lui Dumnezeu şi, te rog, răspunde-mi la scrisoare.

Scrisoarea a 126-a

Către preotul Rufin[147]

A ajuns şi la mine vestea că iarăşi s-au aprins relele în Fenicia, că a crescut furia păgânilor şi că mulţi monahi au fost bătuţi, iar alţii au pierit. De aceea, te zoresc să porneşti cu mai multă grabă la drum şi să te aşezi în linie de bătaie. Ştiu bine că numai arătarea ta îi va pune pe fugă pe potrivnici, pentru că foloseşti rugăciunea, bunătatea, răbdarea şi obişnuitul tău curaj. Vei potoli furia lor, vei da curaj celor ce-s cu noi şi vei săvârşi multe fapte bune. Nu amâna dar, nu zăbovi, ci grăbeşte-te cât poţi, iar cele ce ţi-au ajuns la urechi să-ţi aprindă râvna şi mai mult. De ţi-ai vedea casa cuprinsă de flăcări, n-ai sta cu mâinile în sân, ci atunci te-ai porni mai mult ca să preîntâmpini flăcările, ai face totul, şi tu, şi prin alţii, ca să stingi focul. Şi acum, dar, pentru că s-a aprins o atât de mare vâlvătaie, caută de te du acolo fără

147. Scrisă din Cucuson în anul 406.

zăbavă. Negreşit se vor întoarce lucrurile în bine şi pe multe le vei îndrepta. Oricine poate catehiza când e linişte şi pace, când nu e nici un duşman, dar când diavolul este atât de înfuriat şi când demonii sunt înarmaţi, a te împotrivi lui cu vitejie, a-i răpi pe unii dintre oamenii care sunt cu el şi a-i împiedica pe alţii să cadă în mâinile lui, ei bine, o faptă ca aceasta nu o poate face decât un bărbat viteaz, un suflet treaz, un om ca tine, cu mintea sprintenă şi ascuţită; o faptă ca aceasta este vrednică de mii de cununi, de premii nespuse, o faptă ca aceasta este faptă apostolică.

Gândindu-te dar că timpul de acum este timp de izbânzi, de mii de neguţătorii şi temei de câştig, răpeşte, rogu-te, o bogăţie atât de mare şi grăbeşte-te cât mai mult. Scrie-mi îndată ce ai ajuns acolo. Să aflu numai că ai trecut graniţele Feniciei, şi m-am liniştit, am pace şi tihnă. Ştiu ce va mai urma, căci tu, ca un războinic viteaz, ştii să faci fapte de vitejie; vei săvârşi totul: pe cei căzuţi îi vei ridica, pe cei ce se ţin în picioare îi vei întări şi împuternici, pe cei rătăciţi îi vei întoarce pe calea cea dreaptă, pe cei pierduţi îi vei căuta şi-i vei găsi, zdrobind toată falanga diavolului. Îţi cunosc, îţi cunosc bine sufletul tău treaz, mintea ta pătrunzătoare, îţi cunosc priceperea ta, îndatorirea ta, bunătatea, vitejia ta, tăria ta şi stăruinţa ta. Scrie-mi aşadar des! Trimite-mi multe scrisori chiar de pe drum, înainte de a fi ajuns în Fenicia. Pentru că şi acum mă mir că nu mi-ai scris prin prietenii preacinstitului şi preaevlaviosului preot Teodot, care au venit aici. Ca să nu mă mai întristez iarăşi că nu primesc scrisori de la tine, trimite-mi, dacă poţi, câte o scrisoare la fiecare oprire, ca să aflu cât drum ai făcut şi dacă eşti aproape de părţile Feniciei. Tare mă îngrijorează lucrurile de acolo, am mare grijă de ele. De aceea vreau să am veşti în fiecare zi.

Ştiind dar acestea, preacinstitul meu prieten, fă-mi această mare bucurie, de a-mi scrie des şi înainte de a ajunge, şi după ce ai ajuns; dă-mi ştiri de toate, ca să mă bucur şi să mă veselesc dacă e vorba de fapte de ispravă, iar dacă e vorba de piedici, să-mi dau toată silinţa ca în

orice chip să le înlătur. N-am să am liniște până ce nu voi face tot ce e cu putință, atât eu, cât și prin alții, chiar de ar trebui să trimit de mii de ori la Constantinopol, ca să-ți dau toate înlesnirile. Nici de la aceasta n-am să mă dau în lături.

Cunoscând dar acestea, dă-mi cele ce ai: râvna și privegherea ta. Scrie-mi dacă trebuie să-ți trimit frați de ajutor. În ceea ce privește moaștele sfinților mucenici, fii fără grijă! L-am trimis îndată pe preotul Ieremia la Otriion, episcopul Aravisului. El are multe moaște neîndoielnice; în câteva zile ți le voi trimite în Fenicia. Să nu lași la o parte nimic. Uită-te câtă râvnă pun eu în toate acestea! Sileste-te ca înainte de venirea iernii să poți termina lucrările la bisericile care n-au acoperișuri.

Scrisoarea a 127-a

Către Polivie[148]

Un altul s-ar fi jelit și ar fi plâns din pricina frigului greu de îndurat de aici, din pricina marii pustietăți a locului și a cumplitei boli – că am căzut aici și la boală –, dar le las pe acestea la o parte și jelesc despărțirea de tine, mai împovărătoare pentru mine și decât pustiul de aici, și decât boala, și decât iarna. Iar acum iarna a făcut și mai amară decât înainte despărțirea. Singura mângâiere a acestei prea mari despărțiri o aveam că vorbeam cu tine prin scrisori, dar, cu venirea iernii, mi s-a luat și această mângâiere, pentru că troienele mari au închis drumurile, încât nu mai poate veni nimeni la noi din altă parte și nici de aici nu mai poate pleca cineva la voi. Frica de isauri nu e mai puțin mare, ci mărește și mai mult singurătatea, pe toți îi alungă, îi izgonește, îi face să plece. Nimeni nu mai vrea să rămână acasă, ci toți își lasă ce au și fug. Orașele sunt numai ziduri și acoperișuri, iar văile și pădurile au ajuns orașe. După cum fiarele sălbatice, pantere și lei, socotesc mai sigură pustia

148. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

decât orașele locuite, tot așa și locuitorii Armeniei sunt siliți să se mute în fiecare zi din loc în loc, duc viață de nomazi și de lăieți și n-au curajul să se oprească undeva. Așa că aici e numai zgomot și tulburare. Isaurii pe unii îi ucid, îi ard, îi duc în robie la venirea lor, iar pe alții îi pun pe fugă, îi lasă fără casă, dar, mai bine spus, îi ucid chiar. În miez de noapte adeseori, la zvonul că vin isaurii, oameni tineri au fost siliți să fugă din casă pe un ger cumplit; i-a alungat zvonul acesta precum frica de incendiu, și n-a fost nevoie de sabia isaurilor ca să li se curme viața, ci au murit înghețați de frig, stând în zăpadă; pricina fricii de moarte a ajuns pricina unei morți și mai cumplite. Așa stau lucrurile pe aici. N-am spus aceasta ca să te întristez – știu bine că te zguduie cuvintele mele –, ci ca să-ți explic lunga mea tăcere, să-ți spun pentru ce îți scriu atât de târziu. Așa că am fost părăsit de toți și nici n-am găsit pe vreunul care să fi venit de acolo, ci am fost silit să rog pe un preot care e pe lângă mine și să-l trimit la tine. Primește-l dar precum ți-e firea și trimite-l îndărăt îndată cu vești bune despre sănătatea ta. Știi că țin foarte mult să aflu aceasta.

Scrisoarea a 128-a

Către Marinian[149]

Celorlalți oameni le e plăcută primăvara pentru că împodobește fața pământului cu flori și arată pretutindeni numai livezi, însă pentru mine este plăcută și pentru că îmi înlesnește mult să stau de vorbă prin scrisori cu toți cunoscuții mei. Aș fi dorit să văd chiar chipul tău, dar pentru că nu e cu putință, fac cu multă grabă ce mi-e cu putință, vorbesc cu tine prin scrisori. După cum corăbierii taie cu bucurie coama valurilor când vine acest anotimp al anului, tot așa și eu întrebuințez cu bucurie pana, hârtia și cerneala,

149. Scrisă din Aravison în anul 406.

voind a-ţi scrie ţie. În timpul iernii, când gerul îngheaţă totul şi când zăpada multă astupă drumurile, nu poate veni nimeni la noi şi nici nu poate pleca cineva de aici. De aceea şi eu stau închis în casă, ca într-o închisoare, iar din cauza lipsei oamenilor care să-mi ducă şi să-mi aducă scrisori, mi-e limba legată şi, fără voia mea, am tăcut atâta vreme. Şi pentru că acum timpul a deschis drumurile, am dezlegat şi eu legăturile limbii; l-am pornit la drum pe preotul care e cu mine şi l-am trimis la tine, ca să-mi aducă ştiri despre sănătatea ta. Primeşte-l dar, preaminunatul meu stăpân, aşa cum îţi este firea, şi vezi-l cu dragostea ta obişnuită, iar la întoarcerea lui, dă-i, rogu-te, ştiri despre sănătatea ta. Ştii cât ţin de mult să primesc astfel de veşti.

Scrisoarea a 129-a

Către Marcian şi Marcelin[150]

Cât de frumoasă e perechea voastră şi cât de dragă-mi este mie! Că e legată nu numai prin legea firii, a frăţiei, ci-i legată şi prin lanţul unei puternice iubiri. De aceea mă laud şi mă bucur de prietenia voastră şi doresc să vă văd faţa. Dar pentru că asta deocamdată nu e cu putinţă, fac ce e cu putinţă: vă scriu des, vă pomenesc necontenit, vă port în suflet oriunde mă duc, iar lungimea drumului nu mă desparte deloc de voi. Aşa e aripa dragostei. Străbate cu uşurinţă şi căile, şi depărtările, nu ţine seamă de greutăţile lucrurilor. De aceea şi eu, cu toate că sunt înconjurat de multe necazuri, cu toate că mă supără pustietatea de aici, asediile, desele atacuri de tâlhari, totuşi nici unul dintre aceste necazuri nu-mi ştirbeşte dragostea ce o am pentru voi, dimpotrivă, o păstrez mereu în floare. De aceea vă şi rog să-mi scrieţi mai des, dându-mi veşti bune despre sănătatea voastră. Ştiţi şi voi câtă mângâiere culeg din scrisorile voastre în singurătatea în care mă găsesc.

150. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 130-a

Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia[151]

Puternic şi silnic lucru este dragostea; mai silnică decât omul care îţi împrumută bani. Că nici cei care împrumută bani nu fac atâta silnicie datornicilor lor cât mă siliţi voi, care m-aţi legat cu lanţul dragostei, ca să vă scriu, deşi de multe ori mi-am plătit această datorie. Dar aşa e natura acestei datorii: totdeauna se plăteşte, şi totdeauna rămâne datoare. Aceasta face ca şi voi să nu vă săturaţi, deşi primiţi adeseori scrisori de la mine. Aşa e însuşirea dragostei, e ca şi marea; nu se umple, deşi se varsă în ea de pretutindeni nenumărate râuri. Tot aşa e şi latul auzului vostru; de aceea, cu cât aduc mai mult spre el, cu atât mai mult vi se aprinde flacăra iubirii. Să nu socotiţi că am pus la îndoială prietenia voastră din pricină că am tăcut câtăva vreme. De v-aş fi pus-o la îndoială, aş fi făcut cu totul dimpotrivă, v-aş fi scris mai des. După cum cei sănătoşi n-au nevoie de doctor, tot aşa cei slabi de suflet, cei care şi-au pierdut curajul au nevoie de multă îngrijire. Aşadar, dacă aş fi simţit că dragostea ce-mi purtaţi şchioapătă, n-aş fi neglijat să fac tot ce-mi stă în putinţă ca să înzdrăvenesc dragostea voastră. Dar pentru că am multă încredere în voi şi ştiu bine că îmi păstraţi veşnic o prietenie tare, neclintită, statornică, neschimbată, proaspătă, în floare, fie de primiţi, fie de nu primiţi scrisori de la mine, n-am socotit de trebuinţă să vă scriu cu acest scop, ci v-am scris numai ca să-mi plătesc datoria prieteniei.

Şi acum vă scriu nu dintr-o nevoie, ci din prietenie. Chiar dacă s-ar dezlănţui de pretutindeni multe furtuni, de s-ar ridica la înălţime cu miile valurile, ele nu pot să vă vatăme, nu pot să vă arunce în furtuna tristeţii. Timpul de până acum mi-a dovedit-o din plin. Nu vă scriu deci pentru că aveţi nevoie să vă mângâie scrisorile mele, ci ca să vă

151. Scrisă din Cucuson în anul 405.

arăt că mă bucur, salt, sunt vesel de plăcere pentru că mă iubiţi atât de mult, deşi mă aflu la mare depărtare. Şi pentru că ştiu bine că vă face şi vouă bucurie să aflaţi cum o duc şi ce mai fac, aflaţi că am scăpat de boala de stomac, sunt sănătos, nu mă mai necăjeşte nimic, nici atacurile tâlharilor, nici singurătatea locului, nici mulţimea nenumărată de griji; nimic din acestea nu mă mai supără, nu mă mai tulbură, ci mă bucur de tihnă, de linişte deplină, n-am nicio grijă, în fiecare zi mă interesez de voi şi vorbesc de voi cu toţi care vin la mine. Aşa e când iubeşti cu adevărat! Faci ca totdeauna să-l ai pe cel iubit pe buze! Aşa fac şi eu, pentru că vă iubesc mult, şi asta o ştiţi şi voi.

Gândindu-vă dar la toate acestea, să nu socotiţi că m-am trândăvit, nici că am uitat cu vremea de dragostea voastră. *"Dragostea niciodată nu cade"*[152]; chiar de-ar trece vreme îndelungată, chiar de-ar creşte greutăţile, chiar de ne-ar despărţi cale şi mai lungă, nimic nu-mi poate stinge dragostea, nici n-o poate veşteji, ci ea înfloreşte din ce în ce mai mult.

Scrisoarea a 131-a

Către episcopul Elpidie[153]

Nu ţi-am scris până acum nu pentru că te-am uitat, nici pentru că n-am mai vrut să ştiu de tine! Am tăcut atâta vreme din pricina necazurilor ce au venit peste mine. Nu mai stau în acelaşi loc. Stau când în Cucuson, când în Aravison; mă mut când în vizuini, când în pustietăţi; peste tot, zgomot şi tulburare; focul şi sabia mistuie totul, şi trupuri, şi case. Oraşele au fost măturate de pe pământ, cu oameni cu tot; în fiecare zi, alte şi alte zvonuri; de aceea ne mutăm din loc în loc; îndurăm un surghiun cumplit şi nemaiîntâlnit şi aşteptăm moartea în fiecare zi. Nici în cetăţuia în care suntem închişi acum, ca într-o închisoare, nu mai avem

152. 1 Cor. 13, 8.
153. Scrisă în anul 406.

încredere din pricina atacurilor isaurilor. La acestea s-a mai adăugat şi o boală grea, de care abia am scăpat, dar mai păstrez urmele ei. Ca şi cum aş fi dus într-o insulă înconjurată din toate părţile de o mare pe care nu merg corăbiile, aşa nu pot vedea venind din nici o parte pe nimeni, pentru că frica de aceste tulburări închide toate drumurile. De aceea, te rog să mă ierţi, preacinstitul şi prabinecredincios sul meu stăpân. Ştii dragostea pe care dintru început ţi-am arătat-o. Nu înceta a te ruga pentru mine. Sunt deplin încredinţat că, dacă ai găsi oameni care să-mi aducă scrisori, n-ar mai trebui să-ţi amintesc să-mi scrii des despre sănătatea ta. Şi eu, dacă aş scăpa de aceste rele, dacă aş putea ieşi din închisoarea aceasta şi aş mai răsufla puţin în faţa primejdiilor care mă asaltează, n-aş înceta să-ţi scriu des. Căci aceasta îmi aduce foarte mare bucurie.

Scrisoarea a 132-a

Către Ghemel

Vai! Cât ţi-e de viteaz şi tânăr sufletul! Nu-ţi cauţi bucuria şi siguranţa în afară, ci în tine însuţi, şi, ce e mai minunat, chiar în mijlocul unor împrejurări care par multora înfricoşătoare şi păgubitoare. Câtă pricepere, câtă înţelepciune trebuie să ai nu numai ca să nu te tulburi, nici numai să nu suferi când eşti urât de alţii, ci chiar să te lauzi cu aceasta; şi nu numai să te lauzi, ci chiar să-i miluieşti pe cei ce te urăsc, să doreşti ca ei să se schimbe şi să ajungă mai buni! De aceea te laud şi te admir, stăpâne preaminunate şi preamărite, de aceea şi eu salt tare, mândrindu-mă cu prietenia ta ca de o cunună strălucită. Şi pentru că îmi ceri în scrisori să mă rog pentru tine, află că, şi înainte de a-mi scrie, n-am încetat a mă ruga să văd un suflet atât de mare şi atât de înţelept săvârşind cât mai curând Sfânta Liturghie, învrednicit fiind de acele Sfinte şi Înfricoşătoare Taine. O, de-aş putea avea aceste veşti bune, aş scăpa de acest surghiun, aş uita pustietatea aceasta şi aş scăpa de boala cu

care lupt acum! Ştiu, preaminunatul meu stăpân, că râvneşti să fii învrednicit de aceste bunătăţi nespuse prin mâna puţinătăţii mele, şi ştii şi tu că şi eu doresc asta. Dar dacă scăparea mea de surghiun şi de pustiul de aici zăboveşte, să nu fie cu zăbavă hirotonirea ta. Vei găsi, negreşit, şi în lipsa mea oameni foarte credincioşi mie, care să te înalţe la această vrednicie. De se va face aceasta, voi avea aceeaşi bucurie, chiar dacă n-am slujit eu împărtăşirii acestui dar ceresc, pentru că şi harul este acelaşi.

Scrisoarea a 133-a

Către Adolia[154]

Ce spui? Iarăşi te plângi de uneltiri, iarăşi spui că ai necazuri? Şi ce te împiedică, spune-mi, să te îndrepţi spre un port liniştit ca să scapi de toate aceste valuri? Nu ţi-am spus aceasta tot timpul? Dar nicicând n-ai vrut să mă asculţi! Din pricina mocirlei acestor lucruri îţi pricinuieşti singură mii şi mii de necazuri, cazi mereu în vâltoare, iar din pricina acestor suferinţe ale tale, aduci peste mine dese şi necontenite supărări. Crezi că puţin mă supără când aud cele ce mi-ai scris, că te-au trădat cei ai tăi sau străinii – ca să folosesc chiar cuvintele tale – şi că treci prin cumplite tragedii? Până când ai să stai în fum tulburându-ţi ochiul curat al sufletului? Până când n-ai să te eliberezi de această robie prea amară? Ce te împiedică să vii aici şi să ne sfătuim împreună? Singură doar spuneai că nici n-ai ţine seama de aceste necazuri dacă s-ar întâmpla asta! Eu tare mă minunez şi mă mir, iar alte pricini decât trândăvia şi nepăsarea nu găsesc că rămâi atât de departe de mine. Calea până aici e scurtă, iar vremea e tare potrivită pentru călătorii, nu e nici ger, nici arşiţă. Dar se poate ca mama din totdeauna a tuturor relelor, adică grija de cele lumeşti, să te împiedice şi acum. În ceea ce mă priveşte, ţi-aş mulţumi dacă ai veni, dar dacă

154. Scrisă din Cucuson în anul 404.

nu vii, nu te ţin de rău, nici nu te mustru, ci îţi păstrez înfloritoare dragostea ce totdeauna ţi-am purtat. Sufăr şi mă doare tare inima când aud că eşti încurcată în mii şi mii de treburi şi că porţi în spate povara unor nenumărate griji. Dacă silnicia surghiunului nu m-ar ţine legat aici, nu ţi-aş cere să te osteneşti încoace; dimpotrivă, chiar cu boala pe care o am acum, eu însumi aş alerga şi nu m-aş opri de a face şi a încerca totul, până ce nu te-aş scăpa de tulburarea aceasta, de mocirla şi gunoiul nenumăratelor rele. Dar ca să vin la tine nu-i cu putinţă; de aceea aş voi să vii tu la mine şi să stăm de vorbă. Iar dacă nici aceasta nu-i uşor, ci greu, atunci n-am să încetez a te sfătui, a te îndemna prin scrisori, ca să rupi funiile ce te leagă, să tai legăturile, să sfărâmi butucii sufletului, ca să mergi cu uşurinţă şi în libertate. Aşa vei culege bucurie nu numai în lumea aceasta, ci vei dobândi cu multă uşurinţă şi cerul. Trimite dar de bună voie înainte, în vistieriile cele nefurate, acele bunuri pe care nu după multă vreme le vei lăsa aici fără voie, în vremea plecării din lumea aceasta, şi pregăteşte-ţi cu ele cununile acelea nemuritoare, care nu se veştejesc niciodată.

Scrisoarea a 134-a

Către Diogene[155]

Mult aş fi dat să te văd, preaminunatul meu stăpân! Aceasta o ştii şi înainte de a ţi-o scrie, pentru că ştii dragostea mare ce-o am pentru tine. Dar pentru că asta nu-i cu putinţă – şi drumul e lung, şi nu sunt nici liber să mă duc unde voiesc, şi se măreşte, din zi în zi, şi primejdia atacurilor isaurilor –, te rog, spre mângâierea pustiului de aici, a necazurilor şi supărărilor de tot felul, trimite-mi dese scrisori cu veşti bune despre sănătatea ta şi a întregii tale case! Fă-mi darul acesta cât mai des, atât pe cât ţi-e cu putinţă. Dar nici darul acesta nu-l pot avea cu îmbelşugare, căci

155. Scrisă din Cucuson în anul 404.

sunt puţini oamenii care vin de la voi la noi. Totuşi, chiar dacă e greu ce-ţi cer, dă-ţi, rogu-te, pe cât poţi, silinţa să-mi scrii des, dându-mi veşti despre sănătatea ta. Iar dacă vrei ştiri de la mine, află că sunt lipsit de griji, mă bucur de linişte deplină, de sănătate potrivită; un singur lucru mă tulbură, că sunt despărţit de tine, mult iubite. Dar eşti destul de priceput ca să-mi mângâi şi durerea aceasta, după cum spuneam. Dă-mi această mulţumire, ca de la atât de mare depărtare să mă pot bucura de dragostea ta dulce, caldă şi curată.

Scrisoarea a 135-a

Către diaconul Teodot[156]

Ştiu şi eu că de mult voiai să vii la mine dacă nu te împiedica frica de isauri. Căci dacă ai ţinut atâta să alergi până aici pe un ger care îngheţa totul şi pe atâta zăpadă, cu mult mai mult acum n-ai vrea să rămâi locului, când s-a ivit primăvara şi când este atât de senin văzduhul. Îţi cunosc simţămintele tale dulci, prieteneşti şi calde pentru mine, îţi cunosc şi sufletul tău sincer şi statornic. De aceea şi eu nu puţin mă supăr că, pe o vreme atât de liniştită, aduci în sufletu-mi furtună nu mică prin despărţirea noastră de atâta amar de vreme. Nu spun asta ca să te atrag aici, chiar de-ai vrea de mii de ori – aici o ducem într-un necontenit război, şi aceasta o ştii de la cei ce merg de la noi la voi –, ci ca să afli că nici eu, deşi sunt liniştit şi fără griji, nu pot fi neîndurerat fiind despărţit de tine. Ştiind dar aceasta, scrie-mi des, nu numai prin cei care merg de la noi la voi, ci şi prin cei ce iau drumul ca să vină aici. Îţi mulţumesc, preacinstitul meu stăpân, de grija şi interesul ce-l porţi tulburărilor de aici. Asediul de aici se înteţeşte tot mai mult, stăm în cetăţuie ca într-o cursă. Aşa, nu de mult, în miez de noapte, pe neaşteptate, o bandă de trei sute de isauri a năvălit în oraş. Era cât pe-aci să cad în mâinile lor. Dar mâna lui Dumnezeu i-a întors în grabă înapoi, fără să simt; aşa că am fost nu numai în afară de orice primejdie, dar chiar şi fără de teamă, căci nu i-am simţit. Abia când s-a luminat de ziuă am aflat de cele întâmplate. De aceea, bucură-te şi te veseleşte şi nu înceta a-L ruga pe Dumnezeu ca să mă apere de orice primejdie şi să mă scape de boala care mă stăpâneşte. E drept, nu mai e atât de primejdioasă, dar au rămas în mine încă urmele ei, care-mi amintesc mereu de boală. Nu ţi-am scris acestea ca să te supăr, ci ca să te fac să te rogi cu mai multă râvnă pentru mine. Încredinţez în mâinile tale pe preacinstitul anagnost Teodot, ca să-i fii, după putere, sprijin în toate. După câte ştiu, are multe supărări.

156. Scrisă din Aravison în anul 406.

Scrisoarea a 136-a

Către anagnostul Teodot[157]

Nu te osteni căutând să ascunzi plecarea ta în pripă de aici prin boala de ochi, frigul de aici şi alte pretexte ca acestea. Întemeiat pe legea dragostei, socot că te am în faţă şi că eşti lângă mine, aşa cum erai mai înainte, şi aştept bucuria unei întâlniri faţă către faţă. Nimic dar să nu te tulbure. E drept, iarna din Armenia te-a luat de lângă mine, dar nu mi te-a smuls din suflet, ci te port mereu în minte. Dacă războiul isaurilor n-ar fi închis drumul şi n-ar fi rărit pe purtătorii de scrisori, ţi-aş fi trimis adesea nori de scrisori. Până acum am tăcut cu limba în timpul ce s-a scurs, dar cu gândul nicidecum, ci totdeauna mă interesez de tine şi de cele ale tale, iar în ceea ce mă priveşte, ţi-am scris des. Cunoscând dar acestea, socoteşte că eşti cu mine şi că locuieşti cu mine în Armenia. Iar dacă cineva încearcă să te duşmănească şi să-ţi facă rău, fii mai presus de săgeţile lor, pentru că este rău nu a suferi răul, ci a face răul. Laud tăria şi vitejia ta şi mă minunez de tine mai mult şi pentru aceea

157. Scrisă din Aravison în anul 406.

că, în ciuda multelor necazuri ce s-au revărsat peste tine, ai rămas în picioare, fiind mai presus de tulburările lor. Continuă să călătorești cu multă bucurie pe această mare liniștită și lipsită de valuri. Să nu te miri dacă vorbesc de mare lipsită de valuri, când tu îmi amintești de multele încercări pe care le suferi. Vorbesc așa întemeiat nu pe gândul celor care-ți pricinuiesc necazurile, ci pe liniștea pe care ți-o dă virtutea. Ce vreau să spun? Viața virtuoasă, mare, înaltă și întinsă către cer prin firea lucrurilor pare a fi grea, dar, prin vitejia celor ce o trăiesc și prin râvna lor, ajunge foarte lesnicioasă. Și lucru minunat al acestei filosofii este, mai cu seamă, faptul că omul care săvârșește virtutea cu inimă curată și cu căldură are, chiar pe o mare înfuriată, vânt bun și călătorește în liniște; chiar de se ridică din toate părțile nenumărate valuri, el e deplin liniștit; chiar de vin de pretutindeni mii de săgeți, rămâne nerănit; primește săgețile, dar nu suferă nimic din pricina lor.

Știind dar acestea și cugetând necontenit la ele, culege bucuria cea nevestejită, așteptând pentru aceste bune osteneli cununile gătite ție de Dumnezeu. Scrie-mi des, când îți este cu putință, dându-mi vești despre sănătatea ta trupească și sufletească. Cheltuiește-ți toată vremea liberă cu cititul dumnezeieștilor Scripturi, zăbovind asupra lor atât cât îți îngăduie boala ta de ochi, pentru ca, de va veni cândva vremea să sădesc în nobilul tău suflet și înțelesurile lor, să o pot face cu multă înlesnire. Da, cunoașterea textului Scripturii îți va fi de mare folos atunci când vei căuta să-i pătrunzi înțelesul.

Scrisoarea a 137-a

Către diaconul Teodot[158]

Încetează a mă învinui de zăbavă înainte de a-ți aduce ție aceeași învinuire. Ai primit de la mine tot atâtea scrisori câte mi-ai scris și tu, afară de una. Îmi grăiești așa de parcă

158. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

mi-ai fi trimis nouri de scrisori, gândind că desimea lor are să mă facă să-ți scriu și eu mai des. Poți iubi pe cineva și fără să-i scrii, totuși eu n-am încetat a-ți scrie și nu încetez a te iubi. Cunoaște că, de s-ar scurge și mai multă vreme de la despărțirea noastră, de-aș fi dus într-un loc și mai pustiu, nu pot nici să te scot din suflet, nici să nu păstrez mereu înfloritoare simțămintele ce-ți port.

Știind dar aceasta, scrie-mi des despre sănătatea ta. Ți-e mai ușor ție decât mie. Iar dacă te împiedică anotimpul de acum și grozăvia nenorocirilor pricinuite de isauri, pentru mine e îndestulătoare mângâiere a tăcerii tale prelungite faptul că știu bine părerea ce-o ai despre mine.

Scrisoarea a 138-a

Către episcopul Elpidie[159]

Știu că ți-am scris de puține ori, dar nu cu voia mea, ci silit de împrejurări. Vremea de afară, pustietatea locului, în care sunt închis mai cumplit decât într-o închisoare, puținii călători care vin aici, și dintre aceștia puțini oameni de încredere, încă și boala cumplită a trupului, care m-a istovit ținându-mă la pat toată iarna, toate acestea au fost pricinile lungii mele tăceri; nu tăcerea inimii, ci a limbii. Deci nu socoti că ai primit atâtea scrisori câte ți-am trimis, ci cu mult mai multe. Și ai să gândești astfel dacă numeri nu numai scrisorile așternute pe hârtie cu cerneală, ci și pe cele ce ți le-am scris cu inima. Des ți-am scris cu inima, așa că stau întotdeauna de vorbă cu tine! Da, nici lungimea căii, și nici lungimea timpului, și nici greutățile vieții n-au întunecat dragostea ce-ți port. Îți păstrez mai departe înfloritoare dragostea, iar pe tine, prietenul meu cel cald și mare, te port cu mine pretutindeni, chiar de-aș fi dus într-un loc mai pustiu decât acesta, căci te am săpat în inimă. Așa e dragostea adevărată! N-o ofilește nici timpul, nici locul, nici

159. Scrisă din Cucuson în anul 405.

lungimea căii, nici greutăţile vieţii. Şi aceasta o ştii şi tu, căci şi tu ştii să iubeşti adevărat.

Scrisoarea a 139-a

Către Teodor, consulul Siriei[160]

Spuneai că ţi-aş fi dat cel mai mare semn de dragoste dacă ar fi venit la luminăţia ta şi o a doua scrisoare după cea dintâi. Dacă aş avea oameni din destul care să-mi ducă scrisorile, aş trimite roiuri de scrisori unui om aşa de bun şi aşa de blând, atât de iubitor faţă de mine, unui om care aşteaptă cu atâta dor scrisorile mele. Dar pentru că aceasta nu-i cu putinţă, rog luminăţia ta să nu-mi măsoare dragostea cu numărul scrisorilor, ci să aibă despre mine aceeaşi părere statornică pe care a avut-o şi mai înainte, fie de tac, fie de scriu, gândindu-se că tăcerea mea mai lungă nu se datorează nepăsării, ci pustietăţii locului.

Scrisoarea a 140-a

Către diaconul Teodot[161]

Nu puţină îmi este mângâierea în pustietatea aceasta atât de mare, când pot să-ţi scriu des, dulcele meu prieten; dar şi această mângâiere mi-au răpit-o năvălirile isaurilor. Cu venirea primăverii s-au înmulţit şi năvălirile lor; s-au împânzit pe toate drumurile de nu se mai poate umbla pe ele. Au şi fost răpite femei şi ucişi bărbaţi. De aceea, te rog să mă ierţi că nu ţi-am scris des. Şi pentru că ştiu bine că ţii mult să afli cum o duc cu sănătatea, îţi spun că am suferit cumplit iama trecută, însă acum m-am mai refăcut puţin, şi cu toate că a început să vremuiască iar – că aici şi acum iarna e în toi –, totuşi nădăjduiesc să lepăd şi rămăşiţele bolii odată cu venirea primăverii. Nimic nu-mi vatămă atâta trupul ca frigul, nici nu-mi prieşte atâta ca vara şi mângâierile căldurii.

160. Scrisă între anii 404 şi 407.
161. Scrisă din Cucuson în anul 405.

Scrisoarea a 141-a

Către Teodor[162]

Să-ţi dea Dumnezeu multe bunătăţi că l-ai primit cu atâta cinste pe fiul tău. El însuşi mi-a spus-o şi n-a ascuns-o; şi-a arătat cu aceasta şi recunoştinţa faţă de tatăl său, şi a voit să mă umple şi pe mine de mare bucurie. Socot primirea ce i-ai făcut o îndoită cinste: şi pentru mine, întâi, pentru că socot bucurie a mea bucuria lui, apoi, pentru că adaosul acesta de bunăvoinţă arătată lui se datorează şi scrisorilor mele. Continuă, preavenerate şi preanobile stăpâne, să cultivi acest bun răsad. Şi cum poţi să-l cultivi? Dacă vei căuta să întreţii în el necontenit dragostea lui pentru această preafrumoasă filosofie[163] pe care o trăieşte acum, dacă vei căuta s-o faci să înflorească. Că ne va aduce roade curând. Sufletele destoinice nu imită zăbăvnicia răsadurilor sădite în sânurile pământului; dimpotrivă, ele, îndată ce se sădesc în dorinţa prea frumoasă a acestei vieţuiri virtuoase, se şi înalţă la cer şi dau atâta bogăţie de rod, că umbresc, şi prin bogăţia lor şi prin natura lor, orice comoară. Rodul nu piere odată cu viaţa aceasta, ci ne însoţeşte în viaţa viitoare.

Scrisoarea a 142-a

Către episcopul Elpidie[164]

Cu mâna de puţine ori ţi-am scris, cu inima însă, adeseori, căci în fiecare zi te am lângă mine, iar de tovărăşia aceasta nici multa scurgere de vreme, nici calea lungă, nici greutăţile vieţii nu mă pot lipsi. Aşa e dragostea! Nu se pleacă, nu se înclină în faţa nici uneia dintre aceste piedici, ci stă în picioare, e mai presus de toate. Nu măsura dar,

162. Scrisă, poate, în anul 406.
163. Prin cuvintele *"această preafrumoasă filosofie"*, Sfântul Ioan Gură de Aur înţelege "viaţa monahală".
164. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

preacinstite şi preabinecredinciosul meu stăpân, cu numărul scrisorilor dragostea ce-ţi port, ci, cunoscându-mi sufletul şi simţămintele pe care ţi le-am arătat mereu, nu-mi bănui dragostea din pricina acestei lungi tăceri. Că am primit şi eu de la tine puţine scrisori, dar nu socot de aici că nu mai vrei să ştii de mine; dimpotrivă, sunt încredinţat, ştiu bine că-mi păstrezi înfloritoare aceleaşi simţăminte; nu numai că nu ţi s-a micşorat dragostea din pricina necontenitelor necazuri venite peste mine, ci a ajuns şi mai puternică. Iar pentru aceasta îţi mulţumesc mult. Şi pentru că ştiu bine că vrei să afli cum o duc, îţi scriu că sunt sănătos, mă bucur de linişte deplină, sunt lipsit cu totul de griji şi trăiesc în siguranţă, căci am scăpat deocamdată de năvălirile isaurilor. M-am deprins cu iarna din Armenia, sufăr mai puţin din pricina frigului, atât cât e firesc să sufere un trup slăbit de boală; când e frig puternic stau închis în casă şi de puţine ori îi trec pragurile. În celelalte anotimpuri ale anului mă simt foarte bine, aşa că pot scăpa de boala pe care am avut-o iarna.

Scrisoarea a 143-a

Către Polivie[165]

Am fost scos de pe pământul şi dintre zidurile oraşului, dar, la propriu vorbind, din oraş n-am fost scos. Dacă tu eşti oraşul, şi eu sunt totdeauna cu tine şi în tine, atunci e clar că locuiesc în oraşul din care am fost izgonit, deşi locuiesc aici. Că locuiesc în sufletul tău o ştiu prea bine. La fel şi eu, oriunde m-aş duce, vă port în inimă pe toţi cei care mă iubiţi. Dragostea aceasta nu mă lasă să văd nici pustietatea ţinutului acestuia – că e locul cel mai pustiu din toată lumea –, nici atacurile tâlharilor – că ne atacă în fiecare zi –, nici foametea adusă de aceste rele. Aceasta, pentru că sufletul meu e mereu cu tine, deşi trupul mi-e lipit de acest pământ. Dar pentru că cei ce se iubesc doresc puternic şi

165. Scrisă din Cucuson în anul 404.

ţin mult să se vadă şi faţă către faţă şi-i întristează depărtarea, şi pentru că deocamdată aceasta nu e cu putinţă, dar este cu putinţă numai leacul acestei întristări, adică statul de vorbă prin scrisori, dă-mi din belşug leacul acesta şi scapă-mă de tristeţe. Da, eşti în stare, preaminunatul meu stăpân, să faci ca şi prin scris să simt bucuria feţei tale.

Scrisoarea a 144-a

Către Diogene[166]

Cucusonul este un ţinut pustiu şi primejdios de locuit, pentru că tâlharii îl ameninţă mereu; tu însă l-ai prefăcut în paradis, deşi nu eşti de faţă. Când aud de râvna ta cea mare, de afecţiunea ce-mi porţi, de dragostea ta curată şi caldă – că nimic nu mi-e tăinuit, cu toate că locuiesc la atâta depărtare –, am aceste simţăminte ale tale ca pe o comoară, ca pe o nespusă bogăţie şi socotesc că locuiesc în cel mai întărit oraş, pentru că sunt întraripat de atâta bucurie şi culeg din dragostea ta nespus de mare mângâiere. Dar, ca să am şi alt adaos de plăcere, scrie-mi, te rog, dându-mi veşti despre sănătatea ta. E drept, ţi-e greu să-mi scrii din pricina lungimii căii şi din pricină că satul în care locuiesc e aşezat tare departe de drumul mare, dar pentru un om care iubeşte, aşa cum ştiu că iubeşti tu, cele grele uşoare ajung.

Gândindu-te dar la bucuria mare ce-mi faci cu desele tale scrisori, adu-mi această bucurie. Însă sunt tare îndurerat că ţi-am trimis două scrisori, şi n-am primit de la tine nici una măcar.

Scrisoarea a 145-a

Către preotul Nicolae[167]

Voiam şi eu, şi tare doream, să te văd şi să te îmbrăţişez. Ştii asta şi tu înainte de a ţi-o spune eu. Că ştii să

166. Scrisă în anul 404.
167. Scrisă în anul 405 sau 406.

iubeşti cu adevărat şi-i poţi cunoaşte pe cei ce iubesc cu adevărat. Dar pentru că nu pot să te văd, fac ceea ce pot: deocamdată îţi scriu, te salut şi-ţi cer să-mi scrii, dându-mi mai des ştiri despre sănătatea ta. Fă-mi bucuria aceasta. Deşi nu e nevoie să te rog, totuşi n-am să încetez să ţi-o amintesc. Nu mică mângâiere şi uşurare am, şi pentru pustietatea de aici, şi pentru teama de fiecare zi, şi pentru atacurile tâlhăreşti, şi pentru boala trupului, şi pentru alte greutăţi, veştile de la cei ce mă iubesc, ştirile că sunt bine, că sunt sănătoşi, că le merg toate după plac, chiar dacă-mi spun că furtunile sunt nenumărate. Cum şi în ce chip? Un bărbat curajos, cu mintea trează şi cu ochii deschişi poate călători, ca şi cum i-ar sufla vântul din spate, chiar pe o vreme rea, pe când unul neatent, un om descurajat, un adormit, chiar pe vreme bună se tulbură şi se neliniştește.

Scrisoarea a 146-a

Către Teodot, Nicolae şi Herea, preoţi şi monahi[168]

Voi daţi vina pe năvălirile isaurilor că nu sunteţi aici, lângă mine; eu însă spun că sunteţi lângă mine, că sunteţi cu mine şi că nu-i nici o piedică ce vă împiedică să veniţi aici. Aşa sunt aripile dragostei! Pe negândite şi cu multă uşurinţă dragostea ajunge pretutindeni, de-ar fi mii şi mii de obstacole. Iar dacă sunt lipsit de prezenţa voastră în trup, nu încetaţi a vă ruga, şi Bunul Dumnezeu vă va da şi asta. Şi eu vă port necontenit în suflet şi doresc tare mult să ne întâlnim faţă către faţă. Şi ştiu bine că se va întâmpla aşa dacă-L veţi ruga cu stăruinţă pe Cel care poate pune capăt oricărei furtuni, Care poate aduce totul la linişte deplină. Dar ca să vă aducă mulţumire şi ştirile mele, aflaţi că mă bucur de multă linişte, nu am vreo grijă apăsătoare, trupul

168. Scrisă din Cucuson în anul 405.

mi-e în bună stare, cu toate că multe pricini îmi vatămă sănătatea; doctorii sunt rari şi lipsesc cele absolut necesare – nu găseşti aici nimic de cumpărat, iar doctorii nu se văd –, clima de aici nu-i bună, mă supără arşiţa tot atât de mult ca şi gerul şi e la fel de cumplită ca şi frigul năprasnic; suntem necontenit şi cumplit asediaţi, iar frica de atacurile isaurilor nu ne slăbeşte o clipă. Acestea şi altele mai multe ca acestea sunt cele ce-mi vatămă sănătatea; deocamdată am scăpat de primejdia cumplită şi de boală şi mă bucur de o sănătate potrivită. Nu încetaţi şi voi de a-mi scrie des, dându-mi veşti bune despre sănătatea voastră. Că foarte mare mângâiere şi foarte mare uşurare, comoară plină de multe bunătăţi socot a fi dragostea voastră. Iar când mă gândesc la simţămintele voastre curate, la sufletul vostru neschimbat şi la dragostea voastră neclintită şi statornică – că nu contenesc a mă gândi mereu la ea –, simt că scap de multe furtuni şi mă îndrept spre un port larg şi neînvălurat.

Scrisoarea a 147-a

Către Antemie[169]

Alţii te felicită pentru că ai fost numit consul şi prefect; eu însă te felicit pentru aceste demnităţi datorită măreţiei tale sufleteşti. Că nu te-au împodobit ele pe tine, ci tu le-ai împodobit pe ele. Aşa e virtutea, nu împrumută din afară cinstea, ci o poartă în ea însăşi; dă cinste dregătoriilor, nu primeşte cinste de la dregătorii. De aceea dregătoriile acestea nici n-au adăugat nimic dragostei ce-ţi port şi nici ţie nu ţi-au adăugat ceva. De aceea şi eu nu-l iubesc pe consul şi prefect, ci pe Antemie, stăpânul meu cel preablând, cel plin de multă pricepere şi multă înţelepciune. De aceea te şi fericesc, nu pentru că te-ai urcat pe acest scaun, ci pentru că ai dobândit prilej mai bun ca să-ţi arăţi slujirea des-

169. Scrisă din Cucuson în anul 405.

toinică şi omenia ta. Te felicit împreună cu toţi năpăstuiţii soartei, gândindu-mă la limanul cel larg al sufletului tău, care poate îndepărta nenumărate primejdii de înec, care-i poate face să călătorească fără primejdie pe cei surprinşi de groaznice furtuni. De aceea salt, de aceea mă bucur, pentru că socot numirea ta sărbătoare de obşte a năpăstuiţilor. De sărbătoarea aceasta mă bucur şi eu acum, pentru că măreţia faptelor tale bune este propria-mi bucurie.

Scrisoarea a 148-a

Către episcopii Chiriac, Dimitrie, Paladie şi Evlisie[170]

Fericiţi sunteţi, de trei ori fericiţi şi de multe ori fericiţi, datorită frumoaselor voastre lupte şi osteneli, datorită muncii, trudei şi primejdiilor pe care le-aţi îndurat pentru Bisericile din întreaga lume! Prin cele ce-aţi făcut, străluciţi sunteţi pe pământ, dar străluciţi sunteţi şi-n ceruri. Toţi oamenii cu judecată vă laudă, vă încununează, miraţi de tăria voastră, de curajul vostru, de răbdarea şi stăruinţa voastră. Iar Bunul Dumnezeu, Care dă totdeauna răsplăţi mai mari decât ostenelile, vă va răsplăti cu acele bunătăţi cu care I se cade să-i răsplătească pe cei care au luptat cu atâta curaj pentru pacea întregii lumi. De aceea şi eu nu încetez a vă ferici, desfătându-mă mereu cu pomenirea voastră, purtându-vă necontenit în suflet, deşi ne desparte o cale atât de lungă.

Preacinstitul diacon Chiriac n-a putut să plece cu corabia acum, pentru că e tare obosit. Ceilalţi, preabinecredinciosul preot Ioan şi preacinstitul diacon Pavel, izgoniţi de pretutindeni, neputând nici a se opri, nici a se ascunde undeva, au socotit că e bine să vină la voi şi să stea la voi. Primiţi-i dar cu dragoste şi arătaţi-le cuvenita bunăvoinţă.

170. Scrisă din Cucuson în anul 405.

Scrisoarea 149-a

Către Aurelie, episcopul Cartaginei[171]

Vai, ce suflet ales ai, cât de bogat e rodul dragostei şi al evlaviei ce izvorăşte din el, că, deşi ne desparte o cale atât de lungă, te simt lângă mine! Atâta m-ai cucerit, atâta m-ai robit! Căldura dragostei tale, buna mireasmă a îndrăznelii şi evlaviei tale au ajuns până la cei ce locuiesc la capăt de lume! De aceea îţi şi mulţumesc, de aceea te şi fericesc, pentru că, ostenindu-te mult şi asudând mult pentru Bisericile din întreaga lume, ai atras asupră-ţi strălucite cununi de la Bunul Dumnezeu. Te rog, du mai departe această luptă bună! Cunoşti ce premii are! Dacă are plată nespusă de la Dumnezeu cel care ia apărarea unui nedreptăţit, a unui năpăstuit, gândeşte-te câtă răsplată vei primi tu, care te străduieşti să scapi de tulburări şi de frământări, prin această frumoasă râvnă, atâtea Biserici şi să le îndrepţi spre limanul liniştit al păcii.

Scrisoarea a 150-a

Către episcopul Maxim[172]

Când mă gândesc la ostenelile şi la sudorile voastre, pe care le-aţi îndurat atâta vreme, capăt foarte mare, nu mică, mângâiere pentru suferinţele pe care eu pe nedrept le-am suferit; mă mângâi nespus de mult când văd dragostea voastră atât de fierbinte şi de curată, sincera voastră purtare de grijă şi privegherea voastră spre îndreptarea răului. N-a fost pentru mine mică mângâiere când m-am gândit că de la atâta depărtare, fără să mă fi văzut vreodată şi fără să vă fi văzut, fără să fi vorbit cu mine, aţi fost mişcat deodată de nelegiuirea celor săvârşite împotriva mea; mi-aţi arătat atât de mare dragoste cât au părinţii pentru copiii lor; dar,

171. Scrisă în anul 406.
172. Scrisă în anul 406.

mai bine spus, i-aţi întrecut şi pe părinţi printr-o atât de mare purtare de grijă. Pentru cele făcute vă admir, vă fericesc şi vă mulţumesc; şi vă rog să stăruiţi în râvna pe care aţi arătat-o de la început, ca să vă păstraţi ardoarea până la sfârşit. Chiar dacă nu se mai pot îndrepta cele care s-au săvârşit, totuşi pentru mine, după cum spuneam mai sus, este mare mângâiere că m-am bucurat şi mă bucur de atâta dragoste din partea voastră.

Scrisoarea a 151-a

Către episcopul Asel[173]

Ştiu că nu aveţi nevoie să vă scriu ca să vă sculaţi şi să porniţi lupta spre îndreptarea relelor care au cuprins Bisericile din Răsărit. Prin cele făcute aţi arătat că v-aţi străduit mult, fără să fiţi îndemnat. Dar pentru că relele rămân neîndreptate din pricina nebuniei celor ce-au săvârşit atâtea nelegiuiri, am socotit că este de neapărată trebuinţă să vă îndemn să nu daţi îndărăt, să nu vă descurajaţi, ci să aveţi aceeaşi râvnă arzătoare şi să faceţi iarăşi tot ce vă stă în putinţă. Cu cât vor fi mai înverşunaţi cei care răvăşesc Bisericile, cu atât le va fi mai mare pedeapsa, iar vouă, care nu daţi înapoi, mai strălucită răsplata şi mai mari cununile.

Scrisoarea a 152-a

Către episcopi[174]

Sunt dator cu mulţumiri şi fiecăruia în parte, şi tuturor în general; şi nu numai eu, ci toţi episcopii din Răsărit, clericii din diferite oraşe şi laicii prigoniţi în felurite chipuri, că aţi arătat tuturor dragoste de părinte, că aţi suferit împreună cu toţi, că v-aţi împotrivit cu bărbăţie şi aţi făcut tot ce-a stat în puterea voastră. De aceea, toţi vă laudă, vă

173. Scrisă în anul 406.
174. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

încununează şi poartă pe buze faptele voastre mari. Dacă oamenii vă cinstesc atât de mult, gândiţi-vă câte vor fi răsplăţile Bunului Dumnezeu!

Cunoscând dar acestea, preacinstiţii şi preaevlavioşii mei stăpâni, nu încetaţi a tămădui Bisericile, pe cât veţi putea, chiar dacă cei ce le tulbură bolesc de boli de nevindecat. Cu cât vor fi mai multe piedicile şi mai mare chinul, cu atât vă va fi mai mare şi răsplata. Dacă cel ce dă un pahar de apă rece nu rămâne fără de răsplată pentru puţina lui bunătate, gândiţi-vă ce mare răsplată veţi primi voi, care aţi făcut atâtea şi aţi preferat să suferiţi pentru Biserică![175] Gândiţi-vă ce mari premii vă aşteaptă pentru frumoasele voastre osteneli.

Scrisoarea a 153-a

Către aceiaşi[176]

Nu încetez a vă aduce mulţumiri necontenit. Da, am fost nedreptăţit de duşmani, dar m-am bucurat de nepreţuitul vostru ajutor, de dragostea voastră bogată, de simţămintele voastre sincere de prietenie, de râvna voastră înflăcărată. Nu puţină mângâiere îmi dau acestea în surghiunul cumplit în care mă găsesc şi în celelalte nenorociri ce-au venit peste mine. De aceea vă rog să continuaţi a-mi arăta aceeaşi dragoste şi aceeaşi râvnă. Ceea ce faceţi nu se mărgineşte la mine doar, ci trece asupra tuturor Bisericilor. Că nu e răvăşit un oraş, sau două, sau trei, ci sunt răvăşite popoare întregi de pe tot pământul. Şi este drept să arătaţi atâta râvnă cât se cuvine să arate cei care se străduiesc şi luptă pentru atâtea suflete. Ştiu că aţi suferit mult şi aţi făcut mult, şi n-am să încetez a vă mulţumi, dar vă rog să nu conteniţi a lupta mai departe. Căci stăruinţa voastră, răbdarea voastră şi hotărârea voastră puternică vor putea chiar pe cei mai înverşunaţi şi mai neînduplecaţi să-i depărteze

175. Cf. Apoc. 2, 10.
176. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

de nebunia ce-i stăpânește acum. Iar dacă vor continua și vor rămâne tot atât de neînduplecați, răsplata voastră va fi desăvârșită, plata voastră deplină, iar cununa pentru aceste fapte bune, neciuntită.

Scrisoarea a 154-a

Către aceiași[177]

Aș dori să vă văd și cu ochii trupului, dar pentru că aceasta nu-i cu putință, căci sunt ținut de lanțul surghiunului, vă am, cu ochii dragostei, în fiecare zi în fața minții mele și vă îmbrățișez. Nu contenesc a vă lăuda și a vă admira, că de la început și până acum ați arătat atâta râvnă și stăruință pentru apărarea Bisericilor din Răsărit. Vă rog ca sfârșitul să fie vrednic de început. Dacă cei care au tulburat totul și au umplut totul de zurbavă au lucrat cu atâta îndârjire, cu mult mai mult voi, care vă străduiți să îndreptați cele rău făcute, este drept să lucrați cu multă răbdare și cu multă stăruință într-o strădanie ca aceasta. În acest fel, mai mare vă va fi plata, mai mare răsplata, când, cu toate piedicile, nu dați înapoi, ci perseverați pentru a pune capăt greutății lucrurilor prin veghea și stăruința voastră.

Scrisoarea a 155-a

Către Hromatie, episcopul Acvileii[178]

A ajuns și până la mine glasul cel mare de trâmbiță al dragostei voastre aprinse și curate; a răsunat de departe și puternic, de la atâta distanță, și a ajuns până la marginile pământului. Cunosc și eu, care locuiesc atât de departe, nu mai puțin decât cei de față, dragostea voastră puternică și plină de foc, limba voastră sinceră și plină de multă libertate și cutezanță, dârzenia voastră tare ca diamantul. De aceea și doresc mult de tot să mă bucur de vederea voastră față către față. Dar pentru că și bucuria aceasta mi-a răpit-o pustia în care sunt înlănțuit, am găsit un preot preacinstit și preaevlavios ca să-mi împlinesc, pe cât e cu putință, dorința mea, spre a vă scrie, a vă saluta și a vă mulțumi pentru afecțiunea pe care mi-ați arătat-o cu atâta tărie de atâta vreme. Și vă rog, când se întoarce acela, iar de nu, prin întâmplătorii purtători de scrisori pe care i-ați găsi că vin spre pustietatea de aici, să-mi dați știri despre sănătatea voastră. Știți câtă bucurie am aici când primesc mai des vești bune despre sănătatea celor care mă iubesc cu atâta căldură.

177. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.
178. Scrisă în anul 406.

Scrisoarea a 156-a

Către episcopi[179]

Însăși firea lucrurilor strigă de pretutindeni, slobozind glas mai răsunător decât glasul trâmbiței; laudă minunatul vostru zel, râvna voastră pentru adevăr, pe care n-a doborât-o, n-a întunecat-o nici lungimea drumului, nici vremea îndelungată, nici ambiția nebunească a celor ce bolesc de boli ce nu se pot vindeca, nici altceva asemănător. N-am să încetez a vă mulțumi mult și n-am să contenesc a vă ferici pentru cununile gătite vouă de Bunul Dumnezeu pentru aceste lupte frumoase. Doresc să vă văd și față către față. Dar pentru că aceasta nu e cu putință, căci sunt legat cu lanțul surghiunului, vă scriu prin acest preacinstit și preaevlavios preot; vă trimit prin el închinăciunea cuvenită, dându-vă de știre că, datorită dragostei voastre, ați înflăcărat tot Răsăritul, ați câștigat mulți oameni care vă iubesc, și mulți care se revoltă, cu dreaptă revoltă, împotriva nelegiuirilor săvârșite și care sunt alături de voi. Arătați, rogu-vă,

179. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

aceeaşi râvnă până la sfârşit. Ştiţi câte cununi veţi culege de pe urma acestor osteneli trecătoare, atrăgând asupra voastră de la Bunul Dumnezeu răsplăţi îmbelşugate.

Scrisoarea a 157-a

Către episcopii care au venit din Apus[180]

Şi mai înainte m-am minunat de râvna, de zelul vostru depus pentru îndreptarea relelor săvârşite în Biserici; m-am minunat de simţămintele voastre statornice şi curate, de curajul şi hotărârea voastră neclintită şi de stăruinţa pe care aţi arătat-o atâta vreme. Dar, mai cu seamă, m-a minunat acum curajul vostru mare, că aţi îndrăznit să faceţi o călătorie atât de lungă străbătând mările, o călătorie plină de osteneli şi sudori pentru binele Bisericilor. Aş dori să vă scriu mai des şi să vă trimit cuvenita salutare. Dar pentru că aceasta este cu neputinţă – locuiesc într-un ţinut aproape nestrăbătut de oameni, înconjurat de pustiu din toate părţile –, de aceea, având la îndemână pe acest preacinstit şi preaevlavios preot, salut dragostea voastră şi vă rog ca sfârşitul lucrării voastre să fie vrednic de cele începute. Ştiţi cât de mare este plata răbdării şi cât de mari sunt de la Bunul Dumnezeu răsplătirile pentru cei care, luându-şi asupra lor o sarcină atât de mare, luptă pentru pacea tuturor.

Scrisoarea a 158-a

Către aceiaşi[181]

Cu zelul vostru minunat, cu ostenelile şi sudorile voastre v-aţi prilejuit două frumoase cununi, iar mie, mare mângâiere. De aceea, deşi locuiesc la atâta depărtare, vă laud, vă mulţumesc, vă încununez şi vă fericesc. Aş fi voit să vă

180. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.
181. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

scriu mai des, căci scrisul îmi pricinuieşte mare mângâiere, dar n-am găsit oameni care să-mi ducă scrisorile. E greu să găseşti oameni, căci locuiesc la marginile lumii şi puţini de tot sunt cei care pot veni aici. De aceea acum, când l-am găsit pe acest preacinstit şi preaevlavios preot, vă trimit cuvenita salutare şi vă rog să vă gândiţi la măreţia faptei voastre; şi cu toate că a trecut multă vreme, cu toate că înverşunarea duşmanilor mei este mai aprigă şi că rămân cu boli de nevindecat, totuşi să nu încetaţi a face tot ce vă stă în putinţă pentru îndreptarea răului. Cu cât e mai mare încercarea, cu atât va fi de la Bunul Dumnezeu mai mare şi mai îmbelşugată răsplata acestor frumoase lupte ale voastre.

Scrisoarea a 159-a

Către aceiaşi[182]

Măreţia râvnei voastre este o mare mângâiere pentru relele care mă copleşesc aici. Îndestulătoare au fost pentru mângâierea mea şi faptele voastre de mai înainte: privegherea, râvna şi grija voastră atât de mare; dar fapta pe care aţi adăugat-o acum ne-a făcut pe toţi să răsuflăm uşuraţi. Cu toţii îndeobşte vă aducem multe mulţumiri pentru atâtea osteneli, pentru sudorile voastre, pentru aceste frumoase lupte şi nu încetăm a vă ferici pentru râvna, pentru zelul vostru minunat. De aceea l-am şi rugat pe preacinstitul şi preaevlaviosul meu preot să alerge până la voi. Primiţi-l cu bunăvoinţa voastră obişnuită şi vă rog ca sfârşitul lucrării voastre să fie vrednic de cele începute. Dacă cei care au adus peste Biserici atâtea furtuni şi războaie bolesc deocamdată de boli de nevindecat, apoi pe aceia trebuie să-i jelim şi să-i plângem, iar pe voi să vă admirăm şi să vă lăudăm, căci râvna voastră pentru îndreptarea relelor creşte cu atât mai mult cu cât sporesc şi relele.

182. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

Scrisoarea a 160-a

Către un episcop venit din Apus[183]

Când mă gândesc la sudorile pe care le-ați vărsat și acasă, și la cele pe care le-ați vărsat fiind trimis într-o călătorie pe mare, atât de îndepărtată, pentru folosul Bisericilor, nu încetez, chiar înainte de sfârșit, a vă încununa, a vă lăuda și a vă ferici. Fie de aveți, preacinstite stăpâne, vreun rezultat în strădania voastră, fie de rămân tot așa de îndărătnici și nu vor să se îndrepte cei ce au provocat de la început tulburările, răsplata voastră este desăvârșită, și din pricina hotărârii ce ați luat, și din pricina strădaniei pe care personal ați arătat-o. De aceea, nu încetez a vă ferici, a vă admira și a vă mulțumi. Aș fi vrut să vă scriu mai des, dar m-a împiedicat pustietatea locului acestuia în care sunt închis; de aceea acum, când l-am găsit pe acest preacinstit și preaevlavios preot, vă scriu și vă trimit cuvenita salutare. Cu voința și cu dragostea v-am scris de multe ori, dar pe hârtie și cu cerneală acum întâia oară, pentru că acum, întâia oară, am găsit pe cineva care să vină la voi. Primiți-l dar așa cum vă este firea și arătați-i cuvenita dragoste! Dați-i prilejul să se bucure de dragostea voastră! Nu mică-i va fi mângâierea și ușurarea, după greutățile călătoriei, când se va bucura de binevoitoarea voastră primire. Nu mai e nevoie să vă amintească cineva ca să aveți nestăvilit zel în a susține binele Bisericii. Ați arătat-o cu fapta.

Scrisoarea a 161-a

Către preoții romani care au venit cu episcopii[184]

Multă osteneală ați îndurat și multe sudori ați vărsat în această călătorie atât de lungă pe mare, dar nu pentru lucruri lumești și trecătoare, ci pentru folosul Bisericilor! Pentru aceste osteneli veți primi de la Bunul Dumnezeu răs-

183. Scrisă, pe cât se pare, în anul 406.
184. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

plăți cu mult mai mari decât ostenelile. Osteneala și strădania voastră vor fi și vouă, și nouă mângâiere mare. Vouă, pentru această luptă bună a voastră, pentru pacea atâtor Biserici și pentru primirea unor cununi cu mult mai mari, iar nouă, pentru că ne-am bucurat de atâta dragoste din partea voastră, că am avut parte de ajutorul unor bărbați atât de mari și că m-ați unit strâns cu voi cu lanțul dragostei, deși mă aflu cu trupul la atâta depărtare. Pentru aceasta vă aduc multe mulțumiri și nu încetez a lăuda marea voastră bunăvoință. Da, o strigă înseși faptele voastre, dar nu încetez să o fac și eu cu limba mea. Iar dacă vă scriu acum întâia oară, apoi aceasta nu se datorează trândăviei, ci pustietății locului. Și acum, aflând că acest preacinstit și preaevlavios preot se duce în părțile în care locuiți, vă trimit cuvenita salutare. Vă rog să-l primiți cu dragostea voastră firească, iar la întoarcerea lui să-mi trimiteți știri despre sănătatea voastră, despre care țin mult să aflu. În privința râvnei ce se cuvine să arătați în treburile pentru care ați venit, socot că nu mai e nevoie să vă amintesc; mi-ați făcut-o cunoscută prin silința pe care ați arătat-o tot timpul.

Scrisoarea a 162-a

Către Anisie, episcopul Tesalonicului[185]

Târziu și cu zăbavă am scris dragostei tale. Nu din voia mea, nici din nepăsare față de tine am tăcut atâta vreme, ci din pricina pustietății locului în care sunt închis. Acum, găsindu-l pe acest preacinstit și preaevlavios preot al meu, îți trimit salutarea pe care de demult ți-o datoram și-ți aduc multe mulțumiri pentru dârzenia și curajul cu care ai luptat pentru Biserică. Primește-l dar, stăpâne preacinstite, așa cum ți-e felul și-i arată bunăvoința cuvenită. Nu conteni a face și a săvârși cele ce ajută la îndreptarea de obște a Bisericilor. Cunoști măreția acestei fapte și știi pentru câte Biserici ai pornit această frumoasă luptă și câte sunt cunu-

185. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

nile gătite de Bunul Dumnezeu celor ce se ostenesc pentru pacea cea de obşte.

Scrisoarea a 163-a

Către Anisie, Numerie, Teodosie, Eutropiu, Eustatie, Marcel, Eusebie, Maximian, Evghenie, Gherontie şi Tirs; şi tuturor episcopilor ortodocşi din Macedonia[186]

Mare a fost râvna dragostei voastre de până acum! Vă aduc mulţumiri pentru că aţi rezistat atât de multă vreme prin curajul cuvenit vouă şi nu v-aţi plecat nici unuia dintre cei care încercau să vă răpească. Vă rog ca şi sfârşitul luptei voastre să fie la fel de frumos. Cu cât sunt mai multe ostenelile voastre, cu atât mai mari sunt şi răsplăţile de la Bunul Dumnezeu. Doresc să vă văd faţă către faţă, dar pentru că lanţurile surghiunului mi-au răpit putinţa aceasta şi m-au închis într-un singur loc, l-am trimis la voi pe preacinstitul şi preaevlaviosul meu preot; prin el vă dau cuvenita salutare şi vă spun că nu încetez a vă aduce multe şi mari mulţumiri şi a vă ruga să mă iertaţi pentru îndelungata mea tăcere de până acum. Nu din pricina trândăviei sau a nepăsării am tăcut atâta vreme. Abia acum am găsit pe cineva care se poate duce în părţile unde locuiţi acum, ca să vă aducă scrisorile mele, în care vă dau veşti despre mine. Primiţi-l dar cu bunăvoinţă şi dragoste curată şi vă rog să-mi daţi veşti despre sănătatea voastră. Foarte mare mângâiere îmi vor face astfel de scrisori în pustietatea în care mă găsesc.

Scrisoarea a 164-a

Către Alexandru, episcopul Corintului[187]

Ştii dragostea ce ţi-am arătat şi ştii ce prietenie am legat, cu toate că ne-am văzut de puţine ori. Asta mă face

186. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.
187. Scrisă în anul 406.

să mă mir tare că n-ai ajuns să-mi scrii nici măcar o dată în atâta amar de vreme. Ştiu că ai să-mi spui că sunt puţini cei care duc scrisori, şi o cred. Da, mulţi pleacă din părţile acelea, dar aici, unde locuiesc eu, n-a venit nimeni dintre cei de acolo. Aceasta însă nu-i o scuză îndestulătoare că n-am primit de la tine măcar o scrisoare. Că şi eu aş fi putut recurge la această scuză, dar n-am tăcut, ci l-am pornit la drum pe preacinstitul şi preaevlaviosul meu preot, l-am trimis de aici ca să vină la sfinţia ta, să-ţi aducă salutarea aceasta a mea şi să afle despre sănătatea ta, de care ţin atât de mult să ştiu. Caută dar la el cu bunăvoinţă, cu dragoste şi cu ospitalitatea cuvenită, ca la un mădular al nostru, iar la întoarcere nu uita a-mi trimite veşti despre sănătatea ta. Foarte mare mângâiere îmi vor aduce epistolele tale în pustietatea în care mă aflu.

Scrisoarea a 165-a

Către episcopii care i-au însoţit pe episcopii din Apus[188]

V-am admirat râvna şi zelul de mai înainte, pe care l-aţi arătat pentru binele Bisericilor. Mă minunez de voi nu puţin şi nu încetez a vă aduce mulţumiri şi acum, şi prin scrisori, şi fără de scrisori, căci aţi făcut o cale atât de lungă, n-aţi ţinut seama de oboseală şi aţi înfruntat ostenelile călătoriei cu curajul vostru firesc. Nu numai eu, ci toţi cei din Răsărit vă admiră şi predică necontenit tăria voastră neclintită, dragostea voastră fierbinte şi hotărârea voastră neînduplecată. La rândul lor, ei nu se uită la lungimea drumului, iar greutăţile călătoriei nu li se par împovărătoare şi apăsătoare când e vorba să meargă şi să vadă faptele voastre mari. De aceea şi preacinstitul şi preaevlaviosului meu preot, cu toată boala lui, a preferat să sufere orice numai ca să facă această călătorie şi să se bucure de vederea voastră faţă către faţă.

188. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

Primiţi-l dar cu dragostea voastră firească. De se măresc şi mai mult relele, vă rog, nu pregetaţi a le îndrepta. Puneţi muncii vastre un sfârşit vrednic de început. Ştiţi cât de mult vă va răsplăti Bunul Dumnezeu că v-aţi ostenit pentru atâtea Biserici răvăşite şi că aţi făcut totul ca să le îndreptaţi spre un liman neînvălurat.

Scrisoarea a 166-a

Către episcopii care i-au însoţit pe episcopii din Apus[189]

Mari au fost faptele voastre de până acum şi dreaptă şi potrivită a fost revolta voastră faţă de relele ce-au venit peste Biserici! Aţi suferit împreună cu Bisericile; dar nu v-aţi mărginit la atâta, ci aţi lucrat după puterile voastre pentru înlăturarea relelor. Foarte mare este însă şi fapta săvârşită acum de dragostea voastră, de a porni fiecare de la locul lui, de a întreprinde o călătorie atât de lungă, de a locui în pământuri străine şi de a îndura ostenelile acestei lungi călătorii pentru binele Bisericii. De aceea, nu încetez a vă mulţumi, a vă admira, a vă ferici pentru răsplăţile ce aţi atras asupră-vă de la Bunul Dumnezeu datorită acestor fapte ale voastre. Şi pentru că nu m-am putut întâlni cu voi din pricina surghiunului şi nici n-am putut să vă scriu des, că e greu de găsit mesageri care să ducă scrisori – de-ar fi, v-aş fi trimis roiuri de scrisori –, l-am rugat pe preacinstitul şi preaevlaviosul meu preot, el însuşi doritor de a veni la voi şi a vă vedea, ca să vă aducă scrisorile mele şi să se bucure faţă către faţă de dragostea voastră. Primiţi-l dar aşa cum vă e firea, iar la întoarcerea lui nu pregetaţi a-mi trimite veşti despre sănătatea voastră. Tare doresc să am ştiri de la voi. Nu mică mângâiere îmi vor aduce astfel de veşti în pustietatea în care locuiesc.

189. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

Scrisoarea a 167-a

Către aceiaşi[190]

Vă aduc multe mulţumiri pentru tăria, râvna, grija, ostenelile şi sudorile voastre şi pentru această lungă călătorie pe care aţi făcut-o pentru binele Bisericii. Pe cât de mare este osânda celor ce au tulburat totul, pe atât de mare este răsplata răbdării şi a râvnei voastre pentru îndreptarea relelor pricinuite de ceilalţi. Aş fi dorit să vă întâlnesc şi să vă văd faţă către faţă. Dar pentru că sunt ţintuit de nevoile surghiunului, v-am trimis aceste scrisori prin preacinstitul şi preaevlaviosul meu preot, care abia acum reuşeşte să vină la voi. Vă trimit cuvenita salutare şi vă mulţumesc pentru cele făcute în trecut, pentru cele de acum şi pentru toată strădania voastră în vederea îndreptării relelor. Chiar dacă nu s-a făcut nimic, voi aţi făcut tot ce aţi putut. De aceea, desăvârşită vă este şi răsplata de la Bunul Dumnezeu, pentru că tot timpul v-aţi străduit cu mult zel să îndreptaţi relele săvârşite.

Scrisoarea a 168-a

Către Proba, femeie nobilă din Roma[191]

Deşi mă desparte de tine o cale atât de lungă, totuşi simt cu putere dragostea ta fierbinte şi curată; şi, ca şi cum aş fi de faţă, văd toate faptele tale. Cei care au venit aici mi-au adus ştirile pe care doream să le aflu. De aceea, îţi aduc multe şi mari mulţumiri şi mă mândresc şi mă laud cu simţămintele ce-mi poartă nobleţea ta. Încredinţez dragostei tale pe iubiţii mei prieteni, pe preaevlaviosul preot Ioan şi pe preacinstitul diacon Pavel, pe care îi trimit mâinilor tale ca într-un liman. Primeşte-i, rogu-te, preacinstita şi preanobila mea stăpână, aşa cum se cuvine. Ştii doar ce mare-ţi

190. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.
191. Scrisă în anul 406.

va fi răsplata acestei bunăvoinţe. Iar când ai putinţă, scrie-mi mai des despre sănătatea ta, de care doresc foarte mult să aflu, căci ţin foarte mult la buna ta stare.

Scrisoarea a 169-a

Către Iuliana şi cele dimpreună cu ea[192]

Cu cât este mai grea pedeapsa celor care săvârşesc astfel de nelegiuiri, cu atât mai mare va fi răsplata voastră, a celor care v-aţi străduit să puneţi capăt atâtor fărădelegi, care v-aţi ostenit şi aţi trudit atâta. Nu-mi sunt tăinuite simţămintele bune ce-mi purtaţi, nici zelul arătat cauzei mele şi nici primirea frumoasă ce aţi făcut-o celor trimişi de mine. De aceea, vă mulţumesc şi vă rog să aveţi şi mai departe aceeaşi râvnă şi să fiţi şi mai hotărâte şi mai curajoase. Cunoaşteţi măreţia faptei, ştiţi ce răsplată veţi primi de veţi micşora, atât cât vă stă în putinţă, marea tulburare şi valurile atât de sălbatice şi de veţi aduce cuvenita îndreptare relelor săvârşite.

Scrisoarea a 170-a

Către Italica[193]

Prin treburile din afara casei, ca şi prin fire, bărbatul se deosebeşte de femeie, după cum se deosebeşte şi prin lucrările pe care le face, şi prin felul în care le face. S-a legiuit ca femeia să aibă grijă de casă, iar bărbatul să se ocupe cu treburile politice şi cu cele din piaţă. În luptele cele pentru Dumnezeu, însă, şi în ostenelile cele pentru Biserică, deosebirea aceasta dispare; aici, dimpotrivă, femeia poate duce cu mai multă tărie decât bărbatul aceste frumoase lupte şi osteneli. Şi aceasta o arată Pavel în epistola trimisă patriei voastre, în care le laudă mult pe femei, spunându-le să se ostenească nu puţin pentru îndreptarea bărbaţilor lor şi să-i

192. Scrisă în anul 406.
193. Scrisă în anul 406.

sfătuiască să facă cele ce se cuvin. De ce spun aceasta? Ca să nu socotiţi că vă este străină îndeletnicirea cu astfel de treburi şi cu ostenelile care ajută la îndreptarea lucrurilor din Biserică, ci, atât cât vă este cu cuviinţă, să depuneţi râvna cuvenită, şi tu însăţi, şi prin altele, pentru curmarea tulburărilor şi frământărilor care au cuprins Bisericile din Răsărit. Cu cât a ajuns mai cumplită tulburarea şi mai grea furtuna, cu atât va fi mai mare răsplata voastră pentru că aţi preferat să faceţi şi să suferiţi totul spre a readuce pacea, care a fost răvăşită, şi a pune toate cele tulburate în rânduiala cuvenită.

Scrisoarea a 171-a

Către Montie[194]

Departe de tine mă aflu cu trupul, dar cu sufletul mă simt aproape; în fiecare zi sunt lângă tine, şi sunt legat de tine, şi am mereu în minte dragostea ta fierbinte, ospitalitatea ta, bunăvoinţa ta, grija şi râvna atât de mare, pe care mi-ai arătat-o în toate. Bucurându-mă de amintirea nobleţei tale, vorbesc tuturor despre dragostea ta sinceră şi lipsită de viclenie. De aceea şi doresc scrisori de la nobleţea ta şi te rog să-mi scrii des şi să-mi dai veşti bune despre sănătatea ta, ca să am şi din ele multă mângâiere ştiindu-te sănătos. Ţin tare mult să ştiu aceasta. Nu mă lipsi dar de această bucurie, ci, de câte ori ai putinţa, scrie-mi, trimiţându-mi aceste veşti bune.

Scrisoarea a 172-a

Către Eladie[195]

Puţin ne-am văzut, dar foarte bine am cunoscut dragostea ta sinceră şi caldă. Sufletele mari îi cuceresc în scurtă vreme pe cei ce-i întâlnesc. Aşa ai făcut şi tu: în puţină

194. Scrisă între anii 404 şi 407.
195. Scrisă din Cucuson în anul 404.

vreme m-ai făcut să te iubesc nespus. De aceea îţi şi scriu şi-ţi dau veşti despre mine: sunt liniştit şi trăiesc fără de grijă; aici toţi mă îngrijesc cu multă luare-aminte şi mă privesc toţi cu mare bunăvoinţă. Dar ca să mă bucur aflând veşti despre tine, nu pregeta a-mi scrie des şi a-mi da veşti bune despre sănătatea ta, ca să culeg şi din ele multă mângâiere primind astfel de scrisori de la nobleţea ta.

Scrisoarea a 173-a

Către Evitie[196]

E drept, sunt despărţit cu trupul de nobleţea ta, dar prin dragoste sunt legat de sufletul tău. Nişte gajuri ca acestea ale prieteniei tale ai pus în sufletul meu prin grija şi dragostea ce mi-ai arătat când am fost în părţile tale. De aceea, oriunde m-aş duce, nu încetez a aduce mulţumiri nobleţei tale. Te rog să-mi scrii şi tu, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta. Călătoria am făcut-o lipsit de griji şi în siguranţă; acum sunt în Cucuson; mă bucur de liniştea locului, sunt fără de grijă şi înconjurat de multă bunăvoinţă. Dar ca să am şi bucuria ştirilor despre sănătatea ta, caută de-mi trimite des scrisori, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta şi a întregii tale case. Aşa voi culege din ele multă mângâiere.

Scrisoarea a 174-a

Către episcopii, preoţii şi diaconii închişi în Calcedon[197]

Fericiţi sunteţi, şi din pricina lanţurilor, dar şi din pricina gândului cu care purtaţi lanţurile! Arătaţi cu aceasta bărbăţie apostolică. Că şi apostolii erau biciuiţi, prigoniţi şi înlănţuiţi, dar îndurau totul cu multă bucurie; şi nu numai că îndurau totul cu multă bucurie, ci, în lanţuri fiind, îşi îndeplineau apostolia lor, purtând grijă de întreaga lume. De

196. Scrisă din Cucuson în anul 404.
197. Scrisă, după cât se pare, în anul 404.

aceea, rog dragostea voastră să nu vă doboare lanţurile, ci, cu cât este mai mare durerea ce o suferiţi, cu atât mai mare să vă fie râvna şi să purtaţi în fiecare zi grijă de Bisericile din întreaga lume, pentru ca relele să primească îndreptarea cuvenită. Numărul vostru mic să nu vă descurajeze, iar prigoana să nu vă doboare. Prin suferinţele pe care le înduraţi dobândiţi mai mare îndrăznire de la Dumnezeu şi veţi avea şi mai multă putere. Folosiţi-vă, dar, la timp potrivit de râvna voastră; căutaţi să grăiţi şi să lucraţi, şi voi, şi prin alţii, pe cât vă este în putere, ca să puteţi potoli furtuna dezlănţuită. Este cu neputinţă să nu aibă vreun rezultat strădania voastră, iar dacă nu va avea, veţi avea de la Bunul Dumnezeu răsplată pentru silinţa şi gândul vostru.

Scrisoarea a 175-a

Către Agapet[198]

Multe şi necontenite sudori a vărsat preaevlaviosul şi preacinstitul meu preot Elpidie, străduindu-se să scape de păgânătate pe cei ce locuiesc muntele Amanon. Şi i-a schimbat, i-a întors de la rătăcire, a zidit biserici şi a înfiinţat mănăstiri. Este cu putinţă ca înălţimea ta să afle acestea şi de la alţii. Dar, pentru că ştiu că îi preţuieşti pe bărbaţii evlavioşi şi vrednici şi ştiind că eu îţi fac mare bucurie în a cunoaşte un bărbat care a făcut atâtea fapte mari, mă grăbesc deci ca, odată cu salutarea ce ţi-o trimit cu fiecare prilej care mi se iveşte, să-ţi adaug şi scrisoarea aceasta, cu datorata salutare, şi să-l recomand înălţimii tale pe acest bărbat. Primeşte-l dar, preacinstite şi preaminunate stăpâne, aşa cum îţi este cu cuviinţă ţie. Arată-i, prin fapte, că n-a venit în zadar şi fără de folos având cu el această scrisoare de la mine, ci că scrisoarea a avut puterea să-l facă să se bucure de marea ta dragoste şi bunăvoinţă. Făcând aşa, voi aduce şi eu multe mulţumiri înălţimii tale, că am putut, printr-o

198. Scrisă, după cât se pare, din Cucuson în anul 404.

scrisoare, cu toate că mă găsesc la atâta depărtare, să te fac să-i iubeşti pe cei care doresc să se bucure de dragostea ta. Acesta este unul dintre cei care te iubeşte foarte mult. De aceea mi-a şi cerut cu multă stăruinţă această scrisoare.

Scrisoarea a 176-a

Către Isihie[199]

Doresc să te văd lângă mine şi să mă bucur de chipul tău dulce şi plăcut. Dar pentru că lucrul acesta este anevoios şi din pricina greutăţii drumului, şi din pricină că tu eşti prins de multe treburi, şi din pricina bolii trupului, caut mângâierea scrisorilor, pe care n-o pot împiedica nici boala trupului şi nici greutăţile drumului. Fă-mi acest dar uşor şi lipsit de greutăţi, întrucât îmi face multă plăcere şi-mi taie nu puţin tristeţea pricinuită de trupeasca noastră despărţire. Dacă mă bucur de această mângâiere, mă voi socoti alături de tine, chiar totdeauna lângă tine. Dragostea e îndestulătoare să facă aceasta, iar închipuirea capătă şi mai mari aripi când îi vin în ajutor scrisorile.

Scrisoarea a 177-a

Către Artemidor[200]

Domnul Antioh a socotit că se va bucura de multă bunăvoinţă din parte-ţi dacă se va înfăţişa ţie cu o scrisoare de la mine. Arată-i, preacinstitul meu stăpân, că nu în zadar a gândit aşa. Primeşte-l cu bunăvoinţa ta firească şi ajută-l, rogu-te, de socoteşti dreaptă şi cu judecată pricina lui. Arată-i, prin fapte, că nu în zadar şi fără de folos a venit la tine aducând scrisoarea de la mine, ci că datorită scrisorii mele, cu dreaptă socoteală, a căpătat sprijinul şi bunăvoinţa ta. În felul acesta, el se va bucura de ajutorul tău, iar

199. Scrisă din Cucuson în anul 404.
200. Scrisă, după cât se pare, din Cucuson în anul 404.

eu voi avea cinstea ca, prin cele ce vei face, să mă bucur de ajutorul tău.

Scrisoarea a 178-a

Către Eutalia[201]

Scrisorile tale sunt pline de dragoste sinceră şi caldă, de simţăminte curate şi fără viclenie. De aceea îţi mulţumesc şi că îmi scrii, şi că îmi dai foarte mare dovadă a prieteniei tale curate. Dumnezeu să te răsplătească pentru nişte simţăminte ca acestea şi aici, şi în veacul cel ce va să vină, să te întărească, să te păzească şi să-ţi dea linişte şi bucurie. Ştii însăţi, preacinstită doamnă, că nu mică bucurie îmi aduc scrisorile tale în pustietatea în care mă găsesc, atunci când aud că toate îţi merg după cum gândeşti. Dă-mi des astfel de ştiri şi nu înceta a-mi da veşti bune despre sănătatea ta, ca şi în pustietatea în care locuiesc să culeg din ele multă mângâiere.

Scrisoarea a 179-a

Către Adolia[202]

Ca să vii aici ţi-e greu, poate din pricina bolii, altă piedică nu-i, că s-au sfârşit atacurile tâlharilor; dar ca să-mi scrii, ce greutate e? Nu poţi spune că te împiedică boala! Îţi grăiesc aşa căci, iată, aceasta este, după socoteala mea, a şasea scrisoare ce-ţi trimit, şi am primit de la tine numai două. Dar fie că-mi scrii, fie că taci, eu n-am să încetez să-ţi scriu. Nu voi putea uita prietenia ta veche şi curată, ci o păstrez necontenit în floare, şi, din pricina aceasta, când pot îţi scriu. Dar pentru că sunt tare îngrijorat de cele ale tale, de aceea tare doresc să primesc şi de la tine scrisori, care să-mi dea veşti bune despre sănătatea ta. Nu mă lipsi de mângâierea aceasta. Şi pentru că ştii cât bine îmi faci,

201. Scrisă din Cucuson în anul 405.
202. Scrisă din Cucuson în anul 405.

chiar de ţi-e greu să-mi scrii, ia-ţi osteneala aceasta pentru mine, care te iubesc atât de mult. Vesteşte-mă de sănătatea ta, căci tare doresc să am astfel de ştiri în fiecare zi.

Scrisoarea a 180-a

Către Ipatie preotul[203]

Nu voi înceta a te ferici pentru răbdarea, bărbăţia şi statornicia ta cea mare, pe care ai arătat-o şi o arăţi în încercări. Ţi-am spus şi în scrisoarea de mai înainte că îţi stă gătită îndoită şi întreită răsplată pentru aceste încercări, pentru atâta tărie ce ai arătat, dar şi pentru zelul ce l-ai insuflat altora, punând, la o vârstă aşa de înaintată, atâta suflet pentru poporul prigonit. Aş fi dorit să-ţi scriu mai des, dar asta nu-i uşor şi din pricina iernii, şi de teama tâlharilor şi a pustietăţii locului în care mă găsesc; când însă mi-e cu putinţă, îţi trimit salutările mele şi-ţi cer să-mi scrii mai des şi să-mi dai veşti bune despre sănătatea ta. Doresc mult astfel de ştiri. Fericim şi pe preacinstiţii diaconi Eusebie şi Lamprotat, care ţi-au stat alături în vremea prigoanelor. Ştiţi cât de frumoase cununi vă stau gătite pentru astfel de fapte! Ştiţi cât de mare vă e plata şi cât de mare e răsplata!

Cunoscând dar acestea, rămâneţi tari, neclintiţi. Iar Dumnezeu vă va răsplăti cu îmbelşugare răbdarea şi va pune iute capăt greutăţilor de-acum. Scrieţi-mi des, dându-mi ştiri bune despre sănătatea voastră. Ţin tare mult să am veşti despre sănătatea voastră.

Scrisoarea a 181-a

Către episcopi[204]

Foarte mare şi felurită a fost tulburarea ce-a cuprins Bisericile Răsăritului, dar multă şi nesecată a fost şi râvna ce-aţi avut pentru îndreptarea ei. Iar dacă strădania voastră

203. Scrisă din Cucuson în anul 405.
204. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.

n-a dus la nici un rezultat, deplângem pe cei ce au bolit de aceste boli şi nu s-au îndreptat, iar pe voi nu încetăm a vă admira şi a vă ferici, căci, cu toate că lucrurile au rămas neîndreptate, totuşi după atâta vreme voi nu v-aţi descurajat, n-aţi obosit, ci v-a sporit curajul şi îmi daţi un ajutor plin încă de însufleţire, spre osânda acelora ce nu vor să vă sufere şi spre încununarea şi marea răsplătire a strădaniei voastre. Pentru aceasta şi eu, şi toţi din întreaga lume strigă cu laude numele vostru şi vă încununează, căci nici depărtarea la care vă aflaţi, nici lungimea drumului şi nici mulţimea vremii nu v-a slăbit zelul, ci, ca şi cum aţi fi fost în miezul celor întâmplate, ca şi cum aţi fi văzut cu ochii voştri nelegiuirile săvârşite, aşa v-aţi străduit şi aşa de mare v-a fost râvna. Iar dacă cei care de la început au dat naştere acestor rele nu vor să pună capăt ambiţiei lor deşarte şi războiului lor necugetat, să nu vă tulburaţi, să nu vă descurajaţi. Cu cât va fi mai mare osteneala voastră, cu atât vă va fi mai mare şi cununa, pentru că Dumnezeu vă hotărăşte răsplăţi nespuse, ce depăşesc cuvântul.

Scrisoarea a 182-a

Către Venerie, episcopul Mediolanului[205]

Toţi cunoşteam mai dinainte bărbăţia, îndrăznirea şi cutezanţa voastră de a vorbi pentru adevăr, dar vremurile de acum au arătat mai bine dragostea, dragostea frăţească, evlavia, simpatia mare şi grija ce o aveţi pentru Biserici. Şi după cum furtuna mării îl vădeşte pe căpitanul de corabie, iar bolile grele ale trupurilor, pe doctorul priceput, tot aşa şi greutatea vremurilor îl arată pe cel ce se străduieşte să trăiască evlavios, pe cel ce are mare bărbăţie. Aceasta s-a întâmplat şi cu voi; în ceea ce vă priveşte, toate au fost îndreptate, n-a lipsit nimic. Dar pentru că aceia care au dat naştere şi dau încă naştere la tulburări au ajuns atât de

205. Scrisă în anul 406.

nebuni încât nu numai că nu se lasă de răutăţile de mai înainte, ci adaugă şi altele, vă rog ca toţi îndeobşte să vă străduiţi cât mai mult, să nu vi se micşoreze zelul, ci, dimpotrivă, să crească, chiar dacă ar veni mii şi mii de greutăţi. Cei care săvârşesc o faptă mare şi deosebită cu mai multe osteneli şi sudori vor primi răsplată mai mare decât cei care săvârşesc aceeaşi faptă cu uşurinţă şi fără osteneală. *"Fiecare va primi plata după osteneala sa"*[206], spune fericitul Pavel. Greutăţile cele multe, aşadar, să nu vă descurajeze, dimpotrivă, lucrul acesta să vă dea mai mult curaj. Cu cât vor spori încercările, cu atât mai mult vor creşte şi cununile şi se vor înmulţi premiile gătite vouă pentru aceste frumoase lupte.

Scrisoarea a 183-a[207]

Către Isihie, episcopul Salonelor[208]

Deşi lungă este calea ce mă desparte de voi, căci sunt surghiunit chiar la marginile lumii, totuşi, folosindu-mă de aripile dragostei, care-s uşoare şi săvârşesc cu înlesnire astfel de călătorii, sunt alături de voi, vă am în faţă, vă dau prin scrisori datorata salutare şi vă rog să vă străduiţi din toate puterile pentru Bisericile din Răsărit. Ştiţi cât de mare răsplată are cel care întinde mâna Bisericilor prigonite, cel care schimbă în linişte o tulburare atât de mare, cel care pune capăt unui război aşa de cumplit. Şi nu vă fac această rugăminte pentru că aveţi nevoie să v-o amintesc eu, pentru că şi mai înainte de a vă scrie aţi făcut tot ce-a stat în puterea voastră. Dar pentru că nenorocirile nu s-au terminat, ci chiar sporesc, vă cer să nu slăbiţi lupta, să nu cedaţi în faţa răului, ci să daţi leacurile pe care le puteţi, atâta

206. 1 Cor. 3, 8.
207. Scrisă în anul 406.
208. Isihie al Salonelor: se pare acel episcop autor al unui comentariu la Levitic (cf. P.G. vol. 52, col. 715, nota a).

vreme cât rănile însângerează trupul Bisericii. Cu cât săvârşiţi mai cu osteneală o faptă, cu atât mai mare vă e plata.

Scrisoarea a 184-a[209]

Către Gaudentie, episcopul Brixei[210]

Nimic nu mi-a scăpat din faptele voastre! Cunosc bine, ca şi cum aş fi fost de faţă, râvna, privegherile, grija, munca şi ostenelile ce le-aţi avut pentru adevăr, şi vă aduc multe mulţumiri. Mă mângâi nespus de mult aici, în pustietatea aceasta atât de mare în care locuiesc, când aud despre dragostea voastră caldă şi curată şi când aflu că şi acolo ea este încă în floare, că n-au veştejit-o nici mulţimea timpului şi nici lungimea căii. De aceea vă mulţumesc mult şi vă rog să continuaţi să aveţi aceeaşi râvnă. Ştiţi pentru câte Biserici duceţi lupta acum şi care este măreţia faptei.

Gândindu-vă dar la acestea, preacinstitul şi preaevlaviosul meu stăpân, căutaţi să aveţi, rogu-vă, şi mai departe tot aceeaşi râvnă. Şi aşa, ostenindu-vă puţin, vă veţi pregăti, prin aceste neostoite lupte, mai dinainte în ceruri nemuritoare premii.

Scrisoarea a 185-a

Către diaconiţa Pentadia[211]

Lungă ţi-a fost tăcerea, deşi au venit aici mulţi din părţile tale! Care să fie pricina? Tulburările? Departe de mine gândul acesta! N-aş putea-o spune! Îţi cunosc sufletul mare şi destoinic şi ştiu că poate să călătorească pe timp de furtună ca pe vreme bună şi să fie liniştit în mijlocul valurilor.

209. Scrisă, după cât se pare, în anul 406.
210. De la Gaudentie, episcopul Brixei, rămân cuvântări la *Exod şi Evanghelie* şi alte câteva opuscule (cf. P.G. vol. 52, col. 715, nota b).
211. Scrisă, după cât se pare, în anul 405.

Ai arătat-o cu fapta şi a ajuns până la capătul lumii ecoul faptelor tale mari. Toţi te laudă că prin evlavia ta îi deştepţi şi-i faci mai râvnitori pe cei de la mari depărtări, deşi nu te mişti din locul în care vieţuieşti. Care să fie deci pricina tăcerii? Eu n-o pot spune. Te rog, dar, ca prin cel ce-ţi aduce această scrisoare să-mi dai ştiri despre sănătatea ta, despre bună starea şi liniştea ta şi a întregii tale case, ca prin astfel de scrisori să mă mângâi şi eu, care mă aflu la atâta depărtare şi locuiesc într-o pustietate atât de cumplită.

Scrisoarea a 186-a

Către Alipie[212]

Te-ai temut că te-aş fi putut mustra pentru îndrăzneala de a-mi fi scris tu întâi? Mă voi folosi de cuvintele tale. Departe de mine gândul de a-ţi face un astfel de reproş; dimpotrivă, te învinuiesc de trândăvie că ai întârziat, şi te laud că mi-ai scris tu mai întâi. Şi ca dovadă, am să mă folosesc tot de cuvintele tale. Spuneai că mai cu seamă atunci e semn de dragoste, când vorbeşti cuiva care tace. Pentru ca să-ţi dispară teama îndrăznelii, de care te-ai neliniştit fără temei, şi pentru că, după cum spui, scrisul este semn de mare dragoste, de aceea trimite-mi roiuri de scrisori. Ştii doar ce simţăminte ţi-am purtat şi-ţi port. Da, am fost adus în locul acesta cumplit de pustiu şi locuiesc chiar la margine de lume, dar nu pot uita niciodată dragostea ta curată şi fără viclenie! Dimpotrivă, în fiecare zi te am în mintea mea şi-mi trec prin faţa minţii virtuţile sufletului tău. Aş fi voit să-ţi scriu mai des, dar pentru că mie mi-e greu, căci locuiesc într-un pustiu atât de mare, iar ţie ţi-e uşor, te rog să-mi scrii mai des despre sănătatea ta şi a întregii tale case. În felul acesta, am multă mângâiere, deşi locuiesc în ţară străină.

212. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 187-a

Către Procopie[213]

Puţin am stat împreună, preaminunatul meu stăpân, dar am cunoscut bine dragostea ta curată, sufletul tău dezinteresat şi simţămintele tale sincere şi calde. De aceea, cu toate că sunt surghiunit la capăt de lume şi sunt dus în pustietatea cea mai mare, totuşi te port cu mine oriunde m-aş duce, te am lipit de suflet, îţi scriu de la atâta depărtare şi-ţi trimit datorata salutare. Te rog dar şi pe tine, de nu e greu şi cu povară, să-mi faci şi mie darul acesta, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta. Aflu aceasta şi fără să-mi scrii, întrebându-i pe cei ce vin de-acolo, pentru că ţin mult de tot să ştiu cum o duci cu sănătatea şi cum îţi merge; vreau însă să aflu asta şi din gura ta, din mâna ta, ca îndoită să-mi fie bucuria: şi pentru că-ţi scriu, şi pentru că primesc scrisori de la nobleţea ta. Fă-mi deci darul acesta nespus de dulce şi binecuvântat, care-mi aduce multă bucurie.

Scrisoarea a 188-a

Către Marcelin[214]

Am fost dus în cel mai pustiu loc din toate, în Cucuson, dar când mă gândesc la sentimentele celor care mă iubesc, mă mângâi nespus şi mă simt bogat în pustiul acesta. Comoara nu-i mică: să ai oameni care ştiu să te iubească sincer. De aceea, chiar de nu suntem alături cu trupul, suntem legaţi cu sufletul, pentru că suntem strâns uniţi cu legătura dragostei. De aceea îţi şi scriu de la atâta depărtare şi-ţi trimit datorata salutare. Că te-am înscris printre primii mei prieteni, o ştii şi tu, preaminunatul meu stăpân. Fă-mi şi tu mie darul acesta şi scrie-mi des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta, pentru ca, şi scriindu-ţi şi primind ast-

213. Scrisă între anii 404 şi 407.
214. Scrisă din Cucuson în anul 404.

fel de scrisori, să am bucurie şi mângâiere mare şi să mă bucur de foarte mare mângâiere în pustietatea aceasta.

Scrisoarea a 189-a

Către Antioh[215]

Cum pot uita simţămintele tale dulci şi aprinse, dragostea ta curată şi sinceră, mintea slobodă şi înaltă a curajosului tău suflet? De-aş fi dus în colţul cel mai îndepărtat din lume, te port cu mine pretutindeni, iubite prietene, pentru că eşti, cu legea dragostei, legat puternic de mine. De aceea, cu toate că sunt surghiunit în cel mai pustiu loc din lume, în Cucuson, unde nu poţi găsi cu uşurinţă oameni care să ducă scrisori, mi-am dat multă silinţă să caut pe cineva, şi l-am găsit pe acesta, care-ţi aduce scrisoarea, ca să salut pe nobleţea ta şi să trimit şi măreţiei tale datorata salutare. Socot, pe temeiul celor ce-ai făcut până acum, că n-ai nevoie să-ţi amintesc spre a-mi scrie mai des şi a-mi da ştiri bune despre sănătatea ta, şi nici nu trebuie să mă îndoiesc de asta. Că nu mică mi-e mângâierea când primesc de la tine, care mă iubeşti atâta, scrisori în care-mi dai veşti despre sănătatea ta, iar prin scrisori împrospătezi necontenit dragostea care mă face să mi te închipui alături de mine. Scrisorile dese, când vin de la prieteni sinceri, sunt în stare să te facă să simţi bucuria prezenţei acelora ce-ţi scriu.

Scrisoarea a 190-a

Către Vrison[216]

Ce înseamnă asta? Când eram acolo te străduiai să faci şi să spui mii şi mii, că tot oraşul, dar mai bine spus toată lumea, cunoştea dragostea ce-mi arătai; nu puteai s-o tăinuieşti cu tăcerea, ci o arătai pretutindeni şi cu vorba, şi cu

215. Scrisă din Cucuson în anul 404.
216. Scrisă în anul 404.

fapta; dar ca să-mi scrii n-ai vrut nici măcar o dată, cu toate că sunt tare însetat de scrisorile tale şi-mi doresc scrisul tău. Nu ştii, oare, câtă mângâiere am primind scrisori, odrasle ale unui suflet atât de curat şi ale unei prietenii atât de calde? Nu-ţi grăiesc aşa ca să te mustru – pentru că ştiu că, fie de-mi scrii, fie de taci, păstrezi în floare dragostea ce-mi porţi –, ci pentru că doresc tare scrisorile tale. Dar chiar de nu-mi scrii, nu încetez a-i întreba pe cei ce vin din părţile tale despre sănătatea ta şi despre buna ta stare; şi mult mă bucur când aud ceea ce doresc. Vreau însă să aflu aceasta şi din gura ta, şi din dreapta ta. Deci, dacă nu-ţi cer un lucru greu şi împovărător, fă-mi acum darul acesta, foarte mare, într-adevăr, şi foarte plăcut, aducător mie de multă bucurie.

Scrisoarea a 191-a

Către diaconiţa Abruclea[217]

Am primit, preaminunata şi preavenerabila mea stăpână, a doua scrisoare, pe care spui că mi-ai trimis-o înainte de a-ţi fi răspuns la cea dintâi. Şi iarăşi îţi spun ceea ce ţi-am spus: Nu numi îndrăzneală că-mi scrii tu mai întâi, nici nu socoti păcat o faptă care merită cea mai mare laudă. Socot aceasta dovada unei dragoste calde şi puternice, dovada sufletului tău sincer şi curat, mai fierbinte decât flacăra. Ştiind dar acestea, îmbogăţeşte-mă des cu acest dar, care să-mi dea ştiri despre sănătatea ta, şi trimite-mi roiuri de scrisori cu asemenea veşti. Când sunt încredinţat că tu, care mă iubeşti, eşti sănătoasă, veselă şi liniştită, mă mângâi nu puţin în acest pământ străin şi simt mare uşurare, deşi locuiesc într-o pustietate groaznică.

Gândindu-te dar ce sărbătoare-mi faci, nu purta pică acestei preafrumoase bucurii, ci ori de câte ori ai prilejul şi putinţa, dă-mi necontenit ştiri bune despre sănătatea ta.

217. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 192-a

Către Onisicratia[218]

Tare m-am întristat şi eu când am auzit de moartea fericitei tale fiice. Ştiind însă că ai minte de înţelept şi voinţă tare, sunt încredinţat că eşti deasupra unor valuri ca acestea. Ca să nu te întristezi, e cu neputinţă! Dar fă, rogu-te, aceasta cu măsură, cunoscând vremelnicia lucrurilor omeneşti, cunoscând că aceste dureri sunt la toţi oamenii, că moartea este o lege obştească a firii şi o hotărâre a lui Dumnezeu, Stăpânul nostru, al tuturor. Moartea nu e moarte, ci plecare şi mutare de la cele mai rele la cele mai bune.

Gândindu-te dar la toate acestea, îndură cu tărie ceea ce s-a întâmplat şi mulţumeşte Bunului Dumnezeu. Da, lovitura este mai cumplită pentru că a venit imediat după alta, proaspătă, dar şi cununa răbdării îţi va fi mai strălucitoare, răsplata mai mare, dacă înduri durerea dând slavă şi mulţumită lui Dumnezeu. Aşadar, ca să nu-mi fie mare nici durerea mea şi ca să aflu că ţi-au fost de folos scrisorile mele, nu întârzia să-mi răspunzi, dându-mi de veste că s-a risipit norul tristeţii tale şi că s-a curmat cea mai mare parte din durere. De aflu aceasta, n-am să contenesc a-ţi trimite roiuri de scrisori; că nu ţin puţin la tine, de vreme ce m-am bucurat din parte-ţi totdeauna de preţuire, respect şi dragoste curată şi sinceră. Amintindu-mi des de aceasta, îţi păstrez o prietenie caldă, deşi am fost dus la capăt de lume.

Scrisoarea a 193-a

Către Peanie[219]

M-ai întraripat nespus, m-ai făcut să salt de bucurie, că, vestindu-mi necazurile tale, ai adăugat cuvintele pe care trebuie să le grăiască toţi cei în necazuri, spunând: *"Slavă*

218. Scrisă din Cucuson, poate în anul 405.
219. Scrisă din Cucuson în anul 404.

lui Dumnezeu pentru toate!". Cuvintele acestea sunt o lovitură de moarte pentru diavol. Cuvintele acestea sunt temei de bucurie şi de linişte pentru cel ce le rosteşte când e în primejdie. Îndată ce le rosteşti, ţi se risipeşte iute norul tristeţii. Nu înceta dar a rosti aceste cuvinte şi a-i învăţa şi pe alţii să le rostească. În acest chip, furtuna ce te-a lovit, chiar de-ar ajunge mai puternică, se va potoli. În acest chip, şi cei prinşi de furtună vor avea răsplată mai mare, odată cu scăparea din necazuri. Cuvintele acestea l-au încununat pe Iov, ele l-au pus pe fugă pe diavol şi l-au făcut să plece ruşinat. Cuvintele acestea sunt nimicirea oricărei tulburări. Continuă a rosti aceste cuvinte în toate împrejurările vieţii!

În ceea ce priveşte locul în care vieţuiesc, să nu-şi facă nimeni nici o grijă. Da, satul Cucuson e pustiu, dar am aici linişte şi, pentru că am stat necontenit în casă, am putut să mă vindec în mare măsură de boala căpătată pe drum. Iar dacă veţi voi să mă siliţi să-mi schimb iarăşi locul, voi suferi cumplit, mai ales că iama bate la uşă. Deci nimeni să nu supere pe nimeni, nici să împovăreze pe cineva cu această pricină.

Tu însă scrie-mi des cum o duci cu sănătatea, cum îţi merg treburile, scrie-mi despre succesele şi bucuriile tale. Primind de la tine astfel de scrisori, am mare mângâiere în pustietatea aceasta în care locuiesc.

Scrisoarea a 194-a

Către Ghemel[220]

Locuiesc într-un sat pustiu, în Cucuson, cel mai pustiu din toată lumea. Şi, cu toate că am fost dus chiar la capătul pământului, nu pot uita dragostea ta. Locuiesc în pământ străin şi în pustie, mai port urmele bolii şi sunt stăpânit de frica de tâlhari – că isaurii n-au încetat să aţină drumurile şi să umple totul de sânge –, dar te am necontenit în minte, reînnoind în minte bărbăţia ta, îndrăznirea ta şi simţămintele tale curate şi dulci. Cu aceste gânduri îmi desfătez mintea. Scrie-mi des, preaminunate stăpâne. Scrie-mi de-

220. Scrisă din Cucuson în anul 404.

spre sănătatea ta, cum ţi-au folosit băile calde şi cum îţi merg acum treburile, pentru ca şi de aici, de departe, să ştiu bine cum o duci, ca să nu mă simt mai prejos decât cei de lângă tine. Ştii cât de mult ţin să am veşti despre sănătatea ta! Căci te iubesc puternic şi sunt strâns legat de sufletul tău mare.

Scrisoarea a 195-a

Către Claudian[221]

Ce înseamnă asta? Tu, prietenul meu cel înflăcărat, cel nebun după mine, cel ce te-ai bucurat din parte-mi de atâta dragoste, cel ce ai fost necontenit unit cu mine, nu te-ai învrednicit să-mi scrii nici măcar o scrisoare în atâta amar de vreme, ci te-ai îndurat să taci atât de mult? Care să fie oare pricina? M-ai scos, oare, din sufletul tău după surghiunul meu şi ai încetat a mă iubi? N-aş crede. Un suflet prietenos şi cald nu se poate schimba într-atât! Nu te-ai îmbolnăvit, oare, cumva? Dar aceasta nu putea fi o piedică pentru a-mi scrie! Aşadar, pentru că nu cunosc pricina, curmă tăcerea şi spune-mi şi pricina tăcerii! Trimite-mi iute o scrisoare cu veşti bune despre sănătatea ta. În acest fel îmi vei face nespus de mare bucurie şi-mi vei umple cumva pustietatea aceasta primind astfel de scrisori. Să nu te trândăveşti. Dar dacă şi după scrisoarea aceasta continui să taci, nu te voi mai ierta, ci te voi învinui de cea mai mare nerecunoştinţă. Ştiu că pentru tine aceasta ar fi cea mai mare pedeapsă.

Scrisoarea a 196-a

Către Aetie[222]

Nu pot uita nicicând dragostea ta, dragostea ta caldă, curată, arzătoare, sinceră şi fără viclenie, ci te port necon-

221. Scrisă între anii 404–407.
222. Scrisă din Cucuson în anul 404.

tenit în minte şi eşti lipit de cugetul meu. Voiam să te văd des, dar pentru că deocamdată aceasta nu e cu putinţă, îmi împlinesc dorinţa cu scrisori, trimiţând evlaviei tale datornica salutare şi rugându-te ca şi tu să-mi scrii des. Da, locuiesc într-o pustietate mare, sunt stăpânit de frica de tâlhari, sunt bolnav, dar dacă primesc de la nobleţea ta scrisori cu veşti bune despre sănătatea ta, am multă mângâiere şi în acest pământ străin.

Ştiind dar ce har mare îmi faci şi câtă bucurie îmi aduci, nu purta pică unei plăceri atât de mari, ci grăbeşte-te de-mi scrie cât mai des. Multă bucurie voi culege de aici.

Scrisoarea a 197-a

Către Studie, prefectul oraşului[223]

Ştiu că eşti om înţelept, că nu ţi-e străină cugetarea înaltă şi că vei suporta cu linişte, înainte de a-mi primi scrisoarea, plecarea din lumea aceasta a fericitului frate al luminăţiei tale. Că n-am să numesc plecarea aceasta moarte. Şi pentru că trebuie să fac şi eu ce stă în puterea mea, te rog, prealuminate stăpâne, să te arăţi aşa cum eşti şi în această împrejurare, nu ca să nu te întristezi – e cu neputinţă să nu-ţi pară rău după un astfel de frate, odată ce eşti om şi îmbrăcat cu trup –, ci ca să pui tristeţii măsură. Ştii că lucrurile omeneşti sunt vremelnice, că se aseamănă cu natura curgerilor de apă! Ştii, la fel, că trebuie să-i fericim numai pe aceia care au terminat cu bune nădejdi viaţa de aici. Ei nu merg la moarte, ci de la întreceri la premii, de la lupte la cununi, de la o mare tulburată la un liman neînvălurat.

Gândindu-te dar la acestea, caută de te mângâie. Nu puţin sunt îndurerat şi eu, dar virtutea fratelui tău îmi uşurează mult durerea. Socot că virtutea lui ţi-o va uşura nespus şi pe a ta. De-ar fi fost un om rău cel care a plecat, un om plin de păcate, ar fi trebuit să-l plângi şi să-l jeleşti, dar

223. Scrisă din Cucuson în anul 404.

pentru că a trăit aşa cum ştie tot oraşul, pentru că a fost bun la inimă şi cinstit, pentru că a preţuit dreptatea şi a grăit totdeauna cu îndrăznirea cuvenită, pentru că a fost slobod şi curajos, pentru că a socotit cele din lume o nimica şi a fost străin de grijile lumeşti, pentru toate acestea trebuie să te bucuri; şi, odată cu el, trebuie felicitată şi luminăţia ta, că ai trimis mai dinainte un astfel de frate, care a pus într-o vistierie nefurată bunătăţile pe care le avea când a plecat. Să nu gândeşti, dar, preaminunatul meu stăpân, ceva nevrednic de firea ta, zdrobit fiind de jale, ci arată-te aşa cum îţi este firea şi în împrejurarea aceasta. Şi vesteşte-mă, rogu-te, că ai avut un câştig de pe urma scrisorii mele, ca şi eu, care locuiesc la atâta depărtare, să mă pot lăuda că am putut, cu o simplă scrisoare, să-ţi topesc mult din tristeţea aceasta.

Scrisoarea a 198-a

Către Isihie[224]

Ce înseamnă asta? Aşa mă iubeşti de tare – nu mi-e tăinuit acest lucru, că nu-i cu putinţă să rămână tăinuită celui iubit dragostea celui ce iubeşte –, încât nu m-ai învrednicit cu nici o scrisoare, ci ai suferit să-ţi acoperi cu tăcerea dragostea? Care să fie pricina? Eu n-o pot spune. E de datoria ta ca, după ce curmi tăcerea, să-mi spui şi pricina tăcerii. De aceea m-am grăbit să-ţi scriu eu mai întâi, ca să nu mai ai ce spune. Scrie-mi des, preavenerate şi preanobile stăpâne! Împlineşte-mi dorinţa. Subjugat de numele tău bun şi legat de nobleţea sufletului tău, nici eu n-aş fi putut tăcea mai mult, nici n-aş suferi ca tu să taci; dacă tu nu-mi trimiţi scrisori dese şi multe, îţi voi trimite eu mii de scrisori, ca prin mulţimea lor să uneltesc bucuria prezenţei tale.

224. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 199-a

Către preotul Daniel[225]

Binecuvântat fie Dumnezeu, Care dă cu mult mai multă mângâiere decât necazuri, iar ţie ţi-a dat atâta răbdare ca să înduri cu multă bucurie supărările ce-au venit peste tine. Aceasta mai cu seamă îţi îndoieşte răsplata! Că ai suferit necazurile, şi le-ai suferit cu bucurie. Asta îmi dă şi mie multă mângâiere, când aud de bărbăţia ta, de îndrăznirea ta, de voinţa ta neînduplecată, de tăria ta, de răbdarea ta, de stăruinţa ta şi de zelul tău mai fierbinte decât focul. De aceea şi eu, deşi locuiesc într-o pustietate, deşi sunt stăpânit de frica de tâlhari şi deşi iarna se prelungeşte, nu simt toate aceste necazuri datorită măreţiei bunului tău nume, ci, dimpotrivă, salt, mă bucur şi sunt mândru de răbdarea ta cea multă. Dar ca să mă bucur necontenit cu astfel de ştiri, scrie-mi necontenit şi cât mai des, dându-mi veşti bune despre aceleaşi lucruri şi despre sănătatea ta. Cu aceasta îmi vei face foarte mare bucurie şi plăcere.

Scrisoarea a 200-a

Către Calistrat, episcopul Isauriei[226]

Doream să te văd venind aici, ca să mă bucur de vederea feţei tale şi să mă desfătez de dragostea ta caldă şi curată, dar pentru că aceasta deocamdată nu e cu putinţă, şi din pricina vremii anului, şi din pricina lungimii drumului, îţi trimit datorata salutare prin scrisoarea aceasta şi-ţi aduc mulţumiri că mi-ai scris tu mai întâi. E semn de prietenie caldă şi curată. Nu numai că n-ai făcut ceva nepotrivit, ci, dimpotrivă, ceva cu totul potrivit ţie. Fă-mi mereu darul acesta şi dă-mi mai des ştiri despre sănătatea ta. De

225. Scrisă din Cucuson în anul 404.
226. Scrisă din Cucuson în anul 404.

ţi-ar fi cu putinţă să te repezi până la mine, mi-ai face cel mai mare dar şi m-ai umple de multă bucurie.

Gândindu-te dar că şi eu doresc să te văd şi că lucrul nu e imposibil, nu mă lipsi de întâlnirea cu tine când vremea va fi potrivită pentru călătorie. Dar până se va întâmpla aceasta, unelteşte, rogu-te, prin desimea scrisorilor bucuria prezenţei tale.

Scrisoarea a 201

Către Herculie[227]

Nu te osteni căutând să te aperi că ai tăcut îndelungată vreme, preaminunate şi prealuminate stăpâne, scuzându-te că sunt rari aducătorii de scrisori. Căci părerea mea despre dragostea ta e neschimbată, fie de-mi scrii, fie de taci. Ai arătat-o atât de lămurit prin fapte, încât ştie tot oraşul cât de tare şi de fierbinte mă iubeşti. Dar, cu toate că gândesc aşa, totuşi doresc mult de tot să primesc de la tine necontenit scrisori, care să-mi aducă veşti despre sănătatea ta. Şi precum însuţi spuneai, că îţi aduc foarte mare uşurare veştile despre sănătatea mea, – da, când ştii să iubeşti frumos, ştii ce mare însemnătate are lucrul acesta pentru un om care ştie să iubească –, tot aşa ţin şi eu să am de la tine asemenea veşti. Fă-mi dar harul acesta, pentru ca şi în pustietatea în care locuiesc să am şi prin el multă mângâiere.

Scrisoarea a 202-a

Către episcopul Chiriac

Mai pot îndura oare aceasta? Se mai poate suporta? Crezi că ţi-a mai rămas vreo umbră de apărare? Sunt atât de întristat că a trecut atâta vreme, că mă zbat în mari necazuri, tulburări şi frământări, şi tu n-ai ajuns să-mi scrii

227. Scrisă între anii 404 şi 407.

măcar o dată! Eu ţi-am scris o dată, de două ori şi de mai multe ori, iar tu taci de atâta amar de vreme; şi socoteşti că mic îţi e păcatul? Atât de nerecunoscător ai ajuns? Sunt complet nedumerit. Nu pot găsi motivul tăcerii tale când mă gândesc la dragostea ta caldă şi curată, pe care mi-ai arătat-o totdeauna. Nu o pot pune pe seama trândăviei; îţi cunosc sufletul tău grijuliu. Nici pe seama fricii, pentru că îţi cunosc curajul. Nici pe seama lenei; ştiu cât eşti de harnic şi de silitor. Nici pe seama bolii, căci nici boala n-ar fi în stare să-ţi pună piedici. Aflu însă, de la cei ce vin din părţile tale, că eşti sănătos şi o duci bine. Care este dar pricina, eu n-o pot spune! Găsesc numai o pricină, şi de aceea sufăr şi sunt îndurerat. Fă dar totul ca să mă scapi şi de tristeţe, şi de nedumerire. Iar dacă şi după scrisoarea aceasta n-ai să vrei să-mi răspunzi cu toată graba, ai să mă superi atât de mult, că va trebui să te osteneşti mult de tot ca să-mi tămăduieşti tristeţea.

Scrisoarea a 203-a

Către preotul Salustie[228]

Tare m-am întristat când am auzit că şi ţie, şi preotului Teofil vi s-a împuţinat râvna. Am aflat că unul dintre voi a ţinut şapte omilii până în luna octombrie, iar celălalt, nici una. Lucrul acesta mi-e mai cumplit decât pustietatea de aici. Vreţi dar să-mi daţi de ştire dacă asta-i o minciună? Iar dacă e adevărat, îndreptaţi-vă! Îndemnaţi-vă unul pe celălalt! M-aţi întristat nespus de mult, cu toate că vă iubesc peste măsură. Dar lucru mai cumplit este că aţi atras asupra voastră osândă mare de la Dumnezeu, pentru că aţi trăit în atâta trândăvie şi în atâta lene, pentru că n-aţi făcut tot ce puteaţi face. Ce iertare mai puteţi avea când alţii sunt prigoniţi, surghiuniţi, alungaţi, iar voi nici prin prezenţa voastră, nici prin învăţătura voastră nu faceţi ceva pentru poporul cuprins de furtună?

228. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 204-a

Către Peanie[229]

Când te gândeşti, stăpâne preaminunate şi mai dulce pentru mine decât mierea, că ţi-e grea şi dureroasă despărţirea de mine, du-te cu mintea la lucrul însemnat pe care îl săvârşeşti, că duci spre fapte mari un întreg oraş, dar, mai bine spus, prin oraşul acela întreaga lume, şi saltă, şi te bucură. În afară de mult folos, ai şi plăcere! Dacă cei care adună bani, care pier şi-i pierd pe cei ce îi adună, sunt atât de bucuroşi că nu simt nici o durere stând despărţiţi vreme îndelungată de case, de soţie, de copii şi de toţi cunoscuţii, ce cuvânt ar putea înfăţişa plăcerea pe care ţi-o dau atâtea comori şi atâtea bogăţii pe care le strângi în fiecare zi numai arătându-te? Nu spun acestea ca să te linguşesc – cei ce mă aud ştiu că grăiesc la fel şi în absenţa ta –, ci pentru că mă bucur foarte, pentru că sunt vesel şi întraripat de bucurie. Da, e de ajuns numai să te arăţi, ca să-i îndrepţi pe mulţi, să-i sprijini, să-i încurajezi, să-i întăreşti. Cunosc pe eroul meu, ştiu faptele tale bune, zelul tău, privegherile tale, drumurile tale, ostenelile sufletului tău, îndrăznirea şi slobozenia cu care te-ai împotrivit, cu măsura cuvenită, şi episcopilor, când împrejurările au cerut-o. Te-am admirat pentru acele fapte, dar te admir cu mult mai mult acum, când fără să ai pe cineva alături de tine, când unii au fugit, alţii au fost alungaţi, iar alţii s-au ascuns, tu singur ai rămas pe câmpul de bătaie; împodobind primele rânduri ale bătăliei, n-ai lăsat să dezerteze nimeni, ba, dimpotrivă, chiar şi pe cei din tabăra potrivnică îi adunai în fiecare zi în tabăra ta. Şi nu numai pentru aceasta te admir, ci şi pentru că porţi grija întregii lumi, deşi nu te mişti din locul în care te găseşti. Te îngrijeşti de cei din Palestina, din Fenicia şi, mai cu seamă, de cei din Cilicia. Palestinienii şi fenicienii, după

229. Scrisă din Cucuson în anul 404.

cum ştiu bine, nu l-au primit pe cel trimis de duşmanii noştri, nici nu l-au învrednicit cu răspuns; episcopul Eghinei, însă, şi al Tarsului, după câte am aflat, au trecut de partea lor; episcopul Castavalei a spus unuia dintre prietenii noştri că cei din Constantinopol l-au silit să se alăture nelegiuirii lor, dar că până acum a rezistat. Ai nevoie dar de multă grijă, de multă veghe; iar ca să îndrepţi lucrurile în aceste părţi, scrie nepotului tău, stăpânul meu, sfinţitului episcop Teodor. Cele făcute de Faretrie sunt dureroase şi cu totul triste, însă pentru că preoţii lui, după cum spui, nu au nici o legătură cu duşmanii noştri şi nici nu au vreo părtăşie cu ei, ci, după cum spun ei, sunt încă de partea noastră, nu le comunica nimic din cele ce-ţi scriu, pentru că cele ce mi-a făcut mie Faretrie nu au iertare. Tot clerul lui a fost alături de mine cu toată hotărârea: plângea, lăcrima, jelea. Dar ca să nu-i facem pe aceşti oameni să fugă şi să ajungă mai răi, când afli ceva de la căpeteniile de oşti, ţine ştirile acestea pentru tine, iar cu ei poartă-te cu multă blândeţe. Ştiu că eşti om cu judecată. Şi spune prefectului că şi eu am auzit că s-a întristat tare de cele întâmplate şi că era gata să sufere orice pentru îndreptarea relelor săvârşite.

Trupul mi-e deplin sănătos acum şi am lepădat urmele bolii. Când mă gândesc că şi boala mea îţi era o grijă, află că mare temei pentru sănătatea mea este şi aceea că am un prieten care mă iubeşte atât de mult. Dumnezeu să-ţi răsplătească şi în veacul de acum, şi în cel ce va să fie o râvnă ca aceasta, pentru dragostea, zelul şi privegherea ta! Dumnezeu să te apere, să te întărească, să te păzească şi să te învrednicească de bunătăţile pe care graiul a le rosti nu poate. Să-mi ajute Dumnezeu şi mie să-ţi văd curând dorita faţă, să mă desfătez de sufletul tău dulce şi să prăznuiesc această preafrumoasă sărbătoare. Ştii doar că pentru mine e praznic şi sărbătoare să fiu învrednicit de a avea lângă mine fiinţa ta dulce şi plină de multe bunătăţi şi a mă desfăta iarăşi de ea.

Scrisoarea a 205-a

Către Anatolie, căpetenia oştilor[230]

Târziu şi scurt îţi scriu, dar, mai bine spus, târziu faţă de nobleţea ta; însă nu trândăvia a pricinuit tăcerea, ci boala mea îndelungată. Căci sunt legat de tine necontenit prin dragoste, îţi cunosc dragostea ta curată, sufletul tău slobod, sincer şi fără viclenie. Nu încetez a vorbi tuturor de simţămintele de care m-am bucurat din partea ta nu numai când eram de faţă, ci şi când lipseam. Nu mi-e tăinuit câte te-ai străduit să faci şi câte grăieşti pentru mine după plecarea mea. Dumnezeu să-ţi plătească pentru o strădanie ca aceasta şi aici, şi în veacul ce va să vină. Dar ca să am mai multă bucurie nu numai scriindu-ţi, ci şi primind scrisori de la tine, scrie-mi, rogu-te, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta, ca să am multă mângâiere şi în pustietatea aceasta în care locuiesc. De voi primi de la tine scrisoare cu veşti despre sănătatea ta şi a tuturor celor ai tăi, îmi vei uşura mult şederea în pământ străin.

Scrisoarea a 206-a

Către diaconul Teodul[231]

Deşi furtuna din Biserici e cumplită şi se înteţeşte din ce în ce mai mult, iar cei ce vor să pângărească Bisericile din Goţia îşi dau multă sârguinţă, alergând în toate părţile, totuşi voi, cei de acolo, nu încetaţi a face tot ce vă stă în putinţă. Chiar dacă n-aţi reuşi ceva, ceea ce eu nu cred, totuşi aveţi de la Bunul Dumnezeu răsplată desăvârşită pentru voinţa şi gândurile voastre. Nu te descuraja dar, iubite! Străduieşte-te, fii cu luare-aminte, luptă, fie însuţi, fie prin alţii, atât cât vă stă în putere, ca să nu se facă acolo tulburări şi zarve. Dar înainte de toate, rugaţi-vă! Nu încetaţi a vă

230. Scrisă din Cucuson în anul 405.
231. Scrisă din Cucuson în anul 404.

ruga stăruitor Bunului Dumnezeu, şi cu râvna cuvenită, ca să pună capăt relelor care stăpânesc acum şi să dea Bisericii multă şi adâncă pace. Deocamdată atât; şi, aşa cum v-am scris mai înainte, faceţi totul ca să se amâne cât de cât lucrurile. Scrie-mi des, atâta vreme cât eşti în acele locuri.

Scrisoarea a 207-a

Către monahii goţi, cei din Promotu[232]

Chiar înainte de a primi scrisorile voastre, am cunoscut câte necazuri, câte uneltiri, câte încercări şi câte duşmănii aţi suferit. Şi pentru aceasta vă fericesc, gândindu-mă la cununile, premiile şi răsplăţile ce le aveţi de aici. După cum cei care vă duşmănesc şi vă supără aduc asupra lor osândă grea şi atrag asupra capetelor lor focul gheenei, tot aşa şi voi, care aţi suferit acestea, vă veţi bucura de multă plată, de multă răsplătire. Aceasta să nu vă tulbure, să nu vă răvăşească sufletul! Dimpotrivă, bucuraţi-vă, săltaţi gândindu-vă la cuvintele apostolice, care spun: *"Acum mă bucur în suferinţele mele"*[233]; şi, iarăşi: *"Nu numai atât, dar ne şi lăudăm cu necazurile, ştiind că necazul lucrează răbdare, iar răbdarea, încercare"*[234]. Ajungând dar mai încercaţi şi mai bogaţi cu bogăţia cea din ceruri, bucuraţi-vă şi mai mult, de-ar fi să suferiţi mai mult decât atât. *"Că nu sunt vrednice suferinţele din vremea de acum de slava viitoare ce ni se va descoperi"*[235]. Nu-mi sunt tăinuite răbdarea voastră, curajul, stăruinţa, simţămintele voastre curate şi calde, hotărârea voastră neclintită, neînfrânată şi statornică. De aceea şi eu vă mulţumesc mult, şi sunt legat strâns de sufletele voastre, iar depărtarea nu micşorează dragostea ce v-o port. Vă mulţumesc şi pentru râvna pe care aţi arătat-o ca să nu se întâmple vreo tulburare în Biserica goţilor, că aţi tot amânat lucrurile. Nu numai că nu vă ţin de rău că n-aţi trimis pe cine-

232. Scrisă din Cucuson în anul 404.
233. Col. 1, 24.
234. Rom. 5, 3-4.
235. Rom. 8, 18.

va, ci chiar vă laud şi vă felicit. Mai important decât orice este ca voi toţi să fiţi preocupaţi de amânarea răbufnirii tulburărilor din Biserică. Nu încetaţi dar să faceţi tot ce vă stă în putinţă, şi voi, şi prin alţii, ca lucrurile să se amâne. Fie de reuşiţi, fie de nu, plata gândului vostru şi al străduinţei voastre este desăvârşită.

Scrisoarea a 208-a

Către preotul Acachie[236]

Un om care mă iubeşte aşa de mult, un om cu simţăminte atât de frumoase faţă de mine să nu-mi trimită nici o scrisoare, deşi eu i-am scris o dată şi de două ori? Tu, însă, nici n-ai luat aminte. Gândindu-te dar ce har mare îmi faci, scrie-mi, rogu-te, cât mai iute, dându-mi ştiri despre sănătatea ta. Mă mângâi mult când am dese ştiri despre sănătatea celor care mă iubesc.

Scrisoarea a 209-a

Către Salvian[237]

Ştiu bine că mă iubeşti, fie de-mi scrii, fie de taci. Căci un om care mă iubeşte atât de mult nu poate rămâne tăinuit când dragostea ce-mi porţi e pe buzele tuturor, iar mulţi dintre cei care vin aici îmi aduc ştiri despre dragostea ta caldă şi curată. Doream să primesc de la tine scrisori dese cu veşti despre sănătatea ta, a soţiei tale şi a întregii tale case. Ştii cât de mult ţin la asta.

Cunoscând dar aceasta, multpreţuitul meu stăpân, chiar dacă e greu ceea ce-ţi cer, şi din pricina iernii, şi din pricină că rari sunt cei care vin prin aceste locuri, totuşi, când ai prilejul, nu pregeta a-mi scrie, dându-mi ştirile cerute. Sănătatea ta şi liniştea mea le socot bogăţie, bucurie, multă plăcere. Nu mă lipsi dar de o plăcere atât de mare, ci dăruieşte celor care te iubesc puternic mângâierea unor scrisori ca acestea, care-mi aduc multă uşurare.

236. Scrisă între anii 404 şi 407.
237. Scrisă între anii 404 şi 405.

Scrisoarea a 210-a

Către Teodor[238]

M-am minunat când am aflat de la alţii de trândăvia preotului Salustie. Am aflat că până în luna octombrie abia a ţinut cinci omilii şi că el şi preotul Teofil nici nu s-au mai dus la biserică, unul din lene, altul de teamă. Lui Teofil i-am scris şi tare l-am mustrat; cât despre Salustie, îţi scriu ţie, pentru că ştiu că îl iubeşti mult. Şi lucrul acesta mă bucură şi mă veseleşte, dar mă şi doare inima de tine pentru că nu mi-ai făcut cunoscute acestea şi pentru că ar fi trebuit să-l îndreptăţi. N-ai făcut însă nici una, nici alta. Acum dar te rog: fă-mi acest nespus de mare har şi mie, şi ţie: zguduie-l puternic, nu-l lăsa să doarmă şi să trândăvească. Dacă nu arată bărbăţia cuvenită acum, când lucrurile sunt cuprinse de furtună şi de tulburare, când vom avea nevoie de el? Când e linişte şi pace? Te rog dar, fă tot ce-ţi pare ţie de cuviinţă şi trezeşte-l şi pe el, şi pe toţi spre râvnă şi spre ajutorarea poporului înviforat, lucru pe care ştiu că-l faci de la sineţi, din pornire proprie, înainte de a-ţi scrie eu.

Scrisoarea a 211-a

Către preotul Timotei[239]

Nu de mult ţi-am scris şi ţie, şi preacinstitului tribun, domnul Marcian; dar nici tu nu mi-ai răspuns si nici nu l-ai făcut pe acela să-mi trimită vreo scrisoare. Eu însă, potrivit firii mele, nu încetez să mă gândesc la voi şi să vă scriu ori de câte ori am putinţa. Lucrul acesta îl fac şi acum, mulţumindu-vă de mii de ori pentru râvna pe care aţi arătat-o, cu toate primejdiile pe care le-aţi suferit. Vă fericesc! Nu mici cununi v-aţi câştigat cu aceasta! Aţi suferit puţină vreme ne-

238. Scrisă din Cucuson în anul 404.
239. Scrisă din Cucuson în anul 404.

cazuri, dar v-aţi pregătit răsplăţi veşnice în ceruri, cu mult mai mari decât sudorile de aici. *"Că nu sunt vrednice suferinţele vremii de acum de slava viitoare ce ni se va descoperi"*[240].

Scrisoarea a 212-a

Către preotul Teofil[241]

Tare m-am supărat când am auzit că şi tu, şi preotul Salustie vă duceţi rar la biserică. Nu puţin m-a durut lucrul acesta. Dacă e o minciună, grăbiţi-vă, vă rog, de-mi scrieţi că în zadar aţi fost calomniaţi; dacă e adevărat, îndreptaţi o trândăvie ca aceasta. După cum nespus de mare vă e răsplata de arătaţi cuvenita bărbăţie, mai cu seamă în vremea de acum, tot aşa nu mică vă va fi osânda dacă vă trândăviţi, dacă pregetaţi şi nu faceţi tot ce stă în putinţa voastră. Ştiţi ce a păţit cel care şi-a îngropat talantul; n-a fost învinuit pentru vreo altă pricină, ci a fost osândit şi pedepsit numai pentru că l-a îngropat[242]. Străduiţi-vă dar să mă sloboziţi cât mai iute de grija aceasta. După cum simt mare mângâiere şi uşurare când aud că întăriţi cu râvnă poporul înviforat, tot aşa, când aflu că unii se trândăvesc, nu puţin sufăr pentru cei ce se trândăvesc. Harul lui Dumnezeu, după cum prin fapte voi înşivă ştiţi, întăreşte în fiecare zi minunata Lui turmă; dar cei care din pricina trândăviei nu-şi fac datoria adună asupra lor nu mică osândă prin trândăvia lor.

Scrisoarea a 213-a

Către preotul Filip[243]

M-am minunat că în atâta scurgere de vreme nu mi-ai scris nici măcar o scrisoare. Dragostea ce-mi porţi ţi-ai arătat-o chiar în absenţa mea, dar scrisoare nu mi-ai trimis. Acum nu pregeta a-mi scrie, dându-mi ştiri despre sănătatea

240. Rom. 8, 18.
241. Scrisă din Cucuson în anul 404.
242. Cf. Matei 25, 18, 24-30.
243. Scrisă din Cucuson în anul 404.

ta. Eu, chiar de nu mi-ai scris, m-am interesat de tine şi am aflat că ai fost dat afară din şcoală pentru că ai arătat îndrăznirea cuvenită. Aceasta îţi aduce răsplată, aceasta e neguţătorie cerească, cunună nevestejită, mulţime de premii.

Gândindu-te dar la toate acestea, îndură cu tărie necazurile venite peste tine. Dumnezeu e în stare să pună capăt şi acestor încercări, să aducă foarte repede liniştea, iar răbdării tale să-i dea multă răsplată şi în veacul care va să fie.

Scrisoarea a 214-a

Către preotul Sebastian[244]

Da, sunt despărţit cu trupul de tine, dar sunt legat de tine prin dragoste şi, oriunde aş fi, port în amintirea mea dragostea ta, chiar de aş fi dus la capătul pământului. Că ai şi tu neştearsă în minte amintirea mea, socot că nu trebuie s-o pun la îndoială. Ştiu cât de curate îţi sunt simţămintele ce-mi porţi, ştiu cât de puternică e dragostea ta şi cât de neschimbătoare voia. De aceea te şi rog să-mi scrii des, dându-mi veşti bune despre sănătatea ta. Ţin tare mult la astfel de ştiri. Scrisori ca acestea îmi fac nespus de bine în pustietatea aceasta în care mă găsesc.

Scrisoarea a 215-a

Către preotul Pelaghie[245]

Îţi cunosc bunătatea, blândeţea, cinstea, dragostea ta dulce şi caldă, îţi cunosc şi simţămintele curate ce le ai pentru mine. De aceea, cu multă tragere de inimă, îţi trimit salutări şi-ţi fac cunoscut că te port în minte oriunde aş fi. Te rog dar, pentru ca să am şi altă bucurie, nu numai de a-ţi scrie, ci şi de a avea veşti despre sănătatea ta, dă-mi des aceste ştiri. Primind de la tine astfel de scrisori, mult iubite

244. Scrisă între anii 404 şi 407.
245. Scrisă între anii 404 şi 407.

prieten, am mare bucurie, chiar de-aş fi dus într-o pustie mai cumplită ca aceasta.

Scrisoarea a 216-a
Către Musonie[246]

Ţi-am scris nu de mult, preacinstite şi preaevlavioase stăpâne, şi fac acelaşi lucru şi acum, deşi tu nu mi-ai scris nici măcar o dată. Totuşi n-am să încetez a-ţi scrie des şi a face ce se cuvine. Voiam să-ţi scriu chiar mai des, dar locuiesc într-un loc cu totul pustiu, frica de tâlhari stăpâneşte oraşul, iar iarna troieneşte căile, din care cauză nici nu pot veni des mulţi până la noi. Dar când am putinţa şi găsesc purtători de scrisori, îţi trimit datorata salutare. Cunosc dragostea ta sinceră, simţămintele tale calde, voinţa ta statornică, felul tău, nesupus constrângerilor şi nefăţarnic. De aceea te şi port necontenit în minte oriunde m-aş duce şi nu te pot uita. Dar ca să mă bucur nu numai scriindu-ţi, ci şi primind scrisori cu veşti despre sănătatea ta, trimite-mi des astfel de scrisori. În felul acesta, deşi-s departe, cu astfel de scrisori mă mângâi mult, când aud că voi, care mă iubiţi puternic şi cu căldură, o duceţi bine şi sunteţi liniştiţi.

Scrisoarea a 217-a
Către Valentin[247]

Cunosc sufletul tău darnic, dragostea ta caldă pe care o ai pentru ajutorarea săracilor, dorinţa ce o ai totdeauna pentru fapta aceasta minunată, că dai săracilor, şi o faci şi cu plăcere; iar pentru aceasta îţi stă în faţă o îndoită cunună a iubirii tale de oameni: şi pentru belşugul datului, şi pentru voinţa din care porneşte belşugul acesta. Şi pentru că m-a înştiinţat preacinstitul preot Dometian, care are în grijă văduvele şi călugăriţele de acolo, că acelea aproape

246. Scrisă din Cucuson în anul 404.
247. Scrisă din Cucuson în anul 404 sau 405.

pier de foame, alerg la mâinile tale ca la un liman pentru a pune capăt primejdiei foametei. Te rog dar, te rog mult, cheamă-l pe preot şi ajută-le, rogu-te, cu ce este cu putinţă. Milostenia făcută acum are cu mult mai mare răsplată decât milostenia făcută în alt timp; cu atât cu cât sunt în mai cumplită furtună şi tulburare cei care au nevoie de ajutor şi n-au mijloacele lor obişnuite de trai.

Gândindu-te dar şi la câştigul faptei, şi la adaosul dat de împrejurarea aceasta, fă, rogu-te, tot ce-ţi stă în putinţă. Nu-i nevoie să spun mai mult când mă adresez unui om milostiv şi tare bun la inimă. Ştii doar că-mi eşti dator, dar pentru cei înfometaţi îţi iert datoria. Scrie-mi, te rog, că mi-ai împlinit cererea şi dă-mi veşti bune despre sănătatea ta şi a binecuvântatei tale case.

Scrisoarea a 218-a
Către preotul Eftimie[248]

Să nu vă întristeze deloc că aţi fost daţi afară din şcoală, ci, gândindu-vă la răsplata mare ce aţi primit-o de aici şi că vi se vor înmulţi cununile, bucuraţi-vă şi vă veseliţi de aceste suferinţe şi duşmănii. Acestea vă adună multă avere în ceruri, vă fac mai strălucitori şi vă măresc premiile. Că *"strâmtă şi anevoioasă este calea care duce la viaţă"*[249].

Nu pregeta dar a-mi scrie des despre sănătatea ta. Ştii că dragostea mă leagă de tine şi că oriunde sunt te port în suflet, pentru că ţi-s prieten călduros; dar acum cu mult mai călduros cu cât prin suferinţe ai ajuns şi mai strălucit.

Scrisoarea a 219-a
Către Severina şi Romila[250]

Dacă nu v-aş cunoaşte dragostea voastră curată şi râvna pe care mi le-aţi arătat totdeauna, v-aş fi învinuit că

248. Scrisă din Cucuson în anul 404.
249. Matei 7, 14.
250. Scrisă din Cucuson în anul 404.

sunteţi tare nepăsătoare din pricina îndelungatei voastre tăceri, deşi aţi primit de la mine multe şi dese scrisori. Dar pentru că ştiu că, fie de tăceţi, fie de-mi scrieţi, simţămintele voastre pentru mine sunt aceleaşi, de aceea nu vreau să vă mustru pentru tăcerea voastră, cu toate că doresc mult să primesc dese scrisori de la voi, cu ştiri despre sănătatea voastră. Nici n-aţi putea spune că n-aţi avut la îndemână omul care să aducă scrisorile, pentru că ştiu bine că Salustie, prietenul meu preaiubit şi preadulce, putea să vă facă această slujbă. Dar nici aşa nu vă învinuiesc, căci sunt încredinţat de dragostea voastră. În ceea ce mă priveşte, eu, de câte ori voi putea, nu voi conteni să vă scriu des, întrucât vă cunosc simţămintele curate şi calde.

Scrisoarea a 220-a

Către Peanie[251]

Am răsuflat, am săltat de bucurie, nu mai socot că locuiesc printre străini şi în ţară străină de când te-ai întors în oraşul în care-ai suferit atâta. Bucuria aceasta nu mi-e pricinuită de aceea că te bucuri de mai multă cinste; căci virtutea ta e cinstea sufletului tău, şi ea nu ţi-a putut fi răpită nici înainte, şi nici nu ţi s-a dat acum – cum ţi s-ar fi dat, odată ce n-a fost răpită? –; mă bucur că, întorcându-te în oraşul acela, eşti mare mângâiere celor prigoniţi, celor cu sabia la gât, celor înlănţuiţi, eşti de folos tuturor şi liman încăpător pentru toţi. Şi ştii să câştigi ce trebuie să câştigi. Scrie-mi deci despre măreţia faptelor tale bune; spune-mi limpede câţi oameni căzuţi la pământ ai ridicat, câţi oameni doborâţi ai îndreptat, câţi oameni ce se clătinau ai sprijinit, lângă câţi suferinzi ai stat în această îndelungată vreme, pe câţi nepăsători i-ai făcut râvnitori, pe câţi râvnitori i-ai făcut mai râvnitori şi, într-un cuvânt, să-mi scrii cu de-amănuntul toate faptele tale mari în această bătălie.

251. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Ştiu acestea şi înainte de a mi le scrie, pentru că-ţi cunosc sufletul, îl cunosc pe viteazul atlet, pe minunatul erou; dar vreau să aflu acestea şi din preadorita-ţi gură. Împlineşte-mi cererea aceasta. Ştii ce mare bucurie îmi faci făcând aceasta.

Scrisoarea a 221-a

Către preotul Constantie[252]

Îţi trimit scrisoarea aceasta la plecarea mea din Niceea, în a patra zi a lunii iulie, rugându-te ceea ce totdeauna n-am încetat a te ruga: chiar de va ajunge mai cumplită furtuna care bântuie acum, chiar de vor fi mai mari valurile, să nu încetezi a împlini slujba în care ai fost pus de la început, şi anume să stârpeşti păgânismul, să zideşti biserici, să ai grijă de suflete. Greutatea vremurilor să nu te doboare. Căpitanul de corabie nu părăseşte cârma când vede marea furioasă şi răzvrătită, nici doctorul nu pleacă de lângă bolnav când îl vede că suferă cumplit, ci fiecare se foloseşte de ştiinţa lui mai cu seamă atunci. Şi tu dar, preacinstitul şi preabinecredinciosul meu stăpân, dă-ţi acum toată silinţa ca evenimentele să nu te doboare. Noi n-avem să dăm socoteală pentru relele pe care ni le fac alţii nouă; dimpotrivă, pentru ele vom primi răsplată; dar dacă noi nu facem ce ne stă în putere, ci stăm cu mâinile în sân, zgomotul lucrurilor nimic nu ne aduce. Pavel a stat în temniţă, a fost legat cu picioarele în butuci, dar făcea tot ce-i stătea în putere; la fel şi Iona, a fost purtat în pântecele fiarei celei de mare, iar cei trei tineri au stat în cuptor; dar pe nici unul dintre ei feluritele temniţe nu i-au făcut să stea cu mâinile în sân.

Gândindu-te dar la acestea, stăpânul meu, nu înceta de a purta grijă de Bisericile din Fenicia, din Arabia şi din Răsărit, ştiind că dacă faci tot ce-ţi stă în putere, mare răsplată vei primi; şi cu cât piedicile sunt mai mari, cu atât vei primi răsplată mai mare. Nu pregeta a-mi scrie mereu, şi

252. Scrisă din Niceea, pe drumul surghiunului, în anul 404.

chiar mai des. După cum am aflat acum, s-a dat poruncă să fiu dus nu în Sevastia, ci în Cucuson, unde îţi este şi ţie mai uşor să-mi scrii. Scrie-mi, dar, câte biserici au fost clădite în fiecare an, câţi bărbaţi sfinţi s-au dus în Fenicia şi dacă au reuşit să aibă bune rezultate. În Niceea am găsit un monah care stătea închis în chilia sa; l-am convins să iasă din chilie şi să vină la tine ca să-l trimiţi în Fenicia. Grăbeşte-te de-mi scrie dacă a ajuns la tine. În ce priveşte Salomina, oraşul din insula Cipru invadată de ereticii marcioniţi, vorbisem cu cine trebuia; s-ar fi sfârşit totul, dar am fost surghiunit. Dacă afli că este în Constantinopol sfinţitul episcop Chiriac, scrie-i lui despre această afacere, şi el va putea săvârşi totul.

Dar, mai cu seamă, roagă pe cei care au îndrăznire către Dumnezeu să se roage mult, să se roage stăruitor, ca să înceteze această furtună ce a venit peste întreaga lume. Rele nesuferite au cuprins şi Asia, şi alte oraşe şi Biserici, dar ca să nu te plictisesc, nu le mai numesc pe fiecare-n parte. Voi spune atât numai: e nevoie de multe rugăciuni, de rugăciuni stăruitoare.

Scrisoarea a 222-a

Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia[253]

Şi pentru că mi-aţi scris, că mi-aţi scris înainte de a vă fi scris eu, şi pentru că-mi cereţi să vă scriu şi că îmi porunciţi să sporesc lungimea unei scrisori, toate acestea arată că mă iubiţi cu nesaţ şi nebuneşte. Dragostea voastră nu mă lasă să-mi pară pustie pustia în care locuiesc; dragostea voastră îmi uşurează multele şi feluritele necazuri. Ce e asemenea dragostei? Nimic nu-i e pe măsură! Dragostea este şi rădăcină, şi izvor, şi mama bunătăţilor; dragostea este o

253. Scrisă din Cucuson în anul 404.

virtute lipsită de osteneală, o virtute însoţită de plăcere; dragostea aduce mare bucurie celor ce o arată cu inima curată. De aceea vă mulţumesc mult că mi-aţi păstrat simţăminte atât de curate; iar eu, oriunde aş fi, de-aş fi dus la capăt de lume, chiar într-un loc mai pustiu decât acesta, plec purtându-vă cu mine, pentru că sunteţi lipiţi de sufletul meu, sunteţi împlântaţi în cugetul meu; nici lungimea drumului, nici mulţimea anilor, nici roiul necazurilor nu m-au făcut să vă uit, ci, ca şi cum aş fi fost cu voi ieri sau alaltăieri, dar, mai bine spus, ca şi cum aş fi cu voi mereu, precum şi sunt, aşa vă văd, aşa mi vă închipui cu ochii dragostei. Aşa e dragostea! Nu o zăgăzuiesc depărtările drumului, n-o veştejeşte mulţimea zilelor, n-o biruie venirea necazurilor, ci mereu se ridică la înălţime, imită drumul flăcării. Şi aceasta o ştiţi voi mai bine decât toţi, pentru că şi voi ştiţi să iubiţi mai bine decât toţi. De aceea vă şi fericesc mult. Da, eu sunt vrednic de plâns, un om de nimic, dar Dumnezeu este în stare să vă dea o răsplată mai mare decât dragostea ce-mi purtaţi, ba chiar cu mult mai mare, căci Dumnezeu întotdeauna întrece cu covârşire în răsplătiri pe cei care fac şi grăiesc binele.

Doream să văd şi feţele voastre, să mă desfătez de prezenţa voastră faţă către faţă şi să mă satur, şi în acest chip, de dragostea voastră; dar pentru că aceasta nu-i cu putinţă, nu din pricina lenei sau a nepăsării, ci din pricină că sunt legat de silnicia surghiunului, nu mă lipsiţi de o altă cale de a veni la mine, aşa că trimiteţi-mi roiuri de scrisori cu veşti despre sănătatea voastră. De aş primi des astfel de scrisori, aş culege din ele mare mângâiere, cu toate că locuiesc în pământ străin.

Ştiind dar ce mare har îmi faceţi şi ce bucurie îmi aduceţi, nu-mi purtaţi pică pentru o plăcere atât de mare. Vorbind prin scrisori cu voi, voi socoti că vă am aici, lângă mine, şi cu aceasta voi avea şi mai limpede chipul vostru înaintea mea.

Scrisoarea a 223-a

Către Isihie[254]

Aş fi fericit să primesc de la tine scrisoare mai înainte de a-ţi fi scris eu, căci aceasta-l vădeşte, mai cu seamă, pe cel care iubeşte foarte puternic. Eu însă n-am aşteptat scrisorile tale, ci iată că eu îţi scriu mai întâi, ca să arăt şi cu asta dragostea caldă ce-ţi port. Dar chiar aşa fiind, totuşi îţi mulţumesc pentru că ştiu bine că nu din nepăsare, ci din mare sfiiciune ai procedat aşa. Arată-ţi dar în toată voia dragostea ce-mi porţi trimiţându-mi roiuri de scrisori cu veşti despre sănătatea ta. Dacă voi primi astfel de scrisori, dragostea ta îmi va aduce mare mângâiere, chiar de-aş fi dus la margine de lume, chiar într-un loc mai pustiu decât acesta. Căci nimic nu poate întări atâta un suflet, nimic nu-i face atâta bucurie ca dragostea, ca dragostea curată. Aceasta o ştii tu mai bine decât toţi, pentru că ştii şi să iubeşti mai bine decât toţi.

Scrisoarea a 224-a

Către Marcian şi Marcelin[255]

Ce înseamnă asta? Când mă iubiţi atâta – că nici de la depărtarea la care locuiesc nu mi-e tăinuită dragostea voastră, fiind puternică şi înflăcărată –, cum aţi putut tăcea şi să nu-mi scrieţi niciodată? De ce mi-aţi făcut din lucrul acesta o enigmă? Să ştiţi că nici nu mi-e îndestulătoare scuza despre care îi scrieţi apropiatului meu, preaevlaviosului preot Constantie, şi nici nu vreau s-o cercetez cu de-amănuntul. Dar să zicem că e aşa. Să fie ea pricina tăcerii! Dar iată cum

254. Scrisă din Cucuson în anul 404.
255. Scrisă din Cucuson în anul 404.

am să vă spulber şi această scuză: vă scriu eu mai întâi, mulţumindu-vă pentru dragostea voastră, pe care mi-o păstraţi atât de vie, şi rugându-vă să-mi trimiteţi veşti cât mai des, când vă e cu putinţă. Că n-aţi pregeta să veniţi chiar aici, de n-ar fi piedicile de care vorbiţi, n-am nici o îndoială. Mai bine spus, cu voinţa aţi şi venit aici. Dar pentru că deocamdată nu-i cu putinţă să pliniţi gândul cu fapta, mângâiaţi-mă cu scrisorile voastre, dându-mi veşti bune despre sănătatea voastră şi a întregii voastre case. De voi primi des de la voi astfel de scrisori, ele mă vor mângâia mult, chiar de-aş locui într-o pustie mai cumplită ca aceasta.

Scrisoarea a 225-a

Către preotul Constantie[256]

M-am minunat că tu, un prieten atât de bun, care a fost gata să vorbească, să lucreze şi să sufere totul pentru mine – nu mi-ai rămas tăinuit, căci nici nu-i cu putinţă să se tăinuiască cel care iubeşte cu inima curată –, nu mi-ai scris niciodată, mai cu seamă că am trecut prin apropiere de tine şi că cinstitul şi preaslăvitul frate Libaniu a venit aici. Îţi spun aceasta nu cu mustrare, ci cu durere în suflet. Pricina pentru care te iubesc atât de mult nu e alta decât aceea că te îngrijeşti de sufletul tău cu toată străduinţa, că eşti scăpare de obşte tuturor celor în nevoi, că-i scapi pe cei săraci de sărăcie, că le ajuţi pe văduve, că-i aperi pe orfani, că eşti tatăl obştesc al tuturor. Pentru aceasta te iubesc mult şi doresc să primesc scrisoare de la tine. Fă-mi darul acesta şi împlineşte-mi dorul. Nu mică îmi va fi mângâierea, în pustia aceasta în care locuiesc, de voi primi scrisori de la sufletul tău dorit şi din mâna ta, cu veşti despre sănătatea ta şi a întregii tale case.

256. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 226-a

Către Marcian și Marcelin[257]

Mi-ați dezlegat enigma. Că nu era îndestulătoare în apărare scuza de atunci mi-ați arătat-o acum, când mi-ați scris voi mai întâi, înainte de a primi scrisoarea mea. Așa e natura dragostei. Nu te lasă să taci; chiar de-ar fi să fie învinuită de cutezanță, ea-și împlinește cele ale ei. Atât de departe e de mine gândul de a vă învinui că mi-ați scris voi mai întâi, încât vă și încununez pentru aceasta, vă laud la toți. Acum, mai cu seamă, mi-am cunoscut adevăraților prieteni, pentru că nu numai că mi-ați scris, ci mi-ați scris voi mai întâi. Puternic este Dumnezeu să vă scape și de boală, să vă facă pe deplin sănătoși și să vă dea ușurință ca să ne vedem și față către față. Mare mângâiere am avut acum, când am primit scrisoarea aceasta de la niște suflete atât de curate. Doresc, e adevărat, și întâlnirea noastră față către față, pe care s-o facă Dumnezeu să fie cât mai curând, ca să-mi faceți mie foarte mare sărbătoare.

Scrisoarea a 227-a

Către Carteria[258]

Ce spui? Desele tale îmbolnăviri nu ți-au îngăduit să vii la mine? Dar ai și venit și ești mereu cu mine! Datorită voinței tale, am primit totul și nu trebuie să te mai scuzi pentru asta. Dragostea ta caldă și curată, vie mereu, e îndestulătoare ca să mă umple de multă bucurie. Dar pentru că m-ai îngrijorat nu puțin cu boala despre care-mi vorbești, ca să mă scapi de grija aceasta, scrie-mi când te vei face sănătoasă, – că Dumnezeu e puternic să te scape de boală și să

257. Scrisă din Cucuson în anul 404.
258. Scrisă din Cucuson în anul 404.

te facă deplin sănătoasă –, ca să mă scapi de neliniște și pe mine. Așa cum ți-am spus mereu și când ți-am mai scris, așa îți spun și-acum, că oriunde aș fi, de-oi fi dus într-un loc mai pustiu decât acesta, nu încetez să-ți port de grijă. Arvuni ca acestea de dragoste caldă și curată ai pus în sufletul meu, care nu pot niciodată să se stingă, nici să le vestejească vremea; dimpotrivă, ori de sunt alături de tine, ori de sunt departe, aceeași dragoste îți păstrez mereu, pentru că-ți cunosc simțămintele tale curate și sincere, de care m-am bucurat în toată vremea.

Scrisoarea a 228-a

Către doctorul Teodor[259]

Îți cauți scăparea în multele tale treburi și cu ele cauți să-ți urzești apărarea pentru că n-ai venit la mine. Socot însă că n-ai nevoie să te scuzi. Ai și venit, iar în ceea ce privește dragostea, nu ești cu nimic mai prejos de cei ce au venit cu adevărat. După gândul pe care-l ai, te laud la fel ca și pe ei, te înscriu printre primii mei prieteni și-ți mulțumesc că, deși am stat puțin împreună – dar poate nu puțin! –, totuși nu-mi arăți o dragoste mai mică decât cei care au stat cu mine vreme îndelungată. De aceea îți aduc multe mulțumiri, și să-mi scrii, te rog. Doresc să te văd stând lângă mine; dar ca să nu-i nedreptățesc pe mulți, care au nevoie de mâinile tale și de știința ta, și să nu le închid un port atât de bun, nu cutez să te atrag aici. Te rog însă să-mi scrii des, când poți, și să-mi dai vești bune despre sănătatea ta. Așa, chiar departe fiind, mă voi mângâia mult de primesc scrisori ca acestea de la tine.

259. Scrisă din Cucuson, după cât se pare în anul 404.

Scrisoarea a 229-a
Către Severa[260]

Cu ochii trupului nu te-am văzut niciodată, dar cu ochii dragostei, mai mult decât pe toţi. Vederii acesteia nimic nu-i poate pune piedică, oricât de mare ar fi depărtarea. Prietenul meu, preadoritul meu domn Libaniu, m-a întraripat când mi-a vorbit despre râvna ta şi despre strădaniile tale pentru dreapta credinţă. De aceea, cu toate că nu te-am văzut niciodată, m-am grăbit să-ţi scriu eu mai întâi, rugându-te să-mi scrii şi tu când poţi. De va veni de la tine scrisoare cu veşti despre sănătatea ta şi a întregii tale case, va fi pentru mine o mare mângâiere în pământul acesta străin în care locuiesc. Nimic nu-i asemenea dragostei.

Scrisoarea a 230-a
Către episcopul Elpidie[261]

Datorez multe mulţumiri preadoritului meu domn Libaniu, şi pentru că a plecat de-acasă şi a venit aici, şi pentru că a plecat iarăşi la tine; şi mai cu seamă pentru aceasta îi mulţumesc. Întreaga mea strădanie este ca tu să te bucuri din partea tuturor de toată cinstea şi respectul, nu pentru că ai nevoie de aceste preţuiri, ci pentru că ele sunt de folos Bisericilor: şi Bisericilor cuprinse de furtună, şi Bisericilor în care domneşte liniştea. Primindu-l dar pe Libaniu cu dragoste, preacinstite şi preaiubitorule de Dumnezeu stăpâne, şi aflând de la el totul cu de-amănuntul, şi despre cele din Antiohia, şi despre cele ce mă privesc pe mine – că îţi va vorbi şi despre aceasta, cu toate că a stat puţin cu mine, dar a aflat cum o duc –, slobozeşte-l cu sufletul plin de bucurie şi de veselie. Că e lipit de tine, iar mie îmi este prieten foarte bun. Salută, te rog, din partea mea pe stăpânul meu preadorit şi preacinstit, pe preotul Asincritie, dimpreună cu mult doriţii lui copii, salută şi tot clerul tău, pe care în scurta vreme l-ai învăţat să mă iubească aşa cum mă iubeşti şi tu. Nu mi-a rămas tăinuită dragostea mare ce mi-o arată toţi şi că sunt pregătiţi să facă şi să sufere totul pentru mine. Lucrul acesta se datorează în întregime evlaviei tale.

260. Scrisă din Cucuson în anul 404.
261. Scrisă din Cucuson în anul 404.

Scrisoarea a 231-a
Către Adolia[262]

Ţi-am scris de multe ori, dar pentru mine nu-i de ajuns acest "de multe ori", că doream să-ţi scriu în fiecare zi. Ştii doar ce simţăminte îţi port. Dar pentru că aceasta nu-i cu putinţă, o fac atunci când am prilejul trimiţându-ţi, spre marea mea bucurie, datorata salutare, cu dorinţa de a-mi da şi tu ştiri că eşti sănătoasă şi-o duci bine. Ştiind dar câtă bucurie îmi faci scriindu-mi, fă, rogu-te, lucrul acesta şi scrie-mi des. Acum nu puţin m-am supărat că nu mi-ai scris printr-un bărbat cunoscut de toţi, ca să spun aşa, şi prieten cu mine, care a venit aici, prin preacinstitul meu domn Libaniu. Dar poate că n-ai ştiut. Totuşi sunt supărat că nu-i ştii pe cei de acolo care vin la mine. În ce mă priveşte, eu nu contenesc a mă interesa şi a căuta să aflu despre cei care se duc de aici în părţile tale, pentru ca prin ei, când am putinţa, să-mi împlinesc dorinţa. Asta este pricina pentru care-ţi scriu des.

Scrisoarea a 232-a
Către Carteria[263]

De-ai şti bine câtă bucurie îmi faci când îmi scrii, când îmi scrii des şi când alcătuieşti scrisorile cu mierea dragostei tale, ai face orice ca să poţi să-mi trimiţi scrisori în fiecare zi. Atâta bucurie îmi fac scrisorile tale şi dragostea ta

262. Scrisă din Cucuson în anul 404.
263. Scrisă din Cucuson în anul 404.

curată, încât socot că nu locuiesc în Cucuson şi nici că trăiesc în pustie. Ce simţăminte îmi porţi, ce purtare de grijă, că nu numai că îmi trimiţi scrisori, dar l-ai înduplecat şi pe domnul meu, pe preadoritul nostru frate Libaniu, să pornească de acolo şi să facă această călătorie. De aceea salt şi mă veselesc. Nimic nu-i asemenea dragostei curate. Tu îmi ceri să-ţi păstrez simţămintele pe care ţi le-am arătat de la început. Află că nu mă mulţumesc să rămân la această măsură, ci caut să-i aduc adaosuri în fiecare zi; acesta-i unul din cele mai mari daruri ce-mi faci. Nu contenesc o clipă de a vorbi despre sufletul tău nobil, neprefăcut, deschis, prietenos, curat, nefăţarnic. Cu aceste gânduri în minte încerc nespus de mare bucurie. Pentru aceasta te rog: ai încredere în dragostea mea. Nu te întrista că ţi-am înapoiat darurile ce mi le-ai trimis. Cu inima le-am şi primit şi le-am şi folosit, dar pentru că n-am nevoie de ele, ţi-am trimis vorbă să le păstrezi. Ai să vezi, când voi avea nevoie de ele, cu câtă îndrăzneală şi curaj am să-ţi scriu să mi le trimiţi. Am să ţin minte cuvântul tău. La sfârşitul scrisorii mi-ai spus: "Arată-mi că ai încredere în mine şi foloseşte-te de bunurile mele ca de ale tale". Aşadar, dacă vrei să mă port aşa, să mă folosesc, adică, de bunurile tale ca de ale mele, trimite-mi darurile când îţi voi scrie. Dovada cea mai mare că socot ale mele bunurile tale o ai de mi le vei trimite când vreau eu, dar nu atunci când n-am trebuinţă de ele. Arată-mi şi cu aceasta dragostea ta curată, iar prin aceea că-mi împlineşti cererea arată-mi respectul ce-mi păstrezi. Trimite-mi repede scrisoare în care să mă vesteşti că nu te-ai supărat. De nu faci aceasta, îmi vei umple sufletul de necontenită grijă. Nu voi înceta a fi îngrijorat de nu cumva te-am supărat, căci ţin mult la tine şi la liniştea sufletului tău. Dacă a fost îndestulătoare apărarea mea, arată-mi că mi-ai primit-o! Poţi să afli că am făcut la fel şi cu alţii care mi-au trimis daruri, şi cu prietenii foarte buni, şi că n-a fost nevoie să mă mai justific, ci m-am mărginit să le trimit înapoi darurile; cu tine însă fac altfel: mă şi scuz, şi mă rog să nu te superi. Şi n-am să încetez a-ţi grăi aşa până nu-mi dai de veste că nu te-am supărat. De voi primi o astfel de scrisoare, am să socotesc că am primit de două ori, de trei ori, de mai multe ori mai multe daruri decât mi-ai trimis. Acest lucru va fi îndestulător să-mi arate şi respectul, şi cinstea ce le ai pentru mine.

Scrisoarea a 234-a[264]
Către Vrison[265]

Aproape şaptezeci de zile am mers pe drum, aşa că-ţi poţi închipui cât am suferit, stăpânit pretutindeni de frica isaurilor şi în luptă cu nişte friguri groaznice. În sfârşit, am ajuns la Cucuson, cel mai pustiu loc din întreaga lume. Nu vă spun aceasta pentru a vă cere să supăraţi pe cineva ca să mă mute de aici – ce-a fost mai greu a trecut: suferinţele călătoriei –, ci ca să vă cer un dar: să-mi scrieţi des. Să nu mă lipsiţi de această mângâiere, pentru că am fost mutat mai departe de voi. Ştiţi câtă mângâiere am, chiar dacă sunt înconjurat de necazuri şi greutăţi, când primesc veşti despre sănătatea celor ce mă iubesc, când aflu că sunteţi sănătoşi şi că o duceţi bine şi nu vă supără nimeni. Aşadar, ca să am aici multă bucurie, scrie-mi des. Nu puţin mă vei întări cu scrisorile tale! Vei face să mă mângâi mult. Ştii doar ce bucurie am când îţi merge bine.

Scrisoarea a 235-a
Către Porfirie, episcopul Rosului[266]

Cunosc dragostea ta puternică, neschimbată şi neclintită şi ştiu că vitregia vremurilor n-o poate slăbi; ai arătat aceasta cu fapta. De aceea şi eu, cu toate că am fost adesea bolnav şi am fost dus în cel mai pustiu loc din lume, în Cucuson, cu toate că suntem asediaţi de atacul isaurilor şi sunt înconjurat de multe greutăţi, îţi scriu totuşi şi-ţi trimit datorata salutare. Suntem despărţiţi cu trupul, dar uniţi cu sufletul, iar aceasta mă mângâie nespus de mult. E drept

264. *Scrisoarea 233. Către episcopul Antiohiei* am lăsat-o la o parte pentru că nu pare a fi ieşit din inima şi mâna Sfântului Ioan Gură de Aur.

265. Scrisă în anul 404, după ce a ajuns la Cucuson.

266. Scrisă din Cucuson în anul 404.

că şederea aici e grea, dar am şi un foarte mare bine, că sunt vecin cu tine şi că pot, fiind scurtă calea dintre noi, şi să-ţi scriu, şi să primesc des scrisori de la tine. Bucurându-mă de această sărbătoare – că socot primirea de scrisori sărbătoare, praznic şi temei de multă bucurie –, nici nu voi mai simţi pustietatea de aici, frica şi neliniştea.

Scrisoarea a 236-a
Către guvernatorul Carterie[267]

Cucuson este, cu covârşire, cel mai pustiu loc; dar nu mă supără atât pustietatea, cât mă bucură liniştea şi lipsa desăvârşită de griji. Am poposit în pustietatea aceasta ca într-un port; aşa stau aici şi răsuflu după necazurile de pe drum, iar liniştea de aici îmi vindecă rămăşiţele bolii şi ale altor supărări pe care le-am îndurat. Ţi-am spus acestea luminăţiei tale pentru că ştiu că te bucuri mult de tihna mea. Da, nu pot uita nicicând ce ai făcut acolo, potolind acele tulburări îndrăzneţe şi nesocotite, făcând tot ce ţi-a stat în putere ca să pot fi liniştit. Şi acestea le spun în gura mare tuturor, oriunde voi fi dus, aducându-ţi multe mulţumiri, preaminunatul meu stăpân, pentru o atât de mare purtare de grijă. Dar ca să mă bucur mult nu numai de prietenia ta, ci şi de scrisorile ce-mi aduc ştiri despre sănătatea ta, fă-mi şi acest dar. Nu puţină mângâiere voi avea, chiar locuind în pământ străin, dacă voi primi astfel de scrisori de la luminăţia ta.

Scrisoarea a 237-a
A preotului Constantie către mama sa[268]

Este mamă iubitoare şi cu dragoste de copil aceea care, atunci când el are nevoie de ceva din cele ce-i fac tre-

267. Scrisă din Cucuson în anul 404.

268. În colecţia de scrisori a Sfântului Ioan Gură de Aur au fost integrate şi cinci scrisori ale preotului Constantie – de la numărul 237 până la numărul 241 inclusiv. Nu fără temei ele au fost puse alături de scrisorile Sfântului Ioan Gură de Aur. Fronton-le-Duc e de părere că scrisorile acestea au fost dictate de Sfântul Ioan Gură de Aur lui Constantie. Acesta, prieten bun şi credincios al Sfântului Ioan Gură de Aur, era preot în Antiohia. Venind în conflict cu Porfirie, episcopul Antiohiei, care luase scaunul episcopal prin mijloace necinstite, s-a retras în Cucuson alături de marele său prieten.

buinţă, îl îndeamnă, îl trimite de acasă, îndură în linişte despărţirea şi e tare mulţumită de plecarea lui. Da, ai călcat în picioare însăşi tirania firii când ai poruncit să schimb oraşul cu pustia, tihna cu frica de isauri, traiul împreună cu tine cu despărţirea, ca să nu fiu silit să nu fac nimic din cele ce nu se cuvin. De aceea îţi mulţumesc, nu că m-ai născut, ci că aşa m-ai crescut, că ai fost mamă aşa cum trebuie să fie o mamă. Că mamele moleşite de patimă, care caută desfătarea lor înaintea folosului copiilor, acelea nu sunt mame, ci, pe drept cuvânt, ar putea fi numite ucigaşe de copii. Şi, după cum cu mine ai fost plină de curaj şi mai tare ca fierul, iar prin hotărârea aceasta ţi-ai atras nespusă răsplată de la Bunul Dumnezeu, te rog şi mă cuceresc ţie ca şi în toate celelalte fapte ale tale să arăţi aceeaşi înţelepciune; şi să ştii că nenorocire este numai păcatul, pe când toate celelalte: puterea, slava, cinstea, date de oameni, sunt basme. Iar calea care duce la cer, ea, mai ales, este însoţită de necazuri. Că spune Scriptura: *"Prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu"*[269]. Toţi sfinţii, şi cei din Vechiul şi cei din Noul Testament, au mers pe această cale, fiind des duşmăniţi, prigoniţi şi izgoniţi; fugeau şi se mutau din loc în loc, erau fără casă, fără patrie şi erau omorâţi înainte de vreme şi mai ales de cei care nicicum nu se cuvenea s-o facă. Spune-mi, ce-i mai dureros, ce-i mai cumplit decât a fi doborât de o mână de frate, a suferi o moarte prematură şi silnică, atunci când ar fi trebuit să fii încununat şi lăudat? Ce-i mai dureros decât a fi la adânci bătrâneţi şi a ţi se porunci să ucizi cu mâna ta de

269. Fapte 14, 22.

părinte, iar cel născut din tine să slujească acestei junghieri? Să nu-mi spui mie că după aceasta l-a primit sănătos şi întreg! Avraam, dreptul acela, nu ştia nimic despre cele ce vor fi, ci atât, că trebuia să-l ucidă; şi cu acest gând l-a urcat pe munte, a zidit altar, a pus lemne pe el, a scos cuţitul şi l-a îndreptat spre fiul său ca să-l străpungă. Şi chiar l-a străpuns, atât cât era lucrul acesta în gândul lui! De aceea pretutindeni în lume este Avraam cântat şi slăvit! Ce vei spune apoi de nepotul lui Avraam? Şi pe el îl vei vedea alungat de invidia fraţilor, ajuns fără patrie, rob, năimit în ţară străină şi totdeauna cu frica de moarte în suflet. Ce vei spune despre Iosif, care a fost vândut, a fost rob, a fost pus în lanţuri atâţia şi atâţia ani, care a îndurat mii şi mii de rele? Ce vei spune şi despre Moise, care a avut de îndurat de la iudei atâtea rele? Ar fi, oare, cu putinţă să înfăţişezi în cuvânt suferinţele apostolilor? Adunându-le dar pe toate acestea şi gândindu-te la răsplata răbdării, adu-I lui Dumnezeu jertfa de a îndura curajos cele ce ţi se întâmplă şi de a-L slăvi întotdeauna. Pentru că şi Iov pe temeiul unor cuvinte ca acestea a fost încununat.

Aşteaptă şi schimbarea în mai bine; nu înceta a-L ruga pe Dumnezeu aceasta şi grăbeşte-te de-mi scrie că ai avut ceva de câştigat de pe urma scrisorilor mele spre fericirea ta, dacă nu vrei cumva să-mi tulburi fericirea ce o simt aici. Eu aici am parte de mare bucurie, pentru că mă bucur de tovărăşia preasfinţitului episcop, mă bucur de liniştea locului acestuia şi de desăvârşita lipsă de grijă de cele lumeşti. Frica de isauri a încetat, iar iarna a plecat odată cu ei. Nu-mi tulbura o atât de mare bucurie! Că dacă-mi vin scrisori de la tine, care să-mi aducă vestea că înduri cele ce ţi se întâmplă cu voinţă tare, aşa cum îţi este cu cuviinţă ţie şi în chip vrednic, voi avea şi eu din scrisorile tale adaos de fericire. Nu de mic câştig îmi este mie vieţuirea aducătoare de atâta folos alături de preasfinţitul episcop, că am ajuns alt om şi nici nu simt că mă găsesc într-o ţară străină. Sunt înconjurat de bucuria atâtor bunătăţi, bogăţia duhovnicească

se revarsă peste mine, iar eu nu încetez a-L slăvi pe Dumnezeu necontenit pentru aceasta.

Scrisoarea a 238-a

A aceluiaşi către sora lui

Ne unesc pe amândoi în dragoste şi legea firii, dar şi durerile de naştere ale aceleiaşi mame. Dar eu nu numai din pricina aceasta, ci şi din altă pricină – şi mai cu seamă din aceasta trebuie s-o fac – eu te respect şi te iubesc: pentru că în ochii tăi n-au nici un preţ cele din lumea aceasta, că le-ai spulberat ca fumul şi le-ai stins cum stingi cenuşa, pentru că ai călcat în picioare lutul şi uşoare ţi-au ajuns aripile spre calea ce duce la cer; că nici îngrijirea bărbatului, nici grija creşterii copiilor, nici gospodărirea casei, nici tulburările care se nasc din toate acestea nu au putut pune piedici drumului pe care ai mers, nici nu te-au făcut să zăboveşti, ci tocmai acestea, ce par a fi o piedică, te ajută să zbori din ce în ce mai iute. Şi nici sărăcia, care îi umileşte pe bărbaţii curajoşi – că spune Scriptura: *"Sărăcia umileşte pe bărbat"*[270] –, nu are putere să te facă să-ţi pleci capul, ci, dimpotrivă, te-a făcut să ţi-l ridici mai sus. Aşa e virtutea! Nu se împiedică de nici una dintre aceste fire de păianjen, ci le rupe mai uşor decât o pânză de păianjen şi adună din aceasta mult câştig.

Nu ţi-am scris acestea aşa, ca să le scriu, ci pentru că m-am gândit că te-ai tulburat şi te-ai neliniştit din pricina plecării mele şi a vorbelor ce s-au spus despre plecarea mea. Ţi-am scris şi pentru ca să te gândeşti că viaţa noastră e o cale; calea virtuţii este strâmtă, iar calea viciului largă[271]; să nu-i pizmuieşti dar pe cei cărora le merge bine, deşi trăiesc în păcate, ci să-i plângi mai mult – că fericirea lor le este o povară de pedeapsă –, şi nici să nu-i vaiţi pe cei ce merg pe calea cea strâmtă, ci chiar mai mult, să-i fericeşti dacă

270. Pilde 10, 4 (*Septuaginta*).
271. Cf. Matei 7, 13-14.

merg pe această cale mână-n mână cu virtutea. Că şi acestora le sunt merinde şi adaos de cununi şi de cinstiri necazurile, când ele sunt însoţite de virtute. Că şi acel bogat se pârjolea în tigaie nu numai pentru că era crud şi neomenos, ci şi pentru că trăia în prea multă bogăţie şi pentru că întindea mese bogate şi luxoase; iar Lazăr pentru aceasta a fost încununat, pentru că a îndurat cu multă răbdare chinul cumplit provocat de buboaie, pentru că a îndurat sărăcia, lipsa ajutătorilor, pentru că zăcea aruncat, pentru că era disprețuit, pentru că era masă de-a gata pusă pentru limba câinilor.

Pe acestea toate, chiar dacă le ştiai înainte de a ţi le scrie eu, totuşi am socotit că trebuie neapărat să ţi le scriu, ca să ţi le amintesc şi eu, pentru ca nu cumva tirania tristeţii să te tulbure. Chiar dacă nu vreau să pun totul în scrisoarea aceasta, totuşi ştiu prea bine cât de multe sunt supărările ce te înconjoară. Şi de aceea ţi-am şi trimis scrisoarea aceasta.

Dar ca să am bucurie şi eu, care trăiesc în ţară străină, scrie-mi şi vesteşte-mă că aceste sfaturi ale mele au avut puterea pe care am dorit-o şi voit-o. Astfel, chiar dacă locuiesc departe, culeg şi eu, din cele ce-mi vei scrie, multă bucurie. Pe mine, deşi am suferit atâtea, nimic nu m-a supărat, pentru că mă gândesc la răsplata pentru cele ce am pătimit şi pentru că aştept ca lucrurile să se schimbe în mai bine, aşa precum arată şi începuturile lor.

Gândindu-te dar şi tu la acestea, să nu te moleşească sudorile răbdării, ci ai grijă şi de ceilalţi copii ai tăi, căci chiar acum, în viaţa aceasta, mai mare ţi-e răsplata. Străduieşte-te s-o creşti pe frumoasa Epifania după voia lui Dumnezeu. Ştii doar câtă răsplată are creşterea de copii. Aşa, de pildă, Avraam a bineplăcut lui Dumnezeu, pe lângă celelalte virtuţi, şi prin aceasta; şi pentru aceasta a fost încununat şi Iov, iar fericitul Pavel porunceşte des părinţilor lucrul acesta, spunând: *"Creşteţi-i pe copiii voştri în învăţătura şi certarea Domnului"*[272]. Ai destulă râvnă ca să te sus-

272. Efes. 6, 4.

tragi atât de la grijile zadarnice şi nelalocul lor, cât şi de la tristeţea cea fără de folos, râvnă care aduce mult câştig, în stare să rodească rodul cel mare al virtuţii de vei voi să faci lucrul acesta. Despre mama, socot că nici nu trebuie să-ţi mai scriu, pentru că ştiu că tu, pe lângă celelalte fapte bune ale tale, o ai şi pe ea în îngrijirea ta, de pe urma căreia ai avut nespus folos, că ai depăşit orice slujnică prin grija ce o ai de ea. Dar pentru că nu atât mie îmi este cu cuviinţă să vorbesc despre aceasta, ascultă-l pe Pavel, care spune să-i cinstim pe părinţi, după care adaugă: *"care este porunca cea dintâi, urmată de făgăduinţă"*[273]. De te vei purta aşa, îţi vei adăuga multe cununi, iar mie îmi vei face mare plăcere; şi nici n-am să mai socot că sufăr de cele ce am suferit, am să mă simt întraripat de bucurie; şi pentru această faptă a ta, şi pentru mulţimea bunătăţilor tale, am să mă socotesc acasă, alături de tine, şi că toate îmi merg din plin.

Scrisoarea a 239-a

A aceluiaşi către preoţii Valerie şi Diofant

Chiar dacă nu v-aş fi scris, voi ar fi trebuit să-mi scrieţi. Că aşa e legea dragostei, nu suferă să fie micşorată, ci totdeauna caută să-i întreacă pe cei iubiţi cu prisos de dragoste. V-am scris o dată şi de două ori, dar nici aşa n-am fost învrednicit de scrisorile voastre, ci aţi rămas într-o tăcere atât de lungă faţă de un om care dorea să primească nouri de scrisori. Şi nu vă spun aceasta ca să vă ţin de rău, îmi cunosc măsura, ci v-o spun pentru că sunt trist şi mă doare inima. Cu cât doresc scrisori cu prisosinţă, cu atât şi durerea-mi creşte pentru că sunt lipsit de ele. Socotiţi oare că am nevoie de mică mângâiere eu, care sunt despărţit de mamă şi de soră, care am pierdut patria, care nu pot să văd vreme îndelungată atâţia prieteni sinceri, care locuiesc într-o pustie mai cumplită decât orice pustie, care sunt împresurat de frica isaurilor? Pe lângă necazurile mele, mai aud

273. Efes. 6, 2.

în fiecare zi şi de relele care se ivesc în lume pretutindeni, care cresc cu adaos în fiecare zi, provocând cumplite naufragii. Dacă mi-ar fi cu putinţă să înfăţişez prin cuvânt tirania tristeţii mele, atunci v-aţi căi, chiar fără să v-o spun, de tăcerea voastră. Mă doare că nu vă puteţi scuza nici cu raritatea celor ce aduc scrisori. Lucrul acesta este semn că[274]... eu însă n-am să vă spun ceva neplăcut, ci vă las pe voi să vă daţi seama dacă nu e la mijloc multă nepăsare şi dispreţ. Pe mine aceasta nu mă supără. Nu ţin seamă dacă mă disprețuiţi şi dacă priviţi de sus la nimicnicia mea; un singur lucru vă cer – oricare ar fi simţămintele voastre –, scrisorile voastre, care-mi sunt mare mângâiere. Au venit la mine de acolo şi unul, şi doi, de multe ori, iar acum a venit prietenul meu, preacinstitul frate Libaniu, şi nu m-aţi învrednicit de scrisorile voastre. Nu adăugaţi, vă rog, la tristeţe o altă tristeţe. Dacă nici după scrisoarea asta nu voiţi să-mi scrieţi, mânaţi fie de lene, fie de neglijenţă, eu n-am să încetez a vă scrie şi, odată cu scrisul, a plânge şi a jeli. Pe aceasta sunt stăpân. Nu mică mângâiere e pentru mine şi lucrul acesta, dar, mai bine spus, chiar fără de aceasta, cea mai mare mângâiere a mea este că a ajuns până şi în pustietatea aceasta, care se întinde până la marginile pământului – că suntem acum aproape de marginile lumii –, faima voastră strălucită despre faptele pe care le săvârşiţi. Toţi laudă, admiră, încununează şi fericesc bărbăţia voastră, statornicia pe care aţi arătat-o prin faptele voastre, împlinind acea spusă a Scripturii: *"Până la moarte luptă-te pentru adevăr, şi Domnul Se va lupta pentru tine"*[275]. Iată, atâtea valuri s-au ridicat, atâtea frământări s-au făcut, dar pe voi nimic n-a putut să vă tulbure, nici să vă vatăme cu ceva, ci tocmai aceia care voiau să vă facă rău, aceia, fără voia lor, au ajuns pentru voi pricinuitori de şi mai mari laude. De aceea, rogu-vă, bucuraţi-vă şi vă veseliţi şi nu încetaţi de a ruga pe Dumnezeu, Care pe toate le face şi le desface. Că va face îndată, datorită bunătăţii Lui, mai mult decât cerem şi gândim.

274. Lacună în manuscris.
275. Înţ. Sir. 4, 30.

Scrisoarea a 240-a

A aceluiaşi către preotul Cast

Cât de minunat străluceşte şi nu poate să se ascundă sufletul care-i cuprins de dragoste fierbinte! Aşa s-a întâmplat cu cucernicia ta. Nici nu ştiai că am scris evlaviei tale – de fapt îţi şi scrisesem –, că tu ai făcut-o singur scriindu-mi, arătându-mi şi cu aceasta dragostea ta sinceră. Scrisoarea ta m-a umplut de multă bucurie şi m-a mângâiat. Ca să am des această plăcere şi să mă bucur, rogu-te, fă aceasta cât mai des, când ţi-e cu putinţă. Ştiu că ceea ce-ţi cer e greu, că nu vine nimeni aici, întrucât este locul cel mai pustiu din lume; totuşi pentru aceia care iubesc ajung uşoare şi cele grele. Dacă ai vrea să te interesezi şi să cercetezi, îi vei găsi pe cei care vin de acolo aici pentru nevoile lor. Şi vei reuşi de vei căuta cu chibzuială.

Cunoscând dar acestea, preacinstitul meu stăpân, trimite-mi scrisori dese. Lucrul acesta nu-i cu greutate, nici cu osteneală, însă bucuria ce mi-o aduci cu scrisul tău mă face să capăt aripi şi ajunge temei de multă mângâiere.

Scrisoarea a 241-a

A aceluiaşi către preotul Chiriac

Şi în privinţa aceasta am admirat dragostea ta, dragostea ta fierbinte, sinceră şi neclintită, pe care mi-o arăţi nu când sunt de faţă, ci şi când sunt tare departe. Spui că nu ţi-am scris, dar că aceasta nu te-a făcut să taci. Totuşi, deşi socoteşti că am tăcut, tu mi-ai trimis trei scrisori. Eu însă ţi-am scris nu o dată, nici de două ori, nici de trei ori, ci de mai multe ori. Şi una, şi alta au arătat bine fie dragostea ta, care nu are nevoie de scrisorile mele, fie bunăvoinţa mea, că ştii ce simţăminte-ţi port; iar pentru că tu reverşi capul bunătăţilor şi *"legătura desăvârşirii"*[276], copleşeşte-mă cu această

276. Col. 3, 14.

bucurie. Oricâte scrisori aş primi, de-ar fi multe la număr, nu mă satur, pentru că te iubesc nespus de mult.

Scrisoarea a 242-a[277]

Către Halchidia şi Asincritia[278]

Nu trebuie să vă scuzaţi că n-aţi venit aici; pentru mine cu voinţa aţi şi venit şi nu preţuiţi în ochii mei mai puţin decât cei care au ajuns aici. De aceea vă şi aduc multe mulţumiri, pentru că vă cunosc simţămintele curate ce-mi purtaţi. Că n-aţi venit aici vă iert; ştiu că n-aţi făcut-o fie din pricina bolii, fie din pricina vremii anului, fie din frica de tâlhari. Nu pregetaţi însă a-mi scrie des, dându-mi veşti bune despre sănătatea voastră. Da, eu, chiar departe locuind, duc grija voastră. Nu puţină bucurie am când aflu că sunteţi sănătoase, că nu sunteţi tulburate şi necăjite.

Cunoscând dar aceasta, trimiteţi-mi des ştirile pe care doresc să le aflu, pentru ca să culeg din ele mângâiere multă şi în pustia în care locuiesc.

277. Colecţia de scrisori a Sfântului Ioan Gură de Aur se încheie cu *"Scrisoarea lui Ioan, Arhiepiscopul Constantinopolului, către monahul Chesarie după al doilea surghiun"* (P.G., vol. 52, 755-760). Am lăsat-o la o parte, fiind socotită de mulţi istoriografi neautentică.

278. Scrisă din Cucuson în anul 404.

CUPRINS

Cuvânt înainte, de P.F. Părinte Patriarh D a n i e l..... 5

SCRISORI CĂTRE PERSOANE OFICIALE

Ioan, către Inochentie, episcopul Romei 9
Ioan, către Inochentie, episcopul Romei 15
Inochentie, către iubitul frate Ioan 17
Inochentie episcopul către clerul şi poporul din Constantinopol 18
Scrisoare către episcopii, preoţii şi diaconii închişi în temniţă pentru credinţă 20

SCRISORI CĂTRE DIACONIŢA OLIMPIADA

Scrisoarea 1 25
Scrisoarea a 2-a..... 26
Scrisoarea a 3-a..... 26
Scrisoarea a 4-a..... 27
Scrisoarea a 5-a..... 28
Scrisoarea a 6-a..... 30
Scrisoarea a 7-a..... 32
Scrisoarea a 8-a..... 41
Scrisoarea a 9-a..... 65
Scrisoarea a 10-a..... 73
Scrisoarea a 11-a..... 98
Scrisoarea a 12-a..... 102
Scrisoarea a 13-a..... 106

Scrisoarea a 14-a..... 114
Scrisoarea a 15-a..... 115
Scrisoarea a 16-a..... 117
Scrisoarea a 17-a..... 119

SCRISORI CĂTRE ALTE PERSOANE

Scrisoarea a 18-a. Către Carteria..... 129
Scrisoarea a 19-a. Către Marcian şi Marcelin 129
Scrisoarea a 20-a. Către Agapet 130
Scrisoarea a 21-a. Către Alfie..... 130
Scrisoarea a 22-a. Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia 131
Scrisoarea a 23-a. Către preotul Roman..... 132
Scrisoarea a 24-a. Către Isihie 133
Scrisoarea a 25-a. Către episcopul Elpidie 133
Scrisoarea a 26-a. Către episcopul Magnu..... 134
Scrisoarea a 27-a. Către episcopul Domnu..... 134
Scrisoarea a 28-a. Către preotul Vasile..... 135
Scrisoarea a 29-a. Către Halchidia şi Asincritia..... 136
Scrisoarea a 30-a. Către episcopul Eortie..... 136
Scrisoarea a 31-a. Către Marcelin..... 137
Scrisoarea a 32-a. Către Eutalia 137
Scrisoarea a 33-a. Către Adolia 138
Scrisoarea a 34-a. Către Carteria..... 139
Scrisoarea a 35-a. Către Alfie..... 139
Scrisoarea a 36-a. Către preotul şi monahul Maron ... 140
Scrisoarea a 37-a. Către episcopul Tranchilin..... 140
Scrisoarea a 38-a. Către mai-marele doctorilor, Imnitie..... 141
Scrisoarea a 39-a. Către Halchidia 141

Scrisoarea a 40-a. Către Asincritia..... 142
Scrisoarea a 41-a. Către Valentin 142
Scrisoarea a 42-a. Către Candidian 143
Scrisoarea a 43-a. Către Vasiana..... 144
Scrisoarea a 44-a. Către diaconul Teodot..... 144
Scrisoarea a 45-a. Către preotul Simah 145
Scrisoarea a 46-a. Către Rufin..... 146
Scrisoarea a 47-a. Către Namea..... 146
Scrisoarea a 48-a. Către Aravie..... 147
Scrisoarea a 49-a. Către Alfie..... 147
Scrisoarea a 50-a. Către Diogene 148
Scrisoarea a 51-a. Către acelaşi 149
Scrisoarea a 52-a. Către Adolia..... 149
Scrisoarea a 53-a. Către preotul Nicolae 150
Scrisoarea a 54-a. Către preotul Gherontie..... 152
Scrisoarea a 55-a. Către preoţii Simeon şi Maris, monahi în Apameea..... 153
Scrisoarea a 56-a. Către monahii Romil şi Viz..... 154
Scrisoarea a 57-a. Către Adolia..... 154
Scrisoarea a 58-a. Către Teodosie..... 155
Scrisoarea a 59-a. Către diaconul Teodot..... 156
Scrisoarea a 60-a. Către Halchidia şi Asincritia..... 156
Scrisoarea a 61-a. Către consulul Teodor..... 157
Scrisoarea a 62-a. Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia 158
Scrisoarea a 63-a. Către Tranchilin..... 158
Scrisoarea a 64-a. Către episcopul Chiriac..... 159
Scrisoarea a 65-a. Către Marcian şi Marcelin 160
Scrisoarea a 66-a. Cătrer Cast, Valerie, Diofant, şi Chiriac, preoţi în Antiohia..... 160

Scrisoarea a 67-a. Către diaconul Teodot 161
Scrisoarea a 68-a. Către același 162
Scrisoarea a 69-a. Către preotul Nicolae 163
Scrisoarea a 70-a. Către preoții și monahii Aftonie, Teodot și Herea 164
Scrisoarea a 71-a. Către Malh 165
Scrisoarea a 72-a. Către Alfie 165
Scrisoarea a 73-a. Către Agapet 166
Scrisoarea a 74-a. Către Isihie 166
Scrisoarea a 75-a. Către Armatie 167
Scrisoarea a 76-a. Către Halchidia 167
Scrisoarea a 77-a. Către Asincritia 168
Scrisoarea a 78-a. Către preotul Roman 168
Scrisoarea a 79-a. Către Ghemel 169
Scrisoarea a 80-a. Către Firmin 170
Scrisoarea a 81-a. Către mai-marele doctorilor, Imnitie 170
Scrisoarea a 82-a. Către Chiterie 171
Scrisoarea a 83-a. Către Leontie 171
Scrisoarea a 84-a. Către Faustin 172
Scrisoarea a 85-a. Către episcopul Luchie 173
Scrisoarea a 86-a. Către episcopul Maris 173
Scrisoarea a 87-a. Către episcopul Evloghie 174
Scrisoarea a 88-a. Către Ioan, episcopul Ierusalimului 175
Scrisoarea a 89-a. Către Teodosie, episcopul Schitopolei 176
Scrisoarea a 90-a. Către episcopul Moise 176
Scrisoarea a 91-a. Către preotul Roman 177
Scrisoarea a 92-a. Către preotul Moise 177

Scrisoarea a 93-a. Către preoții și monahii Aftonie, Teodot și Herea și către toți cei ce locuiesc împreună cu ei 178
Scrisoarea a 94-a. Către diaconița Pentadia 179
Scrisoarea a 95-a. Către Peanie 181
Scrisoarea a 96-a. Către diaconița Abruclea și către cele dimpreună cu ea 182
Scrisoarea a 97-a. Către preotul Ipatie 183
Scrisoarea a 98-a. Către Halchidia 184
Scrisoarea a 99-a. Către Asincritia 184
Scrisoarea a 100-a. Către Marcian și Marcelin 185
Scrisoarea a 101-a. Către preotul Sever 185
Scrisoarea a 102-a. Către Teodot anagnostul 186
Scrisoarea a 103-a. Către diaconița Abruclea și către cele dimpreună cu ea 187
Scrisoarea a 104-a. Către diaconița Pentadia 188
Scrisoarea a 105-a. Către Halchidia 189
Scrisoarea a 106-a. Către Asincritia și celor dimpreună cu ea 190
Scrisoarea a 107-a. Către preoții Cast, Valerie, Diofant și Chiriac 191
Scrisoarea a 108-a. Către episcopul Urbichie 193
Scrisoarea a 109-a. Către episcopul Rufin 194
Scrisoarea a 110-a. Către episcopul Vasu 194
Scrisoarea a 111-a. Către Anatolie, episcopul Adanei 195
Scrisoarea a 112-a. Către episcopul Teodor 195
Scrisoarea a 113-a. Către episcopul Paladie 196
Scrisoarea a 114-a. Către episcopul Elpidie 196
Scrisoarea a 115-a. Către preotul Teofil 198
Scrisoarea a 116-a. Către Valentin 199

Scrisoarea a 117-a. Către Teodora 199
Scrisoarea a 118-a. Către episcopii şi preoţii din închisoare 201
Scrisoarea a 119-a. Către preotul Teofil 202
Scrisoarea a 120-a. Către Teodora 203
Scrisoarea a 121-a. Către Aravie 204
Scrisoarea a 122-a. Către Marcian 205
Scrisoarea a 123-a. Către preoţii şi monahii din Fenicia care i-au catehizat pe păgâni 206
Scrisoarea a 124-a. Către Ghemel 208
Scrisoarea a 125-a. Către episcopul Chiriac, aflat şi el în surghiun 209
Scrisoarea a 126-a. Către preotul Rufin 214
Scrisoarea a 127-a. Către Polivie 216
Scrisoarea a 128-a. Către Marinian 217
Scrisoarea a 129-a. Către Marcian şi Marcelin 218
Scrisoarea a 130-a. Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia 219
Scrisoarea a 131-a. Către episcopul Elpidie 220
Scrisoarea a 132-a. Către Ghemel 221
Scrisoarea a 133-a. Către Adolia 222
Scrisoarea a 134-a. Către Diogene 223
Scrisoarea a 135-a. Către diaconul Teodot 224
Scrisoarea a 136-a. Către anagnostul Teodot 225
Scrisoarea a 137-a. Către diaconul Teodot 226
Scrisoarea a 138-a. Către episcopul Elpidie 227
Scrisoarea a 139-a. Către Teodor, consulul Siriei 228
Scrisoarea a 140-a. Către diaconul Teodot 228
Scrisoarea a 141-a. Către Teodor 229
Scrisoarea a 142-a. Către episcopul Elpidie 229
Scrisoarea a 143-a. Către Polivie 230

Scrisoarea a 144-a. Către Diogene 231
Scrisoarea a 145-a. Către preotul Nicolae 231
Scrisoarea a 146-a. Către preoţii şi monahii Teodot, Nicolae şi Herea 232
Scrisoarea a 147-a. Către Antemie 233
Scrisoarea a 148-a. Către episcopii Chiriac, Dimitrie, Paladie şi Evlisie 234
Scrisoarea a 149-a. Către Aurelie, episcopul Cartaginei 235
Scrisoarea a 150-a. Către episcopul Maxim 235
Scrisoarea a 151-a. Către episcopul Asel 236
Scrisoarea a 152-a. Către episcopi 236
Scrisoarea a 153-a. Către aceiaşi 237
Scrisoarea a 154-a. Către aceiaşi 238
Scrisoarea a 155-a. Către Hromatie, episcopul Acvileii 238
Scrisoarea a 156-a. Către episcopi 239
Scrisoarea a 157-a. Către episcopii care au venit din Apus 240
Scrisoarea a 158-a. Către aceiaşi 240
Scrisoarea a 159-a. Către aceiaşi 241
Scrisoarea a 160-a. Către un episcop venit din Apus 242
Scrisoarea a 161-a. Către preoţii romani care au venit cu episcopii 242
Scrisoarea a 162-a. Către Anisie, episcopul Tesalonicului 243
Scrisoarea a 163-a. Către Anisie, Numerie, Teodosie, Eutropiu, Eustatie, Marcel, Eusebie, Maximian, Evghenie, Gherontie şi Tirs; şi tuturor episcopilor ortodocşi din Macedonia 244
Scrisoarea a 164-a. Către Alexandru, episcopul Corintului 244

Scrisoarea a 165-a. Către episcopii care au însoţit pe episcopii veniţi din Apus 245
Scrisoarea a 166-a. Către episcopii care i-au însoţit pe episcopii din Apus 246
Scrisoarea a 167-a. Către aceiaşi 247
Scrisoarea a 168-a. Către Proba, femeie nobilă din Roma 247
Scrisoarea a 169-a. Către Iuliana şi cele dimpreună cu ea 248
Scrisoarea a 170-a. Către Italica 248
Scrisoarea a 171-a. Către Montie 249
Scrisoarea a 172-a. Către Eladie 249
Scrisoarea a 173-a. Către Evitie 250
Scrisoarea a 174-a. Către episcopii, preoţii şi diaconii închişi în Calcedon 250
Scrisoarea a 175-a. Către Agapet 251
Scrisoarea a 176-a. Către Isihie 252
Scrisoarea a 177-a. Către Artemidor 252
Scrisoarea a 178-a. Către Eutalia 253
Scrisoarea a 179-a. Către Adolia 253
Scrisoarea a 180-a. Către Ipatie preotul 254
Scrisoarea a 181-a. Către episcopi 254
Scrisoarea a 182-a. Către Venerie, episcopul Mediolanului 255
Scrisoarea a 183-a. Către Isihie, episcopul Salonelor 256
Scrisoarea a 184-a. Către Gaudentie, episcopul Brixei 257
Scrisoarea a 185-a. Către diaconiţa Pentadia 257
Scrisoarea a 186-a. Către Alipie 258
Scrisoarea a 187-a. Către Procopie 259

Scrisoarea a 188-a. Către Marcelin 259
Scrisoarea a 189-a. Către Antioh 260
Scrisoarea a 190-a. Către Vrison 260
Scrisoarea a 191-a. Către diaconiţa Abruclea 261
Scrisoarea a 192-a. Către Onisicratia 262
Scrisoarea a 193-a. Către Peanie 262
Scrisoarea a 194-a. Către Ghemel 263
Scrisoarea a 195-a. Către Claudian 264
Scrisoarea a 196-a. Către Aetie 264
Scrisoarea a 197-a. Către Studie, prefectul oraşului 265
Scrisoarea a 198-a. Către Isihie 266
Scrisoarea a 199-a. Către preotul Daniel 267
Scrisoarea a 200-a. Către Calistrat, episcopul Isauriei 267
Scrisoarea a 201-a. Către Herculie 268
Scrisoarea a 202-a. Către episcopul Chiriac 268
Scrisoarea a 203-a. Către preotul Salustie 269
Scrisoarea a 204-a. Către Peanie 270
Scrisoarea a 205-a. Către Anatolie, căpetenia oştilor 272
Scrisoarea a 206-a. Către diaconul Teodul 272
Scrisoarea a 207-a. Către monahii goţi cei din Promotu 273
Scrisoarea a 208-a. Către preotul Acachie 274
Scrisoarea a 209-a. Către Salvian 274
Scrisoarea a 210-a. Către Teodor 275
Scrisoarea a 211-a. Către preotul Timotei 275
Scrisoarea a 212-a. Către preotul Teofil 276
Scrisoarea a 213-a. Către preotul Filip 276
Scrisoarea a 214-a. Către preotul Sebastian 277

Scrisoarea a 215-a. Către preotul Pelaghie 277
Scrisoarea a 216-a. Către Musonie 278
Scrisoarea a 217-a. Către Valentin 278
Scrisoarea a 218-a. Către preotul Eftimie 279
Scrisoarea a 219-a. Către Severina şi Romila 279
Scrisoarea a 220-a. Către Peanie 280
Scrisoarea a 221-a. Către preotul Constantie 281
Scrisoarea a 222-a. Către Cast, Valerie, Diofant şi Chiriac, preoţi în Antiohia 282
Scrisoarea a 223-a. Către Isihie 284
Scrisoarea a 224-a. Către Marcian şi Marcelin 284
Scrisoarea a 225-a. Către preotul Constantie 285
Scrisoarea a 226-a. Către Marcian şi Marcelin 286
Scrisoarea a 227-a. Către Carteria 286
Scrisoarea a 228-a. Către doctorul Teodor 287
Scrisoarea a 229-a. Către Severa 288
Scrisoarea a 230-a. Către episcopul Elpidie 288
Scrisoarea a 231-a. Către Adolia 289
Scrisoarea a 232-a. Către Carteria 289
Scrisoarea a 234-a. Către Vrison 291
Scrisoarea a 235-a. Către Porfirie, episcopul Rosului 291
Scrisoarea a 236-a. Către guvernatorul Carterie 292
Scrisoarea a 237-a. A preotului Constantie către mama sa 292
Scrisoarea a 238-a. A aceluiaşi către sora lui 295
Scrisoarea a 239-a. A aceluiaşi către preoţii Valerie şi Diofant 297
Scrisoarea a 240-a. A aceluiaşi către preotul Cast.. 299
Scrisoarea a 241-a. A aceluiaşi către preotul Chiriac 299
Scrisoarea a 242-a. Către Halchidia şi Asincritia 300

Redactare: Pr. dr. Corneliu ZĂVOIANU
Gabriela SĂNDULESCU
Tehnoredactare computerizată: Fericirea CHICHIDOPOLO
Format 16/61x86. Coli de tipar 19 1/2, Comanda nr. 685

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, Bucureşti
Telefon: 406 71 93; 406 71 94; Fax: 300 05 53
www.editurapatriarhiei.ro
e-mail: eibmbor@rdslink.ro
tipogr.inst.biblic@rdslink.ro
magazin@editurapatriarhiei.ro